

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

Journal of Mani Chettha Ram

Wat Chommani

ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2566)

Vol 6 No.6 (November - December 2023)

P-ISSN : 2774-0455 (Print)

E-ISSN : 2774-0978 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

เจ้าของ

111/1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทร 06-10186156

e-mail: manichettharam@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพกิตติมณี, ดร.

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร.

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระศรีวิชิโรโมลี

รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุตรัตนภรณ์

เจ้าอาวาสวัดจอมมณี

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระศรีญาณวงศ์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโมโชติ, ดร.

เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พระมหาจ๋านงค์ สิริวิณโณ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาฐิติวัธส์ หมั่นกิจ, ดร.

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้อองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พลตรี ดร.วัลลภ มณีเชษฐา

มหาวิทยาลัยเนชั่น

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

ดร.ธีรรัตน์ กัปกโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษณ์ ปุสันรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวซ้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาสายัณ ดิกขปญโญ

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พรเทพ เข้มเครือ

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ณรงค์ฤทธิ์ ดีทองหลาง

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

นิติกรกรชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ออกแบบปก

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

จัดรูปเล่ม

พระวินัย นาคา

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน

พระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180

โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 24 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 19 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง บทความวิจารณ์หนังสือ 2 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูสุตริตนาภรณ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ฉ)
สารบัญ	(ช-ฎ)

บทความวิจัย : Research Article

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงขององค์การภาครัฐในยุคโควิด-19	1-19
RISK MANAGEMENT STRATEGIES OF GOVERNMENT ORGANZATIONS IN THE COVID-19 ERA	
<i>อรรคพล เตื่อไธสง, สถิตย์ นิยมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตร และ ทศนีย์ ลักษณ์ภินชัช</i>	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร	20-38
FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO BUY USED CARS IN THE SITUATION OF COVID-19 OF CONSUMERS IN BANGKOK METROPOLIS	
<i>ดรุณี ตั้งสีฟ้า, สถิตย์ นิยมญาติ, กมลพร กัลยาณมิตร และ ทศนีย์ ลักษณ์ภินชัช</i>	
รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	39-51
A CAUSAL MODEL OF THE FACTORS AFFECTING EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION	
<i>จงดี เพชรสังคุณ, สมเกียรติ อุดมรัตน์ชัยกุล และ จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์</i>	
องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	52-64
COMPETENCY COMPONENTS OF PRIVATE VOCATIONAL COLLEGES ADMINISTRATORS IN THE NORTHEAST	
<i>จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์, ชรัสธร มิ่งไชย และ กรศิริ มิ่งไชย</i>	

- ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดออนไลน์และการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี** 65-86
PROMOTION OF ONLINE MARKETING MIX, BRAND IMAGE THAT AFFECTS PURCHASING DECISION OF HERBAL NONG SUEA PRODUCTS IN PATHUM THANI PROVINCE
ธีทัต ตรีศิริโชติ
- ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน** 87-104
THE EFFECT OF INTEGRATIVE GROUP COUNSELING PROGRAM ON PROACTIVE COPING OF STUDENTS IN A PRIVATE UNIVERSITY
จิตรภาณุ แยมยั้ง, สุเมษย์ หนกหลัง และ นฤมล พระใหญ่
- การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุดสงวน สองชั้น** 105-119
THE MUSICAL SOLO - COMPOSITION OF SUT SA-NGUAN SONG CHAN
ธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29** 120-133
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AFFECTING ACADEMIC ADMINISTRATION COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 29
ธภัสธร มิ่งไชย, กรศิริ มิ่งไชย และ จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์
- การสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี** 134-143
CREATING INNOVATION FOR CONSERVATION AND PERPETUATION OF RAMTONE SONG, A HERITAGE OF LOCAL WISDOM OF PHANOMTHUAN DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE
ธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ

การบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 144-159

ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE OPINIONS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN THE SCHOOLS UNDER THE UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จงดี เพชรสังคุณ, ธวัศธร มิ่งไชย และ กรศิริ มิ่งไชย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพ การศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 160-171

LEADERSHIP QUALITIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21 ST CENTURY : A STUDY OF NAKLANG NETWORK OF EDUCATION DEVELOPMENT CENTER , DIVISION 2, NONGBUALAMPHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปฐมพร ศรีชมภู และ กิจพิณัฐ อุสาโท

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความพึงพอใจต่อการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 172-184

EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT USING MIND MAPPING TECHNIQUE ON LEARNING ACHIEVEMENT AND SATISFACTION TOWARDS THE LEARNING IN LEARNING MANAGEMENT SCIENCE 2 COURSE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM

สุวิทนา สงวนรัตน์

การวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารผ่านการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ติดตามบนแพลตฟอร์ม Facebook Fanpage สีเจลราคาถูกขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย 185-199

THE GENRE OF CONTENT PRESENTED IN NAIL EQUIPMENT ON FACEBOOK FANPAGE CHANNEL

ประภาศิริ พุ่มเอี่ยม และ ชุตติมา เกศดาอยู่รัตน์

- การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี** 200-217
MANAGEMENT OF FLOOD PROBLEMS IN PATHUMTHANI PROVINCE
พนิดา บัลลังก์การณ
- การส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสวายสอ จังหวัดบุรีรัมย์** 218-231
PROMOTING THE USE OF EXTERNAL ASSESSMENT RESULTS TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS : CASE STUDY OF BAN SAWAI SOR SCHOOL BURIRAM PROVINCE
ณัฐตะวัน ลี้มประสงค์, พิศุทธิ์ บัวเปรม, ประสิทธิ์ ไชยศรี, ปณิดา เนียมนคร และ รัตน์ฐาภัทร ธนโชติสุขสบาย
- ทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี** 232-244
ATTITUDES OF TEACHERS TOWARDS ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE MODERN ERA OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE RATCHABURI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN RATCHABURI
รัตน์ฐาภัทร ธนโชติสุขสบาย, พิศุทธิ์ บัวเปรม, ประสิทธิ์ ไชยศรี, ณัฐตะวัน ลี้มประสงค์ และ บัญชา ศิริเรืองชัย
- การศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี** 245-259
STUDY EFFECTIVEN IN THE ADMINISTRATION OF MUEANG DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE'S KANCHANABURI MUNICIPALITY
สุภาวรี โพธิ์น้อย, รัตนาวดี ทองศรี และ ภาคมณ เจริญสูง
- แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้** 260-278
APPROACHES FOR MANAGING THE SECURITY CASES OF THE COURT OF JUSTICE IN SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND
ณทกัศ นพธธนากร, ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ และ สมหมาย จันทรเรือง

การศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี 279-290
 STUDY OF PROBLEMS IN ACCESSING STATE WELFARE CARDS
 KANCHANABURI PROVINCE

กมลลักษณ์ สมัยนิยม, สุพัตรา แก่นจันทร์ และ รจนาภรณ์ ศรีช่วงโชติ

บทความวิชาการ : Academic Article

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล 291-310
 HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT FOR COMPETITIVENESS IN THE
 DIGITAL ECONOMY

ธีทัต ตริศิริโชติ, พลรัตน์ บุญพบ และอาทิตย์ บุญญาภิสังขาร

การประยุกต์ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยยุค 311-326
ศตวรรษที่ 21

APPLICATION OF SATIPATTHANA 4 TO SOLVE THE PROBLEM OF
 DEPRESSION IN THAI TEENAGERS IN THE 21ST CENTURY

พระมหาสุพร สนติกโร, พระอนุพงษ์ นนโท, พระศุภกร ปญญาพโล และ พระครูบวรชัยวัฒน์

ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการกำหนดนโยบาย 327-347
สาธารณะ

THE RELATIONSHIP BETWEEN PUBLIC POLICY ADVOCACY AND PUBLIC
 POLICY MAKING

จักรี ศรีจารุเมธียาณ, สัญญา เคนมาภูมิ และ พระครูปลัดอำนาจ จิตรมั่น

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

ความเข้าใจเรื่องกรรม 348-365
 AN UNDERSTANDABILITY IN THE LAW OF KAMMA

มัจจรินทร์ ทศตรกุลพัฒน์ และ สมเดช นามเกต

ความรู้ในแนวพุทธธรรม 366-382
 A KNOWLEDGE IN THE WAY OF BUDDHADHAMMA

พระครูอุดมวิฑูริคุณ (อิทธิพล จำปาศรี) และ สมเดช นามเกต

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 383-403

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงขององค์การภาครัฐในยุคโควิด-19*

RISK MANAGEMENT STRATEGIES OF GOVERNMENT ORGANZATIONS IN THE COVID-19 ERA

อรรคพล เต๋อไฮสง¹, สติธย์ นิยมญาติ², กมลพร กัลยานมิตร³ และ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช⁴
Akapon Duethaisong¹, Satit Niyomyaht², Kamolporn Kalyanamitra³ and Tassanee Lakkanapichonchat⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻⁴Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding author E-mail: akapon.duethaisong@gmail.com

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของภาครัฐที่ไม่สามารถดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 และ 2) ศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับต้นขององค์การภาครัฐ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน จำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสรุปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 พบว่า รูปแบบการทำงานแบบใหม่ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงขององค์การลดลง บุคลากรขาดความตระหนัก ความรู้ และความร่วมมือ แผนการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์การมีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน และผู้บริหารยังไม่เห็นความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง และ 2) กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 พบว่า นโยบายของรัฐบาล มีการติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการรับมือให้สอดคล้องกับสถานการณ์

---

* Received 5 April 2023; Revised 27 April 2023; Accepted 27 December 2023

การจัดการภาวะวิกฤต ทำการถอดบทเรียนและทบทวนแนวทางการบริหารความเสี่ยง เพื่อกำหนดนโยบาย แนวทาง และรูปแบบการบริหารความเสี่ยงใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ความยืดหยุ่นในการบริหารงาน ปรับรูปแบบการทำงานใหม่ กำหนดมาตรการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนผู้รับบริการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไปจนถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ และรูปแบบการทำงานในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 มีการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก จัดทำเป็นแผนกลยุทธ์การรับมือ แผนฉุกเฉิน และสื่อสารสร้างความเข้าใจ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหาร, ความเสี่ยง, องค์กรภาครัฐ, ยุคโควิด-19

Abstract

The spread of the COVID-19 virus affects government administration that is unable to perform its mission effectively, thus affecting the resolution of people's suffering. This research aims to 1) study the problems and obstacles related to risk management government organizations in the COVID-19 era, and 2) study risk management strategies for government organizations in the era of COVID-19. The research model was qualitative. Collected data from key informants, namely: senior, middle and primary executives of government organizations. 20 operational level officers by purposive selection. The research tool was an interview. An in-depth interview was used. The data were analyzed using a descriptive summary method.

The results found that 1) the problems and obstacles related to risk management of government organizations in the era of COVID-19 found that the new working style reduced the efficiency of risk management of the organization. Personnel lack awareness, knowledge and cooperation. The organization's risk management plan was redundant, unclear, and the management did not see the importance of risk management, and 2) The risk

management strategies for government organizations in the COVID-19 era were closely followed up to prepare to respond in accordance with the situation crisis management. Take lessons learned and review risk management guidelines to determine policies, guidelines and new risk management models in line with the situation flexibility in management, adapt a new working style, determine measures to take care of the safety and health of personnel stakeholders and service recipients human resource management, give importance to the use of technology in human resource management to the development of effective human resources and working style in the situation of the COVID-19 epidemic, both internal and external environments were assessed, prepare a strategic response plan, emergency plan, and communicate to create understanding.

Keywords: Strategy, Risk Management, Government Organization, COVID-19 Era

บทนำ

“โควิด-19” โรคอุบัติใหม่ที่แพร่กระจายรวดเร็วและรุนแรง เป็นตัวเร่งให้ทั่วโลกต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการดำเนินชีวิตสู่ความปกติใหม่ หรือ New Normal ลดความเสี่ยง (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) โดยภาพรวมความรุนแรงของการระบาดจะไม่มากนัก เนื่องจากภาครัฐมีประสบการณ์การควบคุมการแพร่ระบาดตามความเสี่ยงเชิงพื้นที่ซึ่งได้รับความร่วมมือที่ดี จากทั้งภาคเอกชนและภาคประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาการระบาดจะยังคงมีอยู่ (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีเอ็มบี, 2564) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา หรือ โควิด-19 (COVID-19) สร้างความท้าทายครั้งใหญ่ให้กับผู้คนทั่วไปและองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลก รัฐบาลในหลายประเทศต้องประกาศภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งออกกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด ตั้งแต่การสั่งปิดร้านค้า ห้างสรรพสินค้า ห้ามเดินทางเข้า-ออกประเทศ หรือแม้กระทั่ง ห้ามการออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจและการใช้ชีวิตประจำวันของพวกเราทั้งสิ้น ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจ COVID-19 CFO Pulse Survey ของ PwC ประจำสัปดาห์ที่ 14 เมษายน ที่ผ่านมา (ปี 2563)

ได้ทำการสำรวจมุมมองของประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายการเงิน หรือ ‘ซีเอฟโอ’ ขององค์กรต่าง ๆ จำนวน 824 คนจาก 21 ประเทศและอาณาเขตทั่วโลก พบว่า ซีเอฟโอถึง 73% มีความกังวลอย่างมากต่อผลกระทบทางธุรกิจจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้ผู้บริหารต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ทั้งการบริหารสภาพคล่อง การจัดการความเสี่ยงภายในองค์กร รวมถึงการออกนโยบายทำงานจากที่บ้านของพนักงานเพื่อลดการแพร่ระบาดของไวรัส และรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีแผนการจัดการภาวะวิกฤตและความต่อเนื่องทางธุรกิจเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นไว้เรียบร้อยแล้ว เช่น กรณีภัยพิบัติ อุบัติเหตุ การชุมนุมประท้วง การโจรกรรมข้อมูล และการก่อการร้าย แต่ระดับของผลกระทบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลานี้ มีความซับซ้อนและแตกต่างจากภาวะวิกฤตอื่น ๆ อย่างมากมายมหาศาล ดังนั้น การปรับแผนรับมือได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุมจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่องค์กรต้องมี (ชิน ฮอนมา, 2563) ภาคส่วนหนึ่งคือภาคราชการซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการประชาชนและบริการสาธารณะ เมื่อมาตรการควบคุมโรคกำหนดให้จำกัดการรวมกลุ่มพบปะกัน ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงต้องมีการปรับปรุงระบบงานราชการเพื่อลดผลกระทบดังกล่าวให้เหลือน้อยที่สุด (สำนักข่าว Hfocus, 2564)

แต่จากการที่ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์ความรุนแรงของการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ที่ผ่าน มาได้พบว่าระบบและกลไกของรัฐหลายประการมีปัญหาโดยไม่สามารถดำเนินการกิจในสภาวะวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นไปโดยขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นบทเรียนอันสำคัญที่ทุกส่วนราชการต้องนำมาปรับกระบวนการทำงานใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการบริหารประชาชน เพื่อให้มั่นใจว่าภารกิจหลักของราชการหรืองานบริการประชาชนที่สำคัญ สามารถดำเนินงานหรือให้บริการได้อย่างต่อเนื่องไม่สะดุดหยุด ลงแม้ว่าจะประสบกับวิกฤตการณ์หรือภัยพิบัติต่าง ๆ (สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หนองคาย สาขาเมืองหนองคาย, 2563) ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การภาครัฐต้องเตรียมแผนงานรองรับ ระดมสมอง กำหนดวิธีการ เป้าหมาย และกลยุทธ์ในเหตุการณ์ที่วิกฤต เพื่อป้องกันภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นให้หมดไปให้เร็วที่สุด จะได้จำกัดความเสียหาย และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กรต่อไป กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่มาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่กระทบองค์กร จึงต้องคำนึงถึงความไม่แน่นอนของเหตุการณ์หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแล้วส่งผลเสียหายต่อองค์กรด้วย เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถ

บริหารจัดการเพื่อควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ การตระหนักถึง “การบริหารความเสี่ยง (Risk Management)” จึงเป็นองค์ประกอบ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2562) และเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในการผลักดันให้ภาครัฐมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ เป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization : HPO) และเป็นกระบวนการสำคัญที่เน้นความสำคัญหรือชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมที่องค์กรต้องดำเนินการให้บรรลุตามเป้าประสงค์และประเด็นยุทธศาสตร์ การบริหารความเสี่ยงที่ดีคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตรวจสอบ ประเมินความเสี่ยง และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรอยู่เสมอ รวมทั้งร่วมกันวางแผนป้องกัน และควบคุมให้เหมาะสมกับภารกิจ เพื่อลดสภาพปัญหาหรือ หลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น หรือสร้างความเสียหายหรือความสูญเสียให้กับองค์กรได้ (สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง, 2563) ตามแนวคิด Wilson and Tingle (1999) อธิบายการบริหารความเสี่ยงว่า สามารถทำให้ลดการเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ลดข้อร้องเรียน ป้องกันความเสี่ยงจากข้อผิดพลาด มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การค้นหาความเสี่ยง (2) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (3) การจัดการความเสี่ยง และ (4) การประเมินผลการจัดการความเสี่ยง

ทั้งนี้ การบริหารจัดการความเสี่ยงแต่ละหน่วยงานอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับขนาด โครงสร้าง และความสามารถ ในการรองรับความเสี่ยงของหน่วยงาน (กระทรวงการคลัง, 2564) ผู้บริหารจะต้องมีการสื่อสารถึงพนักงานในทุกระดับได้รับรู้และตระหนักถึงการจัดการความเสี่ยงร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความมั่นใจ ปลอดภัยและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (องค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งกอ จังหวัดเชียงราย. ม.ป.ป.)

ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงขององค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 ในช่วงที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้สามารถเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงขององค์การภาครัฐในยุคโควิด-19
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงขององค์การภาครัฐในยุคโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงขององค์การภาครัฐ ผู้บริหารระดับกลางขององค์การภาครัฐ ผู้บริหารระดับต้นขององค์การภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจำนวน 20 คน เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการวิจัย (วีโรจน์ ก่อสกุล, 2563) โดยพิจารณาเลือกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) เป็นลักษณะของการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) ผู้วิจัยจึงนำมาใช้ เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ได้ขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในการทำวิจัย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าแนวการสัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์มีความชัดเจน ตรงประเด็น สอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการตีความข้อมูล อิงกรอบแนวคิด ทฤษฎี และวิเคราะห์ข้อมูลตามความเข้าใจของผู้วิจัย โดยใช้วิธีการดังนี้

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการจัดเตรียมข้อมูลในการวิเคราะห์ให้พร้อม โดยการถอดเสียงการบันทึกการสัมภาษณ์

- 2) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบเก็บข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูลก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์และนำเสนอรายงานผลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการทำงานแบบใหม่ในสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงขององค์กรลดลง (2) บุคลากรขาดความตระหนัก ความรู้ และความร่วมมือในการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กร (3) แผนการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กรมีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการปฏิบัติตาม รวมถึงไม่มีการทบทวนแผนและการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ (4) ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และข้อมูลที่รอบด้านเพียงพอในการบริหารความเสี่ยง และ (5) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

นโยบายของรัฐบาล พบว่า องค์กรภาครัฐได้ติดตามนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ออกมาอย่างใกล้ชิด เพื่อศึกษาถึงผลกระทบและเตรียมการรับมือให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างทัน่วงที โดยมอบหมายให้คณะทำงานที่จัดตั้งขึ้นดำเนินการควบคุมและดูแลให้การปฏิบัติเป็นไปตามนโยบาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่กำหนด มีการชี้แจงและจัดอบรมให้กับบุคลากรทุกระดับทราบในเรื่องกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่องค์กรต้องปฏิบัติตามทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ตลอดจนการเลือกใช้วิธีหรือช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมในการสื่อสารในกฎระเบียบต่าง ๆ ให้กับบุคลากรทั่วทั้งองค์กร

การจัดการภาวะวิกฤต พบว่า องค์กรภาครัฐได้ทำการถอดบทเรียนและทบทวนแนวทางการบริหารความเสี่ยง เพื่อกำหนดนโยบาย แนวทาง และรูปแบบการบริหารความเสี่ยงใหม่

ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และอยู่ในระดับที่องค์การสามารถยอมรับได้ รวมถึงจัดให้มีแผนสำรองเพื่อรองรับสถานการณ์ขาดสภาพคล่องในสถานการณ์ภาวะวิกฤต และกำหนดมาตรการการใช้ทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการใช้จ่ายทางการเงินอย่างระมัดระวัง มีการติดตามและทบทวนการดำเนินงานตลอดเวลา

ความยืดหยุ่นในการบริหารงาน พบว่า องค์การภาครัฐมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อบริหารจัดการการดำเนินงานในภาวะวิกฤติ ปรับรูปแบบการทำงานใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กำหนดมาตรการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนผู้รับบริการ ให้มีความสำคัญกับความต่อเนื่องในการดำเนินงาน สร้างความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานในภาวะวิกฤติอย่างชัดเจน นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านต่าง ๆ มีแผนเตรียมพร้อมรองรับสภาวะวิกฤติการณ์ด้านการดำเนินงาน โดยสร้างฉลากทัศนจำลองในลักษณะต่าง ๆ ตามระดับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น และทดสอบเพื่อที่จะสามารถตั้งรับได้อย่างดี

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า องค์การภาครัฐให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไปจนถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีการเสริมศักยภาพหรือความรู้ความสามารถ ทั้ง Hard skills และ Soft skills อย่างต่อเนื่อง มีการดูแลในเรื่องสุขภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เหมาะสม และทบทวนนโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และเตรียมแผนดำเนินการแก้ไข ป้องกัน รวมถึงแผนฉุกเฉินต่าง ๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น

รูปแบบการทำงานในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 พบว่า องค์การภาครัฐดำเนินการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์การรับมือ และแผนฉุกเฉินต่าง ๆ ในการบริหารความเสี่ยง เช่น มาตรการเพื่อปกป้องพนักงานจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การวางแผนรองรับการขาดแคลนแรงงานในการปฏิบัติงาน เป็นต้น มีการทบทวนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสื่อสารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ รวมถึงปลูกฝังและกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญในการบริหารความเสี่ยง

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์กรภาครัฐในยุคโควิด-19 ให้ประสบความสำเร็จ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงองค์กรภาครัฐในยุคโควิด-19 ประกอบด้วย การปรับรูปแบบการทำงานใหม่ ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงขององค์กรลดลง การขาดความตระหนัก ความรู้ และความร่วมมือของบุคลากรในการบริหารจัดการ ความเสี่ยงขององค์กร ความไม่ชัดเจนของแผนการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กร และความซ้ำซ้อนของหน้าที่ ความรับผิดชอบ การขาดการสื่อสารที่ดี มีประสิทธิภาพ และข้อมูลที่รอบด้าน และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร ซึ่งกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์กรภาครัฐในยุคโควิด-19 ก็คือ องค์กรภาครัฐต้องติดตามนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งชี้แจงให้บุคลากรทุกระดับรับ และปฏิบัติตาม อย่างทันทั่วถึง ถอดบทเรียนและทบทวนแนวทางการบริหารความเสี่ยงเพื่อกำหนดนโยบาย แนวทาง และรูปแบบการบริหารความเสี่ยงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จัดตั้งคณะทำงานเพื่อ บริหารจัดการภาวะวิกฤติ ปรับรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 และสร้างความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานในภาวะวิกฤติอย่างชัดเจน นำ เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ดูแลในเรื่องสุขภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และทบทวน นโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ดำเนินการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอก เพื่อจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์รับมือ และแผนฉุกเฉินต่าง ๆ ในการบริหารความเสี่ยง

อภิปรายผล

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า (1) รูปแบบการทำงานแบบใหม่ในสถานการณ์ โควิด-19 ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงขององค์กรลดลง (2) บุคลากรขาดความ ตระหนัก ความรู้ และความร่วมมือในการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กร (3) แผนการบริหาร จัดการความเสี่ยงขององค์กรมีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการปฏิบัติตาม รวมถึงไม่มีการทบทวนแผนและการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ (4) ขาดการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ และข้อมูลที่รอบด้าน เพียงพอในการบริหารความเสี่ยง และ (5) ผู้บริหารไม่เห็น ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Miller, and Iscoe (1963) ซึ่งได้ระบุว่า วิกฤตการณ์จะมีผลทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาคุกคามเป้าหมาย

ของบุคคลหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ระเบียบ สวนพันธุ์ (2560) เรื่อง การรับรู้การบริหารความเสี่ยงของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยง สร้างแรงจูงใจและสร้างความตระหนักแก่บุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง 2) ผู้บริหารควรชี้แจงให้บุคลากรทราบถึงนโยบายการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การดำเนินงานด้านความเสี่ยงไปในทิศทางเดียวกัน 3) ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของหน่วยงานในการร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารความเสี่ยง 4) ควรมีการประชุมบุคลากรภายในหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อติดตามการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยง และ 5) เปิดรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการพัฒนางานด้านการบริหารความเสี่ยง

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐ ในยุคโควิด-19 แยกเป็นแต่ละด้านดังนี้

นโยบายของรัฐบาล พบว่า องค์การภาครัฐได้ติดตามนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ออกมามีอย่างใกล้ชิด เพื่อศึกษาถึงผลกระทบและเตรียมการรับมือให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างทันที่ ทั้งนี้ โดยมอบหมายให้คณะทำงานที่จัดตั้งขึ้นดำเนินการควบคุมและดูแล ให้การปฏิบัติเป็นไปตามนโยบาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่กำหนด มีการชี้แจงและจัดอบรมให้กับบุคลากรทุกระดับทราบในเรื่องกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่องค์การต้องปฏิบัติตามทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์การ ตลอดจนการเลือกใช้วิธีหรือช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมในการสื่อสารในกฎระเบียบต่าง ๆ ให้กับบุคลากรทั่วทั้งองค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ COSO (2017) ที่ระบุว่า องค์การที่จัดทำระบบบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ใน 4 ด้าน คือ (1) วัตถุประสงค์ด้านกลยุทธ์ (Strategic) (2) วัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติงาน (Operations) (3) วัตถุประสงค์ด้านการรายงาน (Reporting) และ (4) วัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ (Compliance) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤติที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 ผลการวิจัย พบว่า (1) นโยบายของรัฐบาลมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน SMEs ภาคบริการในช่วงวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 และ (2) การจัดการภาวะวิกฤติมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน SMEs ภาคบริการในช่วงวิกฤติของโรคระบาดโควิด-19 พบว่า อิทธิพล

ของการจัดการภาวะวิกฤตมีอิทธิพลเชิงบวกต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน SMEs ภาคบริการในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19 นอกจากนี้ การจัดการภาวะวิกฤตของผู้ประกอบการ SMEs ก็มีส่วนสำคัญ ตัวผู้ประกอบการเองต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เช่น รูปแบบการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ของโรคระบาดโควิด-19

การจัดการภาวะวิกฤต พบว่า องค์กรภาครัฐได้ทำการถอดบทเรียนและทบทวนแนวทางการบริหารความเสี่ยง เพื่อกำหนดนโยบาย แนวทาง และรูปแบบการบริหารความเสี่ยงใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และอยู่ในระดับที่องค์กรสามารถยอมรับได้ รวมถึงจัดให้มีแผนสำรองเพื่อรองรับสถานการณ์ขาดสภาพคล่องในสถานการณ์ภาวะวิกฤต และกำหนดมาตรการการใช้ทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการใช้จ่ายทางการเงินอย่างระมัดระวัง มีการติดตามและทบทวนการดำเนินงานตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Koch, and Fairly (1993) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์กร การอำนวยความสะดวกและควบคุมต้นเหตุ และกิจกรรมการวางแผนองค์กรให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จรรยาธรรม อินนพคุณ และเฉลิมพร เย็นเยือก (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความเสี่ยงในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา หน่วยงานราชการอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า การจัดการความเสี่ยงในหน่วยงานภาครัฐโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ ด้านกลยุทธ์ ด้านการเงิน ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านนโยบาย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฝ่ายที่สังกัด อายุงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และลักษณะการจ้างงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานภาครัฐต่างกัน และการจัดการความเสี่ยง ด้านกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการเงิน ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ และด้านนโยบายที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานภาครัฐต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความยืดหยุ่นในการบริหารงาน พบว่า องค์กรภาครัฐมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อบริหารจัดการการดำเนินงานในภาวะวิกฤติ ปรับรูปแบบการทำงานใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กำหนดมาตรการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนผู้รับบริการ ให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องในการดำเนินงาน สร้างความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานในภาวะวิกฤติอย่างชัดเจน นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านต่าง ๆ มีแผน

เตรียมพร้อมรองรับสภาวะวิกฤติการณ์ด้านการดำเนินงาน โดยสร้าง Scenarios ในลักษณะต่าง ๆ ตามระดับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น และทดสอบเพื่อที่จะสามารถตั้งรับได้อย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Gray, and Larson (2006) ได้เสนอแนวคิดว่าการรับมือกับความเสี่ยง (Risk Response Development) เป็นการตัดสินใจว่าจะรับมือกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรจึงจะเหมาะสมซึ่งจะทำได้โดยทำให้เบาบางลงหรือการหลบเลี่ยง หรือการส่งต่อหรือการแบ่งปันหรือคงไว้เหมือนเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตรปวีณ์ จัรัสรวาวัฒน์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานในองค์กรในช่วงเหตุการณ์ที่วิกฤต ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานในองค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำในองค์กรต้องมีบทบาทหน้าที่หลัก คือ การสร้างผลกำไร การบริหารทรัพยากรและการทำให้องค์กรนั้นอยู่รอดซึ่งต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ในการมองอนาคตภาพที่กว้างไกล ต้องมีการเตรียมทั้งแผนหลักและแผนสำรอง โดยเฉพาะแผนสำรองเป็นแผนเพื่อป้องกันการเกิดเหตุการณ์วิกฤตหรือเหตุการณ์ที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งภายในและภายนอก ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร ภาวะวิกฤตหรือทีมงานเฉพาะเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพการบริหารงานองค์กรในช่วงเหตุการณ์วิกฤตต้องอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ มาเป็นกรอบแนวทางการทำงาน โดยอาศัยผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ หัวหน้างาน และผู้ได้บังคับบัญชาที่มีทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเพื่อสร้างแผนงานที่ทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า องค์กรภาครัฐให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไปจนถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีการเสริมศักยภาพหรือความรู้ความสามารถ ทั้ง Hard skills และ Soft skills อย่างต่อเนื่อง มีการดูแลในเรื่องสุขภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ที่เหมาะสม และทบทวนนโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และเตรียมแผนดำเนินการแก้ไข ป้องกัน รวมถึงแผนฉุกเฉินต่าง ๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Roth (2007) ซึ่งกล่าวว่า ความเสี่ยงทางด้านกลยุทธ์ ครอบคลุมไปถึงผู้เกี่ยวข้องลูกจ้าง การแข่งขันทรัพยากร การประสานงาน และการสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Patrick Jackson (อ้างถึงใน อภิสิทธิ์ เหมะสมสกุล , 2547) กล่าวถึงสิ่งที่ต้องพิจารณาในการจัดการวิกฤตการณ์ ประกอบด้วย 1) สาธารณชน และสภาพแวดล้อมทางการเมือง 2) วัฒนธรรมและการดำเนินงานภายในองค์กรที่เผชิญวิกฤตการณ์ และ 2) ธรรมชาติของมนุษย์ ในด้านอารมณ์และลำดับความต้องการพื้นฐานของ

มนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ ทางด้านความปลอดภัย เนื่องจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความหายนะที่เกิดขึ้นโดยเฉียบพลัน สร้างความเสียหาย เจ็บปวดและความกระทบกระเทือนทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิด ความรู้สึกสิ้นหวัง ซึ่งเป็นภาวะยากที่จะทนรับได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นงนุช อุณ อนันต์ และธัชพงศ์ เศรษฐบุตร (2563) เรื่องกลยุทธ์การบริหารองค์กรฝ่าวิกฤต โควิด - 19 ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์ในการบริหารองค์กรที่ทำให้ธุรกิจสามารถฝ่าวิกฤตโควิด - 19 สามารถอยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ประกอบด้วยกลยุทธ์ 8 ประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงและการมีวิสัยทัศน์ 2) การบริหารด้วยความจริงใจ 3) การสื่อสารกับ พนักงาน 4) การขับเคลื่อนด้วยดิจิทัล 5) การให้ความสำคัญกับระบบโซ่อุปทาน 6) การพัฒนา พนักงาน 7) การตอบโต้ลูกค้าให้มากขึ้น และ 8) การบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสังคม

รูปแบบการทำงานในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 พบว่า องค์กรภาครัฐ องค์กรการ ภาครัฐดำเนินการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมา จัดทำเป็นแผนกลยุทธ์การรับมือ และแผนฉุกเฉินต่าง ๆ ในการบริหารความเสี่ยง เช่น มาตรการ เพื่อปกป้องพนักงานจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การวางแผนรองรับการขาดแคลนแรงงาน ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น มีการทบทวนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ และสื่อสารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานตาม กลยุทธ์ที่กำหนดไว้ รวมถึงปลูกฝังและกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญในการบริหารความเสี่ยง สอดคล้องกับแนวคิดของ Roth (2007) กล่าวว่า ความเสี่ยงด้านการดำเนินงานหรือการทำงาน ครอบคลุมไปถึงความเสี่ยงทางด้านกระบวนการคุณภาพการบริหารงาน การทำงานที่ไม่มี ประสิทธิภาพ การไร้สมรรถภาพ กลยุทธ์ในการดำเนินงานและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ชัตติยา ด้วงสำราญ (2563) เรื่อง บริหารความเสี่ยงอย่างไรให้องค์กรไว้วิกฤต ผลการวิจัย พบว่า องค์กรใด ๆ ก็ตาม หากต้องการให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของ องค์กรที่มีการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย การมีโครงสร้างการบริหาร จัดการความเสี่ยงที่แข็งแกร่ง มีความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยงขององค์กรอย่างทั่วถึงและชัดเจน มี การจัดทำแผนกลยุทธ์ความเสี่ยงให้ชัดเจนและให้ความสำคัญในแบบเดียวกับวัตถุประสงค์ของ แผนกลยุทธ์และตัวขับเคลื่อนหลัก มีวัฒนธรรมและความสามารถในการบริหารความเสี่ยงที่ เข้มแข็ง มีการทบทวนอย่างต่อเนื่องในเรื่องของกรอบความเสี่ยง ระดับที่ยอมรับได้ และ

การให้ค่าต่าง ๆ การใช้ภาษาและบรรทัดฐานของความเสียงเดียวกัน มีการจัดลำดับและประสานสัมพันธ์ความเสี่ยงที่ชัดเจน มีสายการรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้อย่างชัดเจน สมาชิกให้ความสำคัญในเรื่องความถูกต้องตามกฎหมายอย่างเข้มข้น มีการกำกับดูแลและทบทวนความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีความมุ่งมั่นต่อการปรับปรุง การอบรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์กรภาครัฐในยุคโควิด-19 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงองค์กรภาครัฐในยุคโควิด-19 คือ รูปแบบการทำงานแบบใหม่ในสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงขององค์กรลดลง บุคลากรขาดความตระหนัก ความรู้ และความร่วมมือในการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กร แผนการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กรมีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการปฏิบัติตาม รวมถึงไม่มีการทบทวนแผนและการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และข้อมูลที่รอบด้านเพียงพอในการบริหารความเสี่ยง และผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร สำหรับกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์กรภาครัฐในยุคโควิด-19 นโยบายของรัฐบาล พบว่า องค์กรภาครัฐได้ติดตามนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ออกมอย่างใกล้ชิด เพื่อศึกษาถึงผลกระทบ และเตรียมการรับมือให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที โดยมอบหมายให้คณะทำงานที่จัดตั้งขึ้นดำเนินการควบคุมและดูแลให้การปฏิบัติเป็นไปตามนโยบาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่กำหนด มีการชี้แจงและจัดอบรมให้กับบุคลากรทุกระดับทราบในเรื่องกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่องค์กรต้องปฏิบัติตามทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ตลอดจนการเลือกใช้วิธีหรือช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมในการสื่อสารในกฎระเบียบต่าง ๆ ให้กับบุคลากรทั่วทั้งองค์กร การจัดการภาวะวิกฤต พบว่า องค์กรภาครัฐได้ทำการถอดบทเรียนและทบทวนแนวทางการบริหารความเสี่ยง เพื่อกำหนดนโยบาย แนวทาง และรูปแบบการบริหารความเสี่ยงใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และอยู่ในระดับที่องค์กรสามารถยอมรับได้ รวมถึงจัดให้มีแผนสำรองเพื่อรองรับสถานการณ์ขาดสภาพคล่องในสถานการณ์ภาวะวิกฤต และกำหนดมาตรการการใช้ทรัพย์สินอย่างมี

ประสิทธิภาพ เน้นการใช้จ่ายทางการเงินอย่างระมัดระวัง มีการติดตาม และทบทวนการดำเนินงานตลอดเวลา ความยืดหยุ่นในการบริหารงาน พบว่า องค์กรภาครัฐมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อบริหารจัดการการดำเนินงานในภาวะวิกฤติ ปรับรูปแบบการทำงานใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กำหนดมาตรการดูแลความปลอดภัย และสุขภาพอนามัยของบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนผู้รับบริการ ให้มีความสำคัญกับความต่อเนื่องในการดำเนินงาน สร้างความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานในภาวะวิกฤติอย่างชัดเจน นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านต่าง ๆ มีแผนเตรียมพร้อมรองรับภาวะวิกฤติการณ์ด้านการดำเนินงาน โดยสร้างฉันทกตัญญูใจในลักษณะต่าง ๆ ตามระดับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น และทดสอบเพื่อที่จะสามารถตั้งรับได้อย่างดี การจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า องค์กรภาครัฐให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในบริหารทรัพยากรมนุษย์ ไปจนถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีการเสริมศักยภาพหรือความรู้ความสามารถ ทั้ง Hard skills และ Soft skills อย่างต่อเนื่อง มีการดูแลในเรื่องสุขภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ที่เหมาะสม และทบทวนนโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และเตรียมแผนดำเนินการแก้ไข ป้องกัน รวมถึงแผนฉุกเฉินต่าง ๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น และรูปแบบการทำงานในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 พบว่า องค์กรภาครัฐดำเนินการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์การรับมือ และแผนฉุกเฉินต่าง ๆ ในการบริหารความเสี่ยง เช่น มาตรการเพื่อปกป้องพนักงานจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การวางแผนรองรับการขาดแคลนแรงงานในการปฏิบัติงาน เป็นต้น มีการทบทวนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสื่อสารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ รวมถึงปลูกฝังและกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญในการบริหารความเสี่ยง

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงด้านการควบคุม/กฎระเบียบ เพราะในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพราะรัฐบาล

จะมีมาตรการ แนวทางปฏิบัติ ประกาศ และคำสั่งป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ออกมาจำนวนมาก ดังนั้นต้องมีการชี้แจงให้เกิดความชัดเจนเพื่อให้บุคลากรเกิดความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด

2) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนความต่อเนื่องและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสภาวะวิกฤต เพราะภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการสกัดการแพร่ระบาด เช่น การรักษาระยะห่างทางสังคม (Social distancing) การระงับการเดินทางระหว่างประเทศ การปิดเมืองและห้ามประชาชนออกจากเคหสถาน หรือการล็อกดาวน์ (Lockdown) ส่งผลให้หลายภาคส่วนต้องหยุดชะงัก ไม่สามารถให้ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

3) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการทบทวน และปรับปรุงกระบวนการบริหารความเสี่ยง และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพราะในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความไม่แน่นอนสูง

1.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) องค์กรภาครัฐควรทำแผนควบคุม ติดตาม ปรับปรุงความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง ด้วยกลไกการบริหาร การควบคุม และสอบทาน เพื่อกำกับความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2) องค์กรภาครัฐควรจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงขององค์กรเพื่อช่วยให้การดำเนินงานและการตัดสินใจด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) องค์กรภาครัฐควรสื่อสารกับบุคลากรเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ในหลักของการบริหารความเสี่ยงขององค์กร และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาความยั่งยืนและบริหารความเสี่ยงขององค์กร

4) องค์กรภาครัฐควรมีการซักซ้อมหรือการฝึกซ้อมแผนการบริหารความเสี่ยง เพื่อนำผลการฝึกซ้อมมาแก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรจะสามารถรับมือได้อย่างถูกต้องเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง

5) องค์กรภาครัฐควรสร้าง และปลูกฝังวัฒนธรรมการจัดการความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรให้ยั่งยืน โดยการฝึกอบรมวิธีการ กิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้บริหารและบุคลากร เพื่อสร้างความตระหนักในวิกฤติและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ควรศึกษากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 ในเขตพื้นที่อื่นนอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร
- 3) ควรศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงองค์การภาครัฐในยุคโควิด-19 ระหว่างองค์การภาครัฐและภาคเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2564). แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐเรื่อง หลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการคลัง.
- ชัตติยา ด้วงสำราญ. (2563). บริหารความเสี่ยงอย่างไรให้องค์กรไว้วิกฤต. วารสารสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 340-351.
- จรรยาธิดา อินนพคุณ และเฉลิมพร เย็นเยือก. (2563). การจัดการความเสี่ยงในหน่วยงาน ภาครัฐ กรณีศึกษาหน่วยงานราชการอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี. วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 14(33), 91-104.
- ชิน ฮอนมา. (2563). ประเมินความพร้อมขององค์กร 6 ด้านในการรับมือวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20200424.html>
- ฉัตรปวีณ์ จรัสรวาววัฒน์. (2556). การบริหารงานในองค์กรในช่วงเหตุการณ์ที่วิกฤต. วารสาร บัณฑิตศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 1-14.
- นงนุช อุณอนันต์ และธัชพงศ์ เศรษฐบุต. (2563). กลยุทธ์การบริหารองค์กรฝ่าวิกฤตโควิด-19. The 4th International Multi-Conference of Management Science 2020, 402-409.
- ปกรณ อุดมขณะสารสกุล. (2564). อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤติที่มี ต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการในจังหวัด

- เชียงใหม่ในช่วงวิกฤติของ โครonavirus โควิด-19. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(2), 75-92.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). โควิด-19 เปลี่ยนโลก “ธุรกิจ” ปรับรอบทิศรับโจทย์ใหม่. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-584527>
- ระเบียบ สอนพันธุ์ . (2560). การรับรู้การบริหารความเสี่ยงของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ม.ป.ท.: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์:
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2563). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีเอ็มบี. (2564). เจาะแนวโน้มธุรกิจไทยปี 2564 ท่ามกลางคลื่นมรสุมโควิด. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.ttbank.com/archive/en/analytics/industry-analysis/view/ThaiBus-COV-2021.html>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักข่าว Hfocus. (2564). ถอดบทเรียนแนวปฏิบัติหน่วยงานรัฐในภาวะโควิดจุดเริ่มการก้าวสู่ e-Service. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.hfocus.org/content/2022/08/2022/08/24976>
- สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หนองคาย สาขาเมืองหนองคาย. (2563). คู่มือการบริหารความเสี่ยงต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). หนองคาย: สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ หนองคาย.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2562). การบริหารความเสี่ยงอย่างมีอาชีพในยุค Digital Disruption. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/article/36379/>
- สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง. (2563). แนวทางการบริหารความเสี่ยงองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง.
- องค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งกอก จังหวัดเชียงราย. (ม.ป.ป.). คู่มือบริหารความเสี่ยง. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.tkr.go.th>

- อภิสิทธิ์ เหมะสมสกุล. (2547). การสื่อสารภาวะวิกฤต: กรณีศึกษาเปรียบเทียบโรคมาร์สและโรคไข้หวัดนกของกระทรวงสาธารณสุข. รายงานเฉพาะบุคคล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Gray, F. C., & Larson, W. E., (2006). Project Management: The Management Process. Singapore: McGraw-Hill.
- Koch, M. W., & Fairly, T. M. (1993). Integrated Quality Management: The key to Improving Nursing Care Quality. Louise: Mosby Year Book.
- Miller, K. S., & Iscoe, I. (1963). The Concept of Crisis: Current Status and Mental Health Implications. *Human Organization*, 22, 195–201.
- Roth, J. (2007). Categorizing Risk: Risk Categories Help Users Identify, Understand, And Monitor Their Organizations' Potential Risks-risk Watch. Retrieved 22 August, 2021, from http://findartictes.com/p/articles/mi_m4153/is_2_59/ai_85014799.
- The Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission (COSO). (2017). Enterprise Risk Management Integrating with Strategy and Performance Executive Summary. Retrieved September 11, 2021, from <https://www.coso.org/Documents/2017-COSO-ERM-IntegratingwithStrategy-and-Performance-ExecutiveSummary.pdf>.
- Wilson, J., & Tiger, J. (1999). Clinical Risk Modification: A Route to Clinical Governance. Oxford: Butterworth-Heinemann.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์ โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO BUY USED CARS IN THE SITUATION OF COVID-19 OF CONSUMERS IN BANGKOK METROPOLIS

ดรุณี ตั้งสีฟ้า¹, สถิตย์ นิยมญาติ², กมลพร กัลยานมิตร³ และ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช⁴

Darunee Tangsrifarh¹, Satit Niyomyaht², Kamolporn Kalyanamitra³ and Tassanee Lakkanapichonchat³

¹⁻⁴คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻⁴Faculty of Political Science, Bangkok Thonburi University, Thailand

Corresponding author E-mail: KD_Darunee@outlook.co.th

บทคัดย่อ

จากปัญหาทางเศรษฐกิจที่รุนแรงและถูกซ้ำเติมด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตลาดรถยนต์มือสองก็ได้รับผลกระทบและกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคต การวิจัยเรื่องนี้จึงวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ประกอบการรถยนต์มือสอง เจ้าหน้าที่สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค เจ้าหน้าที่กรมการขนส่ง และผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร รวมจำนวน 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสรุปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานการณ์โควิด-19 ทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง สถาบันการเงินมีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อ ผู้บริโภคนิยมซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น รถยนต์มือสองขาดแคลน ผลิตภัณฑ์ไม่ได้

---

* Received 5 April 2023; Revised 27 April 2023; Accepted 27 December 2023

มาตรฐาน พนักงานขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า ปัญหาด้านกระบวนการ สภาพการแข่งขันขั้นที่รุนแรง และบุคคลในครอบครัวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ มาตรฐานและคุณภาพสินค้า การกำหนดราคาที่เป็นธรรม กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง มาตรการจูงใจจากภาครัฐ ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค จริยธรรมของผู้ประกอบการ และคุณภาพการให้บริการ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์ โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น

คำสำคัญ: อิทธิพล, การตัดสินใจ, รถยนต์มือสอง, สถานการณ์โควิด-19

Abstract

Economic problems that are beset and aggravated by the COVID-19 epidemic situation. The used car market has also been affected and is undergoing a major transition to cope with future changes. The objectives of this research were 1) to study the problems and obstacles of factors influencing the decision to buy used cars in the COVID-19 situation of consumers in Bangkok Metropolis, and 2) to study factors influencing the decision to buy used cars in the COVID-19 situation. of consumers in Bangkok Metropolis. The research model was qualitative. The key informants were used car entrepreneurs, consumer protection association, staff Department of Transportation and consumers in Bangkok Metropolis, totaling 20 people by purposive selection. The instrument for data collection was an interview. The data were analyzed using a descriptive summary method.

The results found that 1) the problems and obstacles of factors influencing the decision to buy used cars in the situation of COVID-19 of consumers in Bangkok Metropolis were situations COVID-19 had reduced the purchasing power of consumers. Financial institutions were strict in lending. Consumers increasingly preferred to buy products through online channels. The shortage of used cars. Non-standard products employees lacked knowledge and

understanding about the product. Problems process intense competitive conditions and family members influenced consumer purchasing decisions, and 2) the factors influencing the decision to buy used cars in the COVID-19 situation of consumers in Bangkok Metropolis, including product standards and quality fair pricing, relevant rules and regulations government incentive measures, responsibility towards consumers, entrepreneurial ethics and service quality influencing the decision to buy used cars in the situation of COVID-19 of all consumers in Bangkok Metropolis.

Keywords: Influence, Decision-Making, Used Cars, Situation of COVID-19

บทนำ

ตลาดรถยนต์ไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญจากปัจจัยลบทางเศรษฐกิจที่รุนแรง และถูกซ้ำเติมด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2564 ที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของประชากรและความต้องการซื้อสินค้าที่มีมูลค่าสูงอย่างรถยนต์จากความไม่มั่นใจต่อเศรษฐกิจและการจ้างงาน อีกทั้งยังมีแนวโน้มใหญ่ (Megatrends) ที่อาจกระทบต่ออุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ต่อเนื่องถึงธุรกิจจัดจำหน่าย (Dealership) ในอนาคต ทั้งในด้านการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีการขับเคลื่อนไปใช้พลังงานไฟฟ้า ซึ่งมีประสิทธิภาพดีขึ้นและมีแนวโน้มต้นทุนที่ถูกลง และวิถีชีวิตของคนเมืองที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากทางเลือกในการเดินทางที่เพิ่มขึ้นที่อาจส่งผลให้ความเชื่อที่ว่า “รถคือปัจจัยที่ 5” ลดความสำคัญลง (Mobility as a service) สอดคล้องกับยอดขายรถยนต์ทั่วโลกที่มีแนวโน้มชะลอลงในห้วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านนี้ รถมือสองดูเหมือนจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่หลายคนเริ่มมองหาในช่วงที่ภาวะการเงินของครัวเรือนได้รับผลกระทบและมีความไม่แน่นอน แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องใช้รถเพื่อเดินทางไปทำงานหรือเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศแทนการเดินทางด้วยเครื่องบินหรือการท่องเที่ยวต่างประเทศจากความกังวลด้านสุขภาพ ขณะที่ตลาดรถยนต์ไทยได้รับผลกระทบจากทั้งรอบวัฏจักรการเปลี่ยนรถยนต์ที่ได้ผ่านพ้นไปแล้วและจากวิกฤตการณ์โควิด ส่งผลให้ตลาดรถยนต์ใหม่จะหดตัว 35% ในปีนี้ วัฏจักรการเปลี่ยนรถยนต์ของผู้ใช้รถในไทยอยู่ที่ประมาณ 74 เดือนหรือประมาณ 6 ปี และมีแนวโน้มสั้นลงเรื่อยๆ โดยรอบ

ใหญ่ของการซื้อรถยนต์เกิดขึ้น ระหว่างปี 2012-2013 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ต่ำกว่า 1,500 ซีซี และรถกระบะเพื่อใช้สิทธิคืนภาษีสรรพสามิตตามโครงการรถคันแรกของภาครัฐในขณะนั้น ส่งผลให้รอบการเปลี่ยนรถที่เคยใช้สิทธิจากโครงการฯ เกิดขึ้นอีกครั้ง ในปี 2018 และตลาดรถยนต์ใหม่หรือรถป้ายแดงขยายตัวได้ถึง 20% อย่างไรก็ตาม ตลาดรถยนต์ใหม่เริ่มแผ่วลงหลังจากนั้นก่อนถูกซ้ำเติมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้กำลังซื้อของประชากรลดลงจากผลกระทบต่อรายได้และความเสี่ยงจากการถูกเลิกจ้าง

แต่สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 กระตุ้นตลาดรถมือสองให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง แม้ว่ายอดขายรถยนต์ป้ายแดงจะลดตัวแล้วถึง 37% ตลอดครึ่งปีแรก แต่ยอดขายรถมือสองที่วัดจากยอดโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ ลดลงเพียง 15% สะท้อนให้เห็นสถานะตลาดรถยนต์มือสองที่ยังคงแข็งแกร่งและยืดหยุ่นกว่าตลาดรถใหม่ เนื่องมาจากกำลังซื้อที่หดตัวลงอย่างมากจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ผู้บริโภคอาจชะลอการตัดสินใจซื้อรถยนต์ใหม่ออกไป รวมทั้งอาจมีบางส่วนตัดสินใจหันไปซื้อรถยนต์มือสองเพื่อทดแทนการซื้อรถยนต์ป้ายแดงมากขึ้น อีกทั้งแนวโน้มราคาของรถมือสองปรับตัวลดลงจนมีความน่าสนใจ และมีสัดส่วนรถปีใหม่ๆ (หลังปี 2015) ออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้นจากการเทขายของ ผู้ใช้รถที่เผชิญปัญหาสุขภาพพล่างหรือจากการขายทอดตลาด จากข้อมูลบนเว็บไซต์ One2car ที่เป็นตลาดรถออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ในปัจจุบัน พบว่าจำนวนรถที่ลงประกาศขายก่อนครบรอบการเปลี่ยนรถปกติ (Replacement cycle) หรือ รถมือสองที่จดทะเบียนหลังปี 2015 เพิ่มขึ้นถึง 6.1% จากต้นปี สวนทางกับรถปีเก่าที่มีจำนวนลดลงกว่าหนึ่งในสี่ และขยายสัดส่วนเพิ่มจาก 26% ในเดือนมกราคมเป็น 32% ในเดือนมิถุนายน

ตลาดรถมือสองได้รับผลกระทบน้อยกว่าตลาดรถใหม่และได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นหลังโควิดจากความกังวลด้านสุขภาพ ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจซบเซาและการใช้จ่ายสินค้าคงทนต่างๆ มีแนวโน้มหดตัว รถมือสองหรือรถใช้แล้วกลับได้รับผลกระทบน้อยกว่ารถใหม่เนื่องจากสามารถทดแทนรถใหม่ได้ในราคาที่ถูกลงกว่ามาก และยังเป็นตลาดแลกเปลี่ยนให้ผู้บริโภคสามารถขยายขนาดหรือประเภทของรถตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงอายุ (Life cycle) โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งเงินสดก้อนใหญ่หรือขอสินเชื่อ การประกอบการธุรกิจตลาดรถมือสองในช่วงคลายล็อกดาวน์กลับมาได้รับความสนใจมากขึ้น โดยการค้นหาข้อมูลรถมือสองยี่ห้อหลักในอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นสูงสุดในรอบ 2 ปี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความต้องการมีรถยนต์เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทางที่เพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในแง่กำลังซื้อที่ทำให้ไม่สามารถซื้อรถใหม่

ได้ คาดว่าความต้องการรถยนต์ที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากความกังวลด้านสุขภาพซึ่งส่งผลให้ประชาชนที่เคยใช้ระบบขนส่งสาธารณะ หันมาใช้รถยนต์ส่วนตัวเพิ่มขึ้น สังเกตได้จากสภาพการจราจรในต้นเดือนกรกฎาคมที่กลับมาติดขัดเท่ากับช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 และสอดคล้องกับยอดผู้ใช้งานรถไฟฟ้าที่แม้จะฟื้นตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ยังอยู่ในระดับที่ต่ำเพียงประมาณครึ่งหนึ่งของปีก่อนหน้า ขณะที่การเดินทางท่องเที่ยวในประเทศโดยรถยนต์จะมีบทบาทแทนที่การเดินทางโดยเครื่องบินหรือการท่องเที่ยวต่างประเทศไปอีกระยะหนึ่ง ราคาประมูลมือสองเริ่มทรงตัว เติ้นท์รถล้ารับซื้อรถมากขึ้น ตลาดรถมือสองได้รับผลกระทบอย่างมากในปีที่ผ่านมา หลังการจบรอบการเปลี่ยนรถยนต์ที่เคยใช้สิทธิจากโครงการรถคันแรกที่ส่งผลให้มีสต็อกมือสองเข้าสู่ตลาดจำนวนมากเกินความต้องการซื้อในหัวเวลาที่เศรษฐกิจชะลอตัว ราคาประมูลมือสองจึงปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ตลาดรถมือสองเริ่มทรงตัวได้ตั้งแต่ช่วงต้นปีก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย ราคาประมูลรถมือสองโดยภาพรวมปรับตัวลงมากในช่วงมีนาคม-พฤษภาคม ก่อนจะปรับตัวดีขึ้นในช่วงครึ่งปีแรกที่ผ่านมาราคารถยนต์มือสองโดยภาพรวมปรับลดลงเพียง 1.4% ขณะเดียวกัน ราคาประมูลซึ่งสะท้อนต้นทุนสำหรับเติ้นท์รถ ดิ่งลงในเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงที่การแพร่ระบาดของโควิด-19 สูงสุด โดยลดลงถึง 18% เมื่อเทียบกับต้นปี จากการเปลี่ยนรูปแบบการประมูลมาเป็นการประมูลแบบออนไลน์แทนที่ศูนย์ประมูล จึงกลายเป็นโอกาสที่เติ้นท์รถมือสองสามารถซื้อรถด้วยต้นทุนที่ถูกลงมาก และสามารถปรับราคาขายเพื่อกระตุ้นยอดขายโดยยังคงส่วนต่างกำไรได้ ด้วยสาเหตุนี้ ประกอบกับความต้องการที่อ่อนมาจากช่วงโควิด-19 ในช่วงแรกของการกลับมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งเชื่อว่าตลาดรถมือสองจะยังคงคึกคักต่อไปได้ (กลุ่มการเงินเกียรตินาคินภัทร, 2563)

แต่ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่เมื่อปี 2563 ที่ผ่านมาระยะนี้ ส่งผลให้พฤติกรรมของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากจากช่วงที่ผ่านมา แม้ปัจจุบันลูกค้าหันมาให้ความสำคัญกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองเพิ่มมากขึ้น แต่ภาพจำที่เกิดขึ้นกับรถยนต์มือสอง ยังคงทำให้หลายคนยังอยู่ในช่วงตัดสินใจระหว่างรถยนต์มือหนึ่งและมือสอง (กฤษณ์เดชณ์ ศิริภาพ, 2561) ประกอบกับที่ผ่านมารัฐกิจเติ้นท์รถยนต์มือสองได้รับผลกระทบต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ผลกระทบจากนโยบายคันแรกส่งผลให้รถยนต์มือสองมีราคาต่ำลง สภาพการแข่งขันบริษัทใหม่ที่ดึงดูดผู้ซื้อโดยการส่งเสริมการขายที่มีมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจชะลอตัว และการแข่งขันของธุรกิจรถยนต์มือสองที่มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้ประกอบการรายย่อยส่วนมากยังไม่มีรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจเติ้นท์รถยนต์มือสองเท่าที่ควร (ชรินทร์ วิจิตร

แพทย์, 2546) และมาตรการความเข้มงวดการอนุมัติสินเชื่อ มาตรการลือคดาวนของภาครัฐ (อนุชาติ ดีประเสริฐ, 2564) จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อมุ่งหวังว่าผลวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรถยนต์มือสอง หน่วยงานภาครัฐ และประชาชนทั่วไป สามารถนำผลวิจัยที่ศึกษานี้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน การตัดสินใจ การส่งเสริมสนับสนุนผู้ประกอบการให้สามารถเพิ่มบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจได้เพิ่มมากขึ้น และการคุ้มครองและรักษาสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนผู้บริโภคได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้ประกอบการรถยนต์มือสอง เจ้าหน้าที่สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค เจ้าหน้าที่กรมการขนส่ง และผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร รวมจำนวน 20 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์ที่อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการ เอกสารการประชุม รายงานการประชุม บทความวารสาร หนังสือ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

(Field Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ประกอบการรถยนต์มือสอง เจ้าหน้าที่สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค เจ้าหน้าที่กรมการขนส่ง ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบายเพื่อตอบคำถามของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อเศรษฐกิจ ทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง (2) สถาบันการเงินต่าง ๆ มีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ (3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่นิยมซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น (4) รถยนต์มือสองขาดแคลน เนื่องจากผู้บริโภคบางส่วนยึดระยะเวลาการเปลี่ยนรถคันใหม่ ทำให้มีรถยนต์มือสองหมุนเวียนในระบบค่อนข้างน้อย รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองหลายแห่งปิดตัวลงเพราะแบกรับต้นทุนไม่ไหว (5) ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน (6) พนักงานขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า และบกพร่องในการให้บริการ (7) ปัญหาด้านกระบวนการ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย (8) สภาพการแข่งขันในตลาดรถยนต์มือหนึ่งมีการแข่งขันที่รุนแรง ทำให้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจรถยนต์มือสอง และ (9) ครอบครัว (Family) กล่าวคือ บุคคลในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคิด ทัศนคติ และค่านิยมของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ด้านมาตรฐานและคุณภาพสินค้า พบว่า ภาครัฐต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองต้องแสดงข้อมูลสภาพรถยนต์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนผู้บริโภครก่อนจัดจำหน่าย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ การคัดสรร คัดเลือก

สินค้าที่ดี มีคุณภาพมาจำหน่าย การตรวจเช็คสภาพรถ และซ่อมบำรุงรถผลิตภัณฑ์ก่อนวางจัดจำหน่าย ให้มีความสมบูรณ์พร้อมใช้งาน และบริการรับประกันสินค้าหลังการขายหากสินค้ามีปัญหา ต้องกำหนดมาตรการการเยียวยาความชำรุดบกพร่อง อย่างชัดเจนและเหมาะสม

ด้านการกำหนดราคาที่เป็นธรรม พบว่า ภาครัฐต้องดำเนินการกำกับดูแลและควบคุม การกำหนดราคารถยนต์มือสองอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันผู้ประกอบการเอารัดเอาเปรียบ ผู้บริโภค และคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม สอดคล้องกับคุณภาพสินค้าและสถานะ เศรษฐกิจ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งการมีมาตรการไม่ให้ผู้ประกอบการดำเนินการได้อันเป็นการจูงใจที่จะทำให้ราคาต่ำเกิน หรือสูงเกิน ที่ทำให้เกิด ความปั่นป่วนซึ่งราคา

ด้านกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดจำหน่ายสินค้ารถยนต์มือสองจาก ผู้ประกอบการไปยังผู้บริโภค วิธีการ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไข ต้องดำเนินการภายใต้กฎระเบียบ และกฎหมายที่กำหนด การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคภายหลังจัดจำหน่ายในสิทธิต่าง ๆ ที่ ผู้บริโภคควรได้รับจากการจัดจำหน่าย ตลอดจนการมีมาตรการกำหนดให้ผู้ประกอบการรถยนต์ มือสองตรวจสอบสภาพรถยนต์ก่อนส่งมอบให้แก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคจะรู้สึกว่าได้รับรถยนต์มือ สองที่มีคุณภาพมาตรฐาน และความปลอดภัยในการใช้งาน

ด้านมาตรการจูงใจจากภาครัฐ พบว่า การที่ภาครัฐมีมาตรการช่วยผู้บริโภคมจะช่วยเร่ง ให้เกิดความตื่นตัวมากขึ้น ทั้งการมอบสิทธิประโยชน์ทางภาษี โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) สำหรับช่วยเหลือประชาชน และมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ ที่จะทำให้อำนาจซื้อ และความสามารถในการผ่อนชำระของประชาชนเปลี่ยนไป รวมถึงมาตรการป้องกันการแพร่ ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการซื้อรถยนต์มือ สองมากขึ้น

ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค พบว่า หากภาครัฐมีมาตรการทางกฎหมาย กำหนดให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองตรวจสอบสภาพรถยนต์มือสอง ทั้งด้านโครงสร้างรถยนต์ ภายในและภายนอก การปล่อยไอเสียของรถยนต์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ ประกอบทำการปรับแต่งสภาพรถยนต์มาหลอกลวงจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค จะทำให้ผู้บริโภค มีความมั่นใจในการซื้อรถยนต์มือสองมากขึ้น และการที่ผู้ประกอบการดำเนินงานด้วยความ ซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส ราคาเหมาะสม ปฏิบัติทางสัญญาที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค พนักงานมี อธิยาศัยดี มีหัวใจบริการ มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อย่างลึกซึ้ง สามารถให้ความรู้และให้ข้อมูล

ที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค จะสร้างความไว้วางใจของผู้บริโภคที่มีต่อสถานประกอบการรถยนต์มือสอง

ด้านจริยธรรมของผู้ประกอบการ พบว่า หากผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้กฎหมายและจริยธรรม การดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ก็จะมี ความถูกต้องและเหมาะสม เช่น การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่เกินจริง การทำสัญญาซื้อขายรถยนต์มีความถูกต้องชอบธรรม และการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายจากผู้ประกอบการจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์มือสองอย่างทันท่วงที ฯลฯ การกระทำเหล่านี้ก็จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือ และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าได้

ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่า สถานประกอบการที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ มีระบบรักษาความปลอดภัย มีการแจ้งราคาที่ชัดเจน การดูแลและเยียวยาหลังการขาย การนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี มีการแสดงหลักฐานใบอนุญาตต่าง ๆ ชัดเจน จะทำให้ผู้บริโภคอยากมาใช้บริการ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์ โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรฐานและคุณภาพสินค้า การที่ภาครัฐกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้มีการแสดงข้อมูลสภาพรถยนต์ การตรวจเช็คสภาพรถ และซ่อมบำรุงรถผลิตภัณฑ์ก่อนวางจัดจำหน่าย จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาที่เป็นธรรมจะป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภค และคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม ส่วนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ผู้ประกอบการดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและกฎหมายที่กำหนดเข้มงวดในคุณภาพของสินค้าก่อนส่งมอบให้แก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจในคุณภาพมาตรฐาน และความปลอดภัยในการใช้งาน มาตรการจูงใจจากภาครัฐ จะช่วยเร่งให้เกิดความตื่นตัว ทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการซื้อรถยนต์มือสองมากขึ้น ในขณะที่ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจและไว้วางใจในสถานประกอบการรถยนต์มือสอง เพราะเชื่อมั่นว่าผู้ประกอบการจะต้องดำเนินงานทุกอย่างด้วยความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส แสดงข้อมูลที่ถูกต้อง และปฏิบัติทางสัญญาที่เป็นธรรม จริยธรรมของผู้ประกอบการ จะสะท้อนถึง

แนวทางการดำเนินงานขององค์กรภายใต้ความถูกต้องตามกฎหมายและจริยธรรม และคุณภาพ การให้บริการ ถือได้ว่าเป็นเครื่องชี้วัดว่าผู้บริโภคจะได้รับการตอบสนองและบริการที่ดีที่สุดต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่พบว่า (1) ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อเศรษฐกิจ ทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง (2) สถาบันการเงินต่าง ๆ มีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ (3) การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่นิยมซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น (4) รถยนต์มือสองขาดแคลน เนื่องจากผู้บริโภบบางส่วนยึดระยะเวลาการเปลี่ยนรถคันใหม่ ทำให้มีรถยนต์มือสองหมุนเวียนในระบบค่อนข้างน้อย รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองหลายแห่งปิดตัวลงเพราะแบกรับต้นทุนไม่ไหว (5) ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน (6) พนักงานขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า และบกพร่องในการให้บริการ (7) ปัญหาด้านกระบวนการ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และ (8) สภาพการแข่งขันในตลาดรถยนต์มือหนึ่งมีการแข่งขันที่รุนแรง ทำให้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจรถยนต์มือสอง และ (9) ครอบครัว (Family) กล่าวคือ บุคคลในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคิด ทักษะ และค่านิยมของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, and Keller (2009) ที่ระบุว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจ (Economic circumstances) หรือรายได้ (Income) จะมีผลกระทบต่อสินค้าและบริการที่เขาดตัดสินใจซื้อ สถานภาพเหล่านี้ประกอบด้วย รายได้ การออม อำนาจการซื้อ และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้จ่าย ซึ่งนักการตลาดต้องสนใจในแนวโน้มของรายได้ ส่วนบุคคล เนื่องจากรายได้จะมีผลต่ออำนาจการซื้อ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปีรติ อ่องสุริรักษ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์รถยนต์ และการพยากรณ์อุปสงค์รถยนต์ในประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มตลาดรถยนต์นั่งขนาดเล็กและกลุ่มตลาดรถยนต์นั่งกึ่งบรรทุก ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์รถยนต์ ประกอบด้วย ราคารถยนต์ในแต่ละกลุ่มตลาด ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งเป็นสินค้าที่ใช้ประกอบกันกับรถยนต์ ราคารถยนต์ประเภทอื่นที่ใช้เป็นตัวแทนของราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกัน ค่าใช้จ่ายสำหรับการโฆษณาในแต่ละกลุ่มตลาด และรายได้ผู้บริโภค ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ยอดขายปลีกแต่ละ

กลุ่มตลาดอย่างมีนัยสำคัญ และเครื่องหมายค่าสัมประสิทธิ์ ทั้งหมดสอดคล้องกับทฤษฎีอุปสงค์ ในท้ายที่สุด

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ รถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นราย ข้อดังนี้

ด้านมาตรฐานและคุณภาพสินค้า พบว่า ภาครัฐต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองต้องแสดงข้อมูลสภาพรถยนต์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนผู้บริโภคก่อน จัดจำหน่าย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ การคัดสรรรถ คัดเลือก สินค้าที่ดี มีคุณภาพมาจำหน่าย การตรวจเช็คสภาพรถ และซ่อมบำรุงรถผลิตภัณฑ์ก่อนวางจัด จำหน่าย ให้มีความสมบูรณ์พร้อมใช้งาน และบริการรับประกันสินค้าหลังการขาย หากสินค้ามี ปัญหา ต้องกำหนดมาตรการการเยียวยาความชำรุดบกพร่อง อย่างชัดเจนและเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Loudon, and Albert (1993) กล่าวถึง พฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า เป็น การตัดสินใจและกิจกรรมทางกายภาพที่บุคคลทำการประเมิน แสวงหา และครอบครองการใช้ หรือบริโภคสินค้า และบริการ และสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมตะวัน นิโรจน์ และรัชฎา เอกบุตร (2564) ได้ศึกษาเรื่อง มาตรฐานของการค้ารถยนต์มือสองกับการคุ้มครองผู้บริโภค: กรณีศึกษามาตรฐานรถยนต์มือสอง TOYOTA ผลวิจัยพบว่า (1) ในหลายประเทศมีการกำหนด มาตรฐานของรถยนต์มือสองและการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทั้งก่อนและหลังจัดจำหน่าย (2) รถยนต์มือสองในปัจจุบันมีการรับประกันรถยนต์มือสอง โดยผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสอง ให้การรับประกันว่ารถยนต์มือสองที่จำหน่ายจะมีคุณภาพ และ (3) ในหลายประเทศก็ได้มีการ กำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับให้ผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองแสดงข้อมูลสภาพ รถยนต์ก่อนจัดจำหน่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศญี่ปุ่นได้มีระบบคะแนนที่แสดงเกี่ยวกับ สภาพรถยนต์มือสองที่จัดจำหน่าย โดยจะมีผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบสภาพรถยนต์แล้ว ประเมินออกมาเป็นคะแนน

ด้านการกำหนดราคาที่เป็นธรรม พบว่า ภาครัฐต้องดำเนินการกำกับดูแลและควบคุม การกำหนดราคาซื้อขายรถยนต์มือสองอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันผู้ประกอบการเอาเปรียบ ผู้บริโภค และคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม สอดคล้องกับคุณภาพสินค้าและสภาวะ เศรษฐกิจ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ขอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งการมีมาตรการไม่ให้ ผู้ประกอบการดำเนินการได้อันเป็นการจูงใจที่จะทำให้ราคาต่ำเกิน หรือสูงเกิน ที่ทำให้เกิด ความปั่นป่วนซึ่งราคา สอดคล้องกับแนวคิดของ Lauterborn (1990) ที่ระบุว่า ราคา (Price)

เป็นต้นทุนของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าผลิตภัณฑ์กับราคา นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคา ลูกค้าก็จะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึง (1) คุณค่าที่รับรู้สายตาของลูกค้า (2) ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง (3) การแข่งขัน และ (4) ปัจจัยอื่น ๆ สิ่งสำคัญราคาต้องเป็นที่ยอมรับจากลูกค้า และผู้ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชญานิศ เฉลิมสุข และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ของประชาชนในเขตบางนา กรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ของประชาชนในเขตบางนา กรุงเทพฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบริการหลังการขาย ด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านคุณภาพ และด้านตราสินค้าตามลำดับ

ด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดจำหน่ายสินค้ารถยนต์มือสองจากผู้ประกอบการไปยังผู้บริโภค วิธีการ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไข ต้องดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและกฎหมายที่กำหนด การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคภายหลังจัดจำหน่าย ในสิทธิต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคควรได้รับจากการจัดจำหน่าย ตลอดจนการมีมาตรการกำหนดให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองตรวจสอบสภาพรถยนต์ก่อนส่งมอบให้แก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคจะรู้สึกว่าได้รับรถยนต์มือสองที่มีคุณภาพมาตรฐาน และความปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Orji, and Goodhope (2013) กล่าวว่าในกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพื่อทราบถึงพฤติกรรมในการซื้อของผู้บริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อแล้วการตระหนักถึงปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การซื้อ และการประเมินหลังการซื้อ และสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมตะวัน นิโรจน์ และรัชฎา เอกบุตร (2564) ได้ศึกษาเรื่องมาตรฐานของการค้ารถยนต์มือสองกับการคุ้มครองผู้บริโภค: กรณีศึกษามาตรฐานรถยนต์มือสอง TOYOTA ผลวิจัยพบว่า (1) ในหลายประเทศมีการกำหนดมาตรฐานของรถยนต์มือสองและการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทั้งก่อนและหลังจัดจำหน่าย (2) รถยนต์มือสองในปัจจุบันมีการรับประกันรถยนต์มือสอง โดยผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองให้การรับประกันว่ารถยนต์มือสองที่จำหน่ายจะมีคุณภาพ และ (3) ในหลายประเทศก็ได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับให้ผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองแสดงข้อมูลสภาพรถยนต์ก่อนจัดจำหน่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศญี่ปุ่นได้มีระบบคะแนนที่แสดงเกี่ยวกับสภาพรถยนต์มือสองที่จัดจำหน่าย โดยจะมีผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบสภาพรถยนต์แล้วประเมินออกมาเป็นคะแนน

ด้านมาตรการจูงใจจากภาครัฐ พบว่า การที่ภาครัฐมีมาตรการช่วยผู้บริโภคจะช่วยเร่งให้เกิดความตื่นตัวมากขึ้น ทั้งการมอบสิทธิประโยชน์ทางภาษี โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) สำหรับช่วยเหลือประชาชน และมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ ที่จะทำให้อำนาจซื้อและความสามารถในการผ่อนชำระของประชาชนเปลี่ยนไป รวมถึงมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการซื้อรถยนต์มือสองมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรยาพร เสมอใจ (2550) กล่าวว่า การตัดสินใจไว้ว่าหมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคมักจะตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอ โดยที่เขาจะเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและอยู่ภายในจิตใจของผู้บริโภค แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ว่าที่ร้อยโท รัชกฤษ สินวรภากุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งส่วนบุคคล ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2548 – 2560 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในประเทศไทยอย่างมี ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ รายได้ของผู้บริโภคและราคาน้ำมันเบนซิน โดยปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณการจำหน่ายรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ส่วนราคาเครื่องยนต์นั่งส่วนบุคคล อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ (อัตราดอกเบี้ย สินเชื่อจาก 5 ธนาคารพาณิชย์) และนโยบายรถคันแรกของรัฐบาล ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์รถยนต์นั่งส่วนบุคคลต่อรายได้มีค่า 1.25 และค่าความยืดหยุ่น ของอุปสงค์รถยนต์นั่งส่วนบุคคลต่อราคาน้ำมันเบนซินมีค่า 0.98 การที่ราคาน้ำมันเบนซินและปริมาณการจำหน่ายรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกนั้น อาจเกิดขึ้นเนื่องจากผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์นั่งที่ประหยัดน้ำมัน จึงก่อให้เกิดความต้องการนั่งส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นในช่วงที่ราคาน้ำมันเบนซินสูง

ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค พบว่า หากภาครัฐมีมาตรการทางกฎหมาย กำหนดให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองตรวจสอบสภาพรถยนต์มือสอง ทั้งด้านโครงสร้างรถยนต์ ภายในและภายนอก การปล่อยไอเสียของรถยนต์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการปรับแต่งสภาพรถยนต์มาหลอกลวงจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค จะทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในการซื้อรถยนต์มือสองมากขึ้น และการที่ผู้ประกอบการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส ราคาเหมาะสม ปฏิบัติทางสัญญาที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค พนักงานมีอัธยาศัยดี มีหัวใจบริการ มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อย่างลึกซึ้ง สามารถให้ความรู้และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค จะสร้างความไว้วางใจของผู้บริโภคที่มีต่อสถานประกอบการ

รถยนต์มือสอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Angeline (2012) ที่ระบุว่า การเลือกผู้ขาย (Dealer choice) คือ พิจารณาถึงตัวบุคคลที่ส่งผ่านสินค้าและบริการ ที่ได้รับความ น่าเชื่อถือหรือไว้วางใจ ใส่ใจการส่งมอบสิ่งดี ๆ ให้กับลูกค้า และสอดคล้องกับการศึกษาของธีรพล คำชาย (2557) ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางการปกครองในการควบคุมดูแลธุรกิจรถยนต์มือสองโดยผ่านกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั้งในต่างประเทศและของประเทศไทย ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน และญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทย ต่างก็มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เมืองคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ และส่งเสริมองค์กรภาคเอกชนร่วมมือกันปกป้องสิทธิและคุ้มครองผู้บริโภค โดยใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนมากขึ้น และ (2) มาตรการทางปกครองขององค์กรและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ในการควบคุมดูแลธุรกิจรถยนต์มือสอง ได้แก่ มาตรการควบคุมด้านการโฆษณา ด้านฉลาก ด้านสัญญา การติดตรา สัญลักษณ์ และ มาตรการติดตามให้ผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์มือสอง

จริยธรรมของผู้ประกอบการ พบว่า หากผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้กฎหมายและจริยธรรม การดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ก็จะมีผลถูกต้องและเหมาะสม เช่น การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่เกินจริง การทำสัญญาซื้อขายรถยนต์มีความถูกต้อง ชอบธรรม และการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายจากผู้ประกอบการจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์มือสองอย่างทันที่ ฯลฯ การกระทำเหล่านี้ก็จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือ และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีดี นุกูลสมปรารถนา (2563) กล่าวว่า จริยธรรมในการทำธุรกิจ องค์กรหรือผู้บริหารที่มีจริยธรรมนั้น ต้องมีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ไม่ปิดเบื้องหรือหลอกลวง ให้เกิดความเข้าใจผิดใด ๆ ปฏิบัติตามกฎหมาย จริยธรรมในการทำธุรกิจ คือ การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในทุก ๆ กิจกรรมที่องค์กรดำเนินการ และสอดคล้องกับการศึกษาของ วรเทพ ตรีวิจิตร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของจริยธรรมธุรกิจ และภาพลักษณ์ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร บริษัทในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานประกอบการควรตระหนักและให้ความสำคัญกับจริยธรรมธุรกิจ โดยมุ่งเน้นการเคารพสิทธิของผู้มีส่วนได้เสีย ด้วยความเป็นธรรม การปฏิบัติงานตามมาตรฐานและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ส่งผลให้ได้เปรียบคู่แข่งขัน ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่า สถานประกอบการที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ มีระบบรักษาความปลอดภัย มีการแจ้งราคาที่ชัดเจน การดูแลและเยียวยาหลังการขาย การนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี มีการแสดงหลักฐานใบอนุญาตต่าง ๆ ชัดเจน จะทำให้ผู้บริโภคอยากมาใช้บริการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chen, and Chen ได้อธิบายว่า คุณภาพของการให้บริการ จัดเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของธุรกิจที่สามารถนำมาใช้เป็นการเพิ่มระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน การทำความเข้าใจในลักษณะของการบริการที่ดี เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพการบริการและพัฒนาศักยภาพองค์กร เพราะการบริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพนั้นมิใช่ เป็นการส่งมอบบริการที่ดีที่สุดให้ลูกค้า แต่เป็นการส่งมอบบริการตามความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย เพื่อให้ลูกค้าเป้าหมายที่ได้รับบริการไปแล้วเกิดความพึงพอใจ (Brown, and Bitner, 2007) และสอดคล้องกับการศึกษาของ อีรพล คำชาย (2557) ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางการปกครองในการควบคุมดูแลธุรกิจรถยนต์มือสองโดยผ่านกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั้งในต่างประเทศและของประเทศไทย ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน และญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทย ต่างก็มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค มีองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ และส่งเสริมองค์กรภาคเอกชนร่วมมือกันปกป้องสิทธิและคุ้มครองผู้บริโภค โดยใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนมากขึ้น และ (2) มาตรการทางปกครองขององค์กรและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ในการควบคุมธุรกิจรถยนต์มือสอง ได้แก่ มาตรการควบคุมด้านการโฆษณา ด้านฉลาก ด้านสัญญา การติดตรา สัญลักษณ์ และมาตรการติดตามให้ผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อาทิ ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อเศรษฐกิจ ทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง สถาบันการเงินต่าง ๆ มีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่นิยมซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น รถยนต์มือสองขาดแคลน เนื่องจากผู้บริโภคบางส่วนยี่ดระยะเวลาการเปลี่ยนรถคันใหม่ รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองหลายแห่ง

ปิดตัวลงเพราะแบกรับต้นทุนไม่ไหว ผลลัพธ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน พนักงานขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า และบกพร่องในการให้บริการ ปัญหาด้านกระบวนการ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และสภาพการแข่งขันในตลาดรถยนต์มือหนึ่งที่มีการแข่งขันที่รุนแรง และครอบครัว กล่าวคือ บุคคลในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคิด ทักษะ และค่านิยมของบุคคล ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองต้องแสดงข้อมูลสภาพรถยนต์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนผู้บริโภครก่อนจัดจำหน่ายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ การกำหนดราคาที่เป็นธรรม เพื่อป้องกันผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภค และคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม การกำหนดวิธีการ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไข ต้องดำเนินการภายใต้กฎระเบียบและกฎหมายที่กำหนด รวมถึงการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคภายหลังจัดจำหน่ายในสิทธิต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคควรได้รับ รวมถึงมาตรการจูงใจจากภาครัฐ ส่วนความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและจริยธรรมของผู้ประกอบการ หากภาครัฐมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน และการที่ผู้ประกอบการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส จะสร้างความไว้วางใจของผู้บริโภค รวมถึงการดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้กฎหมายและจริยธรรม จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อถือและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้าได้

ดังนั้นจากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) ภาครัฐควรมีมาตรการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจเพื่อบรรเทาผลกระทบของภาคธุรกิจรถยนต์มือสองจากสถานการณ์โควิด-19 2) ภาครัฐควรมีมาตรการจูงใจในการซื้อรถยนต์มือสองของประชาชน เช่น มาตรการทางภาษี มาตรการทางการเงิน เพื่อกระตุ้นและทำให้เกิดกำลังซื้อของประชาชน 3) ภาครัฐควรมีมาตรการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันผู้บริโภคถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการรถยนต์มือสอง การโฆษณาเกินจริง และเอาผิดต่อการกระทำผิดนั้น 4) ภาครัฐควรกำหนดเป็นมาตรการบังคับให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองต้องตรวจสอบสภาพรถยนต์ที่จัดจำหน่ายให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน มีความปลอดภัย และแสดงข้อมูลสภาพรถยนต์ให้ผู้บริโภคทราบเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ส่วนข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการรถยนต์มือสองให้มีมาตรฐานและคุณภาพ ทั้งในเรื่องของคุณภาพสินค้า ราคาที่เหมาะสม สัญญาที่เป็นธรรม และการรับผิดชอบต่อเหยี่ยวาผู้บริโภค เพื่อคุ้มครองผู้บริโภครถยนต์มือสองให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งก่อนและหลังจัดจำหน่าย 2)

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเอาจริงเอาจังกับ สถานประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสอง ที่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์เกินความเป็นจริง บิดเบือนข้อมูลเท็จจริง 3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของผู้ประกอบการรถยนต์มือสองอยู่เสมอ เพื่อป้องกันการฝ่าฝืนมาตรการต่าง ๆ จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน 4) สถานประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองต้องสร้างความไว้วางและความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรผลิตภัณฑ์ และการให้บริการ 5) สถานประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองต้องฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อย่างละเอียด เพื่อจะได้ให้บริการที่มีคุณภาพ และนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง 6) สถานประกอบการธุรกิจรถยนต์มือสองต้องดำเนินธุรกิจภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของภาครัฐอย่างเคร่งครัด และมีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงต่อผู้บริโภค และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ในแต่ละด้านเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงลึก 2) ควรศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องยนต์มือสองของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล และ 3) ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองในสถานการณ์โควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มการเงินเกียรตินาคินภัทร (KKP Research). (2563). จับชีพจรตลาดรถไทยหลังโควิด-19: ตลาดรถมือสองคึกคักสวนทางรถใหม่ท่ามกลางความท้าทาย. KKP Insight, 5, 5.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ชญาณิช เฉลิมสุข และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ของประชาชนในเขต บางนา กรุงเทพฯ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธนบุรี.
- ชรินทร์ วิจิตรแพทย์ . (2546). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคกลางของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีรพล คำชาย. (2557). มาตรการทางการปกครองในการควบคุมดูแลธุรกิจรถยนต์มือสองโดยผ่านกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปรีดี นุกุลสมปรารณา. (2563). จริยธรรมในการทำธุรกิจ (Business Ethics). เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2564 จาก <https://www.popticles.com/business/examples-of-business-ethics/>
- ปรีดี อ่องสุรักษ์. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์รถยนต์ และการพยากรณ์อุปสงค์รถยนต์ในประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มตลาดรถยนต์นั่งขนาดเล็กและกลุ่มตลาดรถยนต์นั่งกึ่งบรรทุก. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 18(2), 27-70.
- พิมตะวัน นิโรจน์ และรัชฎา เอกบุตร. (2564). มาตรฐานของการค้ารถยนต์มือสองกับการคุ้มครองผู้บริโภค: กรณีศึกษามาตรฐานรถยนต์มือสอง TOYOTA. วารสารสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(3), 34-41.
- วรเทพ ตรีวิจิตร. (2560). อิทธิพลของจริยธรรมธุรกิจ และภาพลักษณ์ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร บริษัทในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(3), 1944- 1958.
- ว่าที่ร้อยโท รัชกฤษ สินวรภากุล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2548 – 2560. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- อนุชาติ ดีประเสริฐ. (2564). แอปพลิเคชัน ออโต้ ออกชั่นซีตลาดรถยนต์มือสองในช่วงสถานการณ์โควิดจะ ผ่านไปได้ด้วยดี. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/112327>
- Angeline, G. C. (2012). Online Consumer Behavior: Theory and Research in Social Media, Advertising. *Journal of Advertising Research*, 10(3), 420-433.
- Brown, S. W., & Bitner, M. J. (2007). Mandating a service revolution for marketing. In R. F. Lush, & S.L. Vargo (Eds). *The Service-Dominant Logic of Marketing: Dialog, Debate and Direction*. (393-405). Armonk, New York: M. E. Sharp.
- Kotler, P. and Keller, K. (2009). *Marketing Management*. 13th ed. Pearson Prentice-Hall.
- Lauterborn, B. (1990). New Marketing Litany: Four Ps Passe: C-Words Take Over. *Advertising Age*, 61(41), 26.

Loudon, D., & Bitta, A. J. (1993). *Consumer Behavior: Concepts and Applications*. (4th ed.). New York: McGraw-Harper and Row.

Orji, and Goodhope, O. (2013). Major Classic consumer Buying Behavior Model: Implications for Marketing Decision-Making. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 2013(4), 164-172.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*
A CAUSAL MODEL OF THE FACTORS AFFECTING EFFECTIVENESS OF
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION
COMMISSION

จงดี้ เพชรสังคุณ¹, สมเกียรติ อุดมรัตน์ชัยกุล² และ จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์³
Jongdee Pechsangkoon¹ Somkiat Udomrattanachaiyakul² and Chulapunporn Thanapaet³

¹⁻³ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³ Faculty of Education, Western University, Thailand

Corresponding author E-mail: jongdeepech@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ สมรรถนะขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การและประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 2) เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ สมรรถนะขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การ กับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนจำนวน 582 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Structural Equation Model: SEM)

---

* Received 20 October 2023; Revised 27 October 2023; Accepted 27 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ สมรรถนะขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมากที่สุดคือ สมรรถนะขององค์การ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ และสมรรถนะขององค์การ วัฒนธรรมองค์การ ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3. รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df = 1.271$, GFI = 0.983, AGFI = 0.964, RMSEA = 0.022) ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทั้ง 4 สามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 84

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิผลของโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) To determine leadership, organizational culture, organizational competency, organizational commitment, and effectiveness of schools under the Office of the Private Education Commission; 2) To study the relationship between leadership, organizational culture, organizational competency, organizational commitment and effectiveness of schools under the Office of the Private Education Commission; and 3) To determine the consistency of the causal relationship model. The instruments used to analyze were questionnaires. The statistics employed were percentage, mean, and standard deviation. Confirmatory factor analysis and analysis of causal relationships (Structural Equation Model: SEM)

The research findings were revealed as follows: 1. The leadership, organizational culture, organizational competency, organizational commitment and effectiveness of Primary Schools were at a moderate level. 2. The variables had the greatest effect on school effectiveness were organizational competency. The variables had the least effect on school effectiveness were the leaders. The organizational competency has a direct influence on school effectiveness with a

coefficient of 0.991. The organizational culture had a statistically significant direct effect on school effectiveness with a coefficient of 0.179. The organizational commitment had a statistically significant direct effect on school effectiveness with a coefficient of 0.425 ($t = 6.692$, $p = .000$) and the leadership had a significant negative effect on school effectiveness with a path coefficient of $-.659$. The model accounted eighty four (84) percent of the variance of school effectiveness. The model was fit to the empirical data. ($\chi^2 / df = 1.271$, $GFI = 0.983$, $AGFI = 0.964$, $RMSEA = 0.022$)

Keywords: Causal Relationship, School Effectiveness

บทนำ

วัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การแสดงถึงการร่วมรับรู้ความชัดเจนถึงบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในองค์การกลายเป็นสิ่งหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Arroba and Kim, 2020; Owens, 2015: 19) ซึ่งส่งผลให้แต่ละองค์การมีวัฒนธรรมองค์การที่แตกต่างกันไปวัฒนธรรมองค์การเป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การเป็นวิถีทางที่จะนำความเป็นเลิศมาสู่องค์การก่อให้เกิดเอกลักษณ์ขององค์การที่สมาชิกรับรู้ยึดถือร่วมกันเสริมสร้างความผูกพันให้แก่บุคลากรกระตุ้นให้เกิดการยอมรับผูกพันต่อองค์การดังนั้นวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนในรูปแบบที่แตกต่างกันเช่นภาษาการแต่งกายการแสดงออกความรู้สึกความผูกพันในโรงเรียนและการสนับสนุนโรงเรียนวัฒนธรรมองค์การมีส่วนช่วยทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของมีจิตสำนึกในส่วนรวมและวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนทำให้วิถีชีวิตของบุคลากรในโรงเรียนมีความหมาย (ชยาธิศ กัญญา, 2560: 35 และ เฉลียว ภากะสัย, 2550: 20)

ความผูกพันต่อองค์การเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การ Steers; & Porter (1977: 19); รุจา รอดเข้ม (2557: 39) และ บัณฑิต ผังนรินทร์ (2560: 34) ความผูกพันต่อองค์การของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาความผูกพันต่อองค์การอาจเป็นพฤติกรรมนอกเหนือจากหน้าที่ที่บุคลากรรับผิดชอบโดยตรง บุคลากรเหล่านั้นก็ยังยินดีทำงานให้กับองค์การถ้าบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การสูงและมองเห็นความสำคัญของ

เป้าหมายขององค์การแล้วจะส่งผลให้องค์การมีผลการปฏิบัติงานในระดับที่สูง เพราะความผูกพันต่อองค์การจะส่งผลทางบวกต่อความปรารถนาของบุคลากรที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การ บุคลากรจะตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อองค์การ (Kast; & Rosenzweig, 2015: 23) พบว่าผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่อยู่เหนือกว่าได้ใช้พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบการให้คำปรึกษาและการให้มีส่วนร่วมจะช่วยทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์การและมีความพึงพอใจ Geijssel and et. al. (2013: 29) ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูและความพยายามที่จะปฏิรูปโรงเรียนจากกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนชาวแคนาดา และชาวฮอลันดาพบว่ามิติต่างๆ ของภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อความผูกพันความพยายามเป็นพิเศษของครู อาจเป็นเพราะสมรรถนะองค์การ เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2561: 89) กล่าวว่า ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเพื่อการพัฒนา การตรวจสอบความตรงของตัวแบบโดยมีตัวแปรต้น 4 ตัวแปร คือ ภาวะผู้นำ สมรรถนะขององค์การ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และบรรยากาศโรงเรียนโดยพบว่าสมรรถนะของโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน Scott (2013: 101) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมของรัฐในนิวยอร์ก พบว่าสมรรถนะรวมของโรงเรียนส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และต่อมา Reeves (2010: 39) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมของรัฐในภาคเหนือของรัฐในรัฐอลาบามาประเทศ พบว่า สมรรถนะรวมของโรงเรียนส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเช่นกัน ทั้งนี้สมรรถนะองค์การ (Organization Capacity) คือความสามารถขององค์การที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์การให้สามารถดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ประกอบด้วย 1) ระบบงาน (Task System) 2) ระบบการเงินและงบประมาณ (Money and Budget System) 3) การบริหารงานบุคคล (Personal Management) 4) การจัดวัสดุครุภัณฑ์ (Materials) และ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Information and Technology) (พัฒนา สีหามุ, 2563)

ข้อมูลและสถานการณ์การจัดการศึกษาของประเทศไทยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันโรงเรียนยังไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุสำเร็จตามที่กำหนดและไม่สามารถน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการบริหารของโรงเรียนอันเกิดจากการปฏิรูปการศึกษาที่จะพยายามยกระดับคุณภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้นและเพื่อได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่งเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีความล่าช้าอยู่ ผลการจัดการศึกษาจึงยังคงอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติ สถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่สร้างและพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” ที่ดีและมีคุณภาพสามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยการพึ่งพาตนเอง และสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศดังนั้นสถานศึกษาหรือโรงเรียนจึงควรมีรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้ ควบคู่คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับกันดีแล้วว่าโรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารการศึกษาเพื่อนำโรงเรียนไปสู่คุณภาพและเป้าหมายที่ต้องการ หากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาไม่ดำเนินแก้ไขหรือพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างจริงจังปัญหาเหล่านี้ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ย่อมส่งผลเสียต่อคุณภาพเยาวชนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนั้นผู้วิจัยค้นพบช่องว่างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนต้องการศึกษาเพื่อหารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงเรียนเพิ่มเติม อาศัยวิทยาการและการวิจัยพรรณนาเชิงสัมพันธ์ (Correlational Descriptive Research) ลักษณะของการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Structural Equation Model) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจัดกระทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิผลได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ สมรรถนะขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ สมรรถนะขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานทางสถิติของการวิจัยมี 7 ประการ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1: สมรรถนะขององค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สมมติฐานที่ 2: วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สมมติฐานที่ 3: ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สมมติฐานที่ 4: ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สมมติฐานที่ 5: ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนโดยผ่านวัฒนธรรมองค์การ

สมมติฐานที่ 6: ภาวะผู้นำการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนโดยผ่านสมรรถนะขององค์การ

สมมติฐานที่ 7: ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนโดยผ่านความผูกพันต่อองค์การ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบจำลองเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยนำเสนอโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดเบื้องต้นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบจำลองเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบแบบมีโครงสร้างด้านประสิทธิผลของโรงเรียน แหล่งข้อมูลเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปสอบถาม ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 582 คน จาก 291 โรงเรียน โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ไขโมเดล

(Modification Indices) จากค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อให้ได้โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำสมรรถนะองค์การ วัฒนธรรมองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน การศึกษาพบว่าระดับความคิดเห็นทุกปัจจัยแฝงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 วัฒนธรรมองค์การมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 สมรรถนะองค์การ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ความผูกพันต่อองค์การมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3 และประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

2. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ สมรรถนะขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

วิเคราะห์ด้วยรูปแบบสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 สมรรถนะขององค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.991 ($t = 11.126, p < .01$)

สมมติฐานที่ 2 วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.179 ($t = 3.031, p < .01$)

สมมติฐานที่ 3 ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.425 ($t = 6.926, p < .01$)

สมมติฐานที่ 4 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางลบต่อประสิทธิผลของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.659 ($t = -9.399$, $p < .01$)

สมมติฐานที่ 5 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านสมรรถนะขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.835 ($t = 19.783$, $p < .01$)

สมมติฐานที่ 6 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านวัฒนธรรมองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.756 ($t = 18.096$, $p < .01$)

สมมติฐานที่ 7 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.745 ($t = 16.264$, $p < .01$)

3. ผลการตรวจความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยศึกษาปัจจัย 5 ตัวประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) สมรรถนะองค์การ 4) ความผูกพันต่อองค์การ และ 5) ประสิทธิผลของโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สรุปได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สถิติค่าความสอดคล้องค่าไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 2.901 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 1.271 ค่าไคสแควร์ต่อองศาอิสระ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 80.092 และค่าความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.983 ค่าความสอดคล้องปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.961 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่าง (Root Mean Square Error of Approximation) มีค่าเท่ากับ 0.022

อภิปรายผล

1. ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าปัจจัยภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สมมติฐานที่ 4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .0621 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสรรค์ อ้วนวิจิตร (2564) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถยืนยันว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ความผูกพันต่อองค์การของครูมีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างยิ่งยวดจะต้องดำเนินการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำโดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการสร้างวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนให้เข้มแข็งและสร้างให้ครูมีความผูกพันต่อองค์การ

2. ข้อค้นพบการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผ่านปัจจัยวัฒนธรรมองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยอิทธิพลเท่ากับ 0.135 เส้นทางที่ 2 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านปัจจัยสมรรถนะองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยอิทธิพลเท่ากับ 0.828 สอดคล้องกับ Chowdhury (2013) ผู้เขียนหนังสือ “องค์การในศตวรรษที่ 21” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ถึงภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะองค์การที่เป็นศูนย์กลางของพลวัตในการจัดการองค์การเชิงระบบ (Dynamic of Systematic Organization) และจะขับเคลื่อนองค์การไปอย่างเป็นระบบ ขณะที่ ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557) พบว่า สมรรถนะองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เส้นทางที่ 3 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผ่านปัจจัยความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยอิทธิพลเท่ากับ 0.317 เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ครูมีจำนวนน้อยและมีไม่ครบชั้นอย่างไรก็ตามครูและผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติภารกิจร่วมกันอย่างใกล้ชิด

3. ผลการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจัยวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.179 ($t = 3.031$, $p < .002$) (สมมติฐานที่ 2) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางต่อประสิทธิผลของโรงเรียนพบว่าค่าอิทธิพลมีค่าต่ำกว่าปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การและความผูกพันขององค์การซึ่งอธิบายได้ว่าวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของโรงเรียน Jeynes (2017) ยืนยันว่าสมรรถนะขององค์การเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

4. ผลการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจัยสมรรถนะขององค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.991 ($t = 11.126$, $p = .000$) (สมมติฐานที่ 1) และเมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนพบว่าค่าอิทธิพลมีค่าสูงกว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การและความผูกพันขององค์การอธิบายได้ว่าสมรรถนะขององค์การในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญสูงสุดต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2561) และ ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557) พบว่า สมรรถนะองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

5. ผลการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจัยความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.425 ($t = 6.692$ $p = .000$) (สมมติฐานที่ 3) และเมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนพบว่าค่าอิทธิพลมีค่าสูงกว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การและด้านภาวะผู้นำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รังสรรค์ อ้วนวิจิตร (2564) พบว่า ภาวะผู้นำยังมีอิทธิพลโดยตรงทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์การเนื่องจากภาวะผู้นำของผู้บริหารมีผลกระทบทำให้เจตคติแรงจูงใจผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การการที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถชนะใจผู้ใต้บังคับบัญชาจนทำให้มีความผูกพันทุ่มเททำงานด้วยความเต็มใจนั้นเป็นผลมาจากผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำที่เหมาะสมสามารถปรับรูปแบบการบริหารให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ และเป็นผู้นำที่ดีตลอดจนมีความพึงพอใจใส่ใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สมรรถนะองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และความผูกพันต่อองค์การของครู มีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนั้น สำนักงานดังกล่าวจึงควรกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนโดยกำหนดหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่ยังมีภาวะผู้นำต่ำหรือขาดภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูงขึ้นโดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียนสร้างวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนให้เข้มแข็งและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีความผูกพันต่อองค์การสูงยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ในด้านการสร้างบารมีให้สูงมากยิ่งขึ้นเพราะถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำในด้านการสร้างบารมีรวมทั้งการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการพิจารณาถึงความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ก็จะช่วยทำให้ครูมีความพยายามสูงขึ้นส่งผลให้ครูยอมรับและศรัทธา ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานของครูเกินความคาดหวังโดยผู้บริหารโรงเรียนแสดงบทบาททำให้ครูมีความรู้สึกไว้วางใจยินดีจงรักภักดีและนับถือทำให้ครูเป็นผู้ที่มีศักยภาพเป็นนักพัฒนาเป็นผู้เสริมแรงได้ด้วยตนเองและควบคุมตนเองได้

3. ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์ของโรงเรียนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้ครูปฏิบัติตนได้เหมาะสมเป็นที่ศรัทธายกย่องแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลทั่วไป

4. ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความผูกพันต่อองค์การของครูให้สูงยิ่งขึ้นซึ่งจากการวิจัยพบว่าครูมีความพยายามทุ่มเทในการทำงานเพื่อความ ต้องการเป็นสมาชิกขององค์การ ยอมรับเป้าหมายขององค์การของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปโดยไม่คิดย้ายไปโรงเรียนใหม่หรือลาออกจากราชการและช่วยให้ครูมีเจตคติที่สอดคล้องกับเป้าหมายและค่านิยมของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลียว ภากะสัย. (2560). ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อสถาบันของบุคลากรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชยาธิศ กัญญา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- บัณฑิต ผังนิรันดร์. (2560). อิทธิพลของลักษณะองค์การนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานสภาพแวดล้อมการทำงานภายในองค์กรแรงจูงใจในการทำงานความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา. ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒนา สีหาม. (2563). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- รุจา รอดเข้ม. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขประยุกต์ตามแนวทางการประเมินองค์กรแบบสมดุล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ อ้วนวิจิตร. (2564). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการการจัดการ. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน: การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Arroba, T. and Kim, J. (2020). *Pressure at Work: A Survivals Guide for Manger*. (2nd ed.). London: McGraw-Hill.
- Chowdhury, S. (2013). *Organization 21C: Someday All Organizations Will Lead this Way*. London: Prentice Hall.
- Geijsel, F. and et. al. (2013). Transformational Leadership Effects on Teachers Commitment and Effort Toward School Reform. *Journal of Educational Administration*. 41(3).
- Jeynes, W. H. (2017). The Relationship between Parental Involvement and Urban Secondary School Student Academic Achievement A Meta-Analysis. *Urban education*. 42(1).
- Kast, F. E. and Rosenzweig. (2015). *Organization and Management: A System and Contingency Approach*. (4th ed.). New York: McGraw-Hill Book.
- Owen, R. G. (2015). *Organizational Behavior in Education*. New York: Allyn and Bacon.
- Reeves, J. B. (2010). Academic optimism and organizational climate: An Elementary School Effectiveness Test of Two Measures. 3439839 Ed.D., The University of Alabama, United States - Alabama. Retrieved on May 6, 2023, from <http://search.proquest.com/docview/851889195?accountid=35151>
- Scott, W. R. (2013). *Organizations: Rational Natural and Open Systems*. New Jersey: Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Steers, R. M. and Porter, L. W. (1977). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. *Administrative Science Quarterly*.

องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ*

COMPETENCY COMPONENTS OF PRIVATE VOCATIONAL COLLEGES

ADMINISTRATORS IN THE NORTHEAST

จุฬารัตนภรณ์ ธนะแพทย์¹, ธภัตธร มิ่งไชย² และ กรศิริ มิ่งไชย³

Chulapunporn Thanaphaet¹, Thaphatthon Mingchai² and Kornsiiri Mingchai³

¹⁻³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³ Faculty of Education, Western University, Thailand

Corresponding author E-mail: drchulapunporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) ยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง คือวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 64 วิทยาลัย จาก 75 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 320 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบรายการและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประสิทธิผลทั้งหมดมี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านวิชาชีพและการบริหาร 2) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการจัดการ 3) สมรรถนะด้านแก้ปัญหาในองค์กร 4) สมรรถนะด้านการวางแผนและการประกันคุณภาพ 5) สมรรถนะด้านบทบาทหน้าที่

---

* Received 6 November 2023; Revised 13 November 2023; Accepted 27 December 2023

6) สมรรถนะด้านการสื่อสารในองค์กร 7) สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 8) สมรรถนะด้านการสร้างภาพลักษณ์องค์กร 2. องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 8 องค์ประกอบ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีของการวิจัย

คำสำคัญ: องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหาร, วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน

Abstract

The purposes of this research were: 1) To determine the competency components of private vocational colleges administrators in the northeast; and 2) To verify the competency components of private vocational colleges administrators in the northeast. The sample were used in this research was 64 out of 75 private vocational colleges in the northeast in academic year 2023. The informants are teachers, vocational administrators and all staffs including information givers 320 respondents by using the multi-stage sampling method. The research instrument was the checklist form and the 5-point rating scale questionnaire with reliability of 0.95. The statistics used for analyzing the data were content analysis, frequency, percentage, mean, stand deviation, the Exploratory Factor Analysis (EFA), and content analysis.

The findings were found that: 1. The competency components of private vocational college administrators in the northeast had 8 components which were: 1) professional and administrative competency, 2) leadership and management competency, 3) problem-solving competency, 4) planning and quality management competency, 5) functional competency, 6) communicational competency, 7) moral and ethical competency, and 8) image building competency. 2. The verification competency components of private vocational colleges administrators in the northeast had 8 components

and was found appropriate, accurate, and accordance with the research conceptual framework.

Keywords: Competency Components, Private vocational colleges Administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2551 ออกตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อควบคุมดูแลการจัดการอาชีวศึกษา รวมทั้งการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเป็นกระบวนการผลิต และพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มผลผลิตและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศให้ไ้ระดับมาตรฐานสากล ทำให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพโดยอิสระและพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้สมควรกำหนดให้มีสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญา เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และให้มีการจัดการอาชีวศึกษาที่ดำเนินการอย่างเป็นเอกภาพ ในด้านนโยบายและมีการกระจายอำนาจไปสู่ระดับปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในทุกะดับมีคุณภาพ และประสิทธิภาพเกิดผลสำเร็จแก่ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา อันเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553: 7)

สถาบันการอาชีวศึกษา เป็นสถานศึกษาและเป็นหน่วยปฏิบัติการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่อาชีพ ซึ่งเกิดจากการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีความพร้อม ยกระดับและจัดตั้งเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงการประสานความร่วมมือให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรร่วมกันสอดคล้องและเป็นไปตามมาตรา 13 และมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติ การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตกำลังคนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ทรัพยากร บุคลากร เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่แต่ละสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการ

อาชีวศึกษานั้นมีอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพพร้อมกัน แต่ปัญหาสำคัญคือ สถานศึกษาอาชีวศึกษาหลายแห่งที่ยังไม่ได้เข้าสังกัดสถาบันการศึกษาใดๆ ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้เป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ อีกทั้งการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษายังไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังไม่มีมีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากร และด้านอื่นๆ อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551 มาตรา 10(1) (พุทธชาติ ศุภลักษณ์, 2535: 3)

การสำรวจข้อมูลผู้เรียนในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน 461 แห่ง พบว่า มีผู้เรียนทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รวม 287,184 คน ขณะที่สถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐมี 425 แห่ง น้อยกว่าสถานศึกษาเอกชน แต่กลับมีผู้เรียนทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. รวม 670,457 คน เมื่อจำแนกสถานศึกษาเอกชนตามจำนวนนักเรียนพบว่ามีถึง 276 แห่ง หรือคิดเป็น 59% ของสถานศึกษาเอกชนทั้งหมดมีผู้เรียนน้อยกว่า 500 คน แบ่งเป็นสถานศึกษาที่มีผู้เรียน 1-100 คน จำนวน 64 แห่ง สถานศึกษาที่มีผู้เรียน 101-200 คน จำนวน 63 แห่ง สถานศึกษาที่มีผู้เรียน 201-300 คน จำนวน 58 แห่ง สถานศึกษาที่มีผู้เรียน 301-400 คน จำนวน 52 แห่ง และสถานศึกษาที่มีผู้เรียน 401-500 คน จำนวน 39 แห่ง ประเด็นนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องแก้ไขปัญหา เพราะหากปล่อยไว้อาชีวศึกษาเอกชนอาจจะต้องปิดตัวลง โดยเฉพาะอาชีวศึกษาเอกชนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยมาก (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2562)

จากสภาพการณ์ปัญหาที่กล่าวมา ยังมีประเด็นสำคัญที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รายงานผลการวิจัยเรื่องผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยใน 5 ปี ข้างหน้าในการคาดการณ์แนวโน้มอนาคตด้านผู้บริหารว่า มีการเกิดกลุ่มผู้บริหาร “ตกยุค” จากสภาพการแข่งขันที่รุนแรงส่งผลให้ผู้แข่งขันที่ไม่สามารถพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลงแล้วส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพขาดความสามารถในการบริหารเชิงรุกขาดกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ขาดความยืดหยุ่นจะกลายเป็นผู้ที่ถูกรอบจากการแข่งขัน โดยผู้บริหารกลุ่มนี้จะถูกขับเคื้อนโดยแรงกดดันจากผู้บริหารระดับสูงจนในที่สุดจะกลายเป็นกลุ่มที่ขาดความก้าวหน้าทางอาชีพแต่อาจจะยังคงอยู่ในสถาบันศึกษานั้นต่อไปจนเกษียณอายุหรือลาออกก่อนเกษียณอายุ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 9)

ผู้บริหารส่วนหนึ่งไม่ใส่ใจงานด้านวิชาการ ขาดความรู้ ความเข้าใจทั้งเรื่องหลักสูตรและการปฏิรูปการศึกษา ใช้เวลาอยู่ที่สถานศึกษาน้อย และไม่มีเวลาในการรับฟังครูทำให้ครูที่มีความตั้งใจขาดขวัญและกำลังใจเพราะไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน บทบาทผู้บริหารจึงเป็นบทบาทที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญ ผู้บริหารต้องสามารถเป็นผู้กระตุ้นและสร้างเสริมทั้งทางด้านวิชาการ ด้านขวัญกำลังใจ ผลักดันให้บุคลากรในสถานศึกษาซึ่งมีแนวโน้มที่จะวางเฉยในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนระบบได้กลับมามีความกระตือรือร้นทำงานเพื่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาของชาติได้ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่ององค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารเพื่อบริหารงานของวิทยาลัย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารวิทยาลัยที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของทรวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 75 แห่ง ในปีการศึกษา 2566 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และบุคลากร สถาบันละ 5 คนรวมทั้งสิ้น จำนวน 375 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ

Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2566 จำนวน 64 แห่ง ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ รวมจำนวน 320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1 แบบตรวจสอบรายการ เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2 แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีการของ ลีเคริท ใช้เก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบตรวจสอบรายการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์หลักการแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับสมรรถนะที่มีประสิทธิผลของผู้บริหาร

สถานศึกษา จากตำรา เอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 วิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ขององค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.00

1.4 จัดทำเป็นข้อสรุปแล้วนำข้อสรุปเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแล้ว นำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน

1.5 นำบทสรุปของการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสรุปเป็นตัวแปรแล้วนำมาสร้างเป็นข้อกระทงคำถามของแบบสอบถาม

2. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยการศึกษา วิเคราะห์ และสรุป

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการนำตัวแปรองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารมาพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถาม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาค่าที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน การทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเดียวกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 6 วิทยาลัย รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน โดยรวบรวมข้อมูลทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค และหลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับหน่วยวิเคราะห์ คือวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 64 วิทยาลัย รวบรวมข้อมูลแล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน Exploratory factor analysis (EFA) เพื่อได้องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 3 ยืนยันองค์ประกอบโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จำนวน 9 ท่าน เพื่อทำฉันทามติ (Connoisseurship) โดยให้ความเห็น เสนอแนะ และยืนยันองค์ประกอบเพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการพิจารณาความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมขององค์ประกอบในการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามเครื่องมือการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อหาองค์ประกอบเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) เป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธี สกัดปัจจัย “PCA” (principal component analysis) ซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในปัจจัยตัวใดตัว หนึ่งโดยพิจารณาจากค่าความ

แปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวของปัจจัยนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser)

2. การวิเคราะห์จากแบบสอบถาม เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผ่านการ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมทั้งหมดไป วิเคราะห์ข้อมูลทาง สถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการบรรยายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรประกอบที่สำคัญโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis: PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญ พบว่าได้ 22 องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ส่วนประกอบด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการใช้ Varimax Rotation โดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ไม่น้อยกว่า 1 การเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยาย องค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) และมีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (Factor Loading) ในแต่ละตัวแปรเท่ากับ ≤ 0.45 ขึ้นไป แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ในแต่ละตัวแปรเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป เพื่อให้ได้ตัวแปรที่มีความสำคัญ พบว่ามีองค์ประกอบที่ได้ตามเกณฑ์ทั้งหมด 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านวิชาชีพและการบริหาร (Professional and Administrative Competency) จำนวน 19 ตัวแปร 2) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการจัดการ (Leadership and Management Competency) จำนวน 17 ตัวแปร 3) สมรรถนะด้านแก้ปัญหาในองค์กร (Problem-Solving Competency) จำนวน 13 ตัวแปร 4) สมรรถนะด้านการวางแผนและการประกันคุณภาพ (Planning and Quality Management Competency) จำนวน 12 ตัวแปร 5) สมรรถนะด้าน บทบาทหน้าที่ (Functional Competency) จำนวน 12 ตัวแปร 6) สมรรถนะด้านการสื่อสารใน

องค์การ (Communicational Competency) จำนวน 7 ตัวแปร 7) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม (Moral and Ethical Competency) จำนวน 6 ตัวแปร และ 8) สมรรถนะด้านการสร้างภาพลักษณ์องค์กร (Image Building Competency) จำนวน 3 ตัวแปร

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบและการสร้างรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อหาองค์ประกอบที่เหมาะสมด้วยวิธีให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่านพิจารณาในรูปแบบการวิจัยแบบฉันทามติ (Connoisseurship) ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประสิทธิผลมาทั้งหมด 8 องค์ประกอบ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่านยืนยันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าองค์ประกอบที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นสมรรถนะของผู้บริหารในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งหมด 8 องค์ประกอบ แต่ในที่นี้จะอภิปรายเทียบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **สมรรถนะด้านวิชาชีพและการบริหาร (Professional and Administrative Competency)** จำนวน 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง 0.556 – 0.719 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 15.443 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เท่ากับ 12.763 ดังนั้น องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 12.763 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารควรมีทักษะด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ การจัดการความสัมพันธ์ การสื่อสารที่เน้นการพูดและการเขียนที่ชัดเจนควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีและรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชวนพิศ สิทธิธาดา (2562) ที่ทำดัชนีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่าองค์ประกอบที่ 1 คือ สมรรถนะด้านวิชาชีพ (Professional Competency)

2. สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการจัดการ (Leadership and Management Competency) จำนวน 17 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง 0.510 - 0.684 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 12.934 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เท่ากับ 10.690 ดังนั้น องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 10.690 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ สามารถประเมินตนเอง รู้ส่วนที่ดีและส่วนด้อยของตน มีความแยกคายในการรับเอาคำติชมเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง และกระตุ้นให้พนักงานทำงาน อีกทั้งผู้บริหารมีความพร้อมในการทำงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ ขวนพิศ สิทธิธาดา (2562) ที่ทำดัชนีนิพนธ์เรื่องรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลของพบว่าองค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Competency) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล เมื่อพิจารณาด้านองค์ประกอบของสมรรถนะ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Clark (1995) ซึ่งแบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 กลุ่มหลักๆ ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) 2) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Competencies) และ 3) สมรรถนะด้านวิชาชีพ (Professional Competencies) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Weiler and Schoonover (2001) ที่กล่าวว่าสมรรถนะมี 3 ประเภท ที่จำเป็นต้องสำรวจในการวางแผนอาชีพ งานวิจัยของเขาสามารถจัดให้ได้พร้อมด้วยข้อมูลที่สำคัญของกลุ่มความสามารถนี้ก่อนที่จะเริ่มการสัมภาษณ์เชิงทดลอง ประเภทสมรรถนะทั้ง 3 คือ 1) สมรรถนะเฉพาะทาง/เกี่ยวกับหน้าที่ (Functional/Technical Competencies) 2) สมรรถนะหลักที่ไม่ต้องใช้เทคนิคเป็นหลัก (Core Non-Technical Competencies) และ 3) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Competencies)

3) สมรรถนะด้านแก้ปัญหาในองค์กร (Problem-solving Competency) จำนวน 13 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง 0.536 – 0.663 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen values) เท่ากับ 10.663 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เท่ากับ 8.812 ดังนั้น องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 8.812 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสร้างคุณค่าและให้ความสำคัญกับพนักงานทุกคน มีการไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวนพิศ สิทธิธาดา (2562) ที่ทำดัชนีนิพนธ์

เรื่อง รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลที่พบว่าองค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านบุคคล (Personal Competency) ที่สามารถแก้ปัญหา เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล

4) สมรรถนะด้านการสร้างภาพลักษณ์องค์กร (Image Building Competency)

จำนวน 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง 0.502 – 0.559 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen values) เท่ากับ 3.611 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) เท่ากับ 2.984 ดังนั้น องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 2.984 เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 8 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสามารถสร้างศรัทธาให้แก่ครูและผู้ร่วมงาน คงความสัมพันธ์ภายในเชิงบวกกับบุคลากรทั้งในและนอกวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รพีพรรณ ฉัตรเลิศยศ (2561) ที่พบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจถูกนำมาเป็นนโยบายสำคัญในการดำเนินงานของหลายองค์การ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสิ่งที่จะนำซึ่งชื่อเสียงขององค์การหรือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของชื่อเสียงองค์การสังคมได้เริ่มตระหนักถึงผลกระทบในทางลบที่เกิดจากการดำเนินอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม

การยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การยืนยันโดยพิจารณาใน 4 ประเด็น คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการใช้ประโยชน์ได้โดยวิธีให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยัน (Verification) ผลการยืนยันเป็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านวิชาชีพและการบริหาร (Professional and Administrative Competency) 2) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการจัดการ (Leadership and Management Competency) 3) สมรรถนะด้านแก้ปัญหาในองค์กร (Problem-Solving Competency) 4) สมรรถนะด้านการวางแผนและการประกันคุณภาพ (Planning and Quality Management Competency) 5) สมรรถนะด้านบทบาทหน้าที่ (Functional Competency) 6) สมรรถนะด้านการสื่อสารในองค์กร (Communicational Competency) 7) สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม (Moral and Ethical Competency) 8) สมรรถนะด้านการสร้างภาพลักษณ์องค์กร (Image Building Competency) ผู้วิจัยนำเสนอขึ้นตรงตามสภาพความเป็นจริงทุกประเด็น ทั้ง 8 องค์ประกอบ ซึ่ง

มีความชัดเจน เข้าใจได้โดยง่าย และง่ายต่อการปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม เป็นไปได้ มีความถูกต้อง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ และได้พัฒนาให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหาร การทดสอบ หรือการยืนยันด้วยการประเมินตามแนวคิดของ Madaus, Scriven; & Stufflebeam (1983) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) และมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรใช้แนวทางที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ให้ครบถ้วนทั้ง 8 องค์ประกอบ
2. หน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้วางแผนเพื่อการบริหารงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดสมรรถนะผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้กว้างขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพดีเลิศ (Best Practice)

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุของสมรรถนะผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา เอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- ชวนพิศ สิทธิธาดา. (2562). รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2562). มีนอาชีวะเอกชน 59% มี น.ร.ต่ำ 500 คน สอศ.ห่วงทยอย ปิดตัว-เล็งว.รัฐรับจำกัด. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1456127545
- รพีพรรณ ฉัตรเลิศยศ. (2561). การศึกษาจริยธรรมของหัวหน้างานที่มีต่อผู้ได้บังคับบัญชา: ศึกษากรณีพนักงานเลขานุการสตรีในสมาคมเลขานุการสตรีแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2565, จาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/july_dec2004/rapepan.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Clark, C. M. (1995). Thoughtful teaching. London: Cassell.
- Madaus, G. F.; Scriven, M. S. and Stufflebeam, D. L. (1983). Evaluation models' viewpoints on educational and human services evaluation. 8th ed. Boston: Kluwer-Nijhoff Publishing.
- Weiler, N. W. and Schoonover, S. C. (2001). Your soul at work: Five steps to a more fulfilling career and life. Idaho: Hidden Springs.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดออนไลน์และการรับรู้ภาพลักษณ์ตรา

สินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ

จังหวัดปทุมธานี*

PROMOTION OF ONLINE MARKETING MIX, BRAND IMAGE THAT
AFFECTS PURCHASING DECISION OF HERBAL NONG SUEA PRODUCTS
IN PATHUM THANI PROVINCE

ธีทัต ตริศิริโชติ

Teetut Tresirichod

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: teetut_t@mutt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี 3) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 450 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ และการถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย โดยเพศหญิง มีจำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 54.9 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี โดยมีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 349 คน คิดเป็นร้อยละ

---

* Received 25 October 2023; Revised 2 November 2023; Accepted 27 December 2023

77.6 มีอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 14,999 บาท มีจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ยกเว้น การส่งเสริมการขาย และ ปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านผู้ใช้ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ยกเว้น ด้านคุณค่า

คำสำคัญ: ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดออนไลน์, การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า, ผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the appropriate marketing promotion mix for Nong Suea Thai herbal products. Pathum Thani Province 2) To study the perception of the brand image of Nong Suea Thai herbal products. Pathum Thani Province 3) To study the marketing promotion mix factors influencing the decision to purchase Thai herbal products Nong Suea. Pathum Thani Province, and 4) to study the factors of perception of product brand image influencing the decision to purchase Thai herbal Nong Suea products. Pathum Thani Province The sample group consisted of consumers who purchased products from Nong Suea Hospital. Pathum Thani Province, 450 samples. The research instrument was a questionnaire. The data was analyzed with a statistical package, including frequency, percentage, mean, standard deviation, t-value, and multiple regression.

The results of the data analysis found that the sample group was slightly more female than male. There were 247 females, representing 54.9 percent, with an age range of 41–50 years, and 138 people, representing 30.0

percent, having a low level of education. There were 349 people with more than a bachelor's degree, accounting for 77.6 percent. There were 145 people, accounting for 32.2 percent, with occupations as farmers, and with an average monthly income of 10,000–14,999 baht, there were 159 people, accounting for 35.3 percent. The hypothesis testing results found that factors in the marketing promotion mix include advertising, public relations, and news dissemination. Personal sales and direct marketing influence the decision to purchase Thai Nong Suea herbal products. Pathum Thani Province, except for sales promotion and product brand image awareness factors, including properties. Benefits, culture, personality, and user side There is a relationship with the decision to purchase Thai Nong Suea herbal products. Pathum Thani Province, except in terms of value.

Keywords: Promotion of online marketing mix, Brand image perception, Thai herbal products from Nong Suea District, Pathum Thani Province

บทนำ

จาก (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรกที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักนำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม โดยในหมวดหมายที่ 1 ได้กล่าวว่า ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง และหมวดหมายที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง ซึ่งเป็นมิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย นอกจากนี้ ในหมวดหมายที่ 1 ได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญที่จำเป็นจะต้องสร้างความชัดเจน

ปรับปรุง และยกระดับ เพื่อลดข้อจำกัดและเอื้อให้เกิดการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ในประเด็นปลายน้ำ ได้แก่ ข้อที่ 7 ตลาดสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงยังไม่มี ความชัดเจน อาทิ อาหารทางการแพทย์ อาหารสุขภาพ สารสำคัญจากพืชสมุนไพร เคมีชีวภาพ และข้อที่ 8 ตลาดกลางจำหน่ายสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ยังมีอยู่จำกัด และในกลยุทธ์การพัฒนาของหมุดหมายที่ 1 นี้ ในกลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการผลิตและการขยายตัวของตลาด ของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าสูง อาทิ ผลผลิตเกษตรปลอดภัยสมุนไพรแปรรูป อาหารทางการแพทย์ อาหารทางเลือก อาหารฟังก์ชัน พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ โปรตีนจากพืชและแมลง ในกลยุทธ์ย่อยที่ 2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการมีการใช้สินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปที่ได้คุณภาพ อาทิ ผลผลิตจากการเกษตรสำหรับใช้ในโรงพยาบาล โรงเรียน และเรือนจำ อาหารทางการแพทย์ ตลอดจนให้มีการพัฒนาและจัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรแปรรูป รวมถึงในหมุดหมายที่ 4 ได้กล่าวถึงสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา ในเรื่องการส่งออกสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่มีราคาและมูลค่าเพิ่มต่ำ แต่นำเข้าในรูปแบบสารสกัดซึ่งมีราคาสูง ประเทศไทยส่งออกสมุนไพรเป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน แต่ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของวัตถุดิบ สมุนไพรเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องคุณภาพที่ยังไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงขาดงานวิจัยเพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ที่จะรองรับคุณประโยชน์สมุนไพร แต่จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการเร่งวิจัย ทำให้พบว่าสมุนไพรไทยหลายชนิดมีส่วนช่วยในการป้องกัน/รักษาโควิด-19 อาทิ ฟ้าทะลายโจร กระชายขาว ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาสมุนไพรไทย

ในวันพุธที่ 9 มีนาคม 2565 คณะกรรมการวิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา นำโดย พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง พร้อมด้วยทั้งคณะทำงานจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ คณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นำโดย ดร.สิริภัทร ชัมฒพงษ์ ดร.วัชรระ คำจตุติ ดร.ไฉน น้อยแสง และหอการค้าจังหวัดปทุมธานี ได้ร่วมลงพื้นที่ศึกษาดูงาน ณ โรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยมีนายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญธิตินายแพทย์เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กล่าวต้อนรับ จากนั้นคณะฯ รับฟังการบรรยายสรุปจาก นางสาววรรธมน โคกรัมย์ หัวหน้าศูนย์แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลหนองเสือ เกี่ยวกับโครงการหนองเสือเมืองสมุนไพร การดำเนินการด้านการผลิต การแปรรูป และการนำไปใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของโรงพยาบาลหนองเสือ ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล และรับฟังข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้แทนเครือข่ายเกษตรกร ผู้แทนวิสาหกิจชุมชน มหาวิทยาลัย เกษตรจังหวัด ทั้งนี้

คณะกรรมการแพทย์บูรณาการ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และหารือแนวทางการร่วมมือทางด้านการส่งนักศึกษาฝึกงาน และการทำงานวิจัยเชิงคลินิกกับ นายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญศรี เพื่อพัฒนาวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร (คณะกรรมการแพทย์บูรณาการ,2565)

การยกระดับมาตรฐานพืชสมุนไพรไทยเพื่อความปลอดภัยสำหรับสุขภาพและการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์เป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี การเชื่อมโยงกับการตลาดออนไลน์และการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าสมุนไพรหนองเสือเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนสามารถเข้าถึงและรู้จักผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากหนองเสือได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของตลาดและการยอมรับทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ นอกจากนี้ การส่งเสริมการตลาดออนไลน์และการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าสมุนไพรหนองเสือมีความเกี่ยวข้องกับการยกระดับมาตรฐานพืชสมุนไพรไทยในด้านความปลอดภัยสำหรับสุขภาพและการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ โดยผ่านการตลาดออนไลน์ จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคและสร้างความน่าเชื่อถือในตราสินค้าสมุนไพรที่มีมาตรฐานและคุณภาพสูงจากหนองเสือ นอกจากนี้ยังเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสมุนไพรหนองเสือให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจในสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดและการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานีของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. การรับรู้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย คุณสมบัติ คุณประโยชน์ คุณค่า วัฒนธรรม บุคลิกภาพ และผู้ใช้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง อ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่ค่าความผิดพลาด 5% และผู้วิจัยเพื่อไว้ร้อยละ 15 ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 466 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง ส่วนที่ 3 การรับรู้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย คุณสมบัติ คุณประโยชน์ คุณค่า วัฒนธรรม บุคลิกภาพ และผู้ใช้ และส่วนที่ 4 การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

เมื่อพิจารณาส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.886 แสดงว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับ ดี การรับรู้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย คุณสมบัติ คุณประโยชน์ คุณค่า วัฒนธรรม บุคลิกภาพ และผู้ใช้ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.927 แสดงว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับ ดีมาก และการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ความตั้งใจ ความสนใจ ความปรารถนา และการกระทำ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.786 แสดงว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับ พอใช้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากนำแบบสอบถาม ไปสอบถามผู้บริโภครที่ซื้อผลิตภัณฑ์จากโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 450 ชุด โดยการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2566 – เมษายน 2566 จากนั้นผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนจะทำการลงรหัสข้อมูลและนำข้อมูลไปประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาดำเนินการดังนี้ 1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก 2. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป 3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 3.1 ข้อมูลปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วิเคราะห์โดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 3.2 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง การรับรู้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย คุณสมบัติ คุณประโยชน์ คุณค่า วัฒนธรรม บุคลิกภาพ และผู้ใช้ และการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ความตั้งใจ ความสนใจ ความปรารถนา และการกระทำ วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 3.3 ทดสอบความแตกต่างของ

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในส่วนของเพศจะใช้ independent sample t-test ในการทดสอบ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 เนื่องจากตัวแปรเพศเป็นตัวแปร(อิสระ) แบบแบ่งกลุ่มเป็น เพศชาย และเพศหญิงและวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยใช้สถิติ LSD 3.4 ทดสอบความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในส่วนอื่น ๆ ยกเว้นเพศ จะใช้ F-test ในการทดสอบ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 เนื่องจากตัวแปรอื่น ๆ ยกเว้นเพศมีการแบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป เช่น ระดับการศึกษาจะแบ่งกลุ่มได้เป็นต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี เป็นต้นและวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยใช้สถิติ LSD 3.5 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดและการรับรู้ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์กับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จะใช้ Multiple regression analysis ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยเกณฑ์ในการใช้ Multiple regression analysis จะพิจารณาเงื่อนไขความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ เพื่อไม่ให้ความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) สูงเกินไป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย โดยเพศหญิง มีจำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 54.9 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี โดยมีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 349 คน คิดเป็นร้อยละ 77.6 มีอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 14,999 บาท มีจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.78 คืออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา อันดับความสำคัญของส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด พบว่าด้านการขายโดยพนักงานขายมีความสำคัญเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 อยู่ในระดับมาก รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ด้านการส่งเสริมการขาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.03 อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 3 คือ ด้านการโฆษณา มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 4 คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.03 อยู่ในระดับปานกลาง และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการตลาดเจาะตรง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09 อยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวม

ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด	$\bar{x}$	<i>SD</i>	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการโฆษณา	3.44	0.80	มาก	3
2. ด้านการส่งเสริมการขาย	3.46	1.03	มาก	2
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.22	1.03	ปานกลาง	4
4. ด้านการขายโดยพนักงานขาย	3.91	0.76	มาก	1
5. ด้านการตลาดเจาะตรง	3.18	1.09	ปานกลาง	5
รวม	3.44	0.78	มาก	

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวม

การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวม	$\bar{x}$	<i>SD</i>	แปล ผล	อันดับ
1. ด้านคุณสมบัติ	3.60	0.77	มาก	6
2. ด้านคุณประโยชน์	3.62	0.76	มาก	5
3. ด้านคุณค่า	3.82	0.71	มาก	1
4. ด้านวัฒนธรรม	3.67	0.70	มาก	4
5. ด้านบุคลิกภาพ	3.73	0.73	มาก	3
6. ด้านผู้ใช้	3.76	0.70	มาก	2
รวม	3.44	0.78	มาก	

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.78 คือ อยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณา อันดับความสำคัญของการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวม พบว่า ด้านคุณค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 อยู่ในระดับมาก รองลงมา อันดับที่ 2 คือ ด้านผู้ใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 3 คือ ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 4 คือ ด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 5 คือ ด้านคุณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 อยู่ในระดับมาก อันดับสุดท้าย คือ ด้านคุณสมบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 อยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

จากตารางที่ 2 การทดสอบเงื่อนไขของ Multiple regression analysis พบว่า ตัวแปรต่าง ๆ ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity เนื่องจาก Tolerance มีค่ามากกว่า 0.1 ทุกตัวแปร และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัวแปร และจากตารางพบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวของตัวแปรต่าง ๆ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานแล้ว (Standardized coefficients) หรือค่าของ Beta ที่แสดงถึงน้ำหนักของความสำคัญหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม กล่าวคือ ถ้าค่า Beta ของตัวแปรอิสระใดมีค่าสูง (ไม่คิดเครื่องหมายบวก) แสดงว่าตัวแปรนั้น จะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมาก โดยแสดงความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรอิสระต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในความหมายต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

Model	ค่าสัมประสิทธิ์			t	Sig.	Collinearity statistics	
	b ₀	Std. error	β ₀			Toleranc e	VIF
ค่าคงที่	1.304	0.13		9.408	0.000		
		9			*		
การโฆษณา (X ₁)	0.158	0.04	0.166	3.689	0.000	0.466	2.14
		3			*		7
การส่งเสริมการขาย (X ₂)	-	0.03	-	-	0.494	0.370	2.70
	0.026	7	0.035	0.684			0
การประชาสัมพันธ์และ	0.204	0.04	0.276	4.404	0.000	0.241	4.15
การเผยแพร่ข่าว (X ₃)		6			*		8
การขายโดยบุคคล (X ₄)	0.092	0.03	0.092	2.590	0.010	0.751	1.33
		6			*		2
การตลาดเจาะตรง (X ₅)	0.256	0.04	0.367	6.289	0.000	0.278	3.60
		1			*		0

* P-value ≤ 0.05

การโฆษณา (X₁) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.158 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

การส่งเสริมการขาย (X₂) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ลดลง 0.026 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.494

การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว (X₃) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.204 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

การขายโดยบุคคล (X₄) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.092 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.010

การตลาดเจาะตรง (X_5) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.256 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระ คือการโฆษณา (X_1) การส่งเสริมการขาย (X_2) การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว (X_3) การขายโดยบุคคล (X_4) การตลาดเจาะตรง (X_5) กับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ร้อยละ 76.1 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.580 หมายความว่า การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ขึ้นอยู่กับ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล การตลาดเจาะตรง ร้อยละ 58 ส่วนค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.575 หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เมื่อขจัดอิทธิพลของค่า R^2 ที่เกิดจากจำนวนตัวอย่าง การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล การตลาดเจาะตรง สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 57.5 และมีค่า SE (est.) เท่ากับ 0.495 หมายความว่า ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานจากการประมาณค่าที่เกิดจากการใช้โมเดลนี้จะมีค่าเท่ากับ 0.495 หน่วย และสามารถสร้างสมการการถดถอยพหุเชิงเส้นโดยใช้คะแนนดิบได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.304 + 0.158 X_1^* - 0.026 X_2 + 0.204X_3^* + 0.092X_4^* + 0.256 X_5^*$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4. เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านคุณค่า ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านผู้ใช้ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

Model	ค่าสัมประสิทธิ์			t	Sig.	Collinearity statistics	
	b ₀	Std. error	β ₀			Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-0.011	0.118		-0.095	0.924		
ด้านคุณสมบัติ (X ₁)	0.122	0.053	0.124	2.306	0.022*	0.227	4.404
ด้านคุณประโยชน์ (X ₂)	0.240	0.04	0.240	5.968	0.000*	0.404	2.475
ด้านคุณค่า (X ₃)	-0.073	0.053	-0.069	-1.393	0.164	0.266	3.754
ด้านวัฒนธรรม (X ₄)	0.293	0.065	0.269	4.496	0.000*	0.182	5.480
ด้านบุคลิกภาพ (X ₅)	0.228	0.057	0.218	4.019	0.000*	0.221	4.524
ด้านผู้ใช้ (X ₆)	0.172	0.045	0.159	3.870	0.000*	0.387	2.586

* P-value ≤ 0.05

จากตารางที่ 4 การทดสอบเงื่อนไขของ Multiple regression analysis พบว่า ตัวแปรต่าง ๆ ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity เนื่องจาก Tolerance มีค่ามากกว่า 0.1 ทุกตัวแปร และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัวแปร และจากตารางพบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวของตัวแปรต่าง ๆ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานแล้ว (Standardized coefficients) หรือค่าของ Beta ที่แสดงถึงน้ำหนักของความสำเร็จหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม กล่าวคือ ถ้าค่า Beta ของตัวแปรอิสระใดมีค่าสูง (ไม่คิดเครื่องหมายบวก) แสดงว่าตัวแปรนั้น จะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมาก โดยแสดงความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรอิสระต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในความหมายต่อไปนี้

ด้านคุณสมบัติ (X₁) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.122 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.022

ด้านคุณประโยชน์ (X₂) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.240 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

ด้านคุณค่า (X₃) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ลดลง 0.073 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.164

ด้านวัฒนธรรม (X_4) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.293 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

ด้านบุคลิกภาพ (X_5) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.228 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

ด้านผู้ใช้ (X_6) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพิ่มขึ้น 0.172 หน่วย และค่า Sig. เท่ากับ 0.000

ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ด้านคุณสมบัติ (X_1) ด้านคุณประโยชน์ (X_2) ด้านคุณค่า (X_3) ด้านวัฒนธรรม (X_4) ด้านบุคลิกภาพ (X_5) ด้านผู้ใช้ (X_6) กับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ร้อยละ 84.3 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R^2) เท่ากับ 0.711 หมายความว่า การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ขึ้นอยู่กับด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านคุณค่า ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านผู้ใช้ร้อยละ 71.1 ส่วนค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.707 หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เมื่อขจัดอิทธิพลของค่า R^2 ที่เกิดจากจำนวนตัวอย่าง ด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านคุณค่า ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านผู้ใช้ สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 70.7 และมีค่า SE (est.) เท่ากับ 0.411 หน่วย หมายความว่า ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานจากการประมาณค่าที่เกิดจากการใช้โมเดลนี้จะมีค่าเท่ากับ 0.411 หน่วย และสามารถสร้างสมการการถดถอยพหุเชิงเส้นโดยใช้คะแนนดิบได้ดังนี้

$$\hat{y} = -0.011 + 0.122X_1^* + 0.240X_2^* - 0.073X_3 + 0.293X_4^* + 0.228X_5^* + 0.172X_6^*$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดออนไลน์และการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว การขายโดยบุคคล และการตลาดเจาะตรง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก ด้านการโฆษณา มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น การจัดทำแผ่นพับ โบรชัวร์ ผ่านสื่อวิทยุ ผ่านสื่อออนไลน์ และป้ายขนาดใหญ่ การโฆษณาที่ทำได้อย่างครบถ้วนและมีการนำเสนอที่น่าสนใจส่งผลให้ผู้บริโภคทำการตัดสินใจซื้อสินค้าได้เมื่อเจอข้อมูลจากสื่อต่างๆ นอกจากนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความรู้และความคุ้นเคยให้กับผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้านี้ด้วย ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความสนใจและความต้องการที่จะทดลองใช้สินค้านั้นๆ ด้านการส่งเสริมการขาย มีการให้สะสมแต้มเพื่อแลกส่วนลดหรือมีการให้สะสมแต้มเพื่อแลกรับประกันส่วนลด มีการแจกสินค้าให้ทดลอง มีการให้ของแถม และมีการจัดสินค้าเป็นชุด การส่งเสริมการขายที่ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและมีการให้บริการที่น่าสนใจ ช่วยส่งผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าสมุนไพรไทยหนองเสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีการจัดกิจกรรมหรือกิจกรรมที่แสดงสินค้าให้กับผู้บริโภค เพื่อให้พบปะหาสินค้าและประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าเหมือนๆ กันกับผู้อื่นๆ และอาจส่งผลให้ผู้บริโภคสนใจและตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าได้ ด้านการประชาสัมพันธ์ มีการออกบูธนิทรรศการหรือจัดกิจกรรมแสดงสินค้า มีสถานที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้และดูงาน มีการเผยแพร่ข้อมูลผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผ่านช่องทางเว็บไซต์หรือโซเชียลเน็ตเวิร์ค ของโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี การออกบูธนิทรรศการหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าสมุนไพรไทยหนองเสือ ที่มีสถานที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้และดูงาน และการเผยแพร่ข้อมูลผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผ่านช่องทางเว็บไซต์หรือโซเชียลเน็ตเวิร์คของโรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีการเข้าถึงข้อมูลหรือรู้จักกับสินค้านั้นๆ และอาจส่งผลให้กลุ่มลูกค้าสนใจและตัดสินใจซื้อสินค้านี้ดังกล่าว ด้านการขายโดยพนักงานขาย พนักงานมีความสุภาพและมีมารยาทในการให้บริการ มีการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย พนักงานสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าได้อย่างครบถ้วนชัดเจน พนักงานขายที่มีความสุภาพและมีมารยาทในการให้บริการ และสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการซื้อสินค้าและยินดีที่จะเลือกใช้สินค้าของสมุนไพรไทยหนองเสือ ด้านการตลาดเจาะตรง มีการให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผ่านช่องทางอีเมล มีการให้บริการส่ง

สินค้า มีการจัดกิจกรรมการขายสินค้าเพื่อให้ท่านมีส่วนร่วม เช่น การตอบคำถามเกี่ยวกับสินค้า การเล่นเกมสโตร์มีรางวัลเป็นผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีการนำสินค้าไปจำหน่ายโดยตรงที่สถานที่พักอาศัยของท่าน และมีการให้บริการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผ่านช่องทางอีเมล และการให้บริการส่งสินค้า และการจัดกิจกรรมการขายสินค้าเพื่อให้ท่านมีส่วนร่วม สามารถสร้างความน่าสนใจและความต้องการในการใช้สินค้าได้ นอกจากนี้ยังสามารถเสนอสินค้าผ่านช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์คซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภคได้ตัวอย่างเช่น การเล่นเกมสโตร์ที่มีรางวัลเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรหนองเสือ หรือการแชร์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ให้กับคนอื่น ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้กลุ่มลูกค้าสนใจและตัดสินใจซื้อสินค้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Iyad A.Khanfar (2016) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของส่วนผสมการส่งเสริมการตลาดขององค์กรต่อการตัดสินใจในการซื้อของผู้บริโภคที่ให้บริการโทรศัพท์มือถือ: กรณีศึกษาของ บริษัทโทรคมนาคมอูมเนียอาหารในเมืองชาร์กา ประเทศจอร์แดน ผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านมีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการซื้อของผู้บริโภคทั้งหมด และการโปรโมชันการขาย (Sales Promotion) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด ผู้วิจัยแนะนำให้บริษัท Umniah ให้ความสำคัญโปรโมชันการขายมากขึ้นเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคมากขึ้น และเพิ่มสร้างการตัดสินใจในการซื้อของผู้บริโภคให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านผู้ใช้ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ด้านคุณค่า โดยอภิปรายได้ดังนี้ ด้านคุณสมบัติ ยี่ห้อมสมุนไพรไทย มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เนื่องจากผู้บริโภคมีความคาดหวังในคุณภาพของผลิตภัณฑ์เนื่องจากมีชื่อเสียงที่ดีและเป็นที่ยอมรับในตลาด มีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน เนื่องจากมีการผลิตสมุนไพรในกระบวนการที่ได้มาตรฐาน จึงทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในคุณภาพของสินค้าที่ได้รับ มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากสมุนไพรไทยยี่ห้อมนี้มีคุณลักษณะที่แตกต่างจากคู่แข่ง ทำให้เป็นตัวเลือกที่น่าสนใจ มีบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบสวยงาม โดดเด่น มีหลากหลายขนาดและราคาที่เหมาะสม เนื่องจากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและมีความโดดเด่นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ ด้านคุณประโยชน์ ยี่ห้อมสมุนไพรไทย ใช้เป็นยาบำบัดรักษาโรค การมีคุณสมบัติในการรักษาโรคของสมุนไพรทำให้เป็นทางเลือกที่น่าสนใจในการรักษาสุขภาพ ใช้เป็นอาหารเสริมบำรุงร่างกาย เนื่องจากสมุนไพรไทยยี่ห้อมนี้เป็นแหล่งของอาหารเสริมที่สามารถ

ให้ประโยชน์ในการบำรุงร่างกาย ใช้เป็นเครื่องดื่ม และใช้ขับสารพิษ ด้านวัฒนธรรม มีความคุ้นเคยกับสมุนไพรไทย เนื่องจากสมุนไพรไทยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีของประชาชนในพื้นที่นี้ ผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น เหมาะกับวิถีชีวิตคนในปัจจุบันที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว มากขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้านบุคลิกภาพ มีความเหมาะสมกับผู้บริโภคที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบที่อยู่ในธรรมชาติ เนื่องจากผู้บริโภคให้ความสำคัญกับวัตถุดิบธรรมชาติจะคาดหวังในสมุนไพรไทยที่เน้นความน่าเชื่อถือและมีคุณภาพ และน่าไว้วางใจ มีภาพลักษณ์สร้างสรรค์ทันสมัย เนื่องจากสมุนไพรไทยยี่ห้อนี้มีภาพลักษณ์ที่สร้างสรรค์และตอบสนองความทันสมัยของผู้บริโภค สะท้อนบุคลิกแบรนด์สมุนไพรของคนรักสุขภาพ สมุนไพรไทยยี่ห้อนี้มีภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับคนที่ให้ความสำคัญในสุขภาพและการดูแลตัวเอง ด้านผู้ใช้ ผู้ที่ซื้อสมุนไพรไทยยี่ห้อนี้เป็นคนใส่ใจสุขภาพ ผู้บริโภคที่เลือกสมุนไพรไทยนี้มีการใส่ใจในเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ที่แข่งขัน เป็นคนมีรสนิยมดี ผู้บริโภคต้องการเลือกสินค้าที่คุณภาพดีและมีความสำคัญในความอร่อยและคุณภาพ เป็นคนที่พิถีพิถันในการเลือกสินค้า เนื่องจากผู้บริโภคใส่ใจในการเลือกสินค้าที่เหมาะสมกับความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง และเป็นคนที่ทันสมัย ผู้บริโภคให้ความสำคัญในสินค้าที่อยู่ในทันสมัยและตอบสนองความต้องการของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ พรทิพย์ โอวาท และสุมาลี สว่าง (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและมีรายได้ต่อเดือน 25,000-35,000 บาท ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในจังหวัดปทุมธานีไม่แตกต่างกัน และผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้า พบว่า ด้านคุณประโยชน์ ด้านความชื่นชอบการเชื่อมโยงตราสินค้า ด้านเอกลักษณ์ของการเชื่อมโยงตราสินค้า และด้านทัศนคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ญัฐชยา ใจจูน (2559) พบว่าปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า อันได้แก่ ชื่อตราสินค้า เครื่องหมายตราสินค้า เครื่องหมายรับรองคุณภาพ ประเทศผู้ผลิตสินค้า และปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า ได้แก่ สิ่งเร้า อวัยวะสัมผัส

ประสบการณ์เดิม ทักษะคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ดังนี้ ด้านส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด ควรให้ความสำคัญกับการทำการตลาดออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันนิยมซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น โดยเน้นการทำโฆษณาและส่งเสริมการขายที่น่าสนใจและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค รวมถึงการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าวผ่านช่องทางออนไลน์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด ด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ ควรมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในด้านคุณสมบัติ คุณภาพ คุณประโยชน์ และวัฒนธรรม โดยเน้นการใช้วิถีวิถีชีวิตและผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน รวมถึงการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยเข้ากับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า **1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้** กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการขายสินค้าสมุนไพรไทยหนองเสือในจังหวัดปทุมธานี ดังนี้ 1. การโฆษณา การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ สร้างโฆษณาที่น่าสนใจและเน้นเรื่องราวของผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยหนองเสือที่น่าตื่นตาตื่นใจ และควรเน้นคุณค่าที่ผู้บริโภคจะได้รับเมื่อใช้สินค้านี้ เช่น ความเป็นธรรมชาติ ความมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ความน่าเชื่อถือ เป็นต้น การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สร้างโฆษณาในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การดูแลตนเอง หรือสไตส์การใช้ชีวิต และควรเน้นความเป็นธรรมชาติของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผู้บริโภคเห็นความเชื่อมโยงของสินค้ากับการใช้ชีวิตของตน การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ ใช้โฆษณาทางออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงข้อมูลและภาพของสินค้า สามารถใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คหรือโฆษณาผ่านเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพหรือการดูแลตนเอง เพื่อเสริมสร้างความน่าสนใจและความต้องการในการซื้อสินค้า ป้ายขนาดใหญ่ นำเสนอป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ในพื้นที่ที่มีความเจริญก้าวหน้าในเมืองหรือส่วนที่ผู้คนคอยผ่านไปมาอยู่บ่อยครั้ง เช่น ทางด่วน เมืองใหญ่

ห้างสรรพสินค้า ศูนย์ราชการ ฯลฯ เพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกรักที่ควบคู่กับภาพลักษณ์ของสินค้าและเพื่อเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจในการซื้อสินค้า 2. การส่งเสริมการขาย โปรโมชั่นและส่วนลด จัดทำโปรโมชั่นที่น่าสนใจ เช่น ให้สะสมแต้มเพื่อแลกส่วนลด หรือสามารถให้สะสมแต้มเพื่อแลกคูปองส่วนลด ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความต้านทานในการตัดสินใจซื้อสินค้า การแจกสินค้าให้ทดลองและของแถม มีการแจกสินค้าให้กับลูกค้าที่ซื้อสินค้าในบางราคา หรือจัดแจกของแถมที่มีคุณค่าเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความมั่นใจและความพอใจให้กับลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้า การจัดสินค้าเป็นชุด จัดสินค้าเข้ากองเพื่อสร้างความน่าสนใจและส่งผลให้ลูกค้าสนใจและมีโอกาสในการซื้อสินค้าเพิ่มเติม เช่น สร้างแพ็คเกจสินค้าสำหรับการใช้ในการดูแลตนเอง หรือการจัดสินค้าแยกตามประเภทของสินค้า เช่น ชุดดูแลสุขภาพ ชุดบำรุงผิว ฯลฯ กิจกรรมแสดงสินค้า จัดกิจกรรมหรือบูธนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าสมุนไพรไทยหนองเสือที่สามารถให้กลุ่มลูกค้ามีโอกาสในการพบปะหาสินค้าและประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้า เพื่อสร้างความต้านทานในการตัดสินใจซื้อสินค้า 3. การประชาสัมพันธ์ การออกบูธนิทรรศการหรือจัดกิจกรรมแสดงสินค้า สร้างบูธหรือจัดกิจกรรมที่มีฉากถ่ายรูปสวยงามและน่าสนใจ พร้อมทั้งเสนอสินค้าและข้อมูลต่างๆ ให้กับผู้บริโภค ซึ่งอาจนำไปสู่ความคุ้นเคยและความรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและแนะนำให้เกิดความสนใจในการซื้อสินค้า เว็บไซต์และโซเชียลเน็ตเวิร์ค ให้ความสำคัญในการสร้างเว็บไซต์ที่น่าสนใจและมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับสินค้า รวมถึงโพสต์โฆษณาและข้อมูลสินค้าทางโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างต่อเนื่อง สร้างกลุ่มลูกค้าที่สนใจในสินค้าและสามารถสร้างความต้านทานในการตัดสินใจซื้อสินค้า 4. การขายโดยพนักงานขาย การฝึกอบรมพนักงานขาย ฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าสมุนไพรไทยหนองเสือในทุกๆ ด้าน พร้อมให้คำแนะนำและคำตอบที่ครบถ้วนเมื่อลูกค้าต้องการข้อมูลเพิ่มเติม การแต่งกายและมารยาท อาจแต่งกายพนักงานให้มีลักษณะที่สุภาพและเป็นมารยาทในการให้บริการ นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะในการสื่อสารและความพอใจในการให้บริการ 5. การตลาดเจาะตรง การให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางอีเมล ส่งเมลโฆษณาหรือข้อมูลสินค้าให้กับกลุ่มลูกค้าที่ท่านต้องการเป้าหมาย และเน้นการเสนอความคุ้นเคยและความพิเศษของสินค้า การให้บริการส่งสินค้าและการจัดกิจกรรมการขายสินค้า จัดกิจกรรมการขายสินค้าเพื่อให้กลุ่มลูกค้ามีส่วนร่วมและรู้สึกถึงประโยชน์ของสินค้า นอกจากนี้ยังสามารถให้บริการส่งสินค้าถึงที่หรือผ่านช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์คให้กับลูกค้าที่สะดวกสบาย 6. การวิจัยตลาด การศึกษาและวิเคราะห์ตลาด ศึกษาและวิเคราะห์ตลาดในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อให้เกิดความ

เข้าใจในความต้องการและความต้องการของกลุ่มลูกค้า ทำให้สามารถปรับแต่งกลยุทธ์การตลาดให้เข้ากับลักษณะของตลาดและกลุ่มลูกค้า 7. การวัดผล การติดตามและวัดผลติดตามและวัดผลของกลยุทธ์การตลาดเพื่อทราบถึงผลลัพธ์ของกิจกรรมต่างๆ และความสำเร็จของกลยุทธ์ที่นำเสนอ ทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ในอนาคต

จากปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าของสมุนไพรไทยหนองเสือในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำเสนอเป็นกำหนดกลยุทธ์การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Perception Strategy) ได้ดังนี้ 1. การสร้างความคาดหวังในคุณภาพผลิตภัณฑ์ เน้นการตระหนักให้กับคุณลักษณะที่ดีและมาตรฐานที่ผู้บริโภคคาดหวังจากสมุนไพรไทยหนองเสือในจังหวัดปทุมธานี โฆษณาและสื่อสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ 2. การเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ สื่อสารคุณสมบัติและความเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้สมุนไพรไทยหนองเสือในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างจากคู่แข่ง ให้ความสำคัญในการเน้นและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ทำให้สินค้าเป็นทางเลือกที่น่าสนใจและโดดเด่น 3. การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม โดดเด่น และสอดคล้องกับความคาดหวังและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ให้ความสำคัญในการใช้สี รูปทรง และสื่อที่มีความหมายเพื่อสร้างความสนใจและร่วมสมทบสม่ำเสมอกับภาพลักษณ์ของแบรนด์ 4. การเน้นคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ สื่อสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรไทยหนองเสือในจังหวัดปทุมธานี เป็นยาบำบัดรักษาโรค การบำรุงร่างกาย และการขับสารพิษ แสดงผลประโยชน์ที่สามารถทำให้กับผู้บริโภคเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการใช้ผลิตภัณฑ์ 5. การเสริมสร้างความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมและประเพณี ใช้การสื่อสารที่เกี่ยวกับความเกี่ยวข้องของสมุนไพรไทยกับวัฒนธรรมและประเพณีของพื้นที่ สร้างความคุ้นเคยและเชื่อมโยงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ 6. การเลือกช่องทางการสื่อสาร เลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น โซเชียลมีเดีย โฆษณาทางทีวี หรือการแสดงสินค้าในตลาด 7. การให้บริการหลังการขายที่ดี ให้ความสำคัญในการให้บริการหลังการขายที่ดีเพื่อสร้างความพึงพอใจและความสุขในการใช้สินค้า สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าสมุนไพรไทยยี่ห้ออื่นอีก 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาแนวทางการพัฒนากลุ่มบุคลากรทางการตลาด เช่น แนวทางการพัฒนาและการเพิ่มศักยภาพและความเชี่ยวชาญของบุคลากรในสายงานการตลาด ในหัวข้อต่อไปนี้ 1. การเตรียมการสอนและการฝึกอบรม 2. การเสริมสร้างทักษะทางด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการทำงานในสายงานการตลาด เช่น ทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการเวลา เป็นต้น 2. การศึกษาและ

พัฒนาการตลาดในช่วงเวลาที่มีสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เป็นการตระหนักรู้ถึงสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และวางแผนกลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสม 3. การศึกษาและพัฒนาความรู้ในด้านการตลาด เพื่อศึกษาแนวโน้มและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าสมุนไพร การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อให้สามารถตัดสินใจในการสร้างกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม 4. การศึกษาและพัฒนาสื่อการตลาด เพื่อศึกษาและพัฒนาการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสร้างความตรงไปตรงมากับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจรวมถึงการสร้างโฆษณาที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ การใช้เทคนิคการตลาดผ่านออนไลน์ เช่น การใช้ SEO, โฆษณาผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย หรือการใช้เนื้อหาสร้างความน่าสนใจ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย โครงการเครือข่ายวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ: เครือข่ายยกระดับศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ประจำปี 2565 จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการแพทยบูรณาการ. (2565). คณะผู้บริหาร คณาจารย์ คณะการแพทยบูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ลงพื้นที่ ร่วมให้การต้อนรับคณะกรรมการมาธิการ วิสามัญศึกษาแนวทางการพลิกโฉมพืชสมุนไพรไทยด้วยการวิจัยและนวัตกรรม เยี่ยมชมโครงการหนองเสือสมุนไพร โรงพยาบาลหนองเสือ จ.ปทุมธานี ในวันที่ 9 มีนาคม 2565. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.im.rmUTT.ac.th/?p=20030>.

ณัฐชยา ใจจูน. (2559). ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลกระทบต่อการตลาดตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร.

พรทิพย์ โอวาท และสุมาลี สว่าง. (2564). ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อการตลาดตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในจังหวัดปทุมธานี. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16 ปี การศึกษา 2564 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2552. การบริหารการตลาดยุคใหม่ (Marketing management) ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2552. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน”. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>.
- Belch, G.E., & Belch, M.A. (2004). Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective. 6th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Boone, L. E. & Kurtz, D. L. (1995). Contemporary marketing (8th ed.). Unites States. The Dryden Press Harcourt Bruce College Publishers.
- Kotler, P. (1997). Principles of Marketing. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- _____. (2003). Marketing Management (11th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Iyad A.Khanfar. (2016). The Effect of Promotion Mix Elements on Consumers Buying Decisions of Mobile Service: The case of Umniah Telecommunication Company at Zarqa city- Jordan. European Journal of Business and Management, 8(5), 94-100.
- Russell, J.T., & Lane, W.R. (2002). Kleppner’s Advertising Procedure (15th ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหา
เชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน*

THE EFFECT OF INTEGRATIVE GROUP COUNSELING PROGRAM ON
PROACTIVE COPING OF STUDENTS IN A PRIVATE UNIVERSITY

จิตราภณ แยมยิ่ง¹, สุเมษย์ นกทลิ่ง² และนฤมล พระใหญ่³

Jitpanu Yaemying¹, Sumate Noklang² and Narulmon Prayai³

¹⁻³มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹⁻³ Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding author E-mail: Jitpanu.yaem@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งระหว่างกลุ่มทดลองและควบคุม ประชากร คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคปกติมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 5,157 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power 3.1 หาค่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ 0.8 ค่าแอลฟา ที่ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 23 คน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน หลังจากนั้นใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอนเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 15 คนโดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการส่วนกลุ่มควบคุมเข้ากิจกรรมปกติของมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .951 และ 2) โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ

* Received 2 December 2023; Revised 12 December 2023; Accepted 27 December 2023

มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test แบบ Independent และ Paired

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเผชิญปัญหาเชิงรุกโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) การเผชิญปัญหาเชิงรุกโดยรวมและรายด้านหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเผชิญปัญหาเชิงรุก, การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ, นักศึกษา

Abstract

Purposes of this study were 1) to compare the effect of integrative group counseling program on proactive coping on students in a private university before and after participating in counseling program. 2) to compare the effect of integrative group counseling program on proactive coping on students in a private university between an experimental and control group. 5,157 undergraduate students attending the regular program of this university in the academic year 2023 were population. Sample selected by sample size determined by G*Power 3.1 with an effect size of 0.8 and alpha of 0.05 was initially set at 23. To ensure equivalence and guard against sample loss, the researchers increased the sample size by approximately 20%, resulting in a total sample of 30 students. Subsequently, a multi-step random selection process was employed to 15 student each to the experimental and control groups. The experimental group participated in the integrative group counseling program, while the control group engaged in regular university activities. Research instrument employed were 1) A proactive coping assessment scale with a reliability coefficient of .951. The integrative group counseling program, which exhibited consistency ranging between 0.67 and 1.00. Statistical analysis involved means, standard deviations, and Independent and paired t-tests.

The findings of this research were as follows: 1) the experimental group in the Integrative group counseling program, were significantly higher than before, with statistical significance level of .05 2) the experimental group who participated in the Integrative group counseling program, exhibited significantly higher levels of proactive Coping abilities compared to the control group, with statistical significance level of .05

Keywords: Proactive Coping, Integrative Group counseling Program, Students

บทนำ

กระแสสังคมที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติจนทำให้ต้องปรับปรุงและพัฒนา เพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะสังคมในอุดมศึกษาที่จะต้องเรียนรู้และพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอาศัยแนวทางในการพัฒนาภายใต้วิสัยทัศน์ “เตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ ๒๑ พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคงและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับแนวหน้าสากล นำพาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว” ดังนั้นนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (2562) ที่มุ่งพัฒนาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังที่ศิริพงษ์ รักใหม่ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน: ทางเลือกแห่งอนาคต ผลการศึกษาพบว่า แนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพเร่งพัฒนาคุณภาพงานวิจัย ควบคู่กับการต้องพัฒนาไปสู่แนวหน้าด้านนวัตกรรมสร้างเอกลักษณ์ตามความเชี่ยวชาญ ที่มุ่งพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านผลิตบัณฑิตให้มีการใช้ชีวิตที่ดีและในขณะเดียวกันพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ มักส่งผลให้นักศึกษานำไปสู่การใช้ชีวิตที่ดี ซึ่งในทางกลับกันพบว่า การใช้ชีวิตในมิติต่าง ๆ ของนักศึกษามีแนวโน้มลดลง (พจมาลย์ สกลเกียรติ, 2555) และปัญหาการปรับตัวมีแนวโน้มสูงขึ้นจนอาจนำไปสู่ผลกระทบทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต (วิณยรัตน์ คุณารัตน์ และคณะ, 2562) ทั้งพบว่าความเครียดของนักศึกษาที่ค่อนข้างรุนแรงและเรื้อรังต่อเนื่องอาจทำให้เกิดความล้มเหลวในการปรับตัว และก่อให้เกิดความผิดปกติและเกิดโรคต่าง ๆ ที่รุนแรงขึ้นมาได้ เช่น อารมณ์แปรปรวน มีอาการทางจิต

มีความบกพร่องในการดำเนินชีวิต (จิราภา สีทา, 2564) นำมาซึ่งการเผชิญปัญหาเมื่อเกิดปัญหาทำให้นักศึกษาไม่สามารถมีภูมิคุ้มกันในการเผชิญปัญหา (วรทัย ปิ่นกง, 2563)

จากสถานการณ์ดังกล่าว เห็นได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลดทอนการพัฒนาของบัณฑิต และอาจมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ซึ่งหากไม่ได้รับการเยียวยาหรือขาดการสร้างภูมิคุ้มกัน ไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ ตลอดจนถึงความเครียดจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจนำไปสู่ กดดัน ท้อแท้ ในที่สุด ซึ่งการสร้างการเผชิญปัญหาเชิงรุกจะสามารถสร้างความยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่ตึงเครียดอย่างต่อเนื่อง (Schwarzer & Taubert, 2002) การลดความรุนแรงของความเครียด อันเกิดจากความรู้สึกกดดัน ท้อแท้ เกิดความล้มเหลวได้ง่าย เป็นต้น ซึ่งการจัดการแบบเชิงรุกจะจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แม้ว่าจะไม่เกิดขึ้นจริงเกิดการเรียนรู้จะจัดการหรือหลบหลีกเมื่อเกิดความเครียดจริง ๆ ทำให้มีมุมมองที่กว้างมากขึ้น ทำให้มีประโยชน์มากกว่า เนื่องจากความเครียดที่เกิดอาจเปลี่ยนทิศทางได้ ซึ่งความเครียดเรื้อรังเกิดน้อยลง เนื่องจากในแต่ละวันมีเหตุการณ์มากมายในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดความเครียด ถ้าสะสมไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดเป็นความเครียดเรื้อรัง ซึ่งยากต่อการจัดการ แล้วการจัดการแบบเชิงรุกสามารถช่วยบรรเทาหรือลบล้างเหตุการณ์ความเครียดนั้นได้จึงส่งผลให้โอกาสที่จะเกิดความเครียดเรื้อรังลดลงตามด้วย (Aspinwall & Taylor, 1997) เกิดความท้าทายและเจริญเติบโตในตนเองในที่สุด (Schwarzer & Knoll N., 2003)

การศึกษาค้นคว้าวิจัยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมให้เกิดการพัฒนาตนเองในเชิงจิตวิทยา โดยใช้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มจะได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะที่มีอยู่ในการจัดการปัญหาระหว่างบุคคล เพื่อให้สามารถที่จะจัดการปัญหาในอนาคตที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ดียิ่งขึ้น (Corey, 2012) หากนักศึกษาได้รับส่งเสริมการเผชิญปัญหาเชิงรุกผ่านโปรแกรมการปรึกษาแบบบูรณาการอาจทำให้นักศึกษามีการเผชิญปัญหาเชิงรุกที่ดี สามารถการพัฒนา นักศึกษาและบัณฑิต ให้สามารถจัดการกับปัญหาในตนเองได้ และนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของนักศึกษาและบัณฑิตได้ สอดคล้องตามข้อบังคับของสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สสอท.) (สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2557) จากสถานการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการมุ่งส่งเสริมการเผชิญปัญหาเชิงรุก โดยใช้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีผลการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษา และหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งระหว่างกลุ่มทดลองและควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบใช้รูปแบบ (Nonrandomized Control-Group Pretest - Posttest) (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2555) โดยมีแผนการทดลอง ดังนี้

E	O ₁	X	O ₂
C	O ₁	-	O ₂

ภาพประกอบ 1 แบบแผนการทดลอง ที่มา: วรรณิ์ แกมเกตุ (2555)

ความหมายสัญลักษณ์

E คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

C คือ กลุ่มควบคุม (Control Group)

O₁ คือ การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)

O₂ คือ การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)

X คือ สิ่งทดลอง (Treatment)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีภาค ปกติ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งที่ลงทะเบียนในภาคการศึกษาที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 5,157 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ผ่านการเปิดรับสมัครจากกลุ่มนักศึกษา ทุกชั้นปี ทุกคณะ ทั้งหมด

ในมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต และสอบถามความสมัครใจก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุก ได้จำนวน 151 คน จากนั้นให้อาสาสมัครทำแบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก โดยอาสาสมัครที่มีคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาเชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.51 – 1.76) ถึงระดับน้อย (1.75 – 1.00) ($\bar{X}$ น้อยกว่า 2.51) ได้จำนวน 93 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงคัดเลือกผู้ที่มีช่วงคะแนนอยู่ค่ากลางเฉลี่ยมาจำนวน 30 คน ซึ่งจัดว่าเป็นบุคคลที่ควรส่งเสริมการเผชิญปัญหาเชิงรุก จำนวน 30 คน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายแบบจับคู่ (matched-pair) โดยการเรียงระดับคะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาเชิงรุกจากมากถึงน้อยแยกกลุ่มตัวอย่างสลับเข้ากลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน จากนั้นนำทั้งสองกลุ่มมาทดสอบความแตกต่างโดยใช้ Independent t-test พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มฯ และกลุ่มควบคุมเข้ากิจกรรมตามปกติของมหาวิทยาลัย โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มากจากผู้วิจัยคำนวณโดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชัน 3.1 โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยนำค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองก่อนและกลุ่มทดลองหลังที่ได้จากการศึกษาของ ฐิริเดช พาหุยุทธ์ (2560) ได้ค่าขนาดอิทธิพล = 0.80 และนำไปแทนค่าในโปรแกรม G*Power เพื่อทดสอบความแตกต่างภายในกลุ่มได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จำนวน 23 คน และเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการสูญเสียระหว่างเก็บข้อมูล (Drop out) จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมเป็น 30 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มควบคุม 15 คน และกลุ่มทดลอง 15 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) และเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

1. เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 ภาคปกติ มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งหลังจากทำแบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก
2. ได้คะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาเชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับน้อย ($\bar{X}$ น้อยกว่า 2.51) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (2.51 – 1.76) ถึงระดับน้อย (1.75 – 1.00) และ
3. สมัครใจเข้าร่วม

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

1. นักศึกษามีความไม่สบายใจ หรืออึดอัดใจ มีความประสงค์จะออกจากโปรแกรมฯ ก่อนครบกิจกรรม และ
2. ไม่สามารถอยู่ได้ครบกิจกรรมทุกครั้ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก 2) โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกใช้แบบสอบถามการเผชิญปัญหาเชิงรุก (The Proactive Coping Inventory: PCI) ฉบับภาษาไทย ของ อรพรรณ ตาทา , ภูซงค์ เหล่ารุจิสวัสดิ์ และ เอสเตอร์ กรีนกลาส (2556) ที่พัฒนามาจาก Greenglass, Schwarzer and Taubert (1999) เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย 7 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ศึกษา และทบทวนว่า ด้านที่ 7 ด้านการหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance coping) จำนวน 3 ข้อ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่นำมาศึกษา เนื่องจากเป็นข้อคำถามเชิงลบ และเป็นองค์ประกอบที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนานักศึกษา ผู้วิจัยจึงตัดด้านดังกล่าวออกไป เหลือทั้งหมด 6 ด้าน ซึ่งในการศึกษานี้ผู้วิจัยใช้แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก โดยใช้มาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เลย จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง และจริงมาก รวมจำนวน 52 ข้อ เพื่อวัดเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาเชิงรุกหลากหลายมิติ มีความเที่ยงและความน่าเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก (Cronbach's Alpha) ด้านที่ 1 การตั้งเป้าหมายและการจัดการเชิงรุกเท่ากับ .77 ด้านที่ 2 การแก้ปัญหาแบบไตร่ตรองทางเลือก เท่ากับ .71 ด้านที่ 3 การวางแผนกลยุทธ์ เท่ากับ .70 ด้านที่ 4 การวางแผนป้องกัน เท่ากับ .81 ด้านที่ 5 การแสวงหาความช่วยเหลือและคำปรึกษา เท่ากับ .08 และด้านที่ 6 การแสวงหาการสนับสนุนทางจิตใจ เท่ากับ .77 โดยรวมอยู่ระหว่าง 0.70 – 0.81 ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาข้อคำถาม และภาษาที่ใช้พิจารณาข้อคำถามในแบบวัดที่สร้างขึ้น จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) ที่มีค่าตั้งแต่ .05 ขึ้นไป พบว่า ข้อคำถามผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 52 ข้อ นอกจากนี้ยังนำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อจากนั้น นำแบบวัดที่ได้มาตรวจวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามรายข้อและความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ .951 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัก (Cronbach) นำมาใช้ได้

2. โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ ผู้วิจัยใช้แนวคิด การบูรณาการทางเทคนิคหรือเทคนิคผสมผสาน (Technical eclectic) ตามแนวคิดของ Norcross & Beutler (2011) ดำเนินการสร้างโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญ ปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง โดยการบูรณาการทางเทคนิคการ ปรึกษาทางจิตวิทยา ได้แก่ (1) ทฤษฎีการปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Therapy) (2) ทฤษฎีการปรึกษาแบบโซลูชันโฟกัส (Solution-focused brief therapy) และ (3) ทฤษฎีการ ปรึกษาการรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive behavior therapy) ให้สอดคล้องกับ นิยามศัพท์ ปฏิบัติการ และวัตถุประสงค์ของโปรแกรมในแต่ละครั้ง ได้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณา การที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ทั้งหมด 8 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ที่ประกอบไปด้วย หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ เวลา ทฤษฎี เทคนิคที่ใช้ และวิธีการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนิน ขั้นยุติ และการประเมินผล ผู้วิจัยให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรมฯ ทั้งหมด 8 ครั้ง ตามรูปแบบการดำเนินโปรแกรมฯ โดยใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในการหาดัชนี ความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) พบว่า มีดัชนีความสอดคล้องได้ค่าตั้งแต่ 0.66 – 1.00 และนำโปรแกรมไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ โปรแกรมมีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและสามารถนำไปใช้พัฒนาอย่างมีคุณภาพ และได้พัฒนาโปรแกรมฯ ให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำโปรแกรมฯ ที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) ทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และเพื่อหาข้อบกพร่อง ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทดลอง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ต่อมาจัดทำโปรแกรมการ ปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนฉบับ สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตัวอย่างโปรแกรมฯ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างโปรแกรมการปรึกษากลุ่มฯ โดยจำแนกตามครั้ง ชื่อหัวข้อ และระยะเวลา

ครั้งที่	ชื่อหัวข้อ	ระยะเวลา
1	เริ่มต้นสร้างสัมพันธ์ภาพและรู้จักการเผชิญปัญหาเชิงรุก	90
2	พร้อมก้าวไปสู่เป้าหมายที่ยั่งยืน (การตั้งเป้าหมายและการจัดการเชิงรุก (Proactive coping))	90
3	ไตร่ตรองประคองความคิด (การแก้ปัญหาแบบไตร่ตรองทางเลือก (Reflective coping))	90
4	กลยุทธ์ดีมีชัยไปกว่าครึ่ง (การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning))	90
5	องครักษ์พิทักษ์ตน (การวางแผนป้องกัน (Preventive coping))	90
6	พึ่งเสียงเพื่อนมนุษย์ (การแสวงหาความช่วยเหลือ และคำปรึกษา (Instrumental support seeking))	90
7	โอบกอดหัวใจจากภายนอก (การแสวงหาการสนับสนุนทางจิตใจ (Emotion support seeking))	90
8	โอบล้อมไปด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน	90

4. การเก็บรวบรวม

การดำเนินการศึกษา โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนที่เป็นกลุ่มประชากร ผู้วิจัยได้เนนการวิจัยในรูปแบบ On-Site โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเลือกใช้แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุกที่เหมาะสม และเพื่อพัฒนาการสร้างโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมก่อนนำไปใช้

1.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยประสานกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัย และห้องการศึกษา

1.3 ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์เพื่อรับอาสาสมัครสำหรับการเข้าร่วมการวิจัย และผู้เข้าร่วมได้รับคำชี้แจงในรายละเอียดของโปรแกรมและระยะเวลาการเข้าร่วม ผู้เข้าร่วมลงนามในใบยินยอม หากยินดีเข้าร่วมตามข้อตกลงที่ระบุไว้และเก็บไว้เป็นหลักฐาน

2) ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยเปิดรับสมัครนักศึกษาทุกชั้นปี ทุกคน ในมหาวิทยาลัยเอกชน แห่งหนึ่งจากนั้นผู้วิจัยให้อาสาสมัครทำแบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก (Pre-Test)

2.2 ผู้วิจัยเลือกอาสาสมัครที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้า และคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยเผชิญปัญหาเชิงรุกอยู่ในค่าเฉลี่ยกลาง และผู้วิจัยสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากนั้นทดสอบความแตกต่างของทั้งสองกลุ่ม เมื่อทดสอบความแตกต่างของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน

2.3 ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลอง เข้ารับโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน จะดำเนินการทั้งหมด 8 ครั้ง รวมระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยการนัดหมายและทราบข้อตกลงร่วมกัน ส่วนกลุ่มควบคุมเข้ากิจกรรมปกติของมหาวิทยาลัย ระหว่าง มิถุนายน 2566 ถึง กรกฎาคม 2566

3) ขั้นตอนหลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการวัดและวิเคราะห์คะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อเป็นคะแนนในระยะเวลาหลังการทดลอง (Post-Test) 1 สัปดาห์ โดยไม่พบกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์การคัดออก และผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังจากสิ้นสุดโปรแกรมการศึกษากลุ่มๆ ระยะเวลารวม 2 สัปดาห์

3.2 จากการดำเนินการโปรแกรมการศึกษากลุ่มๆ พบว่า เกือบตกสมาชิกรายในกลุ่มที่จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 5 เกือบตกสมาชิกราย 1 คน และครั้งที่ 4 เกือบตกสมาชิกราย 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2 ครั้ง จำนวนสมาชิก 3 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยใช้คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) และการวิเคราะห์เชิง

พรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้ความถี่ และร้อยละ นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

2) การวิเคราะห์ค่าที่ t-test แบบ Independent และ Paired ในการเปรียบเทียบการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน โดยใช้การปรึกษากลุ่มในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

6. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างและการรับรองจริยธรรม

การศึกษาครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC-G-041/2566

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการการปรึกษาและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษา ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการเผชิญปัญหาเชิงรุกของกลุ่มทดลองระหว่างผลก่อนและหลังการทดลอง (n=15)

การเผชิญปัญหาเชิงรุก	ก่อนการเข้าร่วมฯ			หลังการเข้าร่วมฯ			t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการตั้งเป้าหมายและการจัดการเชิงรุก	2.46	.39	ปานกลาง	3.29	.23	มากที่สุด	-7.019	.000*
2. ด้านการแก้ปัญหาแบบไตร่ตรองทางเลือก	2.22	.25	ปานกลาง	3.08	.40	มาก	-6.334	.000*
3. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	2.18	.22	ปานกลาง	3.15	.43	มาก	-7.790	.000*
4. ด้านการวางแผน	2.20	.39	ปานกลาง	3.10	.40	มาก	-5.438	.000*

ป้องกัน								
5. ด้านการแสวงหาความช่วยเหลือและคำปรึกษา	2.13	.45	ปานกลาง	3.09	.36	มาก	-5.374	.000*
6. ด้านการแสวงหาการสนับสนุนทางจิตใจ	2.17	.52	ปานกลาง	2.94	.48	มาก	-5.079	.000*
โดยรวม	2.22	.17	ปานกลาง	3.09	.27	มาก	-11.037	.000*

*p-value<.05

จากตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการเผชิญปัญหาเชิงรุกของกลุ่มทดลอง ระหว่างผลก่อนและหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองก่อนเข้าร่วมฯ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.22$) และหลังเข้าร่วมร่วมโปรแกรมฯ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.09$) มีคะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกโดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า หลังการเข้าร่วมฯ คะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกทุกด้านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมฯ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งระหว่างกลุ่มทดลองและควบคุม ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายด้านและโดยรวมระดับการเผชิญปัญหาเชิงรุกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้าร่วมฯ (n=30)

การเผชิญปัญหาเชิงรุก	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม			t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการตั้งเป้าหมายและการจัดการเชิงรุก	3.29	.23	มากที่สุด	2.28	.26	ปานกลาง	11.277	.000*
2. ด้านการแก้ปัญหาแบบไตร่ตรองทางเลือก	3.08	.40	มาก	2.40	.30	ปานกลาง	5.225	.000*
3. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	3.15	.43	มาก	2.30	.19	ปานกลาง	6.968	.000*
4. ด้านการวางแผน	3.10	.40	มาก	2.32	.25	ปานกลาง	5.627	.000*

ป้องกัน								
5. ด้านการแสวงหาความช่วยเหลือและคำปรึกษา	3.09	.36	มาก	2.14	.24	ปานกลาง	8.430	.000*
6. ด้านการแสวงหาการสนับสนุนทางจิตใจ	2.94	.48	มาก	2.29	.38	ปานกลาง	4.079	.000*
โดยรวม	3.09	.27	มาก	2.29	.13	ปานกลาง	10.096	.000*

*p-value<.05

จากตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายด้านและโดยรวมระดับการเผชิญปัญหาเชิงรุกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมฯ พบว่า กลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมฯ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.09$) และกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมร่วมโปรแกรมฯ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.29$) มีคะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกโดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. เมื่อระยะหลังการทดลอง คะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัย เอกชนแห่งหนึ่งที่ได้รับโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการสามารถพัฒนาการเผชิญปัญหาเชิงรุกได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฐริเดช พาหุยุทธ์ (2560) ได้ทำการศึกษาและพัฒนาการเผชิญปัญหาเชิงบวกของนักเรียนวัยรุ่น โดยการให้คำปรึกษากลุ่มเชิงรุก พบว่า การให้คำปรึกษากลุ่มเชิงรุกที่ผสมผสานเทคนิคการปรึกษาสามารถเสริมสร้างการเผชิญปัญหาเชิงบวกของของนักเรียนวัยรุ่นได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ มีทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุกสูงขึ้น โดยมีแนวคิดของ Greenglass et al., (1999) ที่พัฒนาทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุกซึ่งประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ โดยสามารถช่วยให้บุคคลประเมินสถานการณ์ได้ด้วยตนเองว่าเป็นสถานการณ์ที่กำลังจะเป็นปัญหา และสามารถกำหนดเป้าหมาย และพยายามอย่างที่สุดเพื่อไปถึงเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ Schwarzer & Knoll (2003) กล่าวว่า การเผชิญปัญหาเชิงรุกอย่างมุ่งมั่น เป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

บุคคล ทั้งในด้านแนวทางการใช้ชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึง การพัฒนาไปสู่ทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษาได้ครอบคลุม และยังเป็นโปรแกรมที่มีโครงสร้าง ระยะเวลา ขึ้นตอน รวมถึงหลักการในการปรึกษากลุ่มภายใต้การบูรณาการด้วยเทคนิคผสมผสาน นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม (Corey, 2012) โดยการบูรณาการทางเทคนิค (Technical eclectic) หรือเทคนิคผสมผสานตามแนวคิดของ (Norcross & Beutler 2011) เป็นการบูรณาการที่นิยมใช้มากที่สุด โดยไม่ได้ยึดทฤษฎีหรือแนวคิดใดเป็นหลัก เพื่อให้เทคนิคจะไปช่วยให้บุคคลได้เห็นถึงสภาพปัญหาภายในใจที่ครอบคลุม โดยมุ่งพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยผู้รับการศึกษาให้ดีที่สุด โดยการเลือกหลาย ๆ เทคนิคที่เหมาะสมสำหรับบุคคลตามสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ ซึ่งจะสามารถให้ผู้รับการศึกษานั้นได้รับการช่วยเหลือภายใต้การผสมผสานในเทคนิคต่าง ๆ และมีประโยชน์สามารถที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระแสกลุ่มอำนวยความสะดวกในกระบวนการกลุ่ม และทำให้กลุ่มเกิดความเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Corey, 2016) ซึ่งกระบวนการนี้จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพของการช่วยเหลือระหว่างผู้ให้บริการปรึกษาและผู้รับบริการปรึกษาหรือสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ผู้รับบริการปรึกษาเข้าใจตนเอง และบริบทแวดล้อมได้ดีขึ้นสามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรเสริญ หุ่นแสน (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาและการเสริมสร้างปณิธานแห่งตนทางการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการให้คำปรึกษากลุ่มแบบผสมผสานเทคนิค ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การปรึกษากลุ่มแบบผสมผสานเทคนิค (Technical eclectic) เพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เมื่อระยะหลังการทดลอง คะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัย เอกชนแห่งหนึ่งที่ได้รับโปรแกรมการปรึกษากลุ่มการเผชิญปัญหาเชิงรุกสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มการเผชิญปัญหาเชิงรุก มีคะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยเห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการเผชิญปัญหาเชิงรุกในกลุ่มควบคุมมีความใกล้เคียงกัน ทั้งก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งผลการศึกษาี้แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการสามารถที่จะพัฒนาทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุกได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงณา เปลี่ยนเกิด (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างการเผชิญปัญหาเชิงบวกของนักเรียนพยาบาล สังกัดกระทรวง โดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเน้นจุดแข็ง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มผสมผสานเทคนิคและแนวคิดการปรึกษา เพื่อเสริมสร้างการเผชิญปัญหาเชิงบวกของนักเรียนพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยการเผชิญปัญหาเชิงบวกโดยรวมและทุกรายองค์ประกอบสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ดังที่ Corey (2012) กล่าวว่า การปรึกษากลุ่มสมาชิกภายในกลุ่มจะได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะที่มีอยู่ในการจัดการปัญหาระหว่างบุคคล เพื่อให้สามารถที่จะจัดการปัญหาในอนาคตที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ วัชร ทรัพย์มี (2550) กล่าวว่า สมาชิกภายในกลุ่มแต่ละคนยังมีโอกาสได้ฝึกทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ฝึกทักษะในการพูด การฟัง และการทำความเข้าใจ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมต่อไปได้ นอกจากนี้สมาชิกภายในกลุ่มจะได้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะความเข้าใจตนเอง ความเข้าใจสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความสามารถ ในการเผชิญปัญหาได้ด้วยตนเอง อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย (2553) สอดคล้องกับ Schwarzer & Knoll (2003) การเผชิญปัญหาเชิงรุกทำให้บุคคลสามารถรับรู้ความต้องการสถานการณ์ที่เป็นลักษณะ ทำท่าย ทำให้บุคคลเกิดการเติบโต และเป็นสิ่งที่บุคคลเริ่มต้นด้วยการกระทำอย่างสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการสามารถพัฒนาการเผชิญปัญหาเชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนได้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

นักจิตวิทยาการศึกษา หรือคุณครูแนะแนว ที่ปฏิบัติงานในบริบทการศึกษา มหาวิทยาลัย สามารถที่จะนำโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาเชิงรุก ไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการเผชิญปัญหาเชิงรุกของในแต่ละด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถหยิบยกทักษะที่ต้องการพัฒนาในแต่ละด้านได้ โดยนักจิตวิทยาการศึกษา หรือคุณครูแนะแนว ควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษากลุ่มและเทคนิคตามแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ อย่างเบื้องต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับประชากรในที่มีช่วงวัยใกล้เคียง เช่น มหาวิทยาลัยภาครัฐ โรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น ควรมีการศึกษาในนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีเดียวกัน เพราะประสบการณ์การใช้ชีวิต ประสบการณ์ทางการเรียนที่แตกต่างกัน และยังไม่บรรลุนิติภาวะ

เอกสารอ้างอิง

- จิราภา สีทา. (2564). อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ความเครียด กับพฤติกรรมเพื่อสถานบันเทิงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. ใน โครงการงานพิเศษทางจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2561). บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) Corey, Gerald (2012). Theory and practice of group counseling. California: Thompson Book/Cole inc. 539pp. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(1), 227-280.
- พจนา เปลี่ยนเกิด. (2563). การเสริมสร้างการเผชิญปัญหาเชิงบวกของนักเรียนพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม โดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเน้นจุดแข็ง. ใน ปริญญาพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พจมาลย์ สกลเกียรติ. (2555). การเปรียบเทียบการใช้ชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด. ใน รายงานผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภูริเดช พาหุยุทธ์. (2560). การศึกษาและพัฒนาการเผชิญปัญหาเชิงบวกของนักเรียนวัยรุ่นนุ่ดโดยการให้คำปรึกษากลุ่มเชิงรุก. ใน ปริญญาพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรทัย ปิ่นกง. (2563). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และการเผชิญปัญหากับการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. ใน โครงการงานพิเศษทางจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ = Research methodology in behavioral sciences (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วัชรินทร์ทรัพย์มี. (2550). กระบวนการปรึกษา : ขั้นตอน สัมพันธภาพ ทักษะ = The counseling process : stages, rapport, skills (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินยรัตน์ คุณาพันธ์, สมโภชน์ อเนกสุข, และดลดาว ปุรณานนท์. (2562). การศึกษากระบวนการปรับตัวที่มีประสิทธิผลสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 13(1), 95-105.
- ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท สติรกุล เตชพาพงษ์, และพันธ์ศักดิ์ พลสารมย์. (2562). แนวโน้มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน : ทางเลือกแห่งอนาคต. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(1), 250-269.
- สรสรเสริญ หุ่นแสน. (2547). การสร้างชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2557). ข้อบังคับสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2557. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2562 - 2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563 - 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- อรพรรณ ตาทา, ภูซังค์ เหล่ารุจิสวัสดิ์, และ เอสเตอร์ กรีนกลาส. (2556). การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของแบบวัดกลวิธีการเผชิญความเครียดเชิงรุก ฉบับภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์เวชสาร, 57(6), 765 - 778.
- อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. (2553). การให้คำปรึกษาทางสุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Aspinwall, L. G., & Taylor, S. E. (1997). A Stitch in Time: Self-Regulation and Proactive Coping. *Psychological Bulletin*, 3(121), 417-436.
- Corey, G. (2012). *Theory and practice of counseling & psychotherapy* (9th ed.). belmont california: Cengage Learning.
- Corey, G. (2016). *Theory and practice of group counseling* (9th ed.). belmont california: Brooks/Cole.
- Greenglass, E., Schwarzer, R., Jakubiec, D., Fiksenbaum, L., & Taubert, S. (1999). The proactive coping inventory (PCI): A multidimensional research instrument. 20th International Conference of the Stress and Anxiety Research Society (STAR). Cracow: Poland
- Norcross, J. C., & Beutler, L. E. (2011). Integrative psychotherapies. In R.J. Corsini & D. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (9^{ed} ed., pp.502-535). belmont california: Cengage Learning.
- Schwarzer, R., & Taubert, S. (2002). Tenacious goal pursuits and striving toward personal growth: Proactive coping. In E. Frydenberg (Ed.), *Beyond coping: Meeting goals, visions and challenges*. London UK: Oxford University Press.
- Schwarzer, R., & Knoll N. (2003). *Positive Coping: Mastering Demands and Searching for Meaning*. Freie: Universität Berlin.

การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุดสงวน สองชั้น*
THE MUSICAL SOLO - COMPOSITION OF SUT
SA-NGUAN SONG CHAN

ธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ

Dheeraratr Srichuangchote

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi

Ratabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: Dhee89@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุดสงวน สองชั้น มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาเพลงสุดสงวน สองชั้น และประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุดสงวน สองชั้น โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยจากข้อมูลเอกสาร การวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญการประพันธ์เพลงไทย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. เพลงสุดสงวน สองชั้น เป็นเพลงสำเนียงมอญ หน้าทับปรบไก่ ท่อนเดี่ยว 6 จังหวะ ครุกล้อย ณ บางช้าง ประพันธ์ขึ้นจากการตัดทอนเพลงสุดสงวน ในอัตราจังหวะสามชั้น ให้เป็นอัตราจังหวะสองชั้น ต่อมานายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงสุดสงวน สองชั้นนี้ มาตัดเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อให้ครบเป็นเพลงเถา นอกจากนี้เพลงสุดสงวน สองชั้นยังได้ถูกนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ การนำไปใช้บรรเลงเพื่อประกอบการแสดง การนำไปประพันธ์เป็นทางเปลี่ยน การนำทำนองเพลงไปใช้ในเพลงไทยสากล และการนำไปใช้เป็นเพลงสำหรับการประกวดแข่งขันการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ 2. การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุดสงวน สองชั้น ผู้วิจัยได้ประพันธ์ตามแนวทางของ การบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ โดยยึดเสียงลูกตกของทำนองหลักเพลงสุดสงวน สองชั้น เป็นสำคัญ และสอดแทรกกลวิธีพิเศษที่ใช้สำหรับการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ประกอบด้วย การตีสะบัดเรียงเสียงขึ้น การตีสะบัดเรียงเสียงลง การตี

---

* Received 22 November 2023; Revised 8 December 2023; Accepted 27 December 2023

ระบัตห้ามเสียง การตีระบัตสอดสำนวน การตีระบัตโอบเนี้ยว การตีกวาดขึ้น การตีกวาดลง การตีกรอด การตีเขว้มือขึ้น - ลง การตีกระทบคู่ 3 การตีเสียงคู่ 4 คู่ 5 คู่ 8 คู่ 10

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง, ทางเดี่ยว, เพลงสุดสงวน สองชั้น

Abstract

The research on the musical solo-composition of Sut Sa-Nguan Song Chan aimed to study Sut Sa-Nguan Song Chan and the musical solo-composition of Khong Wong Yai (the large circle of gongs). Data were collected from documents and critiques from Thai music composition experts and then analyzed to summarize the final findings.

The findings revealed that: 1. Sut Sa-Nguan Song Chan is a Mon accent song with the single rhythmic patterns of Propkai in 6 rhythms that was composed by Khru Kloi Na Bang Chang. The origin of this song was influenced by changing from Sut Sa-Nguan Sam Chan to Sut Sa-Nguan Song Chan. Later, Mr. Montree Tramote changed the melody of Sut Sa-Nguan Sam Chan into Sut Sa-Nguan Nueng Chan for being a traditional Thai song (Pleng Thao). In addition, Sut Sa-Nguan Song Chan is often played on various occasions, including for performance, alternative composition, and using the melody in international Thai songs and being a song for Thai musical instrument solo competitions at the local, regional, and national levels. 2. The musical solo-composition of Khong Wong Yai (the large circle of gongs) was composed by focusing on the heterophonic texture of Sut Sa-Nguan Song Chan and inserting special techniques in playing Khong Wong Yai (the large circle of gongs), which consists of: beating by flicking up, beating by flicking down, beating by flicking to stop the sound, Beating to the rhythmic sound, slick beating, upward beating, downward beating, a Krod beating, beating by up-and-down crossing, Kratob-Ku 3, Kratob-Ku 4, 5, 8 and 10.

Keywords: Song composition, alternative solo composition, Sut Sa-Nguan Song Chan

บทนำ

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นจากการเลียนแบบเสียงในธรรมชาติ หรือสร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการของตนเอง โดยอาศัยเสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของศิลปิน ให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม คึกคะนอง ฮึกเหิม โศกเศร้า สนุกสนาน หรือเกิดอารมณ์สะท้อนใจ เสียงดนตรีเป็นเสียงที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาเรียบเรียงเป็นบทเพลงอย่างมีศิลปะ มีความไพเราะ ผสมกลมกลืน สอดประสานกันได้อย่างเหมาะสม จึงจัดว่าดนตรีเป็นผลงานแขนงหนึ่งที่ช่วยจรโลงโลกให้สดใส และเป็นศิลปะสากลที่ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติสามารถเข้าถึงความงดงามได้ ศิลปะทางดนตรีแรกเริ่มนั้นเกิดจากเสียงธรรมชาติที่คนเราได้ยินแล้วนำมาดัดแปลงแก้ไขให้ประณีตงดงามและไพเราะ นอกจากนั้นผู้ประพันธ์เพลงหรือนักดนตรีเองก็จะบรรเลงประพันธ์ หรือบรรเลงโดยใส่ความคิดความรู้สึกของอารมณ์ต่างๆ เช่น รัก โกรธ เกลียด กลัว โศก เศร้า ดีใจ และนำออกถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ซึ่งสิ่งนั้น ๆ นอกจากอารมณ์ที่แสดงออกทางการร้องและเครื่องดนตรี การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของเพลงแต่ละชาติ หรือของนักประพันธ์แต่ละคนก็มีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่นักประพันธ์และนักแต่งเพลงจะมีแนวโน้มในการประพันธ์และการเล่นในแต่ละแบบกันไป (สุรพล สุวรรณ, 2551)

เพลงเดี่ยวนับเป็นศาสตร์และศิลปะขั้นสูงในการประดิษฐ์คิดค้นทำนองทางดนตรีให้มีความวิจิตรพิสดารซับซ้อน ปกปิดสำนวนทำนองหลักด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยะในกระบวนการคิดประดิษฐ์ทำนองตามลักษณะการบรรเลงในเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ นอกจากนี้ยังแสดงถึงความเป็นผู้มีความสามารถ มีฝีมือ มีภูมิรู้ (ธีรพงศ์ ทองเพิ่ม และสิริชัยชาญ พักจำรูญ, 2558) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Solo โดยเพลงที่นิยมเดี่ยวกัน ได้แก่ เพลงกราวใน ลาวแพน พญาโศก สารถี แขกมอญ ต่อยรูป ทะแย ทอยเดี่ยว เชิดนอก เป็นต้น เพลงเดี่ยวนี้นิยมจำเป็นต้องบรรเลงเดี่ยวให้ถูกกับเครื่องมือ อย่างเช่นเครื่องที่มีเสียงทุ้มก็ต้องเลือกเดี่ยวที่เหมาะสมแก่ประเภทของเสียง ยกตัวอย่างเช่น ซอฮู้ ถ้าจะบรรเลงเดี่ยวก็ต้องเดี่ยวเพลงแขกมอญหรือกราวใน หรือเครื่องที่มีเสียงแหลม เช่น ซอด้วง ก็นิยมเดี่ยว

เพลงเซต นอกหรือพญาโศก (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2542) ซึ่งจุดประสงค์สำคัญของการบรรเลงเพลงเดี่ยว มี 3 ประการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) คือ

1. เพื่อแสดงสติปัญญาของผู้ที่คิดประดิษฐ์วิธีบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น
2. เพื่อแสดงความแม่นยำของผู้บรรเลง
3. เพื่อแสดงฝีมือและเมตตพรายของผู้บรรเลง

เพลงเดี่ยวได้เข้ามามีบทบาทในการประกวดดนตรีไทยอย่างแพร่หลาย เช่น การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย รายการประลองเพลงประเลงมโหรี การประกวดเดี่ยวดนตรีไทย รายการศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ซึ่งเพลงเดี่ยวของแต่ละเครื่องมือได้ถูกกำหนดให้เป็นเพลงบังคับสำหรับการประกวดด้วยกันทั้งสิ้น และบางเพลงนั้นก็ไม่เคยมีการประพันธ์ขึ้นไว้แต่อดีต หรือทางเดี่ยวที่มีอยู่แล้ว และเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมีความไม่เหมาะสมต่อผู้บรรเลง กล่าวคืออาจมีความยากเกินไปสำหรับผู้บรรเลง จึงเป็นเหตุให้ครูผู้สอนต้องประพันธ์ทางเดี่ยวขึ้นใหม่ (ประชากร ศรีสาคร, 2566)

ในการประกวดศิลปกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ครั้งที่ 70 ในปี พ.ศ. 2565 ทางสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้รับการขอความอนุเคราะห์จากครูผู้สอนดนตรีไทย ในสถานศึกษาสังกัดประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ให้ประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุดสงวน สองชั้น เพื่อสำหรับนำไปใช้บรรเลงประกวดแข่งขันในกิจกรรมดังกล่าว โดยผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการวิเคราะห์และประพันธ์เพลงไทย จึงมีความประสงค์ที่จะดำเนินการวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุดสงวน สองชั้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการด้านดุริยางคศาสตร์ไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพลงสุดสงวน สองชั้น
2. เพื่อประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสุดสงวน สองชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุดสงวน สองชั้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย หนังสือ ตำรา จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมา

ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสวงน สองชั้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสดสวงน สองชั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประพันธ์ทางเดี่ยวสดสวงนในครั้งนี้ ผู้วิจัยประพันธ์เฉพาะทางฆ้องวงใหญ่เท่านั้น

1.2 ขอบเขตด้านบุคคลข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ นักดนตรีไทย ครูภูมิปัญญาทางดนตรีไทย หรือนักวิชาการทางด้านดนตรีไทย จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.2.1 มีประสบการณ์ในการประพันธ์เพลงไทยมากกว่า 5 ปี

1.2.2 มีผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่

1.2.3 มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทย

2. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสดสวงน สองชั้น และเมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวงน สองชั้น แล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยนำผลงานที่ได้ประพันธ์ขึ้น ให้นักดนตรีไทย ครูภูมิปัญญาทางดนตรีไทย หรือนักวิชาการทางด้านดนตรีไทยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทำการวิพากษ์ผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวงน สองชั้น โดยขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย เพื่อใช้กำหนดแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทางเดี่ยว

3. เอกสารที่เกี่ยวกับฆ้องวงใหญ่
4. เอกสารที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลงไทย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ชั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลการประพันธ์เพลง จากเอกสาร และตำราทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 นำข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาจำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์ในงานวิจัยที่กำหนด

2.3 ชั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การศึกษาเพลงสุุดสงวน สองชั้น

2.3.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเพลงสุุดสงวน 2 ชั้น

2.3.1.2 วรรคเพลง และลูกตกของเพลงสุุดสงวน สองชั้น

2.3.1.3 บทบาทและการนำไปใช้

2.3.2 การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุุดสงวน สองชั้น

2.3.2.1 นำหลักทฤษฎีการประพันธ์ และกลวิธีพิเศษที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ มาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสุุดสงวน สองชั้น โดยใช้พื้นฐานกระบวนการวิจัยที่นำไปสู่การสร้างสรรค์

2.3.2.2 การวิพากษ์ผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุุดสงวน สองชั้น

ในชั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุุดสงวน สองชั้น ที่ได้ประพันธ์ขึ้น บันทึกวิดีโอและเสียงลงแผ่น VCD และจัดส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 3 คน ดังนี้

1. อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี
2. อาจารย์วรเทพ บุญจำเริญ
3. อาจารย์พิทักษ์ จรรย์นาฎย์

ทำการวิพากษ์ผลงาน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ สำหรับนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยประเด็นคำถามใน การสัมภาษณ์มีการเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แนวคิด

ทฤษฎีและเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคำถามเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของผลงานที่ประพันธ์ กลวิธีพิเศษที่นำมาใช้ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวในครั้ง นี้เป็นอย่างไร การดำเนินสำนวนกลอนที่ใช้ในการประพันธ์ทางเดี่ยวในครั้งนี้เป็นอย่างไร รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และข้อแก้ไขปรับปรุง

2.4 ชั้นตอนที่ 4 การนำเสนอข้อมูล

2.4.1 จัดทำรายงานการวิจัยสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

2.4.2 จัดทำสื่อวีดิทัศน์เดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสุดสงวน สองชั้น เพื่อใช้ในการเผยแพร่ผลงานการประพันธ์ครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเพลงสุดสงวน สองชั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงสุดสงวน สองชั้น โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเพลงสุดสงวน สองชั้น

เพลงสุดสงวน จังหวะสองชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่อ มีท่อนเดียว 6 จังหวะ นายกล้อย ณ บางช้าง ได้เป็นประพันธ์ขึ้นสำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงลูกบทของ เพลงสุดสงวน สามชั้น โดยนำทำนองเพลงสุดสงวน สามชั้น ของเดิม มาดัดทอนลงเป็นอัตราจังหวะสองชั้น และได้ประดิษฐ์ทำนองให้เป็นสำเนียงมอญช่อนเจื่อนจำ ต่อมานายนายกล้ำ ณ บางช้าง ซึ่งเป็นน้องชายของนายกล้อย ได้ถ่ายทอดเพลงสุดสงวน สองชั้นนี้ให้กับนายมนตรี ตรีโมท

ภาพที่ 1 โน้ตทำนองหลักเพลงสุดสงวน 2 ชั้น

1.2 วรรคเพลง และลูกตกของเพลงสุตสงวน สองชั้น

เพลงสุตสงวน สองชั้น สามารถแบ่งวรรคเพลงได้ทั้งหมด 12 วรรคเพลง ซึ่งในแต่ละวรรคเพลงมีเสียงของลูกตก ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 1 วรรคเพลงและเสียงลูกตกเพลงสุตสงวน สองชั้น

วรรคที่	ทำนองเพลง				เสียงลูกตก
1	- ฟ ช ล	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี - รี้	เร
2	- ฟี้ - -	- ตี - รี้	- - - ตี	- ท - -	ตี
3	ท ตี ช ล	ท ตี ช ล	ท ตี ช ล	ท ตี - ช	ชอล
4	- ล ตี ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -	ชอล
5	- รี้ - ตี	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ชอล
6	- ท - ตี	รี้ ตี ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ตี	โด
7	- ท - ตี	- รี้ - ท	- - - ตี	- รี้ - -	เร
8	- ฟี้ - -	- ตี - รี้	- - - ตี	- ท - -	ตี
9	- รี้ ตี ท	- ฟ - ท	- - - ตี	- รี้ - -	เร
10	- ช - ล	- ท - ตี	- รี้ - ตี	- ตี - -	โด
11	- รี้ - ตี	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ชอล
12	- ล ตี ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -	ชอล

1.3 บทบาทและการนำไปใช้

เพลงสุตสงวน สองชั้น มีบทบาทในสังคมดนตรีไทย ดังต่อไปนี้

1.3.1 บทบาทของเพลงที่นำไปใช้บรรเลงเพื่อการขับกล่อม

เพลงสุตสงวน สองชั้น ได้ถูกนำไปใช้บรรเลงเพื่อการขับกล่อม โดยเริ่มจากใช้สำหรับบรรเลงเป็นเพลงลูกบทของเพลงสุตสงวน สามชั้น จนกระทั่งนายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงสุตสงวน สองชั้นนี้ ไปตัดทอนเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงเถา และได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน

1.3.2 บทบาทของเพลงในการใช้บรรเลงเพื่อประกอบการแสดง

จากการศึกษาพบว่าเพลงสุตสงวน สองชั้น ได้นำไปใช้ในการประกอบการแสดง ดังนี้

1.3.2.1 เพลงสุตสงวน สองชั้น ในละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอน มะละลุมเกี่ยวนางเกษรา

1.3.2.2 เพลงสุตสงวน สองชั้น ในละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง – ได้นางแก้วกิริยา

1.3.3 บทบาทของเพลงในการใช้บรรเลงเพื่อการประกวดแข่งขัน

จากการศึกษาพบว่าเพลงสุดสงวน สองชั้น ได้ถูกนำไปใช้เป็นเพลงเพื่อการประกวดแข่งขัน ดังนี้

1.3.3.1 การแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 64 ในปี พ.ศ.2557 เพลงเพลงที่ใช้การแข่งขันเดี่ยวระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1.3.3.2 การประกวดดนตรีไทย ระดับภาคใต้ เทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราช สุธาฯ สยามบรมราชกุมารี งานวันอนุรักษ์มรดกไทย ประจำปี 2559 เป็นเพลงที่ใช้ในการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ระดับชั้นประถมศึกษา สำหรับเครื่องดนตรีระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ปีโน หลุยเฟียงงอ ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขิมสาย 7 หย่อง และการขับร้องเพลงไทย

1.3.3.3 การประกวดเดี่ยวดนตรีไทย ระดับชั้นประถมศึกษา ในงานวันอนุรักษ์มรดกไทย ประจำปี พ.ศ. 2563 เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2563 ณ สนามกีฬาากลาง “จิระนคร” อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเพลงสำหรับประกวดเดี่ยวในเครื่องดนตรีกลุ่มปี่พาทย์ ประกอบด้วย ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม

1.3.3.4 การแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 70 ปี พ.ศ.2565 โดยเป็นเพลงที่ใช้สำหรับการแข่งขันเดี่ยวจะเข้ ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1.3.4 บทบาทของการเป็นเพลงต้นแบบในการนำไปวิวัฒนาการเป็นเพลงในรูปแบบต่าง ๆ

เพลงสุดสงวน สองชั้น ได้ถูกนำไปวิวัฒนาการเป็นเพลงในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

1.3.4.1 การนำทำนองเพลงไปตัดทอนเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว

क्रमन्त्री त्रामोत्ता ได้นำทำนองเพลงสุดสงวน สองชั้นนี้ มาตัดและแต่งทำนองลงเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงเถาได้ครบสมบูรณ์

ภาพที่ 2 โน้ตทำนองหลักเพลงสุดสงวน ชั้นเดียว

1.3.4.2 การนำทำนองเพลงไปสร้างสรรค์เป็นทำนองทางเปลี่ยน

จากการศึกษาพบว่ามื่อนักประพันธ์เพลงไทย ได้นำทำนองเพลงสุดสงวน สองชั้น มาสร้างสรรค์เป็นทำนองทางเปลี่ยน ดังนี้

- 1) ทางเปลี่ยนเพลงสุดสงวน สองชั้น ของขุนอิน ฦรงค์

โตสง่า

ภาพที่ 3 โน้ตทางเปลี่ยนเพลงสุดสงวน สองชั้น ของขุนอิน ฦรงค์ โตสง่า

- 2) ทางเปลี่ยนเพลงสุดสงวน สองชั้น ของพิทักษ์

จรรย์นาฎย์

ภาพที่ 4 โฉดทงเปล่ยนเพลงสุดสงวน สองชั้น ของพ้ท้กษั จรรยัณญัฎ

3) ทงเปล่ยนเพลงสุดสงวน สองชั้น ของชัฎยัฎทธ อดสง่า

ภาพที่ 4 โฉดทงเปล่ยนเพลงสุดสงวน สองชั้น ของชัฎยัฎทธ อดสง่า

1.3.4.3 การนำทงองเพลงไปเร่บเร่รงเป่นเพลงไทยสากล

จากการศึกษาพบว่ามีเพลงไทยสากล ที่นำทงอง
เพลงสุดสงวน สองชั้น ไปใช้เป่นทงองของเพลง ด่งนี้

1) เพลงบัลลิมสระ พระพร ภิรมย์ (ปุญญวงโสภิกขุ) หรือ
นายบุญสม มีสมวงษ์ ได้ประพันธ์ให้ ชาญ เย่นแฆ ชัฎร้อง

2) เพลงสุดสงวน ครูเอื้อ สุนทรสนาน ดัดนำทงองเพลง
สุดสงวน สองชั้นมาดัดแปลง ส่วนคำร้องครูสุรัฐ พุกกะเวส เป่นผู้แต่ง แล้วให้ครูแก้ว อัจฉริยะ
กุล ช่วยตรวจแก้ไขอ้กครั้ง บันท้กเส่ียงครั้งแรก โดย มีคุณวินัย จุลละบุษปะ เป่นผู้ชัฎร้อง

2. การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสุดสงวน สองชั้น

ในการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสุดสงวน สองชั้น ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประพันธ์ตามแนวทางของการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ โดยยึดเสียงลูกตกของทำนองหลัก เพลงสุดสงวน สองชั้น เป็นสำคัญ และสอดแทรกกลวิธีพิเศษที่ใช้สำหรับการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ประกอบด้วย การตีสะบัดเรียงเสียงขึ้น การตีสะบัดเรียงเสียงลง การตีสะบัดห้ามเสียง การตีสะบัดสอดสำนวน การตีสะบัดโฉบเฉี่ยว การตีกวาดขึ้น การตีกวาดลง การตีกรอด การตีไขว้มือขึ้น - ลง การตีกระทบคู่ 3 การตีเสียงคู่ 4 คู่ 5 คู่ 8 คู่ 10 การสอดแทรกมือฆ้องที่ใช้ในเพลงสำเนียงมอญ รวมทั้งการตีประคบมือของฆ้องวงใหญ่ ได้แก่ เสียงหนีบ เสียงหนีบเสียงหนอด เสียงโหน่ง เสียงตะ เสียงตึง และเสียงแตะ

ภาพที่ 5 QR เดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุดสงวน สองชั้น
ประพันธ์โดยธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ

3 การวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุดสงวน สองชั้น

3.1 จากผลการวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุดสงวน สองชั้น จาก ครูไชยยะทางมีศรี (2566) สามารถสรุปได้ว่า ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุดสงวน สองชั้น ที่ได้ประพันธ์ขึ้นในครั้ง นี้ มีความ ถูกต้อง และเหมาะสม ทั้งในเรื่องของกลวิธีพิเศษที่ใช้บรรเลง และการดำเนินสำนวนกลอนที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับฆ้องวงใหญ่เป็นอย่างดี

3.2 จากการวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุดสงวน สองชั้น จากครูพิทักษ์จรรย์นาญย์ (2566) สามารถสรุปได้ว่า ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุดสงวน สองชั้น ที่ประพันธ์ขึ้นในครั้ง นี้ มีทำนองครบถ้วน กลวิธีพิเศษต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการประพันธ์ทางเดี่ยว เหมาะสำหรับนำไปพัฒนาให้ผู้บรรเลงมีความสามารถสูงขึ้นได้

3.3 จากการวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุดสงวน สองชั้น จากครูวรเทพ บุญจำเริญ (2566) สามารถสรุปได้ว่า ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุดสงวน สองชั้น ที่ประพันธ์ขึ้นในครั้ง นี้ ถูกต้อง เหมาะสม มีองค์ประกอบครบถ้วน กลวิธีพิเศษที่ใช้ใน

การบรรเลงเป็นลูกช้องแบบโบราณ ประกอบด้วย กลอนลูกโซ่ การสะบัด การกวาด การไขว้มือ และสอดแทรกมือช้องในเพลงสำเนียงมอญ โดยสามารถนำไปใช้บรรเลงได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุตสงวน สองชั้น พบว่า เพลงสุตสงวน สองชั้น เป็นเพลงที่ถูกนำไปใช้เพื่อการประกวดแข่งขันในรูปแบบของการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ในหลาย ๆ โอกาส ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติ ซึ่งการบรรเลงเดี่ยวนับว่าเป็น การแสดงออกถึงความพิเศษในทางปัญญา และความสามารถ ของผู้ประพันธ์เพลง และผู้ บรรเลง สอดคล้องกับชำนาญ สวยคำข้าว และคณะ (2562) ที่ได้กล่าวว่า เพลงเดี่ยวจัดเป็น วัฒนธรรมขั้นสูงของดนตรีไทย เนื่องจากเป็นเพลงที่แสดงถึงความสามารถของผู้ประพันธ์และผู้ บรรเลงดนตรี อีกทั้งยังเป็นเพลงที่มีลีลาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดกลวิธีพิเศษในการบรรเลงของแต่ละ เครื่องมืออีกด้วย ผู้ที่จะประดิษฐ์เพลงเดี่ยว จะต้องสามารถประดิษฐ์ทางเดี่ยวให้ไพเราะลึกซึ้ง วิจิตรพิสดาร สมที่จะนำมาบรรเลง “อวด” ได้ และจะต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินทำนองของ เครื่องดนตรีใดเครื่องดนตรีหนึ่ง เป็นสำคัญ ซึ่งเมื่อนำไปบรรเลงแล้ว นักดนตรีที่ถึงพร้อม สามารถจะแสดงวิธีการบรรเลงเทคนิค และเม็ดพราย ตลอดจน ความโลดโผน พลิกแพลง สลับซับซ้อนของท่วงทำนองที่ผู้ประพันธ์ได้ประดิษฐ์ไว้ ได้อย่างถี่ยวน ทุกประการของการ บรรเลงเพื่อเป็นการ “อวดฝีมือ” หรือ “ฉายเอกลักษณ์” ของผู้ประพันธ์ได้อย่างชัดเจน

การประพันธ์ทางเดี่ยวช้องวงใหญ่เพลงสุตสงวน สองชั้น ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจาก การศึกษาทำนองเพลงสุตสงวน สองชั้น ตามแนวทางการประพันธ์เพลงที่มนตรี ตราโมท (2538) ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเบื้องต้นในการแต่งเพลงไทย มีดังนี้

- 1) จะต้องรู้ว่าเพลงที่ต้องควรจะแต่งนั้นมีกิจจังหวะหน้าทับ
- 2) เสียงสุดท้ายที่ตกปลายจังหวะนั้นเป็นเสียงอะไรบ้าง
- 3) ทำนองเพลงนั้น ๆ ดำเนินอย่างไร มีสำเนียงอย่างไร

จากนั้นจึงดำเนินการคิดประดิษฐ์ทำนองเดี่ยวช้องวงใหญ่ไปที่ละวรรค โดยยึดเสียงลูก ตกในแต่ละวรรคของทำนองหลักเป็นสำคัญ พร้อมนำกลวิธีพิเศษที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวช้องวง ใหญ่มาใช้ให้เหมาะสม จนกระทั่งจบเพลง หากพบว่ามีสิ่งใดบกพร่องก็จะดำเนินการปรับปรุง แก้ไขให้เกิดความไพเราะและดีที่สุดใน สอดคล้องกับ ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ (2563) ที่ได้กล่าว ว่า การออกแบบทางเดี่ยว เป็นการทบทวนทางเดี่ยวที่เคยต่อไว้เพื่อปรับให้เหมาะสมกับผู้

บรรเลง ดังนั้นผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวจึงต้องเลือกทางให้เหมาะสม จึงกล่าวได้ว่ายังมีกลวิธีหรือมือเดี่ยวสำนวนทางเดี่ยว สำหรับเปลี่ยนมากเท่าใดยิ่งเป็นผลดีต่อผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวและผู้ได้รับการถ่ายทอดที่จะได้ทางเดี่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล นั่นคือคลังภูมิปัญญาทางเดี่ยวที่มีอยู่ในตัวของผู้ประพันธ์ทางเดี่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญของผู้ประพันธ์ทางเดี่ยวรองจากความคิดสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวง สองชั้น เป็นการศึกษาเพลงสดสวงสองชั้น และ ประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสวง สองชั้น ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการเจาะลึกลงไปประเด็นต่าง ๆ ในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
  1. สามารถนำผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสวง สองชั้นไปใช้บรรเลงเพื่อการประกวดแข่งขัน หรือนำไปบรรเลงเพื่อพัฒนาฝีมือให้ดียิ่งขึ้น
  2. สามารถนำแนวทางในการประพันธ์เพลงไปใช้ในการสร้างสรรค์การประพันธ์บทเพลงอื่น ๆ ต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป
  1. ควรประพันธ์ทางเดี่ยวในบทเพลงอื่น ๆ เพื่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยต่อไป
  2. ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้ในการประพันธ์เพลงเดี่ยว เพื่อนำมาต่อยอดการสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีไทย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวง สองชั้น สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่ได้มอบทุนวิจัยจากงบประมาณรายได้ประจำปี พ.ศ.2566 ให้แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครูไชยยะ ทางมีศรี ครูพิทักษ์ จรรย์นาฎย์ และครูวรเทพ บุญจำเริญ ที่เมตตาเสียสละเวลาในการวิพากษ์ผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสวง สองชั้น ที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้นในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชำนาญ สวยคำข้าว และคณะ. (2562). ความสำคัญและอัตลักษณ์ทางเดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงทยอยเดี่ยวทางครูพินิจ ฉายสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ). วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 15(1), 193 – 208.
- ธีรพงศ์ ทองเพิ่ม และสิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2558). การวิเคราะห์ทางเดี่ยวระนาดเอก เพลงพญาโศกของครูสุพจน์ โตสง่า. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 22(1), 207 – 230.
- ประชากร ศรีสาคร. (2566). แนวคิดการประพันธ์เดี่ยวซออุ เพลงกล่อมมารี สามชั้น. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15(1), 71-90.
- ปราโมทย์ ดำนประดิษฐ์. (2563). การออกแบบวิธีวิจัยเพื่อประดิษฐ์และถ่ายทอดทางเดี่ยว. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 10(1), 109 – 121.
- พิทักษ์ จรรย์นาฎย์. (2566). แบบวิพากษ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุดสงวน สองชั้น. มนตรีตราโมท. (2538). ดุริยสาสน์ของนายมนตรี ตราโมท. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ – ดุริยางค์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.
- สุรพล สุวรรณ. (2551). ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 29*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AFFECTING ACADEMIC
ADMINISTRATION COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 29

ธภัตธร มิ่งไชย¹, กรศิริ มิ่งไชย² และ จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์³

Thaphatthon Mingchai¹, Kornsirir Mingchai² and Chulapunporn Thanaphaet³

¹⁻³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Faculty of Education Western University, Thailand

Corresponding author E-mail: thaphatthon2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 2) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และ 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

---

* Received 22 November 2023; Revised 13 November 2023; Accepted 27 December 2023

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สหสัมพันธ์พหุคูณ และสมการถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 2. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมให้มีกรวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.64 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุกด้านร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ได้ร้อยละ 44.20 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมาได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารโรงเรียน, มัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: (1) To study the level of transformational leadership of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 29; (2) To study the level of academic administration competency of school administrators under the Secondary Educational Service Area

Office 29; (3) To study the relationship between the transformational leadership and academic administration competencies of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 29; and (4) To study the transformational leadership affecting academic administration competency of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office 29. The samples consisted of 357 teachers who had worked at schools under the Secondary Education Service Area Office 29 in the academic year 2023. The instruments used for data collection were 5 point-rating scale questionnaires. The questionnaires were distributed to five experts to check for the content validity. Index of Item-Objective Congruence (IOC) was valued since 0.60-1.00 and reliability of the transformational leadership was 0.95 and reliability of academic administration competencies was 0.95. The data analysis was done by mean and standard deviation. The tests of hypothesis were done by using Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, multiple correlation, and multiple regression analysis-enter method.

The research results were revealed as follows: 1. The level of the transformational leadership of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 2 as a whole was at high level. When considering each individual aspect, the research found to be at high level in all aspects by descending order of the average as follow; individual consideration, intellectual stimulation, power expertise and inspiration. 2. The level of academic administration competencies of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 2 as a whole was at high level. When considering each individual aspect, the research found to be at high level in all aspects by descending order of the average as follows; learning supervision, learning management, curriculum development and promote research to improve the quality of learning management. 3. There was a statistically significant positive relationship at 0.01 between the transformational leadership and academic administration competencies of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 2. Pearson's correlation coefficient (r) = 0.64 showed that the two variables had relationship at moderate

level. 4. The transformational leadership affecting academic administration competencies of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 2 at level 0. 01.. All aspect of transformational leadership mutually predicted the academic administration competencies of school administrators under the Secondary Education Service Area Office 2 with the predictive power were at 44.20 percent. The aspect of individual consideration had the highest predictive power followed by inspiration and intellectual stimulation respectively.

Keywords: Transformational Leadership, Academic Administration Competency, School Administrators, Secondary Education

บทนำ

จากการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การในการปฏิบัติงานทั้งของกลุ่มและของผู้ใต้บังคับบัญชา เจตคติความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ พฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์การ (รัตติกรณ จงวิศาล, 2561: 11) ภาวะผู้นำยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แม้ว่าการมีภาวะผู้นำที่ดีที่สุดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานั้น ยังไม่สามารถหาคำตอบแบบสำเร็จรูปได้ แต่จากการที่สถานศึกษาเป็นองค์การ ที่จำเป็นต้องดำรงอยู่ และจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ในอนาคตที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2563: 1) ดังนั้น การบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ จึงต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ซึ่งเป็นองค์การที่มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบจัดการศึกษาในระบบให้เป็นไปตามสาระบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2544 รวมทั้งการจัดการศึกษาตามนโยบายและการกำกับดูแลของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ได้ริเริ่มให้โรงเรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการด้วย ตนเองมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการศึกษาได้สอดคล้องตามความต้องการของนักเรียน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จดังที่กล่าวนั้น ประกอบด้วย สถานที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม มีวัสดุอุปกรณ์การเรียนที่มีคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน มีบุคลากรที่มี ความรู้ความสามารถทั้งด้านการจัดการเรียนรู้และระบบการบริหารจัดการที่ดีมีคุณภาพการจัด การศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

สภาพปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 29 จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ ความสนใจและขาดความเอาใจใส่ ไม่มีการถ่ายทอดให้บุคลากรในสถานศึกษาของตนให้รับทราบ ถึงเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยัง ไม่บรรลุเป้าหมาย การช่วยเหลือ ระบบดูแลนักเรียน ปรับไม่ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทาง สังคมทำให้เกิดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียนอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การ ร่วมมือบริหารจัดการศึกษา การมีส่วนร่วม ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังมีน้อย กระบวนการ จัดการเรียนรู้อย่างยึดครูเป็นศูนย์กลาง ขาดสื่อนวัตกรรมที่ทันสมัย ขาดงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำจึง จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารของตนเองให้เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารยุค ปฏิรูปการศึกษา สร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มี ความกล้าคิด กล้าทำมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงถือเป็นแบบปฏิบัติที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนา สถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษา (อารี กังสานุกุล, 2563: 47)

จากเหตุผลและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอดีตผู้บริหารโรงเรียนใน จังหวัดอุบลราชธานี จึงมีความสนใจภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ซึ่งผลจากการวิจัยหวังว่าจะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มี ความสามารถและสมรรถนะบริหารงานวิชาการ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การทุกแห่งในยุค ปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

และวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพและ
สู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
2. ศึกษาระดับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะการบริหารงาน
วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
4. ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 52 โรงเรียน แบ่งเป็นสถานศึกษา
ขนาดกลาง 5 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 21 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 26 โรงเรียน
โดยมีครูทั้งสิ้น 4,938 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2566 แบ่งเป็นสถานศึกษาขนาดกลาง 5
โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่ 21 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 26 โรงเรียน
รวม 52 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 357 คน โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) กำหนดขนาดของ
กลุ่มตัวอย่างโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก
ศรีสุโข (2551: 150-151) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งได้กลุ่ม
ตัวอย่างจำนวน 357 คน 2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified
Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 20 คน โรงเรียนขนาด
ใหญ่จำนวน 117 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 220 คน รวมทั้งสิ้น 357 คน จาก

กลุ่มตัวอย่าง 26 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาและด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ทั้งนี้ การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบไปด้วย 1) ศึกษาเอกสาร และตำราเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสรุปลักษณะรายละเอียดของงานวิจัย 2) สร้างแบบบันทึกข้อมูลรายละเอียดของงานวิจัยประเด็นปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่จำเป็นต่อการสังเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา 3) นำแบบบันทึกข้อมูล (Record Form) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และ 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกข้อมูลตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 357 คน โดยผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามทั้งทางไปรษณีย์และเดินทางด้วยตนเองไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับคืนทั้งทางไปรษณีย์และเดินทางไปรับด้วยตนเอง ผู้วิจัยจะติดตามยืนยันการ

ตอบแบบสอบถามกลับคืน และเมื่อได้รับแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ทำการคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 325 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91% เพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ของผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัย ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญา และ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้านและรายข้อ และ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ 2. ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3. ด้านนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และ 4. ด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ และวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis-Enter Method)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

2. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา ด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.64 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุกด้านร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 29 ได้ร้อยละ 44.20 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมาได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 29 ครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 29 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ดังนั้น วิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเองทำให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถมากกว่าที่ตั้งใจไว้ตั้งแต่ต้น ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา หงวนบุญมาก (2564) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล รองลงมา ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 2) การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ รองลงมา ด้านบทบาทของผู้สอน และผู้เรียน ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และด้านหลักการจัดการเรียนรู้ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 3 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ระดับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและบทบาทของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษกร ไพค์นาม (2565) เรื่องการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์เครือข่ายกุตบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางการบริหาร งานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายกุตบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล จัดสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและทันสมัย มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและตรงกับความต้องการพัฒนาของสถานศึกษา ด้านทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นครูต้องจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้วางแผนรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สรุปลองครวญความรู้ และการนำไปใช้ จัดอบรมให้ครูได้มีความรู้เกี่ยวกับสื่อ และ

เทคโนโลยี จัดอบรมคุณธรรมให้นักเรียนในรูปแบบของค่ายคุณธรรม และบูรณาการในกลุ่มสาระต่างๆ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.64 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้นำต้องสามารถทำให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ผู้บริหารคือผู้ที่ทำงานประจำให้ถูกต้อง ในขณะที่ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมโดยการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ควรก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและจุดประกายสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตาม ให้เกิดการเริ่มต้นและยืนหยัดมุ่งมั่นทุ่มเทความพยายามปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ เชื้อบ้านเกาะ (2561) เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานวารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากสมรรถนะ หรือความสามารถและคุณลักษณะของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงออกเป็นวิถีคิดและพฤติกรรมในการทำงานอันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล และมีการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามมาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ เป็นคุณลักษณะหรือความสามารถของบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายในระดับที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นราธิป โชคชยสุนทร (2558) เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านความคิดสร้างสรรค์ (x4) ด้านวิสัยทัศน์ (x1) และด้านการสื่อสาร (x2) มีอำนาจพยากรณ์สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 71.90 สามารถเขียนสมการในรูปคะแนนดิบ ดังนี้ $Y' = 0.583 + 0.364X4 + 0.338X1 + 0.168X2$ และสามารถเขียนเป็นสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z'y = 0.373Z4 + 0.338Z1 + 0.175Z2$ 4) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสาร และด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งได้เสนอแนวทางในการพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญไว้ด้วยแล้ว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในข้อผู้บริหารสร้างบรรยากาศในองค์กรให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แก่ จัดสัมมนานอกสถานที่ศึกษาดูงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้วยความสัมพันธ์ เอาใจใส่ครูเป็นรายบุคคล อย่างใกล้ชิด ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาดูงานเพื่อให้ครูได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้นตามความต้องการความสนใจ ให้ประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยบรรยากาศการสนับสนุนครูแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน

1.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ในข้อผู้บริหารเน้นให้ครูเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานตามภารกิจร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องกระตุ้นใจให้ครูเกิดแรงบันดาลใจ กระตือรือร้น ตระหนัก เข้าใจ และเห็นคุณค่าของเป้าหมาย สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจ ให้กำลังใจ ทำให้ครูเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานตามภารกิจร่วมกัน

1.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญาในข้อ ผู้บริหารให้กำลังใจแก่ครูเสมอในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น

ผู้บริหารโรงเรียนต้องกระตุ้นให้ครูตระหนักรู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และทำให้ครูมีความต้องการหาแนวทางวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา ให้กำลังใจแก่ครูในการแก้ปัญหาในแง่มุมต่างๆ ด้วยการคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและเหตุผลต่างๆ ร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่นๆ และเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโอกาสต่อไป

2.2 ควรหาตัวแปรภาวะผู้นำรูปแบบอื่น เช่น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ควรทำวิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีศึกษา วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ เชื้อบ้านเกาะ. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

กฤษกร ไพค่านาม. (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของศูนย์เครือข่ายกุดบาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การบริหารศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาราชธานี.

จินตนา คำก้อน. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ต้องตา กวดนอก. (2561). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นราธิป โชคชยสุนทร และ วาโร เฟ็งสวัสดิ์. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครพนม เขต 1. ใน ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory). กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยหอการค้า.

ศิริชัย กาญจนวาสี; ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์; และ ดิเรก ศรีสุขโข. (2555). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทนา หงวนบุญมาก และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์.(2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

อารี กังสานุกุล. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2563). หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: เอส ดี เพรส.

การสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน
มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอพนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี *

CREATING INNOVATION FOR CONSERVATION AND PERPETUATION
OF RAMTONE SONG, A HERITAGE OF LOCAL WISDOM OF
PHANOMTHUAN DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

ธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ

Dheeraratn Srichuangchote

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Ratabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: Dhee89@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่ใช้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร ตำรา งานวิจัย และจากเทปคาสเซตต์ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1. เพลงรำโทน ของบ้านพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามมหาเอเซียบูรพา หรือสงครามโลก ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2484 โดยบทเพลงที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทนของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จะเป็นบทเพลงร้องสั้นๆ จดจำง่าย มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นเพลงรำโทน ประกอบด้วย กลองโทน ฉิ่ง และกรับ 2. นวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทนอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารคู่มือทำนองเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้กำหนดเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนที่ 2 เครื่องดนตรี และจังหวะหน้าทับ

* Received 18 November 2023; Revised 14 November 2023; Accepted 27 December 2023

ที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนที่ 3 บทร้องที่ใช้ในการเล่น เพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และส่วนที่ 4 ทำนองเพลงรำโทน อำเภอ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้จัดทำเป็นรูปเล่ม สำหรับนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์ และสืบทอดเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างนวัตกรรม, การอนุรักษ์และสืบทอด, เพลงรำโทนอำเภอพนมทวน , จังหวัดกาญจนบุรี

Abstract

This research has the objective. 1) to study Ramthon songs, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province 2) to create innovations in preserving and inheriting Ramthon songs, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province. This research used a qualitative research design. The data used in this research was collected from documents, research papers, and cassette tapes related to Ramtone song in Phanomthuan District, Kanchanaburi Province.

The research findings are as follows: 1. Ramtone song in Phanomthuan District, Kanchanaburi Province, is a traditional performance that originated during World War II, around the year 1941. The songs used in the Ramtone song of Phanomthuan District, Kanchanaburi Province, are short and easy to remember. The musical instruments used in accompanying the Ramtone song include drums (Klong Thon), cymbals, and clappers. 2. Innovations in preserving and passing down the Ramtone song of Phanomthuan District, Kanchanaburi Province, include the creation of a music notation manual for Ramtone song in Phanomthuan District, Kanchanaburi Province. The manual is divided into four parts, which include: Part 1) The history of Ramtone song in Phanomthuan District, Kanchanaburi Province. Part 2) Musical instruments and rhythms used in playing Ramtone song in Phanomthuan District, Kanchanaburi Province. Part 3) The lyrics used in performing Ramtone song in Phanomthuan District,

Kanchanaburi Province. Part 4) The musical notation of Ramtone song in Phanomthuan District, Kanchanaburi Province. This manual has been compiled into a booklet for the purpose of preserving and passing down the Ramtone song of Phanomthuan District, Kanchanaburi Province, for future generations.

Keywords: Creating Innovation, Conservation and Perpetuation, Ramtone Song of Phanomthuan District, Kanchanaburi Province

บทนำ

ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น ซึ่งลักษณะของดนตรีและบทเพลงจะแตกต่างกันไปตาม วัฒนธรรมท้องถิ่นที่อยู่ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มนุษย์ได้ใช้ดนตรีเป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวการดำรงชีวิต ผ่านวัฒนธรรม ประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมและประเพณีทั้งหลายเหล่านั้น เป็นพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสังคมนั้นๆ มรดกทางวัฒนธรรมทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา วรรณกรรม งานศิลปะ ประเพณีการเล่นต่างๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ย้อนไปตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน มรดกทางวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดโยงกันได้ ลอกเลียนแบบกันได้ และสามารถนำไปดัดแปลงใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมและวัฒนธรรมของผู้นำไปใช้การถ่ายโยงลอกเลียนแบบหรือการดัดแปลงนั้นจะไม่ ทำให้วัฒนธรรมของตนเสียหายไป หากแต่จะทำให้วัฒนธรรมของตนดำรงก้าวหน้า และดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง (วิรัชกร วงศ์เงิน, 2551 : 1) ในส่วนของดนตรีนั้นถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ในสังคมโลกที่มีวิวัฒนาการมาพร้อมกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุค มีการกำหนดแบบแผนวิชาการดนตรีของชนชาติต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามลักษณะของเผ่าพันธุ์หรือกลุ่มชนทางสังคมของชาตินั้นๆ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529 : 1)

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีนั้น ซึ่งถ้ามองในภาพรวมแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมนั้นๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไข และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและถ้าจะรักษาวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่สืบต่อไป ก็ต้องหาวิธีที่จะช่วยให้วัฒนธรรมนั้นยั่งยืน ดังที่พระยาอนุমান ราชชน (2514 : 73) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ 1) มีการสะสม หมายถึง จะต้อง มีทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว และสะสมทุนนั้นให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ 2) วัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุง

หมายถึง ต้องรู้จักตัดแปลง และปรับปรุงส่วนที่บกพร่องให้มีความเหมาะสมถูกต้อง 3) จะต้องมีการถ่ายทอด หมายถึง การทำให้วัฒนธรรมนั้นมีการแพร่หลายในวงกว้าง 4) มีการอบรมสั่งสอนให้ผู้รู้หรือชนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อกันไป ดนตรีจึงเป็นวัฒนธรรมที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ และแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรือง ในอดีตของชาติไทยอย่างเห็นได้อย่างชัดเจนผ่านผลงานทางดนตรีไทย เพลงไทยและเพลงพื้นบ้าน ที่เกิดขึ้นด้วยบรรพบุรุษของไทยที่มีการสั่งสมจนกลายเป็นรูปแบบอย่างที่เห็นในปัจจุบัน ดนตรีไทย เพลงไทย และเพลงพื้นบ้าน นับเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งในการกลมเกลียวจิตใจของคนไทย ให้มีความ อ่อนโยน มีความละเมียดละไม แสดงออกมาทางความประณีตงดงามของศิลปะไทย และความไพเราะอ่อนหวานของดนตรีไทย เพลงไทย และเพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านเป็นเพลงร้องที่เกิดจากกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีการร้องสืบทอดกันมา เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีมหรสพให้ความสุขความบันเทิงเหมือนปัจจุบัน คนในท้องถิ่นจึงต้องใช้ความสามารถ ปฏิภาณคิดเพลงเพื่อให้เกิดความบันเทิงในกลุ่มของตน ต่อมา มีการแสดงร่วมด้วย ผู้แสดงจะฝึกหัดจนชำนาญเพื่อให้การแสดงออกมามีระเบียบเป็นแบบแผน นอกจากให้ความเพลิดเพลินแล้วยังแฝงข้อคิด คติธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกัน (สุภักดิ์ อนุกุล และวลัยพร นิยมสุจริต, 2546 : 8) เพลงพื้นบ้านเป็นงานวรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) ซึ่งรวมบทร่ายกรองและดนตรีเข้าด้วยกัน สืบทอดกันมาปากต่อปาก และมีลักษณะเด่นอยู่ที่ความเรียบง่ายของถ้อยคำ การร้องและการแสดงออก (สุภักดิ์ อนุกุล, 2543 : 3)

รำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านของไทย นิยมเล่นกันในฤดูเทศกาลเฉพาะบางท้องถิ่น เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบได้แก่ โทน ฉิ่ง และกรับ ต่อมาได้รับความนิยม และเล่นกันอย่างแพร่หลาย มีการเล่นรำโทนทั่วไป ไม่เฉพาะในช่วงฤดูกาลเท่านั้น มีพ่อเพลงแม่เพลงคิดประดิษฐ์เนื้อร้อง ทำนองเพลงให้เข้ากับจังหวะหน้าทับของโทนขึ้นมากมาย เพลงรำโทนเริ่มตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ. 2487 (สุภักดิ์ อนุกุล และวลัยพร นิยมสุจริต, 2546 : 94 - 95)

เพลงรำโทนเป็นเพลงพื้นบ้านเพลงหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี มีมาตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นิยมร้องเล่นกันอยู่ในเขตอำเภอพนมทวน และอำเภอเมืองกาญจนบุรี ผู้วิจัยเห็นว่าเพลงรำโทน ที่ร้องกันอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี มีโอกาสที่จะสูญหายในอนาคต เนื่องจากในยุคปัจจุบันคนส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมดนตรีฝั่งตะวันตก จึงไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเอง โดยมองเห็นว่าเป็นของที่ล้าสมัย

ผู้วิจัยเห็นว่าควรรักษาเพลงรำโทน ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรีนี้ไว้ เพื่อไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา จึงได้มีความประสงค์ทำการศึกษาในหัวข้อวิจัยเรื่อง “การสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ให้คงอยู่สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา บทร้อง ทำนองร้อง และดนตรีที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนระยะที่ 2 เป็นการนำข้อมูลที่ได้จาก ระยะที่ 1 มาจัดสร้างเป็นนวัตกรรมเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้จัดทำเป็นคู่มือโน้ตทำนองเพลงรำโทน ซึ่งการดำเนินการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้

1.1 การรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารตำรา และงานวิจัย โดยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- 1.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา
- 1.1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน
- 1.1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงรำโทน

1.1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 1) ประวัติความเป็นมาของเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 3) บทร้องที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

1.2 การรวบรวมข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านพนมทวนกาญจนบุรี (2530: เทปเสียง) และเทปบันทึกเสียงการแสดงเพลงรำโทนบ้านพนมทวน (2546: เทปเสียง) ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 บทร้องที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

1.2.2 จังหวะ และหน้าทับที่ใช้ประกอบในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

1.2.3 ทำนองของบทร้องที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากเทปบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านพนมทวนกาญจนบุรี (2530: เทปเสียง) และเทปบันทึกเสียงการแสดงเพลงรำโทนบ้านพนมทวน (2546) เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.2 ศึกษาเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.2.1 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.2.2 จังหวะ และหน้าทับที่ใช้ประกอบในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.2.3 บทร้องที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.2.4 ทำนองของบทร้องที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนานวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในระยะที่ 1 มาจัดสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในรูปแบบเอกสาร ได้แก่ คู่มือทำนองเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของคู่มือทำนองเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ออกเป็นเนื้อหาต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
- 1.2 เครื่องดนตรี และจังหวะหน้าทับที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
- 1.3 บทร้อง ที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
- 1.4 ทำนองของบทเพลงที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการการรสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทนอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษา มีสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ระยะดังต่อไปนี้

1. เพลงรำโทน ของบ้านพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามมหาเอเซียบูรพา หรือสงครามโลก ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2484 โดยบทเพลงที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทนของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จะเป็นบทเพลงร้องสั้นๆ จดจำง่าย มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นเพลงรำโทน ประกอบด้วย กลองโทน ฉิ่ง และกรับ
2. นวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทนอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ครั้งนี้ ได้แก่ เอกสารคู่มือทำนองเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้กำหนดเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของเพลงรำ

โทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนที่ 2 เครื่องดนตรี และจังหวะหน้าทับที่ใช้ในการเล่นรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนที่ 3 บทร้องที่ใช้ในการเล่นเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และส่วนที่ 4 ทำนองเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้จัดทำเป็นรูปเล่ม สำหรับนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน มรดกทาง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเพลงรำโทน เป็นเพลงรำวงพื้นบ้าน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยนิยมร้องเล่นในแถบ อำเภอพนมทวน อำเภอบ่อพลอย และอำเภอยี่งอกระเจา สาเหตุที่เรียกว่า รำโทน เนื่องจากใช้โทน ตีประกอบจังหวะเป็นหลัก ซึ่งบทเพลงรำโทนประกอบด้วย บทเพลงร้องสั้นๆ หลายบทเพลงร้องต่อกัน ซึ่งผู้เล่นจะใช้ความทรงจำในการจดจำทำนอง และบทร้อง โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับบอมรา กล้าเจริญ (2553 : 2) ที่ได้กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมของชาวบ้าน ที่ได้คิดรูปแบบการร้องและการเล่นโดยใช้ความทรงจำไม่มีการบันทึกความเป็นลายลักษณ์อักษร จึงเป็นเหตุให้ทำนองร้องเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี บางบทเพลงได้สูญหายไป

การสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในรูปแบบเอกสาร ได้แก่ คู่มือทำนองเพลงรำโทน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการนำบทเพลง และทำนองเพลงรำโทนที่มีอยู่แล้ว มาทำการจดบันทึกเป็นโน้ตทำนองเพลง เพื่อมิให้ทำนองเพลงรำโทน ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สูญหายไปตามกาลเวลา สอดคล้องกับ วัชระ สังข์โอบ และสุตารัตน์ ศรีมา (2555:6) ที่กล่าวว่า นวัตกรรม คือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัย และใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้ จะช่วยให้เพลงรำโทน อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ให้คงอยู่สืบไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงรำโทน มรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเพลงรำโทน ของผู้ที่ที่สนใจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรม

1.2 สามารถนำผลงานวิจัยไปศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ และสืบทอดเพลงพื้นบ้านในจังหวัดกาญจนบุรี ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรสร้างนวัตกรรมในการอนุรักษ์ และสืบทอดเพลงพื้นบ้านประเภทอื่นๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี

2.2 ควรนำเพลงรำโทน ไปสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เช่น การสร้างสรรค์ทำนองร้องประสานเสียงในเพลงรำโทน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- การแสดงเพลงรำโทนบ้านพนมทวน. (2546). การแสดงเพลงรำโทนบ้านพนมทวน บันทึกเมื่อ 9 เมษายน 2546 หอประชุมราชพล สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี. [เทปบันทึกเสียง] กาญจนบุรี: สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- พูนพิศ อมาตยกุล.(2529). ดนตรีวิจัักษณ์: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีของไทยเพื่อความชื่นชม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: รักรัศมี.
- พระยาอนุমানราชธน. (2514).วัฒนธรรมและธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของไทย โดยเสถียร โภเศศ (นามแฝง). กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- เพลงพื้นบ้านพนมทวนกาญจนบุรี. (2530). เพลงพื้นบ้านพนมทวนกาญจนบุรี. [เทปบันทึกเสียง]. กาญจนบุรี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูกาญจนบุรี.
- วัชระ สังข์บอล และสุภารัตน์ ศรีมา.(2555). การพัฒนากระบวนการจัดการนวัตกรรมการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการจัดการคุณภาพ. ในรายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- วีรจักร วงศ์เงิน. (2551). เพลงรำโทน: กรณีศึกษาคณะรำโตนบ้านไร่กว้าง ตำบลสะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. ใน ปริญญาณีพนธ์ ศศ.ม. มานุษยดุริยางควิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูกาญจนบุรี. (2530). เพลงพื้นบ้านพนมทวนกาญจนบุรี. กาญจนบุรี: วิทยาลัยครูกาญจนบุรี.
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี. (2539). กาญจนบุรีศึกษา 2539 เชิดชูเกียรติ ศิลปินแห่งชาติแผ่นดินกาญจน์ : นายชู คุณพันธ์ นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุกัญญา สุฉฉายา.(2543). เพลงพื้นบ้านศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัคดี อนุกุล. (2546). เพลงพื้นบ้านภาคกลางและภาคตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น.
- สุมาลย์ เรืองเดช. (2518). เพลงพื้นเมืองจากพนมทวน. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิตเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- อมรา กล้าเจริญ. (2553). เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

การบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*
ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE OPINIONS OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN THE SCHOOLS UNDER THE
UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 2

จงดี้ เพชรสังคุณ¹, ธภัสธร มิ่งไชย² และ กรศิริ มิ่งไชย³

Jongdee Pechsangkoon¹ Thaphatthon Mingchai² and Kornsiri Mingchai³

¹⁻³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³ Faculty of Education Western University, Thailand

Corresponding author E-mail: jongdeepech@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2566 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน จาก 54 โรงเรียนซึ่งได้จากการสุ่มโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Five's Rating scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test โดยใช้วิธีเปรียบเทียบรายคู่แบบ Scheffe และ LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน มี

---

* Received 17 November 2023; Revised 27 November 2023; Accepted 27 December 2023

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.925$) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.441$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.208$) อยู่ในระดับมาก และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.143$) อยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งพบว่าในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อและด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและด้านการนิเทศการจัดการศึกษา และเมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อส่วนในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the academic administration based on the opinions of school administrators and teachers in the schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2, classified by rank of working experience, and school size. The samples in this study were school administrators and teachers who responsible for academic aspects of schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2 in academic year 2013, which were selected by proportional stratified random sampling technique. The sample size was 108 from 54 schools. The tool was a rating scale questionnaire of Likert-Five's scale. The statistics to be used for data analysis were percentages,

means, standard deviations, t-test, and F-test with the Scheffe and LSD pair comparison method.

The research findings were revealed as follows: 1. The academic administration based on the opinions of school administrators and teachers in the schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2 totally 6 dimensions ($\bar{X} = 3.93$), being at a high level, and when consider at each dimension found that, the dimension of school quality assurance development ($\bar{X} = 4.44$), being at the highest level, next, was the dimension of measurement, evaluation, and grade transference ($\bar{X} = 4.03$), being at the high level and the last, the dimension of research for educational quality ($\bar{X} = 3.14$), being at medium level. 2. The comparisons of the academic administration based on the opinions of school administrators and teachers in the schools under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2, classified by rank, found that, as total, there was statistically significant difference at 0.05 level. When considered at each dimension, found that, the dimension of curriculum development, learning process development, and the dimension of internal quality assurance, there were significantly differences. When classified by working experience, as total, there was statistically difference at level 0.05. When considered at each dimension, found that, the dimension of research for educational development and the dimension of educational supervision were significantly difference, and when classified by school size, found that, the dimension of learning process development was statistically different at 0.05 level, but there was no significantly different at level 0.05 of the total dimension.

Keywords: Academic Administration, Primary Education

บทนำ

การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นหัวใจที่มีความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาของ วิมล เดชะ (2564) เรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาสื่อและการนำไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชัญญา พงษ์ชัย และคณะ (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.79$, $\sigma = 0.58$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

อภิชา พุ่มพวง (2564) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาพบว่าปัญหาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ วรณกร ศรีรอด ยุพดี ทองโคตร และขวัญตา ดาเหล็ก (2560) ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายเฝ้าไร่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการศึกษา ค้นคว้าพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเครือข่ายเฝ้าไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษาในชั้น เรียน การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผล การศึกษา และด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ศรุต บุญโนนแต่ จิณณวัตร ปะโคทัง และอนุศักดิ์ เกตุศิริ

(2563: 243-251) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีประสิทธิผล พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 แนวทางหลัก และ 10 แนวทางย่อย แนวทางหลัก ได้แก่ 1) แนวทางหลักด้านปัจจัยนำเข้า มีองค์ประกอบย่อย คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) แนวทางหลักด้านกระบวนการ มีแนวทางย่อย ได้แก่ การพัฒนา หลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอน การวัดผล การประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา กชिरา วาระรัมย์ (2561) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผลการศึกษาพบว่าระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการอันดับสูงสุดได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการวัดประเมินผล และด้านหลักสูตร ตามลำดับ จากการสรุปของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาพบจุดอ่อนหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารการศึกษาพบว่า ขนาดของโรงเรียนแต่ละขนาดซึ่งมี 3 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีจุดอ่อนที่แตกต่างกันที่เห็นได้ชัดคือโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากยังขาดศักยภาพ ทั้งด้านบุคลากร ครุภัณฑ์ และวัสดุการศึกษา ขาดการพัฒนาวิชาการ และคุณภาพมาตรฐานของการจัดการศึกษา จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมพบว่าคุณภาพด้านการจัดการศึกษาของไทยมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาที่จัดการศึกษา เช่น บริบทด้านขนาดของสถานศึกษา สถานที่ตั้ง พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยสูง โรงเรียนในกรุงเทพมหานครและโรงเรียนในภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และเมื่อเปรียบเทียบทุกด้านพบว่าโรงเรียนสาธิต และโรงเรียนเอกชนมีคะแนนสูงสุดทุกด้าน ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กมีคะแนนเฉลี่ยที่น้อยกว่าจึงทำให้สรุปได้ว่าคุณภาพของการจัดการศึกษาของไทยมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า มีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนที่ได้มาตรฐานสูงในระดับสากล เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง ดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขและร่วมรับผิดชอบพัฒนาชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่

สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ดีเท่าที่ควร การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตอนต้นได้พยายามยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นโดยตลอดและมีความเชื่อประการหนึ่งว่าหากการบริหารโรงเรียนมีแนวทางการจัดการศึกษาที่ดีหรือมีมาตรฐานแล้วย่อมจะช่วยให้ การเรียน การสอน การดำเนินงานด้านอื่นๆ ในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและคุณภาพ นักเรียน จะได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐานตามลำดับเช่นเดียวกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนอยู่ทั้งหมด 71 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2, 2565) โดยภาพรวม แล้วผลการจัดการศึกษายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมิน คุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 ของหน่วย ศึกษาพิเศษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2, 2565: 13-14) โรงเรียนที่ได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 71 โรงเรียน ดังแสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายวิชา	ปีการศึกษา 2563 ร้อยละของคะแนน	ปีการศึกษา 2564 ร้อยละของคะแนน
ภาษาไทย	50.03	54.88
คณิตศาสตร์	42.40	39.70
วิทยาศาสตร์	41.83	40.90
สังคมศึกษาฯ	49.20	47.21
ภาษาอังกฤษ	38.57	32.63

จากตารางผลการทดสอบระดับชาติในปีการศึกษา 2563 เทียบกับปีการศึกษา 2564 พบว่า กลุ่มสาระที่ระดับคะแนนลดลงคือ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ และสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 2 การทดสอบระดับชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายวิชา	ปีการศึกษา 2563 ร้อยละของคะแนน	ปีการศึกษา 2564 ร้อยละของคะแนน
ภาษาไทย	41.63	43.45
คณิตศาสตร์	27.47	23.35
วิทยาศาสตร์	33.47	32.43
สังคมศึกษาฯ	42.94	46.02
ภาษาอังกฤษ	41.63	43.45

จากตารางผลการทดสอบระดับชาติในปีการศึกษา 2563 เทียบกับปีการศึกษา 2564 พบว่าสาระการเรียนรู้ที่มีระดับคะแนนลดลงคือ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จะเห็นได้ว่าคะแนนแต่ละกลุ่มสาระยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดตามเกณฑ์ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้ จากปัญหาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยด่วนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้เพราะบทบาทในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศทางการศึกษา และการประเมินภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสิ้น (กรมวิชาการ, 2562 : 128)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ทั้งนี้

เพื่อให้ได้สารสนเทศนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารงานวิชาการที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนใน 6 ด้านแตกต่างกัน
2. บุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารงานวิชาการที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนใน 6 ด้านแตกต่างกัน
3. บุคลากรผู้รับผิดชอบงานบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนใน 6 ด้านแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการจำนวน 108 คนได้จากการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

ตามวิธีของ Likert เมื่อได้แบบสอบถามแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามในแต่ละข้อเพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปได้ 34 ข้อ จาก 34 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร 15 คนและครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ 15 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 จากนั้นนำแบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ 1) ดำเนินการติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ถึงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 ที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2) นำแบบสอบถามให้ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 108 คน ด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 108 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 3) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืน 4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสถิติ t-test Independent และ ค่าสถิติ F-test

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.925) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.441) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ

ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.208$) อยู่ในระดับมาก และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.143$) อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ภารกิจของสถานศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษาและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า มีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับ เห็นคุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า มีวิธีการออกหลักฐานแสดงการจบการศึกษาที่มีมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการวัดผลและประเมินผลตามระเบียบการวัดประเมินผลของสถานศึกษา และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า มีการนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการบริหารจัดการครูให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมีการสร้างเครือข่ายในการวิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียน

ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า โรงเรียนศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการก่อนการวางแผนการนิเทศภายใน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาได้แก่โรงเรียนมีการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในโรงเรียนและที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือโรงเรียนมีการจัดศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า มี

การกำหนดการประกันให้เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่มีการกำหนดระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมีกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ในภาพรวม ระหว่างกลุ่มตำแหน่ง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบความแตกต่างกันในการพัฒนาหลักสูตร

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่าง เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบความแตกต่างกันในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยกลุ่มผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีกับกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบความแตกต่างกันในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยกลุ่มผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กกับกลุ่มที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 สาระสำคัญอภิปรายได้ดังนี้

การบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 มีการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนและด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระศักดิ์ อินทรหอม (2558: 83; อ้างถึงใน ทิพยาภรณ์ เทียวเจริญ, 2565: 51) ใดศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมอยู่

ในระดับมาก เช่นเดียวกับ กุลขรีย พิกุลเกษม (2561: 105) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวม ระหว่างกลุ่มตำแหน่งพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดโดยมีความคิดเห็นในด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแตกต่างกันจากผลการค้นพบนี้ ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารมักจะมองการบริหารงานว่ายังคงอยู่ในระดับต่ำเพื่อต้องการช่องว่างในการพัฒนาส่วนครูนั้นก็จะมีความคิดเห็นที่ตรงข้ามกันกับผู้บริหารเพื่อเป็นการป้องกันการเพื่อภาระงานที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีศนา สีเงิน (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดโดยมีความคิดเห็นต่างกันในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและด้านการนิเทศการจัดการศึกษาจากการค้นพบนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่ายังคงต้องการการพัฒนาตนเองมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานซึ่งจะมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันกับผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิลวรรณ วัฒนา (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และที่ตั้งโรงเรียนพบว่า มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดโดยมีความคิดเห็นต่างกันในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จากทฤษฎีการบริหาร 4M ซึ่งประกอบไปด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) การบริหารสถานศึกษาจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในการพัฒนานั้นยังคงประสบปัญหา เช่น ปัญหาด้านบุคลากร อุปกรณ์ อาคารสถานที่ การเงินและงบประมาณซึ่งในปัจจุบันนี้ในการจัดสรรงบประมาณถูกจำกัดด้วยจำนวนนักเรียนจึงทำให้ในแต่ละสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันนั้นส่งผลถึงคุณภาพในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย ธรรมคงทอง (2565) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

1. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนและท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา และควรมีการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาก่อนใช้งานจริง
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควรมีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการจัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับระดับการจัดสรรงบประมาณควรคำนึงถึงสภาพที่เป็นจริงไม่ควรยึดที่จำนวนนักเรียนเพียงอย่างเดียว
3. ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ควรมีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีความเหมาะสมชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานเหมาะสมตามสภาพจริง

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการสร้างเครือข่ายในการวิจัย กระบวนการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนและส่งเสริมให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน

5. ด้านการนิเทศการศึกษา ควรจัดให้ครูได้มีโอกาสประชุมอภิปรายปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิชาการระหว่างครูด้วยกัน จัดศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการจัดการกระบวนการเรียนรู้

6. ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา ควรจัดกิจกรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการจัดทำระบบ สารสนเทศของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

7. สำหรับด้านที่ควรจะต้องคำนึงให้มากที่สุด 2 ด้านคือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและด้านการนิเทศการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การดำเนินการวิจัยควรมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มให้มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน
2. ช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลนั้นควรเป็นช่วงเวลาทางโรงเรียนมีภารกิจน้อย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2562). บทบาทของผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กษิรา วาระรัมย์. (2561). ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กุลตรี พิกุลเกม. (2561). สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครปฐม เขต 2 . ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยญา พงษ์ชัย และคณะ. (2562). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. ใน

- วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ธวัชชัย ธรรมคงทอง. (2565). การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่จันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิลวรรณ วัฒนา. (2561). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปริศนา สีเงิน. (2564). สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิพยาภรณ์ เตียวเจริญ. (2565). การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2562). ครอบครัวและโรงเรียนหุ้นส่วนเพื่อคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2561). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิมล เดชะ. (2564). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศรุต บุญโนนแต่, จิณณวัตร ปะโคทั้ง และอนุศักดิ์ เกตุสิริ. (2563, ตุลาคม-ธันวาคม). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีประสิทธิผล. วารสารบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. 15(ฉบับพิเศษ): 243-251.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. (2565). แผนงานประจำปี พ.ศ. 2565. อุบลราชธานี: สำนักงานฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). กรอบทิศทางการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชา พุ่มพวง. (2564). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่าย
พัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2*

LEADERSHIP QUALITIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21 ST
CENTURY : A STUDY OF NAKLANG NETWORK OF EDUCATION
DEVELOPMENT CENTER , DIVISION 2, NONGBUALAMPHU PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปฐมพร ศรีชมพู¹ และ กิจพิณัฐ อุสาโฮ²

Pathomporn Srichomphu¹ and Kitpinit Usaho²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻²Rachthani University, Thailand

Corresponding author E-mail: aui-aya1499@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ปีการศึกษา 2566 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ครูผู้สอน จำนวน 108 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 และเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, SD = 0.49) 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน

* Received 13 November 2023; Revised 25 November 2023; Accepted 27 December 2023

ศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้านได้แก่ 1) ด้าน บริหารงานเชิงกลยุทธ์ 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 4) ด้านชักนำจูงใจ โน้มน้าวใจ 5) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษานากลาง 2, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of leadership qualities of school administrators in the 21st 2) study the development strategies for leadership qualities of school administrators in the 21st, In the academic year 2023. The research samples were schools in the Naklang Network of Education Development Center, Division 2. The quantitative design used stratified random sampling with 108 teachers as the sample group. The qualitative design used purposive sampling with 9 school administrators as the sample group. The research tools included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96 and an interview protocol. The statistical analyses included percentages, means, standard deviations, Pearson's correlation coefficient, and content analysis.

The research findings revealed that: 1. The overall level of leadership qualities of school administrators in the 21st Was high (Mean = 4.28, SD = 0.49). 2.The development strategies for leadership qualities of school administrators in the 21st. Consisted of five aspects: 1) strategic management, 2) information technology, 3) interpersonal relations, 4) motivation and inspiration, and 5) interaction management.

Keywords : Leadership Qualities of School Administrators, 21st Century, Naklang Network of Education Development Center, Division 2, Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาการจัดการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่สำหรับในศตวรรษที่ 21 ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติและสร้างแรงบันดาลใจในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา ออกแบบการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียน ดังนั้นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ผักผ่อนตนเองอยู่เสมอ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 4)

จากสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน พลังขับเคลื่อนเทคโนโลยียุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรและเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจวางแผนอำนวยการและมอบหมายงานในหน้าที่ กำกับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จำเป็นต้องปฏิรูประบบตนเองและการเปลี่ยนแปลงขององค์กรครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารต้องอาศัยภาวะผู้นำมาช่วยเสริมสร้างให้เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความร่วมมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นขบวนการเข้ามาถืออิทธิพลเหนือการทำงานของกลุ่มภายใต้สถานการณ์และช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานใช้ความพยายามทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา จะเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ ย่อมนำพาสถานศึกษาก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้แน่นอน (มลฤดี สวนดี, 2565 : 35)

โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21

ต้องมีความความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (ธีระ รุญเจริญ, 2559 : 23) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการจะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยศึกษาตามความคิดเห็นของครูและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำใน ศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ทางการวิจัยทางการบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบวิธีปริทัศน์แบบพรรณนา (Narrative Review) เป็นการศึกษาในระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอากลาง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 9 โรงเรียน จำนวน 156 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 147 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วย 1) เลือกหัวข้อปัญหาที่จะทำการวิจัยเพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตของงาน 2) ศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้พื้นฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3) ให้คำจำกัดความของปัญหาที่จะทำการวิจัย 4) พิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล 5) สร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย 6) เก็บรวบรวมข้อมูล 7) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงพรรณนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ขนาดของสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย ข้อคำถาม 5 ด้าน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการกำหนดกรอบการสัมภาษณ์จากคำนิยามศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ขนาดของสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ 1) บันทึกเสนอถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี (วิทยาเขตอุดรธานี) เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนที่อยู่ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 2) ดำเนินการส่งหนังสือขอความร่วมมือและแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือและนัดหมาย วัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง และ 4) ดำเนินการศึกษาศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกระทำข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ สถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม และประสบการณ์ทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 3)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 ได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ร้อยละของครูผู้สอน ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	
	(N = 108)	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	80	74.07
ปริญญาโท	28	25.92
ปริญญาเอก	0	0
รวม	108	100
รายการ	จำนวน	
	(N = 108)	ร้อยละ
2. ประสบการณ์ทำงานของผู้กรอกแบบสอบถาม		
น้อยกว่า 5 ปี	18	16.66
6 -10 ปี	27	25.00
11 -15 ปี	42	38.00
มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	21	19.44
รวม	108	100
3. ขนาดของสถานศึกษา		
สถานศึกษาขนาดเล็ก	8	7.40
สถานศึกษาขนาดกลาง	60	55.55
สถานศึกษาขนาดใหญ่	40	37.03
รวม	108	100

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 74.07 ระดับปริญญาโท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92 รวมทั้งสิ้น 108 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ครูผู้สอนมีประสบการณ์ทำงาน น้อยกว่า 5

ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66 มีประสบการณ์ทำงาน 6 -10 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีประสบการณ์ทำงาน 11 - 15 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 และมีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 19.44 รวมทั้งสิ้น 108 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ครูผู้สอนสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสถานศึกษขนาดกลาง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 55.55 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 37.03 รวมทั้งสิ้น 108 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อันดับทีและระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็น (N=108)			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับที่	ระดับ
1. ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์	4.28	0.50	3	มาก
2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.26	0.48	5	มาก
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.32	0.48	1	มาก
4. ด้านชักนำ จูงใจ โน้มน้าวใจ	4.30	0.50	2	มาก
5. ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์	4.28	0.51	3	มาก
รวม	4.28	0.49		มาก

จากตาราง 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.49$) รายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.32$, $SD = 0.48$)

ด้านชักนำ จูงใจ โน้มน้าวใจ ($\bar{X} = 4.30$, $SD = 0.50$) ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.50$) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.51$) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.48$)

สรุปผลการวิจัย ร้อยละของครูผู้สอน ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 108 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่ได้ดังกล่าวไปในข้างต้นพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการสร้าง มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงานเพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีวิธีการชักนำ จูงใจ หรือโน้มน้าวใจ ให้ผู้ร่วมงานมีแรงบันดาลใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม

เมื่อพิจารณาประเด็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามปลายเปิด นั้นได้รับข้อมูลจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ เน้นความ ยุติธรรม ความเสมอภาคให้เกียรติกันใช้กระบวนการการทำงานเป็นทีม กล้าคิด กล้าตัดสินใจ บนพื้นฐานของการมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) ด้านชักนำ จูงใจ โน้มน้าวใจ บริหารงานแบบกัลยาณมิตรวางคนให้เหมาะสมกับงาน มีกระบวนการทำงานเป็นลำดับ ขั้นตอน มีวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรที่ทำงานสำเร็จและไม่สำเร็จ

ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3) ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความยุติธรรมในการบริหารงาน เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 4) ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ในการผูกใจผู้ปฏิบัติงาน ใช้การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและศักยภาพขององค์กรโดยการวิเคราะห์ SWOT ใช้กระบวนการทำงานแบบ PDCA ใช้เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนางาน 5) ด้านเทคโนโลยีส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์เพื่ออำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการช่วงสถานการณ์ปกติ และสถานการณ์ไม่ปกติ สอดคล้องกับ (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ และคณะ, 2563 : 190)

จากการวิเคราะห์การตอบแบบสอบถามความคิดเห็น ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 รายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านชักนำ จูงใจ โน้มน้าวใจ ด้านบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ และพบว่าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อยที่สุด แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากผู้บริหารจึงควรชักนำ จูงใจ โน้มน้าวใจในการทำงานอยู่เสมอ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้นและนำมาใช้อย่างต่อเนื่องควรหากลยุทธ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงานส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในองค์กร เพื่อให้การทำงานบรรลุ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) ควรนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านการชักนำ จูงใจ หรือโน้มน้าวใจ และด้านการสร้าง

ปฏิสัมพันธ์ ไปเป็นแนวทางในการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด **ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป** 1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำไปใช้ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่ง 3) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา 4) ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรด้านการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แนวทางการดำเนินงานโครงการศึกษาน้อมนาศาสตร์ พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมกิจการศึกษา.
- เกรียงไกร ชูระพันธ์ และคณะ. (2558). การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 10(32), 13.
- จรัญ บุญช่วย. (2556). เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2565 จาก knirun1.blogspot.com/2013/04/blog-post_26.html.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21 : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- จิตติพร หงษ์โต และ สุวรรณ นาคพนม. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารสารสนเทศ, 16(1), 239.
- ธีระ รุญเจริญ. (2559). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- นวลปรางค์ ภาคสารและจันทนา แสนสุข. (2559). อิทธิพลของบรรยากาศองค์กรและ ความยุติธรรมขององค์กรที่มีต่อประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร, 13(1), 44.

นันทิยาภรณ์ หงส์เวียงจันทร์ และนิพนธ์ วรรณเวช. (2560). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร, 20(1), 90.

นิตาชล นามสาย และคณะ. (2562). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 1. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 8(3), 167.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2554). หลักการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ปัทมพงษ์ สุบรรณ และคณะ. (2559). บทบาทของผู้บริหารต่อการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 8(2), 95-96

พงกะพรรณ ตะกลมทอง และคณะ. (2555). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารคณะศิลปศึกษาและห้องเรียนเครือข่ายสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10(1), 240.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนรายวิชาวิธีวิทยา
การจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต*
EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT USING MIND MAPPING
TECHNIQUE ON LEARNING ACHIEVEMENT AND SATISFACTION
TOWARDS THE LEARNING IN LEARNING MANAGEMENT SCIENCE 2
COURSE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM

สุวทนา สวงวนรัตน์

Suwattana Sanguanrat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Education Thepsatri Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: suwattana.s@lawasri.tru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา คศ 1101209 วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 52 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 โดยใช้แผนผังความคิด จำนวน 6 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 โดย

---

* Received 20 November 2023; Revised 5 December 2023; Accepted 27 December 2023

ใช้แผนผังความคิด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยว่า 1. นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชา วิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.48 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.39 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด สูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.17)

คำสำคัญ: แผนผังความคิด, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were : 1) to compare students' learning achievement in the Learning Management Science 2 course before and after learning through the learning management using mind mapping technique, and 2) to examine the level of students' satisfaction towards learning through the learning management using mind mapping technique. The sample included 52 Undergraduate student, 2nd year who enrolled in the course, "ED11012 0 9 : Learning Management Science 2 ," in the Faculty of Education of Thepsatri Rajabhat University during the two semester of the academic year 2022, obtained by cluster random sampling. The research instruments comprised 6 lesson plans based on learning management using mind mapping technique, a learning achievement test, and a set of satisfaction questionnaire towards learning through the learning management using mind mapping technique. The statistics for data analysis were mean, standard deviation, and dependent sample t-test.

The research results were as follows: 1. The students' learning achievement using mind maps. Learning Management Science 2 before learning with learning management using mind maps had a mean of 6.87, a standard deviation of 2.48, and after learning with a mean of 12.48, a standard deviation of 2.39 after learning through the learning management using mind mapping technique was significantly higher than that of before at the .05 level. 2. The students had satisfaction towards learning through the learning management using mind mapping technique at the highest level. ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.17)

Keywords: Mind mapping, Learning achievement, Satisfaction

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาในประเทศไทยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 คือ วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติ เน้นการพัฒนาทักษะสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้เรียนมีความใส่ใจในการจัดการวางแผนเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนกิจกรรมที่จะจัดต้องกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มีการปฏิสัมพันธ์กันและ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยในสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็น โดยผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ง่ายต่อการศึกษด้วยตนเองเหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียนและจัดประสบการณ์กับชีวิตจริง (สุพรรณิ ชาญประเสริฐ, 2557) สามารถจัดการปัญหาได้ด้วยการใช้ความคิดในการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ โดยหลักการเหล่านี้เป็นใจหลักในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Mind mapping) นั้นสามารถเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับการทำงานของหัวคิดและยังสามารถนำไปใช้กับแทบทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สมศักดิ์ สินธุเวชญ์ 2543 อ้างถึงใน สุพิศ

กลิ่นบุปผา, 2545) กล่าวถึงแผนผังความคิดว่า แผนที่ความคิดช่วยฝึกสมองในการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียงเนื้อหา ได้เป็นระบบสำหรับการคิดวิเคราะห์และการจัดทำแผนที่ความคิดใช้ได้ในทุกระดับการศึกษาและทุกคน ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) เป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ทุกคนมีโอกาสและช่วยให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจบทเรียนและเกิดระบบการจัดของสมองของตนเอง จากการ ค้นคว้า สามารถเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการคิดหลัก กระบวนการคิดรองและความคิดย่อยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกัน และสามารถสรุปจดบันทึก ให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะแผนภาพไว้ การเรียนการสอนแบบนี้ จะทำให้ง่ายต่อความเข้าใจและการจำ และทำให้ความรู้เพิ่มขึ้น (อัชชญา วุฒิรักษ์, 2555)

ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้เข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และน่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ดียิ่งขึ้น

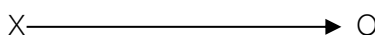
จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์จากการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้น้อย และไม่สามารถตอบประเด็นปัญหาได้เนื่องจากขาดทักษะกระบวนการคิดในการนำเสนอ จึงทำให้การอธิบายรายละเอียดเนื้อหาวิชาที่ต้องการนำเสนอไม่สมบูรณ์ไม่สามารถขยายใจความสำคัญได้ สำหรับผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนได้วางแผนการสอน ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การบรรยายในชั้นเรียนการสาธิต การฝึกปฏิบัติ การทดสอบ การนำเสนอหน้าชั้นเรียนการมอบหมายงานทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม รวมทั้งการลงมือปฏิบัติ นอกเหนือจากวิธีการสอนต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาส่งเสริมให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จึงนำรูปแบบแผนผังความคิด (Mind mapping) มาใช้เป็นเทคนิคการสอนเพื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างไรวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental Designs) แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Post-Test Design

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด

O หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2

และความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด

รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลงทะเบียนเรียนวิชา คศ 1101209 วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 102 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลงทะเบียนเรียนวิชา คศ 1101209 วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 52 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด และตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 2) ความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามลักษณะของการใช้ 2 ประเภท 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ๆ ละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวนทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง และแบบบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t - dependent)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมดำเนินการในภาคเรียนที่ 2/2565 เป็นเวลา 1 ภาคเรียน และปฐมนิเทศนักศึกษาเพื่อแนะนำขั้นตอนการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการวิจัย ประชุมชี้แจงนักศึกษากลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด จำนวน 6 แผน ๆ ละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวนทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง รวมถึงมีการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ หลังการสอน ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด ครบ จำนวน 6 แผน จึงให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) และทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีชนิดกลุ่มไม่อิสระกัน (Dependent samples t-test)

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดให้กับนักศึกษา ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา วิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เป็นเวลา 1 ภาคเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลคะแนนการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิชา วิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษาก่อนเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.48 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.39 ผลคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการเรียน โดยใช้แผนผังความคิด มาแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิดรายวิชา วิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 (N= 52)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1.	นักศึกษาคิดว่าเนื้อหาการเรียนที่นำมาสอนนั้นน่าสนใจ	4.58	0.49	มากที่สุด
2.	นักศึกษามีความรู้สึกรักอยากเรียนหรือต้องการอ่านเรื่องที่ครูเตรียมมาให้	4.44	0.50	มาก
3.	นักศึกษารู้สึกสนุกต่อการทำแบบฝึกหัดและการเขียนแผนผังความคิด	4.48	0.50	มาก
4.	นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	4.60	0.49	มากที่สุด
5.	การถาม-ตอบระหว่างผู้สอน และนักศึกษาในเรื่องที่เรียน ทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องที่ได้ดียิ่งขึ้น	4.54	0.64	มากที่สุด
6.	นักศึกษาชอบกิจกรรมที่ปฏิบัติในชั้นเรียน	4.50	0.64	มากที่สุด
7.	การเรียนโดยใช้แผนผังความคิดนี้เป็นการเรียนที่สนุกและน่าสนใจ	4.56	0.57	มากที่สุด
8.	นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรายวิชาวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 เพิ่มขึ้น	4.46	0.50	มาก

9.	การใช้แผนผังความคิดทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ได้เรียนได้ง่ายขึ้น	4.48	0.51	มาก
10.	นักศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด	4.56	0.57	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.51	0.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ในภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า มีรายการประเมินจำนวน 6 ข้อ ที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 1) นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.49) 2) นักศึกษาคิดว่าเนื้อหาการเรียนที่นำมาสอนนั้นน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.49) 3) นักศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.57) 4) การเรียนโดยใช้แผนผังความคิดนี้เป็นการเรียนที่สนุกและน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.57) 5) การถาม-ตอบระหว่างผู้สอน และนักศึกษาในเรื่องที่เรียน ทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องที่ได้ดียิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.64) 6) นักศึกษาชอบกิจกรรมที่ปฏิบัติในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.64) ส่วนประเด็นที่เหลือนักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประทวน คล้ายศรี และกำธร ไพจิตร (2564) ชนัญธิดา เทียงราช (2559) ชีวิน สุขสมณะ (2557) และ (Puspakartika, 2016) ที่นำแนวคิดการใช้แผนผังความคิดไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแล้วสามารถช่วยให้ นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูง ทั้งนี้สาเหตุอาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแผนที่ความคิด มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ขึ้นสร้างความหมายในสิ่งที่เรียน ขึ้นสรุปความรู้ ผู้สอนอาจซักถามหรือให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนและให้ความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ผู้เรียนเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือไม่สมบูรณ์จนผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน จากนั้นให้ผู้เรียนไปปรับปรุงแผนที่ความคิดจากที่ทำในห้องเรียนให้สมบูรณ์และสวยงามยิ่งขึ้นมาส่งภายหลัง และขึ้นประเมินผล ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบ ชัดเจน

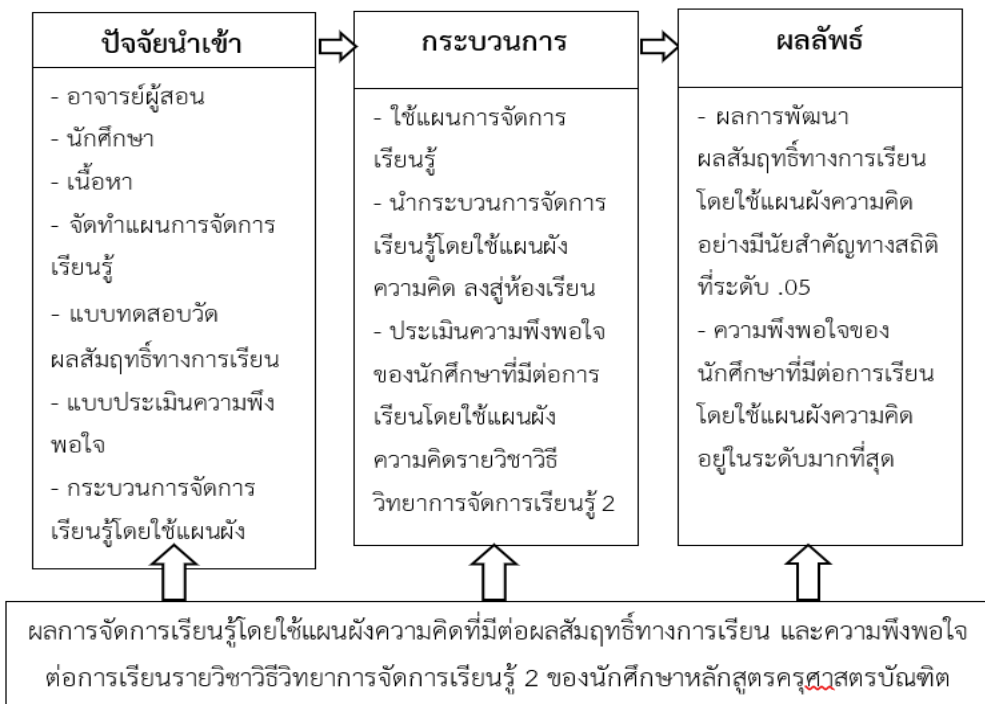
สอดคล้องกับ บูซาน (Buzan, 2000, p223-233 อ้างถึงใน อมรรรัตน์ งามบุญสร้าง, 2552) และการใช้แผนผังความคิดที่ช่วยในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาในรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 แต่ละเรื่องก่อให้เกิดความเข้าใจในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นหลังเรียนจบในแต่ละเรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหลังจากที่นักศึกษาได้เรียนจบในแต่ละเรื่องแล้ว ผู้วิจัยให้นักศึกษาสรุปเรื่องที่เรียนลงในกระดาษ A4 เป็นแผนผังความคิดโดยประกอบด้วย ใจความสำคัญ ใจความรองและรายละเอียดเนื้อหา มีทั้งการตกแต่งให้สวยงาม ตามความเหมาะสมของแต่ละคนอย่างสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้ตามสะดวก จากเรื่องนั้นๆ ซึ่งนักศึกษาจะต้องประยุกต์วิเคราะห์เรื่องที่เรียนเสร็จแล้วในรูปแผนผังมโนทัศน์ มาอธิบายประสบการณ์กันแสดงความคิดเห็นกัน บางครั้งการเขียนแผนผังมโนทัศน์ของนักศึกษายังทำไม่ถูกบ้าง อาจารย์ให้ปรับแก้ไขพร้อมอธิบายจนนักศึกษาเข้าใจ นักศึกษาสามารถเขียนแผนผังมโนทัศน์ ได้ดีขึ้น ทำให้นักศึกษาทำงานได้สมบูรณ์ถูกต้องมากขึ้นสามารถถ่ายทอดผลงานให้ผู้อื่นได้ สอดคล้องกับนพพร ทรวงวิชา (2559) ได้กล่าวว่า แผนผังความคิดมีประโยชน์ รอบด้าน สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันโดยช่วยในการวางแผนในการเรียน การทำงาน ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดความเข้าใจที่มีความหมายต่อตนเองและบุคคลอื่น ช่วยกระตุ้นความคิด และถ่ายทอดออกมาได้อย่างเป็นระบบชัดเจนช่วยให้การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นง่ายขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด ในรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ให้เกิดประสบการณ์ในการเขียนผลงานของตนเองและแสดงโอเดียของตนเองในการเรียนมากขึ้น นักศึกษาใช้สีต่างๆเป็นการเชื่อมความรู้สึกสร้างภาพ สื่อออกมาเป็นการเขียนแผนผังมโนทัศน์ ช่วยให้แม่นยำเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมกระบวนการคิดให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 อยู่ระดับมากที่สุด ซึ่งสังเกตพฤติกรรมความกระตือรือร้น ความตั้งใจการทำงานที่สะอาดเรียบร้อยและถูกต้องของนักศึกษาทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเขียนแผนผังความคิดในการสรุปเรื่องที่เรียนเสร็จแล้วโดยมีการใช้จินตนาการ และใช้สีเข้ามาสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาสวยงามและง่ายต่อความเข้าใจอีกทั้ง ใช้สมองทั้งสองข้างอย่างสมดุลทำให้นักศึกษาสามารถจำและเรียกความจำมาได้อย่างดีที่สุด และการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจเรียนมากขึ้นมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อภิปรายในเรื่องที่ตนเองสรุปแต่ละครั้งให้เพื่อนฟังและมีการถาม – ตอบระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ส่งผลให้นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น และนักศึกษามีความสุขในทำ

กิจกรรมในกระบวนการทำงานผลิตเพื่อกำหนดการวาดภาพประกอบ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 เพิ่มขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประทวน คล้ายศรี และกำธร ไพจิตต์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียน รายวิชาการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนรายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิด รายวิชาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ 2 ดังแผนภาพโมเดลต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตและเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ครูควรเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา ก่อนการวิจัยได้แก่ การปฐมนิเทศมีความสำคัญ ที่จะให้นักศึกษาเข้าใจถึงหลักการเขียนแผนผังความคิดอย่างถูกต้อง เข้าใจขั้นตอนการเขียนแผนผังที่แสดงความคิดหลักหนึ่งความคิด โดยเขียนไว้ตรงกลางหน้ากระดาษและเขียนประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก จากนั้นจึงเขียนกระจายความคิดแตกออกเป็นแขนงรอบๆ โดยมีเส้นเชื่อมเป็นการบอกรายละเอียดและมีเทคนิคคือการตกแต่งด้วยสีและเส้นขนาดต่างๆ พร้อมรูปภาพง่ายๆ เพื่อให้ง่ายในการจดจำกระตุ้นสมอง สร้างจินตนาการ และพัฒนาสมองให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2. ครูกำหนดระยะเวลาทำใบงานแต่ละครั้งให้ชัดเจนและควรมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมเพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานได้สำเร็จ นักศึกษาคนใดที่ไม่สามารถทำงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ครูควรสอบถามถึงสาเหตุต่างๆ อธิบายนักศึกษาเข้าใจและเพิ่มเวลาในการทำใบงานเมื่อพิจารณาแล้วว่ามีเหตุผลอันสมควร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอนแบบอื่นๆ ร่วมกับการใช้แผนผังความคิดประกอบกับเนื้อหาในรายวิชาอื่นๆ ที่นักศึกษาสามารถ ค้นหาคำตอบ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง น่าจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีของทักษะการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมให้มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนโดยใช้แผนผังความคิดหรือผังกราฟิกรูปอื่น ๆ ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง อนาคตใหม่ของการศึกษาไทยในยุคThailand 4.0. เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf>.

- ชีวิน สุขสมณะ. (2557). การใช้กิจกรรมแผนผังความคิดเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านจับใจความภาษาญี่ปุ่นของนิสิตระดับปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ชนัญธิดา เทียงราช. (2559). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดประกอบแบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นวพร ทรงวิชา. (2559). ผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนที่ความคิด สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประทวน คล้ายศรี และกำธร ไพจิตรต์. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาครู. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14(39), 11-17.
- สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2543). Mind Mapping กับคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศ กลิ่นบุปผา. (2545). การศึกษาความสามารถของการเขียนความเรียงภาษาไทย ที่ใช้วิธีแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษาโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย 2 หลวงพ่อเงินอนุสรณ์ จังหวัดนครปฐม. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/8389>
- สุพรรณิชา ชาญประเสริฐ. (2557). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. นิตยสาร สสวท., 42(188), 3-6.
- อมรรัตน์ งามบุญสร้าง. (2552). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคแผนที่ความคิดต่อความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

อัชชญา วุฒิรักษ์. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบัญชีเบื้องต้น 2 เรื่องรายการปรับปรุงโดยใช้แผนที่ความคิด ระดับปวช. 1 แผนกพาณิชยการ. ใน รายงานการวิจัยวิทยาลัยอาชีวศึกษา สันติราษฎร์ในพระอุปถัมภ์ฯ .

Buzan, Tony, and Buzan, Barry. (2000).The Mind Map Book. Originally published. London: BBC Book.

Puspakartika, A. (2016). Increasing Students' Reading Comprehension through Mind Mapping Technique. (Master's thesis).Retrieved from <http://repository.unpas.ac.id/12332>.

การวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารผ่านการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม
ของผู้ติดตามบนแพลตฟอร์ม Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก
ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย*

THE GENRE OF CONTENT PRESENTED IN NAIL EQUIPMENT ON
FACEBOOK FANPAGE CHANNEL

ประภาศิริ พุ่มเอี่ยม¹ และ ชุตินา เกศดาयरัต²

Prapasiri Phumoiam¹ and Chutima Kessadayurat²

¹⁻²มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

¹⁻²Bangkok University, Thailand

Corresponding author E-mail: Prapasiri.phum@bumail.net

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษารูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาบนช่องทาง เฟซบุ๊กแฟนเพจ สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย (2) เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการตลาดบนช่องทาง เฟซบุ๊กแฟนเพจ สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่การวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาจากการจัดเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเครื่องมือลงรหัส และการวิจัยเชิงทดลอง วัดผลจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กดไลค์ คอมเมนต์ และกดแชร์ เริ่มศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 17 พฤษภาคม 2565 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน ซึ่งเป็นจำนวนทั้งหมด 106 โพสต์

ผลสรุปการวิจัยครั้งนี้ปฏิบัติการมีส่วนร่วม (Engagement) บน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง สูงกว่า รูปแบบเนื้อหา อัลบั้มภาพ ที่มีปฏิบัติการมีส่วนร่วม ห่างกันไม่มากนัก วัดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กดไลค์ คอมเมนต์ และแชร์ ลำดับต่อมารูปแบบเนื้อหา รูปภาพ และข้อความ รองลงมาเป็นอันดับสามตามลำดับ จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ผู้บริโภคชั้น

---

* Received 29 November 2023; Revised 7 December 2023; Accepted 27 December 2023

ขอบภาพเคลื่อนไหว คือ รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ และคอนเทนต์ ไม่จำเป็นต้องเน้นขายสินค้าเสมอไป

คำสำคัญ: รูปแบบเนื้อหา, การตลาดเชิงเนื้อหา, การมีส่วนร่วม, เฟซบุ๊กแฟนเพจ, ร้านทำเล็บ

Abstracts

This research aims to investigating the genre of content presented in nail equipment on Facebook fan page channel, analysis of marketing model by using Mixed Methods Research, Quantitative Research, Content Analysis, Coding Sheet, and Experimental-Based Research, which is evaluated by Liking, Commenting and Sharing. The research started from 1 February 2022 to 17 May 2022 for 3 months, with a total of 106 posts.

Finding, This research interaction to engagement wholesale gel nail colors and beauty equipment on Facebook fan page channel. Engagement does not vary differ, the highest engagement is Video content then Content and Album photo. All the engagement measured by the target audience, i.e., Likes, Comments and Shares. Image and text followed by the third in order. From this research revealed that Consumers preferring moving images, i.e., content formats, videos, and content not essential to focus on selling products.

Keywords: Types of Content, Content Marketing, Engagement, Facebook Fanpage, Nail Salon

บทนำ

ปัจจุบันได้มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นวงกว้าง ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงตาม ไปด้วย มีหลายธุรกิจต้องปิดกิจการลงหรือต้องหยุดพักกิจการหน้าร้านไว้ชั่วคราวเนื่องจากมี มาตรการ “ล็อกดาวน์ (Lockdown)” ต้องเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อลดอัตราการติดเชื้อ

ของประชากรในประเทศ จึงทำให้การทำธุรกิจต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวให้ทันตามสถานการณ์ เพื่อให้แบรนด์และสินค้าของตนเองอยู่รอด อีกทั้งยังต้องมีการแข่งขันกับแบรนด์อื่น ที่อาจมีการทำธุรกิจโดยมุ่งเน้นที่ลูกค้ากลุ่มเดียวกัน ซึ่งแต่ละแบรนด์มีอาจมีจุดเด่นหรือจุดด้อยของแบรนด์ที่คล้ายคลึงกันจึงก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูง ดังนั้นแต่ละแบรนด์จึงเลือกที่จะดำเนินการธุรกิจของตนเองบนโลกออนไลน์ เนื่องจากมีผู้ใช้งานบนโลกออนไลน์สูงและโลกออนไลน์นั้นสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งการทำการตลาดออนไลน์บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตรา แกรม (Instagram) ยูทูบ (Youtube) ดีท็อก (Tiktok) และ E-commerce ที่สามารถทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าและบริการที่ตนเองสนใจได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องไปใช้บริการที่หน้าร้านค้าเพื่อต้องการที่จะซื้อสินค้าเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันเนื่องด้วยสถานการณ์ประกอบกับความสะดวกรวดเร็วผู้บริโภคได้ให้ความสนใจในการสั่งซื้อสินค้าบนตลาดออนไลน์มากยิ่งขึ้นในการเลือกสินค้าที่ตนเองสนใจ ยกตัวอย่างผู้บริโภคบางกลุ่มไม่มีเวลาในการไปเลือกสรรสินค้า ณ สถานที่ที่ร้านค้านั้นวางขายสินค้า เพราะฉะนั้นการที่ผู้ให้บริการมีการให้บริการสินค้าบนตลาดออนไลน์จึงตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มนี้ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการทางแพลตฟอร์มออนไลน์

การที่ผู้บริโภคใช้เวลาอยู่กับบ้านหรือทำงานที่บ้านมากขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ผู้บริโภคมีเวลาในการเสพสื่อมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อให้ความบันเทิง สื่อประเภทสาระความรู้ รวมทั้งสื่อที่รายงานคอนเทนต์แบบเรียลไทม์มีความต้องการเพิ่มสูงขึ้น เพราะผู้บริโภคต้องการความรวดเร็ว สื่อก็ต้องให้ข้อมูลที่สามารถเข้าถึงและเข้าใจง่ายภายในเวลาพร้อมกัน (พรทิพย์ สัมปัตตะนิช, 2564) ซึ่ง ณ ตอนนีักระแสนิยมในจำนวนคนหมู่มากเลือกบริโภคเนื้อหาสื่อ (Content) ที่ตนเองให้ความสนใจเป็นพิเศษ ทำให้นักการตลาดต้องวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคว่าเปิดรับเนื้อหาสื่อรูปแบบไหน ที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคให้ใช้เวลาอยู่กับเนื้อหานานที่สุดบนช่องทางของร้านค้า ปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงมาก ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาในรูปแบบรูปภาพ วิดีโอ ข้อความ กราฟิก เป็นต้น นักการตลาดต้องคิดกระบวนการทำอย่างไรให้ผู้บริโภคหยุดปลายนิ้วไว้ที่เนื้อหาเรา ทำอย่างไรให้โดดเด่นสะดุดตามากที่สุด เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การกดไลค์ (Like) กดแชร์ (Share) และคอมเมนต์ (Comment) อีกทั้งยังช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบรนด์ (Brand) กับผู้บริโภค อีกทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคยังคง

เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นรูปแบบเนื้อหาต้องตามให้ทันทุกสถานการณ์ สดใหม่อยู่เสมอ

ผลสำรวจของ We Are Social เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2565 พบว่าพฤติกรรมการเล่นสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชากรไทยยังคงเป็นเฟซบุ๊ก อันดับ 1 ที่นิยมกันมากที่สุด มีการเปิดบัญชีใช้งาน เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญทางการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นในปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบบัญชีส่วนตัวและบัญชีธุรกิจ รูปแบบเนื้อหาและเนื้อหา (Content) บนเฟซบุ๊กมีให้เลือกหลายประเภทให้เลือกเสพ ไม่ว่าจะเป็นให้ความรู้ ข่าวสารประจำวัน ให้ความบันเทิง กลุ่มหางาน รวมไปถึงการขายสินค้าและบริการ (ณัฐพล ม่วงท่า, 2565) เฟซบุ๊กเป็นกลุ่มชุมชนขนาดใหญ่ที่สามารถรวมกลุ่มคนบนโลกออนไลน์จำนวนมากได้ ถึงแม้ว่าจะมีโซเชียลมีเดียอื่น อย่างไลน์ (line) ไลน์ใช้ติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่มีรูปแบบเนื้อหาและเนื้อหาที่จูงใจให้ผู้บริโภคอยู่บนสื่อได้นาน ส่วนติ๊กต็อก (Tiktok) แพลตฟอร์มรูปแบบวิดีโอทั้งแบบสั้นและแบบยาว เพิ่งได้รับความนิยมในประเทศไทยเมื่อช่วงเกิดโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งสังเกตเห็นได้ว่าโซเชียลมีเดียต่างแพลตฟอร์มก็มีจุดแข็งที่แตกต่างกันออกไป และผลสำรวจของ We Are Social เดือนกุมภาพันธ์ 2565 ที่ผ่านมามีพบว่าประชากรไทยทั้งหมด 50.05 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วน 71.5% โดยมีผู้หญิงใช้งานมากกว่าผู้ชายเพียง 1.4% เท่านั้น (ณัฐพล ม่วงท่า, 2565) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ห่างกันเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการทำธุรกิจต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่บนสื่อชนิดนี้ด้วย อย่างธุรกิจเกี่ยวกับความสวยความงามของผู้หญิงบ่อยครั้งที่เห็นธุรกิจประเภทนี้บนสื่อเฟซบุ๊ก มีทั้งสินค้าและบริการที่หลากหลาย เช่น คลินิกเสริมความงาม สปา แบรินดส์สินค้าเสื้อผ้า เครื่องประดับ รวมไปถึงธุรกิจเกี่ยวกับทำเล็บมือเล็บเท้า ซึ่งโดยปกติผู้หญิงกับความงามเป็นของคู่กันอย่างการดูแลตัวเองตั้งแต่ภายนอกถึงภายในของร่างกาย ผู้หญิงยุคนี้แทบจะทุกคนต่างให้ความสำคัญในความสวยความงามและดูแลตัวเองมากขึ้นเพื่อเหตุผลหลาย ๆ ปัจจุบันผู้หญิงส่วนมากได้ออกไปทำงานนอกบ้าน ออกไปเจอหน้าผู้คนมากมาย พบปะเข้าสังคม ดังนั้นความงามในด้านต่าง ๆ ถือเป็นสิ่งที่ส่งเสริมลูกค้า เสริมความมั่นใจ อีกทั้งยังเป็นการเสริมบุคลิกภาพให้ผู้หญิงทุกคนมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันธุรกิจความงามได้เกิดขึ้นใหม่มาเรื่อย ๆ ไม่ได้เพียงแค่การดูแลผิวหน้า ผิวกายเพียงเท่านั้น แต่ธุรกิจเกี่ยวข้องกับเล็บ กล่าวคือ ร้านทำเล็บมือและเล็บเท้า ถือเป็นอีกหนึ่งธุรกิจความงามที่ได้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับเล็บนั้น ได้แก่ ร้านทำเล็บที่มีบริการแบบครบวงจร ต่างได้รับความนิยมจากผู้ให้ความสนใจทั้งสิ้น ซึ่งอ้างอิงได้จากศูนย์ฝึกออาชีพและธุรกิจมดิชน หรือมดิชนอคาเดมี ได้สำรวจเจาะลึกธุรกิจทำเงิน ต่อเล็บ แฟ้นท์เล็บ เปิด

หลักสูตรการศึกษา “Gel Nail Art” ร่วมกับคุณ สิริกาญจน์ จงถาวร เจ้าของกิจการ Nailtoday ให้สัมภาษณ์ว่า ลูกศิษย์ที่มาเรียนกับร้านส่วนหนึ่งไปเปิดร้านต่อประกอบอาชีพเป็นของตัวเอง เพราะงบบลงทุนไม่มาก สามารถเปิดร้านได้ตามตลาดนัดหรือห้างทั่วไป (อนุภาค ชัยชนะดาราม, 2559)

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นธุรกิจความงามเกี่ยวกับเล็บเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นหนทางธุรกิจอุปกรณเสริมความงามเกี่ยวกับเล็บ อาทิเช่น สีทาเล็บเจล เล็บปลอม เครื่องอบเล็บ เป็นต้น สามารถเติบโตไปพร้อมกันได้ มีร้านทำเล็บก็ต้องมีร้านจำหน่ายอุปกรณ์ทำเล็บควบคู่กัน เหตุผลนี้ทำให้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาธุรกิจประเภทนี้ และแบรนด์ที่นำมาศึกษา คือ แบรนด์ “Triplet Nails สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” ขายสินค้าสีเล็บเจล อุปกรณ์ทำเล็บในราคาส่ง ธุรกิจก่อตั้งมาเป็นเวลา 3 ปี เริ่มจากขายในกลุ่มเฟซบุ๊กขายสินค้าประเภทนี้แบรนด์มีบริการช่องทางการจัดจำหน่ายบนสื่อออนไลน์ (Online) เพียง 3 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) และช้อปปี้ (Shopee) แต่ละช่องทางใช้รูปแบบเนื้อหาการสื่อสารเหมือนกันทั้งหมด ขาดการคิดวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาไหนเหมาะกับสื่ออะไร สื่อไหนเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายของแบรนด์ รูปแบบเนื้อหาไหนที่ผู้บริโภคสนใจหรือมีส่วนร่วมกับโพสต์ และแบรนด์เลือกเนื้อหาไหนไปซ้ำเรื่อย ๆ รูปภาพ วิดีโอ ภาพกราฟิก ไม่เลือกความเหมาะสมของเนื้อหา (Content) ลงบนสื่อโดยไม่มีแบบแผน แบรนด์ใช้สื่อเฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook Fanpage) เป็นสื่อหลักในการสื่อสาร ทั้งขายสินค้าและข่าวสารประชาสัมพันธ์ของแบรนด์ทั่วไป ผู้วิจัยมองเห็นถึงปัญหาเรื่องรูปแบบการสื่อสาร ดังนั้นผู้วิจัยเลือกศึกษาแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook Fanpage) เพราะว่าเป็นช่องทางการสื่อสารหลัก และผลสำรวจของ We Are Social เดือนกุมภาพันธ์ 2565 ประชากรไทยเล่นสื่อเฟซบุ๊กเป็นอันดับ 1 (ณัฐพล ม่วงท่า, 2565)

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนำมาสู่ความสนใจศึกษาแพลตฟอร์ม เฟซบุ๊ก ในการทำช่องทางทางการตลาด เรื่องที่สนใจศึกษา “การวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารผ่านการตลาดดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ติดตามบน แพลตฟอร์ม Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” โดยศึกษาการทำรูปแบบเนื้อหาใด เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของสมาชิก Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย ให้เกิดการมีส่วนร่วม (Engagement) ร่วมกับแบรนด์มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาบนช่องทาง “Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย”
2. เพื่อศึกษารูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาบนช่องทาง “Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่การวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา (Content Analysis) จากการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเครื่องมือลงรหัส (Coding Sheet) และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental-Based Research) ซึ่งจะวัดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การกดไลก์ (Like) คอมเมนต์ (Comment) และแชร์ (Share) โดยจะเริ่มทำการรวบรวมข้อมูลบน Facebook Fanpage “สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์-17 พฤษภาคม 2565 รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน

แหล่งข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แหล่งที่มาของข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา (Content Analysis) ของ Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย มีสมาชิกจำนวน 7,243 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน (Mixed Methods Research) ในรูปแบบการทดลองและการวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา การศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษารูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อออนไลน์ สำหรับธุรกิจ สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย จึงแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1. เครื่องมือลงรหัสสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา (Coding Sheet) รูปแบบการนำเสนอที่ใช้ บน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย
2. การทำ Facebook Ads กับคอนเทนต์แต่ละรูปแบบที่นำเสนอบน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย เพื่อนำมาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิก

1. รูปภาพและข้อความ 2. วิดีโอ 3. อัลบั้มภาพ 4. กราฟิก (Graphic)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แหล่งที่มาของข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา (Content Analysis) ของ Facebook Fanpage สีเจลราคาถุก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย มีสมาชิกจำนวน 7,243 คน โดยมีกรอบระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์-17 พฤษภาคม 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการเครื่องมือลงรหัส (Coding Sheet) การมีส่วนร่วม (Engagement) การกดไลค์ (Like) คอมเมนต์ (Comment) แชร์ (Share) ผ่านการนำเสนอรูปแบบเนื้อหาประเภท รูปภาพและข้อความ วิดีโอ อัลบั้มภาพ และกราฟิก (Graphic) บน Facebook Fanpage สีเจลราคาถุก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย เพื่อนำมาเปรียบเทียบประสิทธิผล หาข้อมูลสรุปของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารตลาดดิจิทัล แนวคิดเกี่ยวกับเฟซบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fanpage) แนวคิดเรื่องรูปแบบเนื้อหา มาใช้ในการวิเคราะห์การทำวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลที่น่าสนใจบน Facebook Fanpage ของร้าน สีเจลราคาถุก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์-17 พฤษภาคม 2565 พบว่ามีการนำเสนอเนื้อหาทั้งสิ้นเป็นจำนวน 106 โพสต์ โดยแบ่งรูปแบบของเนื้อหาที่นำเสนอต่อไปนี้

1. ด้านการศึกษารูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาบนช่องทาง “Facebook Fanpage สีเจลราคาถุก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย”

ตารางที่ 1 จำนวนโพสต์และปฏิกริยาของการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร รูปแบบเนื้อหาที่นำเสนอบนเฟซบุ๊ก

รูปแบบเนื้อหา	จำนวนโพสต์	คิดเป็นร้อยละ	ค่าเฉลี่ยต่อโพสต์		
			การไลค์	การคอมเมนต์	การแชร์
1. รูปภาพและข้อความ	14	13.21%	22.86	0.35	2.79
2. วิดีโอ	10	9.43%	27.8	4.5	1.4
3. อัลบั้มภาพ	80	75.47%	22.05	0.49	0.61
4. กราฟิก (Graphic)	2	1.89%	14.5	0	1.5
รวม	106	100%			

จำนวนโพสต์ทั้งหมด 106 โพสต์ แบ่งเป็นสัดส่วนในการนำเสนอได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปภาพและข้อความ (2) วิดีโอ (3) อัลบั้มภาพ (4) กราฟิก รูปแบบเนื้อหาที่ถูกนำเสนอมากที่สุด คือ รูปแบบเนื้อหา อัลบั้มภาพ จำนวน 80 โพสต์ คิดเป็นร้อยละ 75.47% และปฏิกริยาตอบกลับของการมีส่วนร่วมต่อโพสต์อยู่ที่ กดไลค์ 1,764 ไลค์ คอมเมนต์ 75 คอมเมนต์ และการแชร์ 49 แชร์ ลำดับที่สอง รูปแบบเนื้อหา รูปภาพและข้อความ มีจำนวน 14 โพสต์ และรูปแบบอื่นตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ มีจำนวนโพสต์น้อยกว่าเป็นอันดับที่สาม แต่ปฏิกริยาตอบกลับของการมีส่วนร่วมต่อโพสต์มากที่สุด ส่วนรูปแบบกราฟิก เป็นรูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยปฏิกริยาการมีส่วนร่วมน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.89% และปฏิกริยาตอบกลับของการมีส่วนร่วมกับโพสต์อยู่ที่ กดไลค์ 29 ไลค์ การแชร์ 3 แชร์ คอมเมนต์การโต้ตอบ 0 คอมเมนต์ เป็นรูปแบบเนื้อหาที่ทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ สีเจลดราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย ให้สัดส่วนน้อยที่สุด เพราะว่า วิเคราะห์ห้อออกมาแล้วผู้บริโภคให้ความสนใจรูปแบบที่เห็นสินค้าชัดเจน ภาพขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ รูปภาพและข้อความ วิดีโอ และอัลบั้มภาพ

2. ด้านการศึกษารูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาบนช่องทาง “Facebook Fanpage สีเจลดราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 2 สรุปประสิทธิผลการโฆษณาเฟซบุ๊กกับรูปแบบเนื้อหาแต่ละรูปแบบ บนเฟซบุ๊ก สีเจลดราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย

รูปแบบเนื้อหา	ชื่อโพสต์	การเข้าถึง	การมีส่วนร่วม	อิมเพรสชัน	CPM (ต้นทุนต่ออิมเพรสชัน)	ER (อัตราส่วนการมีส่วนร่วม)	CPE (ต้นทุนต่อการมีส่วนร่วม)	จำนวนคลิก (ทั้งหมด)
1. รูปภาพและข้อความ	36 สีไปเลย สีคะ	3,879	378	4,958	60.50	7.62%	0.97	519
2. วิดีโอ	สีม่วงแบบ สับแตก	16,188	7,348	18,381	16.32	39.98%	0.04	268
3. อัลบั้มภาพ	10 ไอเดีย แฟนท์เล็บ ตามแพน โทน 2022	12,172	4,010	18,331	16.35	32.94%	0.07	4,102
4. กราฟิก	6 เคล็ด(ไม่)ลับ สุดปัง ช่วยยัดน้ำยาทาเล็บ	3,385	442	4,089	73.23	10.82%	0.68	15

เพื่อให้รูปแบบเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการทำการทดลองโฆษณา เพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ลูกค้าที่มีร้านค้าอยู่ก่อนแล้ว และลูกค้าที่กำลังจะเปิดร้านใหม่ โดยเริ่มทำโฆษณาบนเฟซบุ๊ก กับรูปแบบเนื้อหาแต่ละรูปแบบที่โพสต์ลงบนแฟนเพจ สีเจลราคา ถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2565 ระยะเวลา 1 สัปดาห์ โดยใช้งบประมาณโพสต์ละ 300 บาท จำนวน 4 โพสต์ จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ โพสต์ “สีม่วงแบบสับแตก” เป็นโพสต์เกี่ยวกับไอเดียการทำเล็บสีเจลพร้อมบอกขั้นตอน การทำสีเล็บเจล อย่างละเอียด มีปฏิริยาการมีส่วนร่วมมากที่สุดเป็นอันดับ 1 มีจำนวนอยู่ที่ 7,348 การมีส่วนร่วม (Engagement) มีอัตราการมีส่วนร่วมอยู่ที่ 39.98% และต้นทุนต่อการมีส่วนร่วม (CPE) อยู่ที่ 0.04 บาท เป็น CPE ที่ต่ำที่สุด ซึ่งวิดีโอถือว่าเป็นรูปแบบที่เข้าถึงง่ายผ่าน รูปถ่ายที่เคลื่อนไหวได้ สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี พร้อม คำอธิบายประกอบวิดีโอตรงส่วนแคปชั่น อย่างครบถ้วน เมื่อนำมาวิเคราะห์ต่อจะเห็นได้ว่า รูปแบบ อัลบั้มภาพ ปฏิริยาการมีส่วนร่วมรองลงมาเป็นอันดับ 2 มีจำนวนอยู่ที่ 4,010 การมีส่วนร่วม (Engagement) มีอัตราการมีส่วนร่วมอยู่ที่ 32.94% และต้นทุนต่อการมีส่วนร่วม (CPE) อยู่ที่ 0.07 มีจำนวนตัวเลขต่างกันไม่มากเลยก็ได้ รูปแบบเนื้อหานี้ก็ยังสามารถดึงดูด ความสนใจกลุ่มเป้าหมายได้อีกเช่นกัน เพราะว่า ได้เห็นรูปภาพหลาย ๆ รูปภายในโพสต์เดียว ไม่ว่าจะป็นรูปสินค้าหรือรูปภาพการเพ้นท์เล็บเจลรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา เมื่อเทียบกับรูปแบบเนื้อหา รูปภาพและข้อความ มีปฏิริยาการมีส่วนร่วมเป็นอันดับสุดท้าย มีจำนวน เพียง 378 การมีส่วนร่วม (Engagement) เท่านั้น ซึ่งจำนวนตัวเลขต่างกันค่อนข้างมากพอสมควร รูปถ่ายที่ผู้วิจัยนำมาทดสอบเป็นรูปสินค้าเห็นรายละเอียดทุกอย่างภายในภาพเดียว ไม่ว่าจะป็น รูปร่างขนาดของสินค้า จำนวนสินค้าที่จะได้รับ เป็นต้น ทั้งนี้ทำให้ทราบว่า กลุ่มเป้าหมายชื่นชอบให้ความสนใจเป็นพิเศษสำหรับรูปแบบเนื้อหา รูปแบบวิดีโอและอัลบั้ม ภาพ สังเกตได้จากพฤติกรรมการแชร์ถึงแม้ว่าจำนวนยอดโลกทั้ง 2 รูปแบบจะไม่เยอะมากแต่ จำนวนการแชร์ก็ยังคงมีจำนวนมากกว่า รูปแบบเนื้อหา รูปภาพและข้อความ และรูปแบบ กราฟิก

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารผ่านการตลาดดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ติดตามบน แพลตฟอร์ม Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ร้าน Triplet Nails หรือ ร้านสีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บเสริมสวย มีช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไว้ด้วยกัน 1 ช่องทาง คือ เฟซบุ๊ก เพื่อใช้ในการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงการรับข้อมูลข่าวสารและการซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มอื่น ๆ บนสื่อโซเชียล และ Facebook Fanpage เป็นรูปแบบที่ใช้งานในเชิงองค์กร ธุรกิจ หรือตามสถาบัน โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้งานแต่ละองค์กร โดยจะเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้ใช้งานในรูปแบบที่เป็นบุคคลกดติดตามและมีส่วนร่วมเพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารสอดคล้องกับ (วารสาร อัสวเรียงยุทธ, 2561 : 19) เรื่องการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของรถยนต์ฮอนด้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก แฟนเพจ: Honda Thailand อีกหนึ่งช่องทางหลักที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี รูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจบน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย มีหลายหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รูปภาพและข้อความ วิดีโอ อัลบั้มภาพ กราฟิก ให้สัดส่วนอัลบั้มภาพมากที่สุด เพื่อที่จะเห็นรายละเอียดสินค้าหลาย ๆ รูปภาพในโพสต์เดียว ซึ่งได้มีการลงรูปสินค้า วิดีโอ ให้ข้อมูลสินค้า รวมไปถึงอัปเดตข่าวสาร ความรู้ทั่วไป ซึ่งแนวทางการนำเสนอเป็นไปในทาง Mood & Tone เดียวกัน ใช้การสื่อสารบนเฟซบุ๊กมีความเป็นกันเองกับผู้บริโภค ทำให้เพิ่มการเข้าถึงได้ง่าย ผู้บริโภคกล้าที่จะเปิดใจบอกถึงปัญหาของร้านค้า เพื่อต้องการให้ร้านค้ามีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นในทุกด้าน ซึ่งตรงตามแนวคิดเกี่ยวกับเฟซบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fanpage)

รูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจบน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย สอดคล้องตามแนวคิดรูปแบบเนื้อหา แบ่งสัดส่วนรูปแบบเนื้อหาไว้ทั้งหมด 4 แบบ (1) รูปภาพและข้อความ (2) วิดีโอ (3) อัลบั้มภาพ (4) กราฟิก ซึ่ง Facebook Fanpage รูปแบบเนื้อหาพัฒนามาจากเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จาก ข้อความแสดงความคิดเห็นใต้โพสต์ และแชทข้อความ นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้ 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) ลูกค้าที่มีร้านค้าเดิม (2) ลูกค้าที่กำลังจะเปิดกิจการ ในปัจจุบันผู้บริโภคต้องการรับรู้แบรนด์ ไม่ใช่เพียงสินค้าอย่างเดียว เน้นขายสินค้ามากเกินไปก็ไม่เกิดประโยชน์หรือให้คุณค่าต่อ

ผู้บริโภค อาจจะทำให้ผู้บริโภคไม่สนใจที่จะมาอยู่บนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กแฟนเพจตลอดเวลา จะเข้ามาดูสินค้าเฉพาะช่วงเวลาที่สินค้าใหม่ ต้องการซื้อสินค้าอื่นเพิ่มเติม ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึง ส่วนนี้ที่จะพัฒนารูปแบบเนื้อหาที่ให้คุณค่าต่อผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกบน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย ให้ได้รับประโยชน์จากรูปแบบเนื้อหาที่ผลิต ออกมา ต้องการให้ผู้บริโภคได้อะไรกลับไปมากกว่าสินค้า พร้อมทั้งยังช่วยเพิ่มสร้างความ จงรักภักดีต่อแบรนด์และสินค้า กลุ่มเป้าหมายเกิดทัศนคติที่ดีสอดคล้องกับ(ชนาธิป ดาดาช, 2562 : 15) เรื่องการศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสารการตลาดของเฟซบุ๊กแฟนเพจยูนิโคล่ที่มี ผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่น ผลการวิจัยพบว่า Facebook เป็นเพียงช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้ลูกค้ารับรู้สินค้า (Awareness) และการโปรโมตสินค้าใหม่ๆ ของยูนิโคล่ เพื่อให้เกิด พฤติกรรมการซื้อ Call to action ไปซื้อสินค้าที่ Website เท่านั้น และลูกค้าส่วนใหญ่ของยูนิ โคล่ พุดเป็นเสียงเดียวกันว่าชอบซื้อสินค้าที่หน้าร้านมากกว่าการซื้อผ่านออนไลน์เพราะ สามารถลอง และสัมผัสเนื้อผ้าได้ เพราะเสื้อผ้าที่ไม่มีลวดลายเหมาะกับการไปซื้อที่หน้าร้าน มากกว่า

ขั้นตอนการทดลอง เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดผ่านสื่อดิจิทัล (วริศ ทองมูลดี, 2563 : 12) ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาทำการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์ บนเฟซบุ๊กแฟนเพจตรงกับการทำ Social Media Marketing บนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งรูปแบบ เนื้อหาแรก คือ (1) รูปแบบ รูปภาพและข้อความ โปสเตอร์รูปสินค้าที่สามารถสื่อสารออกมาได้ เข้าใจภายในภาพเดียว เห็นองค์ประกอบสินค้าครบถ้วน แคปชั่นข้อความกล่าวถึงรายละเอียด สินค้า ไม่ว่าจะเป็นชื่อแบรนด์ จำนวนสินค้า ลักษณะสินค้าเป็นประเภทไหน พร้อมทั้งใส่ Call to action ช่องทางการจัดจำหน่าย (2) รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ เป็นรูปแบบที่ผู้บริโภคให้ความสนใจ มีปฏิกริยาร่วมกับโพสต์สูงรองลงมาจากอัลบั้มภาพ ผู้วิจัยจึงเลือกเนื้อหาที่ไม่เน้นขาย สินค้า แต่เป็นการสาธิตขั้นตอนการเพ้นท์สีเล็บเจล ประกอบกับแคปชั่นข้อความผ่านการ ปรับปรุงมาเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันในทุกขั้นตอน (3) รูปแบบเนื้อหา อัลบั้มภาพ เป็นรูปแบบที่มีปฏิกริยาตอบกลับดีมากที่สุด จึงทดลองเลือกเนื้อหาที่ไม่ขายสินค้า แต่ทำเป็นรูปแบบการหาไอเดียการเพ้นท์สีเล็บเจล โดยนำสี Pantone ประจำปี 2565 เป็น เนื้อหาที่ตามกระแสนิยม ติดตามเทรนแบบ Real Time เพื่อส่งเสริมการกระตุ้นให้แชร์และ บอกต่อ คอนเทนต์ (Content) Pantone ประจำปี 2565 ใช้ทั้งรูปแบบเนื้อหา วิดีโอ และ อัลบั้มภาพ (4) รูปแบบเนื้อหา กราฟิก พัฒนามาจากผู้บริโภคต้องการคำแนะนำสินค้าสำหรับ เปิดร้านใหม่ต้องมีอะไรบ้าง ผู้วิจัยจึงเลือกคอนเทนต์ (Content) วิธีการเก็บรักษาสินค้า ทำรูป

ให้อ่านเข้าใจง่าย กระชับ ตัวอักษรไม่มากจนเกินไปอาจทำให้สายตาได้ และเพิ่มการให้ความรู้สำหรับสินค้า นอกจากนี้แคปชั่นข้อความการใส่แฮชแท็ก (Hashtag) เพิ่มในส่วนท้ายประโยคต่อหลังจากพิมพ์แคปชั่นข้อความเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการมองเห็นจากกลุ่มสังคมออนไลน์ที่ต้องการหาข้อมูลหรือสินค้าตามวัตถุประสงค์ของผู้บริโภค เช่น #สีเจลขายดี #สีเจลพร้อมส่ง #สีเจลราคาถูก #สีเจลคุณภาพดี #แฟนท์เล็บเจล เป็นต้น ผู้วิจัยต้องการเพิ่มการรับรู้ (Awareness) เพื่อต้องการสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement) ไปยังกลุ่มเป้าหมายจึงทำการโฆษณาบนเฟซบุ๊ก คือ การทำการตลาดสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล โดยการทำการ Content Marketing เป็นช่องทางเข้าถึงผู้บริโภคได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่อยู่บนโลกอินเทอร์เน็ต ทำให้การเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลสอดคล้องกับ (วรศ ทงมูลดี, 2563 : 12) เรื่องการตลาดของคورสเรียนออนไลน์บนช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจกรณีศึกษาUpper-class โดยบริษัท Uppercuz Creative พบว่าการมีส่วนร่วมจากการนำเสนอของลักษณะเนื้อหาที่นำเสนอบนช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจของ บริษัท Uppercuz Creative พบว่า เนื้อหาลักษณะมีประโยชน์ มีจำนวนการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาลักษณะต้นฉบับในรูปแบบของตัวเอง และเนื้อหาลักษณะมีคุณค่าที่ดี ตามลำดับ การมีส่วนร่วมจากการนำเสนอของรูปแบบเนื้อหาที่นำเสนอบนช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจของ บริษัท Uppercuz Creative พบว่า เนื้อหารูปแบบอัลบั้มภาพ มีจำนวนการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหารูปแบบรูปภาพเดี่ยว และเนื้อหารูปแบบวิดีโอ ตามลำดับ

ผลสรุปจากการวิจัยครั้งนี้ปฏิบัติการมีส่วนร่วม (Engagement) บน Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง สูงกว่า รูปแบบเนื้อหา อัลบั้มภาพ ที่มีปฏิบัติการมีส่วนร่วม (Engagement) ห่างกันไม่มากนัก วัดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การกดไลค์ (Like) คอมเมนต์ (Comment) และแชร์ (Share) ลำดับต่อมาในรูปแบบเนื้อหา รูปภาพและข้อความ รองลงมาเป็นอันดับสามตามลำดับ จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ผู้บริโภคชื่นชอบภาพเคลื่อนไหว คือ รูปแบบเนื้อหา วิดีโอ และคอนเทนต์ (Content) ไม่จำเป็นต้องเน้นขายสินค้าเสมอไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารผ่านการตลาดดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ติดตามบน แพลตฟอร์ม Facebook Fanpage สีเจลราคาถูก ขายส่ง อุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) สัมภาษณ์ผู้บริโภคเชิงลึกโดยตรง เพื่อให้รับรู้ถึงความคิดเห็นในทุกแง่มุมทำการเก็บข้อมูลที่แม่นยำกว่าเดิม เพื่อนำมาพัฒนาการทำกลยุทธ์การตลาดให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในอนาคต และศึกษาลึกลงไปอีกเกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหาและคอนเทนต์ (Content) ประเภทใดที่ผู้บริโภคชอบกระตุ้นให้เกิดยอดขายของสินค้า

2. ควรศึกษาธุรกิจคู่แข่งอย่างจริงจังในประเภทเดียวกัน ว่ามีรูปแบบการทำตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) แบบไหน ทำอย่างไร รวมไปถึง รูปแบบเนื้อหา คอนเทนต์ (Content) ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงให้ธุรกิจมีประสิทธิภาพการสื่อสาร และการทำการตลาดให้ดีขึ้นกว่าเดิม อนาคตอาจก้าวไปเป็นแบรนด์แถวหน้าของวงการที่ผู้บริโภคนึกถึงเป็นอันดับแรก

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป ดาดาศ. (2562). การศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสารการตลาดของ Facebook Fanpage Uniqlo ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่น. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ณัฐพล ม่วงท่า. (2565). สรุป 52 Insight สำคัญจาก Thailand Digital Stat 2022 ของ จาก We Are Social. เรียกใช้เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565 จาก <https://www.everydaymarketing.co/trendinsight/insight-thailand-digital-stat-2022-we-are-social/>
- พรทิพย์ สัมปัตตะนิช. (2564). แนวโน้มสื่อไทยในมุมมอง “รศ.พรทิพย์ สัมปัตตะ-วนิช” ซีโอดี-19 ตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อปี 64 ในไทย. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.infoquest.co.th/thailand-media-landscape-2022 /interview-media-trend/tu>
- วรากร อัสวเริงยุทธ. (2561). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของรถยนต์ฮอนด้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ: Honda Thailand. ใน การค้นคว้าอิสระ

ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.

วิศ ทงมูลดี. (2563). การสื่อสารการตลาดของคอร์สเรียนออนไลน์บนช่องทางเฟซบุ๊กแฟน
เพจ กรณีศึกษา Upperclazz โดยบริษัท Upercuz Creative. ใน การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.

สีเจลราคาถูก ขายส่งอุปกรณ์ทำเล็บ เสริมสวย. (2565). เฟซบุ๊กแฟนเพจ สีเจลราคาถูก ขายส่ง
อุปกรณ์ ทำเล็บ เสริมสวย. เรียกใช้เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565. จาก
<https://www.facebook.com/ttttnail>

อนุภาค ชัยชนะดารา. (2559). เจาะลึกธุรกิจทำเงิน “ต่อเล็บ-แฟนท์เล็บ” ในหลักสูตร “Gel
Nail Art” ที่มติชนอคาเดมี่. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2565 จาก
https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_109112

การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี*

MANAGEMENT OF FLOOD PROBLEMS IN PATHUMTHANI PROVINCE

พนิดา บัลลังก์การณ

Panida Banlangkarn

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumtani University, Thailand

Corresponding author E-mail: amanichai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทและความต้องการของท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยผสมวิธี ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 11 คน และกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าความถี่ เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทและความต้องการของท้องถิ่น ประกอบด้วย 1.1 งบประมาณของท้องถิ่นมีไม่เพียงพอกับการปฏิบัติ 1.2 ควรสร้างความชัดเจนและความเชื่อมโยงในการประสานงาน 1.3 ควรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการประสานงานมากขึ้น 2. ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ พบว่า ก่อนเกิดภัยน้ำท่วม มีการรวมงบประมาณแก้ไขปัญหา น้ำท่วมไว้ที่ส่วนกลางอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.55$ ในขณะที่การบริหารจัดการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี ทำได้ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.10$ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น แก้ไขปัญหาน้ำท่วมไปคนละทิศละทาง การประสาน แผนงานทั้งภายในและภาคส่วนต่างๆไม่ชัดเจน ขาดการบูรณาการ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ น้อย $\bar{X} = 2.30$ 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแก้ไข คือ 3.1 ขุดลอกคูคลองทุกสาย

* Received 29 November 2023; Revised 5 December 2023; Accepted 27 December 2023

- 3.2 จังหวัดปทุมธานี อำเภอลำลูกกาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างแหล่งน้ำ หนอง บึง ประจำหมู่บ้าน ให้เป็นแก้มลิง
- 3.3 ปลูกต้นไม้ ปลูกป่า เพิ่มปริมาณต้นไม้ ร่วมกันออกกฎหมาย
- 3.4 วางผังเมืองเพื่ออนาคต
- 3.5 ใช้หลักธรรมในการสร้างความสามัคคี

คำสำคัญ: การบริหารจัดการน้ำท่วมแบบบูรณาการ, ความสามัคคี, เรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

Abstract

This research has the objectives 1) to study the role and needs of localities in managing and solving flood problems 2) to study factors that strengthen relationships 3) to propose guidelines for developing management and solving flood problems in Pathum Thani Province. It is research combining methods consisting of In-depth interviews of 11 people and a quantitative sample of 60 people. Tools used in the study. These are interviews and questionnaires. Qualitative data were analyzed by content analysis. Quantitative data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that 1. Local roles and needs include: 1.1 Local budgets are insufficient for implementation. 1.2 Clarity and connections should be created in coordination. 1.3 Technology and innovation should be used more in coordination. 2 Factors that strengthen relationships were found before the flood disaster occurred. There is a high level of consolidation of the budget to solve flood problems at the central level, with an average of $\bar{X} = 3.55$, while the management of flood problems in Pathum Thani Province Achieved at a low level with an average of $\bar{X} = 2.10$, especially at the central, regional and local levels. Solving the problem of flooding in different directions Coordination of plans both within and across sectors is not clear. Lack of integration with the average being at a low level Pathum Thani Province Districts and local administrative organizations Water sources, ponds,

and ponds should be created in the village. Make it a monkey's cheek. 3.3 Plant trees, plant forests, increase the amount of trees. Let's jointly pass laws. 3.4 Plan cities for the future. 3.5 Use moral principles to create unity.

Keywords: Integrated Flood Management, Unity, Learning Together in Practice

บทนำ

การจัดทำแผนแม่หลักการพัฒนาอุทกภัยน้ำในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด และระดับภาค และการปรับปรุงแผนงานระยะปานกลาง (MTEF) เป็นการดำเนินงานตามแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน (RID NO.1) ของอธิบดีกรมชลประทาน (นายทองเปลว กองจันทร์) ที่ได้แถลงไว้ในการประชุม ผู้บริหารกรมชลประทาน เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2561 โดยอยู่ภายใต้หัวข้อที่ 2 เรื่องการปรับปรุงกระบวนการจัดทำแผนงานและงบประมาณทั้งระบบ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะผลักดันให้กระบวนการพัฒนา แหล่งน้ำของกรมชลประทานมีแนวทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นการวางแผนการพัฒนาในระดับจังหวัด ทั้งโครงการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยวิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่ (AREA BASE) และพิจารณาศักยภาพตั้งแต่ระดับลุ่มน้ำย่อยขึ้นมา เพื่อให้เห็นศักยภาพการพัฒนาอย่างแท้จริงแล้วจัดทำเป็นฐานข้อมูลแผนงานโครงการต่อไป (จังหวัดปทุมธานี, 2561)

การจัดการทรัพยากรน้ำท่ามกลางบริบทที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง และเป็นแหล่งอาหาร โดยอาศัยฐานข้อมูลจากงานศึกษาวิจัยภาคสนาม งานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางราชการ เอกสารประกอบการสัมมนา สรุปรายงานการประชุม เอกสารภายในที่ยังไม่มีการจัดพิมพ์ ตลอดจนบทความและข่าวที่มีการพิมพ์มาแล้วในหลายๆ เพื่อใช้ ประกอบการวิเคราะห์การวางทศกติกในการจัดการน้ำแบบใหม่ รวมถึงการปรับโครงสร้างเชิงอำนาจ ในการจัดการทรัพยากรน้ำใหม่ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดสรร และใช้น้ำ จึงแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งทางสังคม อันเนื่องมาจากการขาดแคลนน้ำและคุณภาพน้ำเสีย จึงนับเป็นการปรับเงื่อนไขในการจัดการทรัพยากรน้ำให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพเศรษฐกิจของประเทศ (สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2550)

การใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการน้ำสูงเนื่องจากมีระบบชลประทานที่สมบูรณ์เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกได้ถึงปีละสามครั้งซึ่งต่างจากพื้นที่ที่มีระบบชลประทานไม่สมบูรณ์ เช่น ในภาคเหนือและภาคใต้ความต้องการใช้น้ำโดยรวมประกอบด้วย การใช้น้ำเพื่อการเกษตรเป็นการใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็กผ่านระบบชลประทาน การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยวซึ่งมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การใช้น้ำเพื่อ อุตสาหกรรมซึ่งพื้นที่หลักที่มีโรงงานและกลุ่มอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง การใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ เช่น ปริมาณความต้องการเพื่อการรักษาระบบนิเวศในฤดูแล้ง (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.), 2562)

การขาดการบูรณาการในการประสานการทำงานในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ทั้งการจัดการน้ำในเขื่อนน้ำในคลองชลประทานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกรมชลประทานกระทรวงมหาดไทยที่มีราชการส่วน ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบจ.เทศบาล อบต.กทม. เมืองพัทยา นี่จึงเป็นสาเหตุหลักอีกประการหนึ่งของการเกิดน้ำท่วมในประเทศไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าบทบาทและความร่วมมือที่แน่นแฟ้นระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการบริหารส่วนราชการส่วนท้องถิ่นและจังหวัด อำเภอซึ่งเป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาคตลอดจนกระทรวง กรม ซึ่งเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง จะต้องบริหารจัดการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมแบบบูรณาการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากสถานการณ์น้ำท่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมจังหวัดปทุมธานี” จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นค้นหารูปแบบการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมที่มีประสิทธิภาพ โดยถอดบทเรียนและนำผลไปใช้ในการบูรณาการแก้ไข ปัญหาหน้าท่วมของจังหวัดปทุมธานีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและความต้องการของท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไข ปัญหาน้ำท่วม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของการบริหารราชการส่วนกลางการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของการบริหารราชการส่วนกลางการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี” เป็นการศึกษาผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นหลักและการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นวิธีการเสริม เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้เลือกวิธีดำเนินการวิจัยมากกว่าหนึ่งแนวทางที่เหมาะสมกับหัวข้อดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. แหล่งข้อมูล

1.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ (Historical Study) การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นตัวเลือกที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาในหัวข้อ “การบริหารและจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี” ที่ต้องตรวจสอบกับเหตุการณ์ในอดีตอย่างละเอียด รวมถึงผู้คนเหตุการณ์และเอกสารต่างๆ วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือการ สรุปร่วมกับเหตุการณ์น้ำท่วมจังหวัดปทุมธานีในอดีต ตั้งแต่ ปี 2538, 2549, 2554 และ 2565 แบบจำลองนี้ขึ้นกับแหล่งสัมภาษณ์โดยใช้วิธี

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) แบบเห็นหน้ากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเคยปฏิบัติหน้าที่บริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในอดีต รวม 11 คน ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดจังหวัด นายช่างชลประทาน ผู้บริหารองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ฯลฯ สิ่งนี้ทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วม เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ที่ผ่านมามาได้ดีที่สุด

1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interviews) ที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมสนทนาหลายคนในคราวเดียว เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการ ได้รับคำตอบและการสังเกตการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มได้คัดเลือกจากชุมชนที่ถูกนำท่วมหนักทุกครั้งในอดีต เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอสามโคก 30 คน และผู้นำชุมชนในเขต เทศบาลนครรังสิต 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน นอกจากนี้ได้ใช้แบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เป็นรูปแบบมาตรฐานในการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ แต่ในการศึกษารั้งนี้ ใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพียง 60 คน โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนถูกถามคำถามเดียวกัน ซึ่งทำให้มั่นใจว่าตัวอย่างข้อมูลทั้งหมดสามารถวิเคราะห์ได้อย่างยุติธรรม ข้อมูลจะถูกจัดเตรียมในรูปแบบตัวเลข และสามารถวิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงปริมาณโดยใช้วิธีทางสถิติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการ บันทึก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี" การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำของผู้ดูแลหรือผู้นำในพื้นที่เป้าหมาย ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อได้รายชื่อแล้วผู้วิจัยก็จะนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูลสำคัญเหล่านั้นด้วยตนเองเพื่อมาร่วมพูดคุยกันเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยใช้เทคนิคทางการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถาม และลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยตามธรรมชาติ

2) การสังเกต (Observation) ในการสังเกตครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participation Observation) ในขณะที่ทำการศึกษาในชุมชน โดยไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การเฝ้าดูเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกิจกรรมแล้วนำมาเจาะที่ความสัมพันธ์กับ

สิ่งอื่นโดยไม่มี การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทุกขั้นตอนเป็นการสังเกตการณ์ที่ผู้สังเกต จะอยู่นอกวง โดยผู้สังเกตการณ์เป็นบุคคลภายนอก

3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้เทคนิคนี้กับบุคคลกลุ่มเป้าหมาย โดยจะมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมในการสนทนาเฉพาะกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 30 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ในขั้นต่อไปนี้จะได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียบเรียงไว้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลได้ วิเคราะห์ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านมาการตรวจสอบข้อมูลแล้ว มาจัดทำให้เป็นระบบ หาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์กับข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์และรูปแบบความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมาเพื่อนำเสนอรายงานภาพรวมต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยเพียง 60 คน โดยเป็นคณะกรรมการประจำหมู่บ้านในอำเภอสามโคก จำนวน 30 คน และผู้นำชุมชนที่ถูกน้ำท่วมหนักทุกครั้งที่ในเทศกาลนครรังสิต จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ประเภทคำถาม ปลายปิด (close form) แบบให้เลือกตอบตัวเลือกที่ตรงกับความเป็นจริงที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญนำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถาม การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ชุด จำนวน 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Check List) ข้อคำถามที่ใช้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเกิร์ต (Likert's scales) โดยมีข้อความให้ผู้ตอบพิจารณาเพื่อลงสรุป ความสำคัญหรือตอบตามที่ปรากฏตามระดับของมาตรวัดแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยค้นคว้าดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากนโยบาย แนวคิดทฤษฎี ตำรา รูปแบบ ลักษณะ วิธีการ ในการเขียนแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา กรอบแนวคิด และนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

2. สร้างแบบสอบถามและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบ แก้ไข สำนวน ภาษา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่นๆ ให้มีความ ถูกต้อง สมบูรณ์มากขึ้น

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับ จากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งก่อนจะนำไปใช้จริง

4. รวบรวมเนื้อหา ข้อมูล ข้อคำถามที่ได้จากนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้กำหนดขึ้นในเรื่องการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การหาประสิทธิภาพเครื่องมือแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและนวัตกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

2. วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อกำหนดกรอบความคิดเห็น วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ฉบับร่าง

4. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน ตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามกับเนื้อหาในแต่ละข้อ เพื่อนำข้อเสนอและมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงมากขึ้น และใช้ดัชนีความสอดคล้อง (item objective congruence index : IOC) ของความเป็นของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นเกี่ยวกับข้อคำถามในแต่ละข้อในเครื่องมือ นั้น เป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่าจะคงใช้ข้อคำถามไว้หรือจะตัดออก ดัชนีความสอดคล้องแปลความหมายของคะแนนเป็น 3 ระดับ คือ 1 = สอดคล้อง 0 - ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง โดยค่าดัชนีมีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.00 จึงจะ ถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงในเนื้อหา สามารถนำไปใช้วัดได้ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยได้ค่าความเที่ยงตรง (IOC) เท่ากับ 0.90

5. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามทุก ฉบับ ตรวจสอบการให้คะแนนของแบบสอบถามทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยวิเคราะห์แปลความหมายด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปนำมาพิจารณา ระดับตามเกณฑ์เป็นรายด้านและรายข้อ แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในการแปลความหมายของช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนา อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนา อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. บทบาทและความต้องการของท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้แทนจะเห็นได้ว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีขีดความสามารถจำกัดขาดงบประมาณ และบุคลากร

- ในระดับประเทศ ภูมิภาคและท้องถิ่นขาดการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันทั้งในเรื่องกฎหมาย กฎหมาย คำวินิจฉัย การกฏกติกาเกี่ยวกับทางเลือกร่วมกันของสังคม และกฎหมายระดับพระราชบัญญัติขึ้นไป

- ขาดเครื่องมือการควบคุมการใช้ที่ดิน

- การรวมศูนย์อำนาจบริหาร ทรัพยากรน้ำไว้ที่ส่วนกลางซึ่งมีการจัดการที่กระจุกกระจาย คือ การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมชลประทานและกรมทรัพยากรน้ำบาดาลการจัดการน้ำเสียเป็นอำนาจหน้าที่ อปท. และกรมควบคุมมลพิษการใช้ที่ดินเป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยและ อปท. ส่วนการก่อสร้างเป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงคมนาคมและกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ความต้องการของท้องถิ่น คือ

1. งบประมาณของท้องถิ่นมีไม่เพียงพอกับการปฏิบัติ ดังนั้นจึงขอให้ส่วนกลางจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมมาตั้งประจำไว้เป็นงบน้ำท่วม โดยจัดสรรจากงบฉุกเฉินของส่วนกลาง และให้ออกระเบียบวิธีปฏิบัติในการใช้เงินเพื่อให้เกิดความคล่องตัว

2. ควรสร้างความชัดเจนและความเชื่อมโยงในการประสานงาน รวมถึงมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ควรสร้างความชัดเจน และเป็นเอกภาพในการประสานงานและปฏิบัติงาน โดยมีการซักซ้อมหรือแจ้งรายละเอียดการประสานให้ครบถ้วนสมบูรณ์ปรับกระบวนการหรือขั้นตอนให้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์และมีความเชื่อมโยงงานทุกภาคส่วนให้ตรงกับเป้าหมายในการปฏิบัติ รวมถึงควรสร้างเครือข่ายการประสานงาน

3. ควรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการประสานงานมากขึ้น การประสานงานระหว่างราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งการประสานงานภายในและภายนอกหน่วยงานการสั่งการ การกำกับและติดตามการดำเนินงานการจัดเก็บข้อมูลและการค้นหาข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาพรวมทำให้ประหยัด งบประมาณ ประหยัดเวลา

2. ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของการบริการราชการส่วนกลางการบริการราชการส่วนภูมิภาคและการบริการราชการส่วนท้องถิ่น ในการบริการจัดการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอสามโคกและผู้นำชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมอย่างรุนแรงในเทศบาลนครรังสิตต้องการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดปทุมธานี พบว่า

ก่อนเกิดภัยน้ำท่วม มีการรวมอำนาจ งบประมาณและทรัพยากรไว้ที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมาก ($\bar{X} = 3.55$) ในขณะที่การบริหารจัดการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในชุมชนท้องถิ่นทำได้เพียงระดับหนึ่ง เพราะต้องบริหารความเสี่ยงและความไม่แน่นอนจากทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด การบูรณาการระหว่างหน่วยราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ซึ่งมีอยู่มากมายหลายกระทรวง กรมและส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงจากน้ำท่วมมีน้อย ($\bar{X} = 2.10$) โดยเฉพาะการประสานความร่วมมือด้วยความสมัครสมานสามัคคีในการเตรียมพร้อมของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มีน้อย ($\bar{X} = 2.30$) เพราะแต่ละหน่วยราชการต่างมีวิสัยทัศน์ การวางแผนและกรอบสถาบันไปคนและทิศละทาง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบเกินความสามารถในการรับมือกับการบริหารจัดการในชุมชน หรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมได้

3. แนวทางการบริหารจัดการน้ำท่วมของจังหวัดปทุมธานี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าแนวทางการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมของจังหวัดปทุมธานี ปัญหาน้ำท่วมจังหวัดปทุมธานี จะทวีความรุนแรงมากขึ้นอันเกิดจากสภาวะโลกร้อนธรรมชาติปรับสมดุล การปรับเปลี่ยนฤดูกาลจากธรรมชาติปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองโดยไม่ได้มีการวางแผนอย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วนในทุกแง่มุมการสร้างโครงการหมู่บ้านโดยไม่รอบคอบ อปท. แต่ละแห่งมีแนวทางไม่เหมือนกันบางแห่งถมดินทับแหล่งน้ำแหล่งระบายน้ำเดิมที่มีมาแต่โบราณการสร้างโครงการต่างๆ มีทางระบายน้ำขนาดเล็กเกินไปการวางผังถนนผังเมืองคดเคี้ยวการทับถมของตะกอนดินอันเกิดจากการพังทลายของตลิ่ง และไม่มีที่ดูดซับน้ำคือต้นไม้ซึ่งนับวันยิ่งร่อยหลอลงพฤติกรรม การทิ้งขยะก่อเกิดการอุดตันของท่อระบายน้ำ ไปจนถึงแม่น้ำลำคลองที่สกปรกพฤติกรรม การสร้างบ้านรुक้าแม่น้ำลำคลองทับถมลำธารประจำหมู่บ้านแนวโน้มในอนาคตสภาวะน้ำท่วมจะต้องลุกลามรุนแรงมากขึ้นไปอีก จังหวัดปทุมธานี อาจจะต้องรับมือน้ำท่วมอย่างไม่เคยมีมา

ก่อน และมากขึ้นทุกปีทั่วประเทศทุกท้องถิ่นในจังหวัดที่ขยายเติบโตอย่างไร้ทิศทาง ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ก็อาจเจอปัญหาซ้ำแล้วซ้ำอีกแน่นอนแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ มีข้อสรุปดังนี้

3.1 ขุดลอกคูคลองทุกสาย โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาบางช่วงตื้นเขินคลองบางสายตื้นเขินมากขึ้นอันเกิดจากการทิ้งขยะของชุมชนการทับถมของตะกอนดิน, ทราบ เป็นเหตุทำให้แม่น้ำลำคลอง ไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างเต็มที่อีกทั้งแม่น้ำบางช่วงกัดเซาะตลิ่งเพราะไม่ได้ออกแบบกำแพงกันดินเอาไว้ก็ยิ่งสะสมตะกอนดินทรายมากเข้าไปอีก การขุดลอกคลองและกำจัดผักตบชวาควรมีการทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และสามารถขุดให้ลึกเพื่อรองรับกับปริมาณน้ำมากที่สุด ซึ่งต้องอาศัยงบประมาณมากพอสมควรแต่คุ้มค่าถ้าเทียบกับความสูญเสียจากน้ำท่วมในแต่ละปี

3.2 จังหวัดปทุมธานี อำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างแหล่งน้ำ หนอง บึง ประจำหมู่บ้าน ให้เป็นแก้มลิง สาเหตุที่น้ำท่วมอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งเกิดจากการสร้างหมู่บ้านทับ ขวางทางน้ำ หรือ ถม หนองน้ำเป็นต้นเหตุของการลดทอนการระบายน้ำช่วงหน้าฝน ดังนั้น การสร้าง หนอง บึงประจำหมู่บ้านนั้นจะ สามารถปรับดินให้ลึกได้มากเพื่อกักเก็บน้ำให้ได้มากที่สุด และยังเป็นสถานที่พักผ่อนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

3.3 ปลูกต้นไม้ ปลูกป่า เพิ่มปริมาณต้นไม้ ร่วมกันออกกฎหมาย บังคับใช้สำหรับเมือง ชุมชน หมู่บ้าน เพิ่มเติมสัดส่วนของสวนและต้นไม้ให้มากขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจเชิงบวกของทุกชุมชน เช่น รางวัลชุมชนดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดระบบน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดสรรให้งบประมาณในสัดส่วนที่เหมาะสมและยุติธรรม ในขณะที่มีการปรับโทษ ชุมชน เสื่อมโทรม น้ำเสีย น้ำเน่า ด้วยเช่นกัน ทั้งภาครัฐและเอกชน ลดความคิด ต่างคนต่างอยู่ ใส่ทัศนคติ “ความรับผิดชอบร่วม” เพื่อความยั่งยืนในอนาคต

3.4 วางผังเมืองเพื่ออนาคต โดยปรับสมดุลการอยู่อาศัย ในการให้การศึกษาปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างเมืองแบบยั่งยืนวางแผนไม่ให้ชุมชนสร้างบ้านรुकล้ำ คูคลองสาธารณะ การสร้างความเท่าเทียมของบ้านและชุมชนต่อการอยู่อาศัยร่วมกันปัญหาการถมที่สูงของคนรวยล้อมที่คนจนอย่างเห็นแก่ตัวควรมีช่องระบายน้ำร่วมใต้ดินซึ่งไม่ก่อให้เกิดแอ่งกระทะหลังน้ำหลาก โดยนำหลักคิดของความร่วมทุกข์ร่วมสุข ฉะนั้นจึงขอเสนอแนะให้มีการยกเครื่องเมืองทั้งระบบตั้งแต่กฎหมายผังเมือง กฎหมายอื่นๆ ในความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและสันติสุข

3.5 ใช้หลักธรรมในการสร้างความสามัคคี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดปทุมธานี ทั้งราชการบริหารส่วนกลาง (กระทรวง, กรม) ราชการบริหารส่วนภูมิภาค (จังหวัด, อำเภอ) และส่วนท้องถิ่น (อบจ, เทศบาล, อบต.)

อภิปรายผล

น้ำท่วมไม่ได้เกิดจากธรรมชาติอย่างเดียว แต่เกิดจากความผิดพลาดของนโยบายและการจัดการน้ำรวมทั้งปัญหาการใช้ที่ดินที่ขาดการควบคุม ในขณะที่แนวทางการแก้ปัญหาของภาครัฐยังคงเน้นสิ่งก่อสร้างเป็นหลัก ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ ให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมสร้างรูปแบบการจัดการจากล่างขึ้นบน โดยที่การจัดการนั้นเป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย มีอิสระและความยั่งยืนทางการเงิน และมีธรรมาภิบาลโดยสร้างกรอบกติกาทางกฎหมายกำกับกับการบริการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษภา ผาทอง ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง นวัตกรรมจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยโดยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการ ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยโดยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดหนองคาย (1) โดยทั่วไปชาวบ้านจะใช้วิธีการแบบเรียบง่ายโดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยอาศัยแนวคิดวิธีการ ที่สอดคล้องกับพื้นที่ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชน อันเกิดจากความสามารถและประสบการณ์สืบทอดกันมาที่สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เพื่อการจัดสรรน้ำและการใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำสวยในการหล่อเลี้ยงชีวิต ซึ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำสวยเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ สิ่งมีชีวิตที่หล่อเลี้ยงชาวบ้านมาอย่างยาวนาน (2) การใช้น้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการจับสัตว์น้ำ เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้หน่วยงานภาครัฐพยายามเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา (3) การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ จังหวัดหนองคาย ต้องทำในเชิงบูรณาการทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคชุมชนเพื่อความเข้าใจและรับทราบแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 2) ผลการดำเนินการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่

ลุ่มน้ำสวยของจังหวัดหนองคาย จากสถานการณ์ที่ผ่านมาชาวบ้านมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำสวยโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทั่วไปจะใช้วิธีการแบบเรียบง่ายโดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยอาศัยแนวคิด วิธีการที่สอดคล้องกับพื้นที่ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเครื่องมือ ไม่เพียงพื่อต่อการพัฒนา จึงต้องบูรณาการแนวทาง ได้แก่ (1) การขุดลอก (2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ระบบโครงสร้างชลประทาน และจำเป็นต้องอาศัยความรู้เชิงวิชาการนำมาสู่ความรู้พร้อมใช้ ประกอบด้วย (1) โครงสร้างชลประทาน (2) การจัดการแบบมีส่วนร่วม (3) ระบบประมง โดยชาวบ้านต้องเคารพในกฎหมาย (4) การจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร (5) การสร้างระบบและกลไก (6) อาศัยเทคนิคและกระบวนการบริหารจัดการ (7) สร้างเกษตรกรรมที่หลากหลาย 3) นวัตกรรม/รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยโดยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดหนองคาย ที่ค้นพบจะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เป็นการแก้ปัญหาขั้นพื้นฐาน นวัตกรรม/รูปแบบโครงสร้างเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย (1) การจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมโครงสร้างเชิงบูรณาการด้วยการขุดลอก (2) การจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมโครงสร้างเชิงบูรณาการด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (3) การจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมโครงสร้างเชิงบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) การจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมโครงสร้างเชิงบูรณาการด้วยระบบโครงสร้างชลประทาน ขั้นที่ 2 นวัตกรรม/รูปแบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม (2) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมด้านความมั่นคงของระบบนิเวศ (3) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอุปโภค – บริโภค (4) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ (5) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ (6) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมจากภัยพิบัติ (7) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อการกำกับ ควบคุม ติดตาม และประเมินผล และขั้นที่ 3 นวัตกรรม/รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่ม ประกอบด้วย 1) แผนแม่บทเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แม่น้ำไหลผ่าน 6 ตำบล 2) การท่องเที่ยวธรรมชาติวิถีเกษตร 3) ตั้งศูนย์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีริมน้ำเป็นจุดตามตำบลที่แม่น้ำไหลผ่าน 4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญา “ม่วน ชื่น โฮ แซว กินข้าวซุ่มกัน”

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าจุดอ่อนในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมจังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่ ปี 2538,2549,2554 และ2565 สรุปดังนี้

1. รัฐบาลทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ไม่ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางและกติกาการวางแผนและการควบคุมการใช้ที่ดินเลย ยังคงมีนโยบาย แผน และโครงการต่างๆ ที่เน้นสิ่งก่อสร้าง

2. ชุมชนรวมกลุ่มรับมือกับปัญหาน้ำท่วมบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือเยียวยา

3. คริวเรือปรับตัวหลังน้ำท่วม แต่ในระดับชุมชนและเมืองแทบไม่มีการปรับตัวใดๆ

4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีขีดความสามารถจำกัดในเชิงระบบตามกฎหมายกระจายอำนาจ มีพันธกิจด้านวางแผนใช้ที่ดิน แต่กลับขาดบุคลากรและงบประมาณ

5. การรวมตัวแบบไม่เป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยในหลายชุมชน แต่มีข้อจำกัดในระยะยาว เพราะพันธมิตรและเครือข่ายท้องถิ่นไม่สามารถจัดการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายใหม่ในชุมชนได้

6. ในระดับประเทศ ภูมิภาค และท้องถิ่น ไม่เปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันทั้งในเรื่องกติกาดำเนินการกฏกติกาเกี่ยวกับทางเลือกร่วมกันของสังคม

7. ขาดเครื่องมือการควบคุมการใช้ที่ดิน

8. ขาดการวางผังเมืองที่มีประสิทธิภาพ

9. จังหวัดปทุมธานี มีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง แต่น้ำท่วมที่ผ่านมาไม่ได้รับการแจ้งเตือนล่วงหน้าเท่าที่ควร ดังนั้น ข้อเสนอแนะที่สำคัญสำหรับนิคมอุตสาหกรรม คือ

9.1 เรื่องการแจ้งเตือนเป็นเรื่องสำคัญที่ภาครัฐต้องทำ เพราะในอนาคตมีโอกาสเกิดน้ำท่วมอีก

9.2 รัฐบาลต้องมีแผนดำเนินการจัดการที่ชัดเจนเกี่ยวกับน้ำท่วมนิคมอุตสาหกรรม

9.3 ผู้ประกอบการต้องการการส่งเสริม สนับสนุน เพื่อการปรับตัวรับมือกับน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพ

9.4 รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาคารกั้นกั้นน้ำท่วม

9.5 รัฐบาลควรจัดการให้ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดการปัญหาน้ำท่วม เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่เต็มใจเข้าร่วม

9.6 ผู้ประกอบการต้องมีบทบาทการจัดการเรื่องน้ำท่วมในชุมชนเพิ่มขึ้น เช่น การแบ่งปันความรู้ และบทบาทผู้นำในการบริหารจัดการ ซึ่งผู้ประกอบการมีความพร้อมอยู่แล้ว

ดังที่ งานวิจัยของ พรพิไล เลิศวิชา และคณะ (2546) ในเรื่องพลวัตชุมชนลุ่มน้ำขาน ได้ชี้ให้เห็นถึงพลังทางสังคมที่เกิดจากรูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบเหมืองฝาย ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการน้ำที่ชุมชนได้รื้อฟื้น ผลิตซ้ำ และปรับประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ๆ ดังเช่นกรณีฝายบ่อเย็นที่ตกต่ามาหลายปีแต่แก่ฝายคนใหม่ได้รื้อฟื้นพลังเหมืองฝายกลับมา ในหมู่ชาวนาก็ยังมีความเข้าใจในชะตากรรมร่วมกัน และหลายกรณีที่มีการพิพาทแก่ฝาย และกฎระเบียบของเหมืองฝายก็ยังสามารถใช้จัดการได้อยู่ แต่การครอบงำโดยรัฐเป็นเงื่อนไขที่ทำทลายว่าพลังของเหมืองฝายจะมีศักยภาพความยืดหยุ่นในการเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เพียงใด และยังพบอีกว่าถึงแม้องค์กรเหมืองฝายจะเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก แต่อุดมการณ์ของชาวนาต่อการจัดการทรัพยากรที่เป็นของส่วนรวมของชุมชน ได้รับการผลิตซ้ำกับทรัพยากรอื่นๆ เช่น การจัดการป่าชุมชน การจัดการที่ดินชุมชน ฯลฯ ซึ่งล้วนดำเนินตามอุดมการณ์ที่ปรากฏในระบบเหมืองฝายนอกจากนี้ยังมีงานศึกษาที่พยายามอธิบายถึงข้อจำกัดของรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำแบบเดิม และพยายามนำเสนอรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การลงทุนน้อยไปในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมของรัฐบาลเป็นผลที่มาจากการละเลยการเตรียมพร้อมในขณะที่ต้องเผชิญกับต้นทุนที่สูงขึ้นในการฟื้นฟูและบูรณะ การลงทุนที่น้อยเกินไปนี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อบุคคลและชุมชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ดังนั้น รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณจากงบกลาง เร่งด่วนฉุกเฉิน ไปสู่ท้องถิ่นเพื่อเตรียมป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมให้เพิ่มมากขึ้น

1.2 โดยเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่สำคัญสำหรับการวางแผนระยะยาวและการลงทุนในภัยพิบัติน้ำท่วม การลดความเสี่ยง ความท้าทายที่เผชิญในการบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมในหลายแง่มุม ตั้งแต่การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเตรียมพร้อมที่ไม่เพียงพอ เช่น การขุดลอกแม่น้ำ คูคลอง หนอง บึง การปลูกป่า ปลูกต้นไม้ในชุมชน เป็นต้น

1.3 เสริมสร้างการกำกับดูแลความเสี่ยงส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น , การจัดทรัพยากรทางการเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายการลดความเสี่ยง การจัดตั้งระบบการเตือนภัยล่วงหน้า ส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรมที่สามารถนำไปสู่การจัดการวิกฤติเชิงกลยุทธ์ได้ ด้วยการนำหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเรื่อง ความสามัคคี (อปริหานิยธรรม) มาเป็นแนวให้ทุกภาคส่วนถือปฏิบัติ ทำความเข้าใจ เพื่อจัดการกับวิกฤตการณ์ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่เป็นแกนหลักของการจัดการวิกฤต ด้วยกระบวนการพิจารณาที่ทำให้ค่านิยมชัดเจน มันแสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์ส่วนรวมและ ส่วนบุคคลนั้นเกี่ยวพันกันอย่างไรมันสรุปว่าค่านิยมควรชี้้นำการจัดลำดับความสำคัญของ แผนงานโครงการและเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของข้อมูลการสื่อสารที่ดีและความเชื่อถือของสาธารณชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาหาแนวทางเตรียมพร้อมรับมือกับโลกที่ประสบกับวิกฤตเกี่ยวข้องกับ ระบบหลายระบบมากขึ้นในพื้นที่ขนาดใหญ่และขยายไปทั่วโลก ซึ่งรวมถึงวิกฤตการณ์ทางการเงิน การระบาดใหญ่ของโควิด -19 วิกฤตที่เกิดจากสงครามในยูเครนและวิกฤตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลักษณะทั่วไปของภัยคุกคามเหล่านั้นและผลกระทบต่อสังคม ได้แก่การมีอยู่ของปัจจัยเสี่ยงหลายอย่างที่น่าจะกระตุ้นให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องในภาคส่วนที่ เชื่อมโยงกันมากขึ้นความเร็วของการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนของวิกฤตการณ์กำลัง เพิ่มขึ้น และกระบวนการที่ตามมาจะไม่สามารถย้อนกลับได้

2.2 ศึกษาหาแนวทางช่วยชุมชนเปราะบางในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ได้อย่างไร โดยเฉพาะความเปราะบางของประชาชนกลุ่มต่างๆ นโยบายของส่วนกลางส่วน ภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นจะแน่ใจได้อย่างไร เรื่องนี้จะได้รับการแก้ไขอย่างเพียงพอในลักษณะ บูรณาการ และวิธีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน

2.3 ศึกษาความสามารถในการเคลื่อนไหวของผู้คนภายในเมืองและระหว่างเมือง เพื่อรับมือและปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์น้ำท่วมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เกษญา ผาทอง. (2562). นวัตกรรมการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยโดยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดหนองคาย. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน).
- จังหวัดปทุมธานี. (2561). รายงานแผนหลักการพัฒนาลุ่มน้ำ. ปทุมธานี: สำนักบริหารโครงการกรมชลประทาน.
- พรพิไล เลิศวิชา และ อรุณรัตน์วีเชียรเชียว. (2546). ชุมชนหมู่บ้านลุ่มน้ำขาน : โครงการวิจัยพลวัตเศรษฐกิจชุมชน 3 ลุ่มน้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2543-2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.). (2562). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.
- สุกาญจน รัตนเลิศนุสรณ. (2550). หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.

การส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา :

กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสวายสอ จังหวัดบุรีรัมย์*

PROMOTING THE USE OF EXTERNAL ASSESSMENT RESULTS TO
IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS : CASE
STUDY OF BAN SAWAI SOR SCHOOL BURIRAM PROVINCE

ณัฐตะวัน ลิ้มประสงค์¹ พิศุทธิ์ บัวเปรม² ประสิทธิ์ ไชยศรี³ ปณิตา เนียมสร⁴ และรัตน์ฐภัทร ธนโชติสุขสabay⁵

Nattawan Limprasong¹ Pisut Buaprem² Prasit Chaisri³ Panita Niamsom⁴ and Rattapat Thanachotsuksabai⁵

¹มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น วิทยาเขตวัชรพล, ²มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ³มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์, ⁴มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ⁵มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น วิทยาเขตวัชรพล

¹Western University, Watcharapol Campus, ²Phetchabun Rajabhat University, ³Phetchabun Rajabhat
University, ⁴Pathumthani University, ⁵Western University, Watcharapol Campus

Corresponding author E-mail: pomnattawan2503@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ช่วงแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และช่วงที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อโดยการส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน 2. ประเมินความเสี่ยง 3. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนบ้านสวายสอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 รวม 16 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก แบบวิเคราะห์ความเสี่ยง แบบบันทึกการดำเนินงาน และแบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

---

* Received 13 November 2023; Revised 13 December 2023; Accepted 27 December 2023

ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา 3 ด้าน มีดังนี้ 1. สถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) - 0.03 สภาพแวดล้อมภายในมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) 0.23 ผลการประเมินสถานภาพบนแกนความสัมพันธ์ของ SWOT อยู่ในช่วง STAR และมีอัตราการเติบโตขององค์กรสูง 2. การประเมินความเสี่ยง มี 7 ประเด็น คือ 1) งบประมาณไม่เพียงพอ 2) อัตรากำลังไม่เพียงพอ 3) สื่อ – อุปกรณ์ เทคโนโลยีในการใช้จัดการเรียนการสอน 4) อุบัติเหตุจากเครื่องเล่นสนาม 5) การพัฒนาบุคลากรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ 6) ความปลอดภัยของอาคารสถานที่ และ 7) กลไกในการนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้ และ 3. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์และนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ มีโครงการระดับปฐมวัย 8 โครงการ ระดับขั้นพื้นฐาน 15 โครงการ

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การนำผลประเมินภายนอกไปใช้, การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

Abstract

This research is for the development of external assessment results for educational institution quality improvement. The sample was obtained by purposive sampling, including academics from ONESQA, coordinators from higher education institutions, Experts, Education Supervisors, Administrator and Teachers of Ban Sawai So School. There were 16 students in Buriram Primary Educational Service Area Office 3. The tools used were the internal and external environment analysis form, the risk analysis form. operation record form and a satisfaction assessment form The qualitative data were analyzed using content analysis. Statistics used were mean and standard deviation.

The results of the research showed that the promotion of using external assessment results to improve the quality of educational institutions in 3 aspects was as follows: 1. The status of external environmental factors had an average ($\bar{x}$) - 0.03, an internal environment had an average ($\bar{x}$) 0.23. The relationship axis of SWOT is in the STAR range, meaning share and high growth rate of the organization. 2. Risk assessment has 7 issues: 1) Insufficient budget

2) Insufficient manpower 3) Media - equipment, technology in teaching and learning use 4) Accidents from field players 5) Personnel development to become a learning organization 6) Safety of buildings and 7) Mechanisms for using measurement and evaluation tools and 3. Formulating strategic plans and implementing strategies. There are 8 projects in the early childhood level, 15 projects in the basic level.

Keywords: Promotion, Utilization of external assessment results, Educational institution quality development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐในรูปแบบขององค์การมหาชน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ มีอิสระในการบริหาร การจัดการ และเกิดความคล่องตัวในการทำงาน โดยทำหน้าที่ประเมินคุณภาพสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน แต่ปรากฏชัดว่าการดำเนินการของสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามความมุ่งหวัง ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2559- 2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า ผลการประเมินที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ การบริหารจัดการของสถานศึกษายังไม่สามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2560)

นอกจากนี้ในรอบ 2-3 ปีที่ผ่านมาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2563-2564) ได้ทำการประเมินภายใต้สถานการณ์ COVID – 19 ในลักษณะของการประเมินรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) และจากการสอบถามเอกสารที่สถานศึกษาส่งมาส่วนใหญ่ไม่ได้นำข้อเสนอแนะของหน่วยงานต้นสังกัดไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงอาจมีสาเหตุมาจากปัญหาความเชื่อมโยงระหว่างระบบประกันคุณภาพภายในกับการประเมินภายนอก การวิเคราะห์ผลการประเมินในรอบปีที่ผ่านมา

การขาดความต่อเนื่อง การขาดองค์ความรู้ที่จะดำเนินการพัฒนาต่ออย่างไร ปัญหาด้านโครงสร้าง การบริหาร งบประมาณ ทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการบริหารจัดการที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ความไม่เข้าใจในระบบวัฒนธรรมของการประกันคุณภาพที่แตกต่าง ไม่สอดคล้อง และเอื้อต่อการดำเนินการกิจให้ปฏิบัติได้จริงตามบริบทของสถานศึกษา ขาดการสนับสนุนส่งเสริม การพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา และไม่นำผลการประเมินภายนอกไปส่งเสริม พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ฯลฯ ที่กล่าวมาล้วนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งสิ้น

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเรื่อง “การส่งเสริมการนำผล ประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา” โดยยึดหลักการสำคัญในการดำเนินงาน 5 ประการ คือ 1) กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดนำผลการ ประเมินภายนอกไปใช้ 2) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษา ประเด็นที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน รายการ ความเสี่ยงสำคัญ ๆ ประเด็นที่ควรปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และประเด็นที่ควรพัฒนาขึ้นสู่ การสร้างนวัตกรรมต้นแบบ 3) ให้สถานศึกษาจัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพพร้อมกับหน่วยงานต้น สังกัดที่กำกับดูแล โดยมุ่งเน้นประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน และรายการความเสี่ยงสำคัญ ๆ ของสถานศึกษา ที่ควรขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงระบบสารสนเทศร่วมกัน 4) เน้น ให้สถานศึกษาจัดทำคำรับรองการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดในการแก้ไข ป้องกัน หรือปรับปรุงพัฒนา แล้วดำเนินการแบบต่อเนื่อง 5) ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้สถานศึกษาได้มองเห็นแนวปฏิบัติที่ดี หรือนวัตกรรมต้นแบบ ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้โดยประสานความร่วมมือกับต้นสังกัด ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูของสถานศึกษา และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ดำเนินโครงการส่งเสริม การนำผลประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้มีแนวปฏิบัติที่ดี มีความเหมาะสม ความ เป็นไปได้ มีการพัฒนาขั้นตอน เครื่องมือ และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงพัฒนา กระบวนการในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และภายในสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินความเสี่ยงของสถานศึกษา
3. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และนำไปสู่การปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง จากการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนบ้านสวายสอ ตำบลถนนหัก อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่สถานศึกษา ดังนี้

ศูนย์ประสานงาน สมศ. (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์) ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา ศูนย์ประสานงาน สมศ. และผู้ทรงคุณวุฒิ ประชุมสร้างความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคน กำหนดวันลงพื้นที่ site visit online ครั้งที่ 1/2565 วันที่ 8 กันยายน 2565 ครั้งที่ 2/2565 วันที่ 24 พฤศจิกายน 2565 ครั้งที่ 3/2566 วันที่ 27 มกราคม 2566 ครั้งที่ 4/2566 วันที่ 16 มีนาคม 2566

ขั้นตอนที่ 2 การลงพื้นที่สถานศึกษา (Site Visit)

เตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ก่อนการลงพื้นที่ ประกอบด้วย

- 1) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
- 2) ติดตามความก้าวหน้าในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
- 3) ติดตาม และประเมินความสำเร็จการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เครื่องมือวิจัย

แบบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก แบบวิเคราะห์ความเสี่ยง แบบบันทึกการดำเนินงาน แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบบันทึกการปฏิบัติงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีประชุม และฝึกปฏิบัติการด้วยระบบออนไลน์จำนวน 6 ครั้ง มีการกำกับติดตาม และคืนข้อมูลให้สถานศึกษาทุกครั้งหลังการประชุมปฏิบัติการแล้วเสร็จ สถานศึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้วิธีการประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา และเปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์กำหนดความหมายตามแนวคิดของ (Best, 1981)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ด้วยการสังเคราะห์รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ COVID-19 พบว่า

1. ผลการประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (STEP) โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 0.03 และรายด้านได้แก่ ด้านสังคม-วัฒนธรรม (S) ค่าเฉลี่ย - 0.03 ด้านเทคโนโลยี (T) ค่าเฉลี่ย - 0.19 ด้านเศรษฐกิจ (E) ค่าเฉลี่ย - 0.11 ด้านการเมืองและกฎหมาย (P) ค่าเฉลี่ย 0.14 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน ผลการประเมินโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 0.23 แยกเป็นรายด้านได้แก่ ด้านโครงสร้างและนโยบาย (S1) ค่าเฉลี่ย 0.01 ด้านผลผลิตและการบริการ (S2) ค่าเฉลี่ย - 0.02 ด้านบุคลากร (M1) ค่าเฉลี่ย 0.06 ด้านประสิทธิภาพการเงิน (M2) ค่าเฉลี่ย 0.01 ด้านวัสดุ และ อุปกรณ์ (M3) ค่าเฉลี่ย 0.02 ด้านการบริหารจัดการ (M4) ค่าเฉลี่ย 0.15

ตารางที่ 1 การประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (STEP)

ประเด็นตัวชี้วัด	น้ำหนักคะแนน	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		สรุปผลการวิเคราะห์
		โอกาส(+)	อุปสรรค (-)	โอกาส (+)	อุปสรรค (-)	
	เต็ม 1	1-5	1-5	(+)	(-)	
1. ด้านสังคม-วัฒนธรรม	0.33	1.29	1.39	0.43	0.46	-0.03
2. ด้านเทคโนโลยี	0.22	0.00	0.85	0.00	0.19	-0.19
3. ด้านเศรษฐกิจ	0.30	1.07	0.71	0.32	0.21	0.11
4. ด้านการเมืองและกฎหมาย	0.13	1.06	0.00	0.14	0.00	0.14
ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงประเมินสถานภาพปัจจัยภายนอก (STEP)				0.88	0.86	0.03
สรุปการประเมินสถานภาพปัจจัยภายนอก (STEP)				0.01		

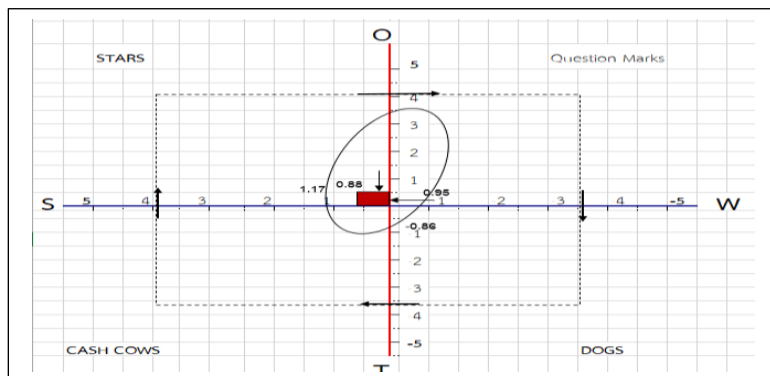
จากตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินสถานภาพของโรงเรียนบ้านสวายสอ ประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (STEP) ทั้ง 4 ด้าน มีคะแนนด้านโอกาส 0.88 คะแนนด้านอุปสรรค 0.86 และสรุปผลการวิเคราะห์ 0.03 และรายด้านได้แก่ ด้านสังคม-วัฒนธรรม (S) ค่าเฉลี่ย - 0.03 ด้านเทคโนโลยี (T) ค่าเฉลี่ย - 0.19 ด้านเศรษฐกิจ (E) ค่าเฉลี่ย - 0.11 และด้านการเมืองและกฎหมาย (P) ค่าเฉลี่ย 0.14

ตารางที่ 2 การประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน (2S4M)

ประเด็นตัวชี้วัด	น้ำหนักคะแนน	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		สรุปผลการวิเคราะห์
		จุดแข็ง (+)	จุดอ่อน (-)	จุดแข็ง (+)	จุดอ่อน (-)	
	คะแนนเต็ม 1	1-5	1-5			
1. ด้านโครงสร้างและนโยบาย	0.20	1.27	1.23	0.25	0.25	0.01
2. ด้านผลผลิตและการบริการ	0.14	0.93	1.07	0.13	0.15	-0.02
3. ด้านบุคลากร	0.16	1.39	1.05	0.22	0.17	0.06
4. ด้านประสิทธิภาพทางการเงิน	0.12	0.73	0.63	0.09	0.08	0.01
5. ด้านวัสดุและอุปกรณ์	0.10	1.07	0.92	0.11	0.09	0.02
6. ด้านการบริหารจัดการ	0.28	1.32	0.77	0.37	0.22	0.15
ค่าเฉลี่ยคะแนนจริงประเมินสถานภาพปัจจัยภายใน (2S4M)				1.17	0.95	0.23
สรุปการประเมินสถานภาพปัจจัยภายใน (2S4M)				0.11		

จากตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน (2S4M) ทั้ง 6 ด้าน พบว่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 0.23 มีคะแนน จุดแข็ง 1.17 คะแนนจุดอ่อน 0.95 ผลการวิเคราะห์ 0.23 รายด้านได้แก่ ด้านโครงสร้างและนโยบาย (S1) ค่าเฉลี่ย 0.01 ด้านผลผลิตและการบริการ (S2) ค่าเฉลี่ย- 0.02 ด้านบุคลากร (M1) ค่าเฉลี่ย 0.06 ด้านประสิทธิภาพทางการเงิน (M2) ค่าเฉลี่ย 0.01 ด้านวัสดุและอุปกรณ์ (M3) ค่าเฉลี่ย 0.02 ด้านการบริหารจัดการ (M4) ค่าเฉลี่ย 0.15

ผลการประเมินสถานภาพของโรงเรียนบ้านสวายสอ บนแกนความสัมพันธ์ SWOT รายละเอียดตามแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 การประเมินสถานภาพบนแกนความสัมพันธ์ SWOT

จากแผนภาพ ผลการประเมินสถานภาพของโรงเรียนบ้านสวายสอ บนแกนความสัมพันธ์ SWOT อยู่ในช่วง STAR ซึ่งหมายถึง มีส่วนแบ่ง และมีอัตราการเติบโตขององค์กรสูงจึงจำเป็นต้องมีการลงทุนเพิ่ม อีกทั้งการสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษา จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาสถานภาพขององค์กร

2. ผลการประเมินความเสี่ยง พบว่า สถานศึกษาได้วิเคราะห์ตนเองจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไว้ 7 ประเด็น รายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเสี่ยงของโรงเรียนบ้านสวายสอ

ความเสี่ยงในการพัฒนา คุณภาพจากผลการประเมิน	ระดับความถี่หรือ โอกาสที่จะเกิด (1)					ระดับความรุนแรง ของผลกระทบของ ความเสี่ยงที่จะเกิด (2)					ระดับ ความ เสี่ยง (1) x (2)	การจัดลำดับ ความสำคัญ ของความ เสี่ยง
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
1. งบประมาณไม่เพียงพอ				✓						✓	20	สูงมาก
2. อัตรากำลังไม่เพียงพอ (ครู)			✓						✓		12	สูง
3. สื่อ – อุปกรณ์ เทคโนโลยี ในการใช้จัดการเรียนการสอน (ทีวี, คอมพิวเตอร์, อุปกรณ์ ทางวิทยาศาสตร์)			✓						✓		9	ปานกลาง
4. อุบัติเหตุจากเครื่องเล่นสนาม		✓							✓		6	ปานกลาง
5. การพัฒนาบุคลากรผู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน			✓						✓		12	สูง
6. ความปลอดภัยอาคารสถานที่			✓						✓		9	ปานกลาง
7. กลไกในการนำเครื่องมือ วัด และประเมินผลทั้งระดับ ปฐมวัย และประถมศึกษาใน				✓						✓	20	สูงมาก

8 กลุ่มสาระในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ																				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์จำแนกไว้เป็น 7 ประเด็น มีระดับความเสี่ยง ดังนี้ 1) งบประมาณไม่เพียงพอ และ 7) กลไกในการนำเครื่องมือวัดและประเมินผลทั้งระดับปฐมวัย และประถมศึกษาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ระดับความเสี่ยงมีค่า 20 สูงมาก 2) อัตราค่าจ้างไม่เพียงพอ และ 5) การพัฒนาบุคลากรผู้สอนแห่งการเรียนรู้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน ระดับความเสี่ยงมีค่า 12 สูง และ 3) สื่อ – อุปกรณ์ เทคโนโลยีในการใช้จัดการเรียนการสอน (ทีวี, คอมพิวเตอร์, อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์) 6) ความปลอดภัยของอาคารสถานที่ และ 4) อุบัติเหตุจากเครื่องเล่นสนาม ระดับความเสี่ยงมีค่า 6 ปานกลาง จากนั้นนำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสวายสอ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในการดำเนินงานได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการสังเคราะห์รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก (SAR) ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ปีการศึกษา 2564 ประเด็นที่ควรพัฒนาให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีใน 3 ประเด็นหลัก คือ ด้านสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์และนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การปฏิบัติ สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านสถานภาพปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และภายใน มีผลการประเมินปัจจัยภายนอก โดยรวมด้านสังคม-วัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย มีค่าเฉลี่ย - 0.03 ผลการประเมินบนแกนความสัมพันธ์ของ SWOT อยู่ในช่วง STAR หมายถึง มีส่วนแบ่ง และมีอัตราการเติบโตขององค์กรสูงจึงจำเป็นต้องมีการลงทุนเพิ่ม อีกทั้งการสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษา จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาสถานภาพขององค์กร ซึ่งบุญทวารณ วิงวอน (2556 : 263, 273) กล่าวว่า ในเชิงธุรกิจต้องทำการศึกษาสภาพแวดล้อมที่สำคัญ 2 ประเภท คือ 1. การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยโอกาส และอุปสรรคซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ และ 2. การวิเคราะห์

สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วยจุดแข็ง และจุดอ่อน เป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ โดยทั้ง 2 แบบ เป็นสิ่งที่ธุรกิจต้องเผชิญและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงต้องนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน นอกจากนี้การวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ กลยุทธ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพื่อประเมินธุรกิจว่า องค์กรจะต้องดำเนินการไปในทิศทางใด

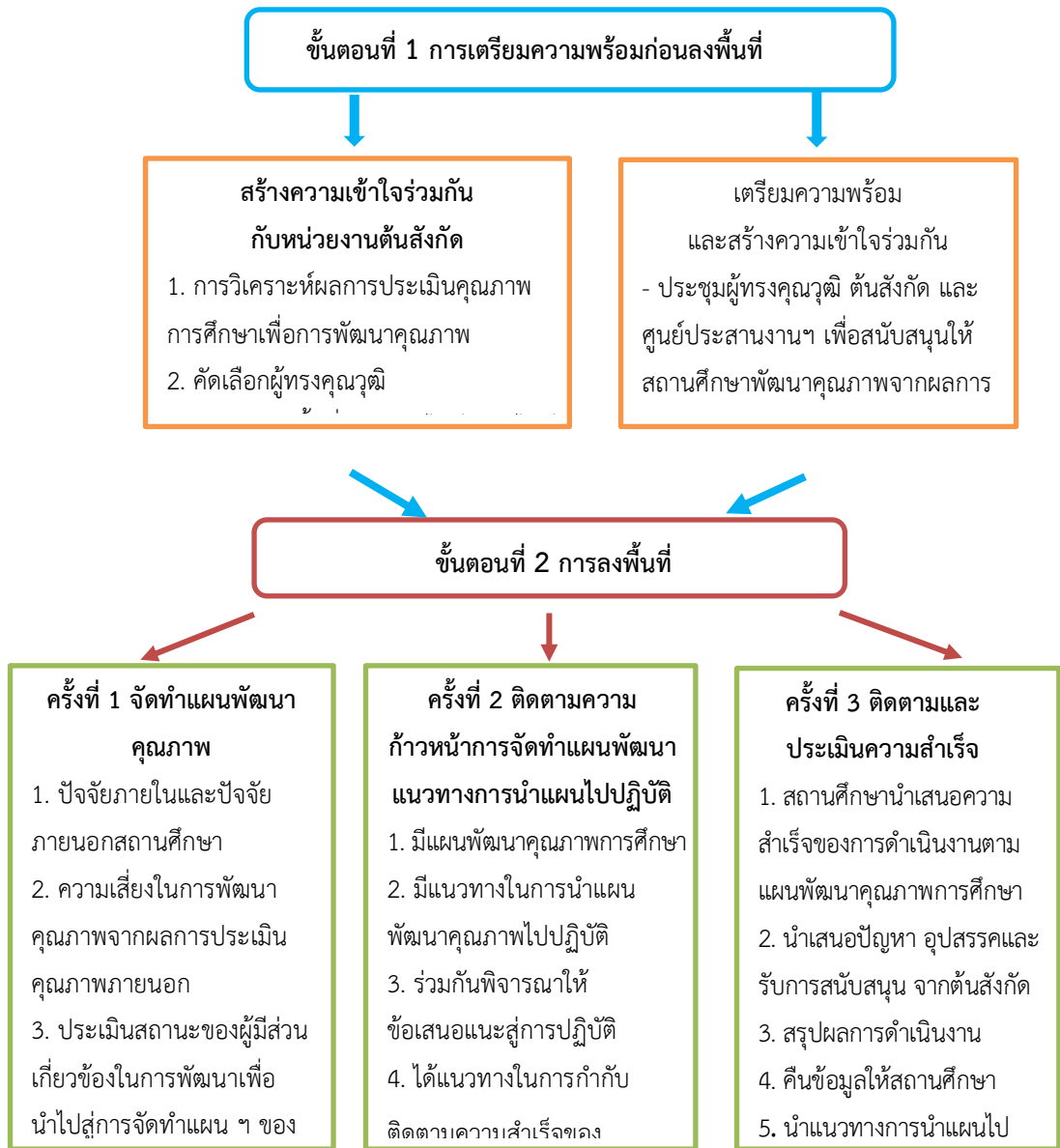
โรงเรียนวัดหงส์บุษมาวาส (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563 - 2565: 38-39) ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของโรงเรียนอยู่ในลักษณะ “เอื้อและแข็ง” (STAR) กล่าวคือ โรงเรียนมีโอกาที่จะพัฒนาภารกิจในการจัดการศึกษา และให้บริการทางการศึกษากับชุมชน หรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ตรงตามความรู้ความสามารถของ ตนเอง และมีการพัฒนาดตนเองอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ เป็นระบบชัดเจนและมีคุณภาพ ด้านระบบบริการและการให้บริการที่ดีมีชื่อเสียงเป็นจุดแข็ง ในการพัฒนาภายใต้ การส่งเสริมสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย ซึ่งมีระเบียบพระราชบัญญัติที่เอื้อต่อการดำเนินการ

ประเด็นที่ 2 ผลการประเมินความเสี่ยง พบว่า ระดับความเสี่ยงสูงมาก คือ ด้านงบประมาณ และด้านกลไกในการนำเครื่องมือวัดและประเมินผล รองลงมาระดับความเสี่ยงสูง ด้านอัตรากำลัง และด้านการพัฒนาบุคลากรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สุดท้ายระดับความเสี่ยงปานกลาง คือ ด้านสื่อ-เทคโนโลยีในการใช้จัดการเรียนการสอน และด้านความปลอดภัยของอาคารสถานที่ ดังนั้น ประเด็นที่สถานศึกษาต้องเร่งปฏิบัติก่อนเป็นลำดับแรก คือ ด้านงบประมาณ และด้านกลไกในการนำเครื่องมือวัดและประเมินผล ซึ่งโรงเรียนบ้านสวายสอได้ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หน่วยงานต้นสังกัด คณะครู ผู้ประสานงานจาก สมศ. และผู้ทรงคุณวุฒิ วางแผนดำเนินงานตามระบบบริหารงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ได้ ผลลัพธ์ คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 4 ปี พ.ศ. 2566 – 2569 ในเรื่องประเด็นความเสี่ยงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ ช่วยตระกูล (2551) พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเงิน ด้านความมั่นใจ ทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการความปลอดภัย โดยปัจจัยความเสี่ยงของสถานศึกษาในเมือง นอกเมือง และในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน

ประเด็นที่ 3 ผลการจัดทำแผนกลยุทธ์ และนำสู่การปฏิบัติ พบว่า โรงเรียนนำผลการประเมินภายนอกจากรายงานที่ สมศ. มาวิเคราะห์วางแผนการดำเนินงานไปใช้จัดโครงการตามปฏิทินการศึกษา กำหนดแผนยุทธศาสตร์ และนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ จัดโครงการระดับปฐมวัย 8 โครงการ ระดับพื้นฐาน 15 โครงการ มีการประเมิน นำผลการประเมิน ข้อเสนอแนะไปใช้ปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป และนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษานำเสนอให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบทุกปีการศึกษาซึ่ง เกื้อจนก เอื้อวงศ์ (2565) กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผล ซึ่งสมรรถนะที่สำคัญประกอบด้วย 1) การแปลงนโยบาย 2) การสร้างความเข้าใจ และการยอมรับนโยบาย 3) การจัดโครงสร้าง 4) การจัดการทรัพยากร 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การควบคุมกำกับ และประเมินผล 7) การสร้างความเป็นปึกแผ่น สำหรับ Hill and Hupe (2014) เสนอการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ มีลักษณะเหมือนกับการบริหารจัดการ คือ 1) จัดทำข้อบัญญัติในการดำเนินงานให้ชัดเจน 2) กำหนดภารกิจและความสามารถในการทำงานให้ชัดเจน 3) จัดทรัพยากรสนับสนุนอย่างพอเพียง 4) สร้างแรงจูงใจภายในให้มากขึ้น 5) สร้างความตระหนักให้ยอม ปฏิบัติตามมาตรฐานกำหนด 6) กระบวนการทำงาน 7) ภาวะผู้นำ และ 8) อบรม/พัฒนาผู้ปฏิบัติงานไป พร้อมกับการทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาของตนเองตามบริบท โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนบ้านสวายสอ นำเสนอกระบวนการการส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา นำแผนไปสู่การปฏิบัติ กำกับติดตาม จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาใช้เป็นกรอบทิศทางพัฒนาการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนเพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนให้มีความสามารถ เต็มศักยภาพ และนำไปเป็นนโยบายการพัฒนาสถานศึกษา โดยกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเป็นระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ.2566-2569)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาที่เป็นสายครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ควรมีการประสานความร่วมมือกันในการเป็นพี่เลี้ยง ให้องค์ความรู้ของการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้กับสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในท้องถิ่นของตนเอง

2. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกไปแล้วควรสนับสนุนให้ ครูทุกคนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาสถานศึกษา ด้วยกระบวนการ PLC ให้มากขึ้น มีความต่อเนื่อง ยั่งยืนเพราะเป็นเรื่องจำเป็นของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาไปใช้กับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทุกระดับ

2. ควรนำรูปแบบการพัฒนาการส่งเสริมการนำผลประเมินภายนอกไปใช้พัฒนา คุณภาพสถานศึกษาด้วยรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2565). การนํานโยบายไปปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา : สมรรถนะและ แนวทางการพัฒนา. ครุศาสตร์สาร. 16(1), 77.

ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญทวรรณ วิงวอน. (2556). การเป็นผู้ประกอบการโลกาภิวัตน์. (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास. (2560). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563 – 2565. (2563). ปทุมธานี: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2560). บริษัท พริกหวาน กราฟฟิคจำกัด.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). คู่มือปฏิบัติการส่งเสริมสถานศึกษาเพื่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา. ประสานการจัดพิมพ์: ภารกิจส่งเสริมและพัฒนาสัมพันธ์. 2556.

Hill, M., & Hupe, P. (2014). Implementing public policy: An introduction to the study of operational governance. (3rd ed.). London: Sage SAGE Publications.

Best, J.W. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice – Hall.

ทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงาน
วิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี*

ATTITUDES OF TEACHERS TOWARDS ACADEMIC
ADMINISTRATION IN THE MODERN ERA OF SECONDARY SCHOOLS
UNDER THE JURISDICTION OF THE RATCHABURI SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN RATCHABURI

รัตน์ฐาภรณ์ ธนโชติสุขสabay¹, พิศุทธิ์ บัวเปรม², ประสิทธิ์ ไชยศรี³, ณัฐตะวัน ลิมประสงค์⁴
และ บัญชา ศิริเรืองชัย⁵

Rattaphat Thanachotsuksabay¹, Pisut Bourpream², Prasit Chaisri³, Nattawan Limprasong⁴
and Bancha Sirirueangchai⁵

^{1,5}มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น วิทยาเขตวัชรพล

^{1,5}Western University, Watcharapol Campus, Thailand

²⁻⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

²⁻⁴Phetchabun Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: bsch54@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหาร
สถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอนโรงเรียนมัธยมในจังหวัดราชบุรี จำนวน 300 คน โดย
วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น

---

* Received 17 November 2023; Revised 14 December 2023; Accepted 27 December 2023

แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ทศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

คำสำคัญ: ทศนคติของครูผู้สอน, การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objective of this research is the attitude level of teachers towards academic administration in the modern era of secondary schools under the jurisdiction of the Ratchaburi Secondary Educational Service Area Office in Ratchaburi. This research is a survey research. The sample group used in the research is 300 teachers who perform teaching duties at secondary schools in Ratchaburi province by simple random sampling method. The research instrument is a questionnaire with a rating scale and a checklist. And the Statistics to use in analysis are percentage, mean and standard deviation.

The results of the research found that Overall, teachers' attitudes towards academic administration in the modern era of secondary schools under the jurisdiction of the Ratchaburi Secondary Educational Service Area Office in Ratchaburi is the level of agreement. When considering each issue, it was found that the development and use of technological media for education had the highest average followed by measurement, evaluation and transfer of academic results. As for curriculum development has the lowest average.

Keywords: Attitudes of teachers, Academic administration, Secondary schools

บทนำ

การศึกษาไทยเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการเปิดกว้างขึ้น มีความหลากหลายรูปแบบให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้อย่างรวดเร็วโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของไทย เพื่อให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขตภายใต้จินตนาการของมนุษย์ที่สร้างขึ้น การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา จะเห็นได้ว่า สถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ มีสิ่งที่จะต้องและการและหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต ในสถานศึกษาทุกแห่งมีความต้องการใช้เท่า ๆ กัน ความรู้ความเข้าใจที่ทุกคนต้องเข้าไปให้ถึงโลกแห่งสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเป็นจะทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตัวเอง แต่ในทางกลับกันหากใช้อย่างผิดวิธี ก็อาจทำให้เกิดความสูญเสียก็เป็นได้ (พัชร พรพิณ, 2558)

ขณะเดียวกัน การปฏิรูปการศึกษาไทยตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษามีวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปไว้ 4 ด้าน คือ 1. ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ครอบคลุมผลลัพธ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ถูกต้อง และรู้จักดูแลสุขภาพ เพื่อการจัดการในเรื่องการดำรงชีวิตของตนเองและการใช้ชีวิตร่วมกับ ผู้อื่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา 54 วรรค 4 (1.2) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ครุมีจิตวิญญาณ ของความเป็นครู (1.3) หลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (educational core processes) ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ถูกต้อง ทันสมัย ทันเวลา และมุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ทางสังคมที่ถูกต้อง (1.4) สถานศึกษาและระบบสนับสนุน (educational institutions and support systems) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของการจัดการศึกษาตลอดจนทรัพยากรด้านการศึกษามีคุณภาพ ได้แก่ งบประมาณและเทคโนโลยี 2. ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (reduce disparity in education) เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (equity in education) ประกอบด้วย (2.1) โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (equity in access) (2.2) โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (equity in choosing appropriate process in education) (2.3) โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่ เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของ

ผู้เรียน (equity in benefiting from aptitude-based quality of education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ 3. มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (leverage excellence and competitiveness) หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง ความเป็นผู้นำ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และการผลิตนักวิจัยและนักเทคโนโลยีขั้นแนวหน้าให้สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่น ๆ ทั่วโลก สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งสถาบันการศึกษาของไทยและระบบการศึกษาไทยต้องได้รับการยอมรับว่าเทียบเคียงได้กับประเทศชั้นนำอื่น ๆ 4. ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล (improve Efficiency, agility and good governance) โดยเฉพาะการส่งเสริมและสร้างสมดุลของความคุ้มค่า ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ คุณธรรม และจริยธรรม (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2561)

จากแผนการปฏิรูปการศึกษาไทยตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีดังกล่าวในช่วงปีที่ผ่านมาไม่ได้แสดงถึงความคืบหน้าในการดำเนินงานอย่างแท้จริง เพียงแต่มีผลในการนำเสนอตัวเลขในเชิงประสบความสำเร็จมากกว่า ทำให้ไม่อาจการประเมินความสำเร็จเชิงประจักษ์ได้ สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปด้านการศึกษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับทางสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้มีการทำผลสำรวจเกี่ยวกับการศึกษาและครูไทยขึ้น โดยผลโพลชี้ปัญหาการศึกษาไทยมาจากความเหลื่อมล้ำ การบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างวันที่ 16-19 สิงหาคม 2565 ได้สำรวจความคิดเห็นประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 1,059 คน พบว่า ปัญหาการศึกษาไทย ณ วันนี้เกิดจาก “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” 61.19% รองลงมาคือ การบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ 59.49% โดยเห็นด้วยว่าในช่วงโควิด-19 “ครูไทย” ปรับตัวได้ดีทันกับการเปลี่ยนแปลง 70.71% ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา “ครูไทย” คือ เงินเดือนและค่าตอบแทน 65.34 รองลงมาคือ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น โควิด-19 64.49% ทั้งนี้ครูไทยที่ดีควรรักในอาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู 74.98% รองลงมาคือ กล้าที่จะทำอะไรใหม่ๆ ไม่ยึดติดอยู่กับวิธีการแบบเดิม ๆ 67.42% และประชาชนมองว่าอาชีพครูยังเป็นอาชีพที่คนอยากเป็น 57.97% รองลงมาคือ ไม่อยากเป็น 40.99% จากผลการสำรวจพบว่า สาเหตุของปัญหาการศึกษาไทยยังคงมาจากความเหลื่อมล้ำและการ

บริหารงานที่มีการปรับเปลี่ยนนโยบายบ่อยครั้ง แม้จะต้องการปฏิรูปการศึกษาไทยให้ดีขึ้นแต่ก็ยังคงมีปัญหาสะสมอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์โควิด-19 กลับพบว่าบุคลากรสำคัญอย่าง “ครูไทย” นั้น ปรับตัวได้เป็นอย่างดี สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกันอย่างหลากหลาย ทั้งนี้บทบาทของครูไทยที่ประชาชนคาดหวังก็คือการเป็นครูที่รักในอาชีพและกล้าที่จะทำสิ่งใหม่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้อาชีพครูเป็นอาชีพที่คนไทยอยากเป็น และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทยต่อไป (สยามรัฐออนไลน์, 2566)

หากจะกล่าวถึงบทบาทของครูไทยในยุคปัจจุบันนั้น ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ครูไทยในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องกลับมาดูการศึกษาโดยรวมของเราได้ปฏิรูปการศึกษาที่เน้นทักษะ เพื่อนำไปสู่การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพแล้วหรือยัง เพราะขณะที่โลกตอนนี้มีการพัฒนาด้วยไอเดียความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ แต่เรายังคงเลือกที่จะเป็นผู้รับมากกว่าที่จะเป็นนักสร้างสรรค์เสียเอง ทำให้ประเทศไทยเราตกอยู่ในฐานะเป็นเพียงผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นมันถึงเวลาแล้วที่จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ของเด็กไทยเสียใหม่ ให้รู้จักการสร้างสรรค์ ร่วมกันวางแผน รู้จักแยกแยะ รู้จักประยุกต์ วิจัยค้นคว้า สร้างผลงาน วางแผนและประมวลผลเป็น ซึ่งตัวแปรที่สำคัญในเรื่องนี้ก็คือครู ซึ่งคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการของครูในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้ (นรรชต์ ผินเชียร, 2561)

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ
2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูจะต้องสอนให้เด็กมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์
3. มีวิสัยทัศน์และตถกผลึกทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ เน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กตถกผลึกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
4. ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
5. มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็กและเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากเป็นผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6. ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม ครูจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมนั้น ๆ มีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อตนเองและสังคมที่เหมาะสม

7. มีบทบาทนำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพ ร่วมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้ และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหาร และชุมชน

จากคุณลักษณะทั้ง 7 ข้อที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ลักษณะของครูในยุคศตวรรษ 21 นั้น เรื่องของการใช้เทคโนโลยีและการสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและนักพัฒนา ถือเป็นหัวใจหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ครูจะเป็นผู้สอนอย่างเดียวเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้ จะต้องให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย โดยที่ครูออกแบบการเรียนรู้ เป็นผู้แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กสามารถสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งการสร้างสรรค์ด้วยตัวเองนี้คือแนวทางสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับการศึกษาไทยเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของไทยทั้งทางด้านสถานการณ์ปัจจุบัน ด้านนโยบายการปฏิรูปของรัฐในปัจจุบัน ผลสำรวจของความคืบหน้าในการดำเนินงาน และบทบาทของครูที่ควรจะเป็นในยุคปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือสถานศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยนำกฎระเบียบ เกณฑ์ และมาตรฐานที่กำหนดมา ดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดำเนินการตามแนวทางเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด รวมทั้งบริหารงานในฐานะผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา มีการบริหารและการตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล มีวางแผนและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ บริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และการบริหารทั่วไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยถูกต้อง โปร่งใส และสามารถให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ (มานนท์ จันทร์เจียม, 2558)

ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพราะโรงเรียนไม่ใช่เป็นเพียงสถานที่เตรียมอนาคตให้เด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานที่ที่นักเรียน ครู และผู้บริหารได้อยู่ร่วมกันและพัฒนาไปด้วยกัน ขณะเดียวกัน การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี

ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มานนธ์ จันทร์เจียม, 2558 : 3) ดังนั้น การที่นักเรียนสามารถเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเองหรือไม่นั้น การจัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สถานศึกษาจะดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้น สถานศึกษาจะต้องกำหนดขอบข่ายการดำเนินงานบริหารด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคลการบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานด้านวิชาการที่ถือเป็นภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียนโดยตรง

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นว่าความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุผลตามภารกิจและนโยบายจากรัฐได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานจากคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกฝ่ายของสังคมหรือชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี เพื่อต้องการทราบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้นโยบายของรัฐและสถานการณ์ในปัจจุบันนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งประโยชน์ให้ได้รับรู้และเข้าใจการทำงานของครูผู้สอนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงยกระดับคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอนโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี จาก 26 โรงเรียน จำนวน 1,331 คน (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอนโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี จำนวน 300 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณเท่ากับ 298 คน และใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยนำไปตรวจสอบหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งข้อคำถามที่จะนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามในครั้งนี้มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นนำข้อคำถามที่ผ่านการตรวจสอบหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดราชบุรีจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองในครั้งแรก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดราชบุรีในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 ฉบับ และได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบทั้ง 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด 200 ฉบับ มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้น จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Σ)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน

ทัศนคติต่อการบริหารงานวิชาการ	μ	Σ	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.94	0.65	เห็นด้วย	7
2. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.66	0.79	เห็นด้วย	8
3. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อ	3.97	0.89	เห็นด้วย	4
4. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.07	0.83	เห็นด้วย	2
5. ด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.95	0.87	เห็นด้วย	6
6. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.96	0.80	เห็นด้วย	5
7. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันจัดการศึกษา	4.06	0.76	เห็นด้วย	3
8. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.12	0.86	เห็นด้วย	1
รวม	3.97	0.81	เห็นด้วย	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\mu = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.12$) รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\mu = 4.07$) ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.66$)

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีในครั้งนี้ พบว่า ทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพลีน พิงพิทยากุล (2562) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และเทียบผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสอดคล้องกับ ปิยพันธ์ ศิริรักษ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเรื่องการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ขณะเดียวกันได้สอดคล้องกับความเห็นของ นรรัชต์ ฝันเชียร (2561) ที่ว่า ลักษณะของครูในยุคศตวรรษ 21 นั้น เรื่องของการใช้เทคโนโลยีและการสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและนักพัฒนา ถือเป็นหัวใจหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดนั้น ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพวิใจ พุฒจัตุรัส (2562) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และสอดคล้องกับ สุรเศรษฐ์ บุญนก และ

สายทิพย์ ยะฟู (2561) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 รายด้านที่เป็นปัญหา 1 ใน 3 อันดับแรก คือ ปัญหาด้านการบริหารหลักสูตร

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาขอบข่ายและภาระงานที่สำคัญของการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องและเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันตามทัศนคติของครูผู้สอนที่เป็นผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ซึ่งมองว่า ขอบข่ายและภาระงานหลักที่มีความสำคัญควรจะต้องประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5) ด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา 7) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันจัดการศึกษา และ 8) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่า ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอนโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังผลการวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของสภาพสังคมในปัจจุบันและนโยบายของรัฐที่มีการให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษากับครูผู้สอนได้มีโอกาสเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเองมากขึ้น ทางสถานศึกษาควรมีการอบรมให้ครูได้เข้าใจกระบวนการผลิตสื่อเทคโนโลยี รวมถึงการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างถูกวิธี มีการกำหนดให้ครูเรียนรู้การใช้ระบบปฏิบัติการของเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมถึงพัฒนาการใช้

โปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนอำนวยความสะดวกในเรื่องระบบการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรสามารถใช้งานได้สะดวก เข้าถึงได้ง่ายขึ้น ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยที่ระบุว่าเรื่องการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดก็ควรมีการนำเรื่องเทคโนโลยีเข้ามาใช้ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรให้มากขึ้น โดยควรที่จะพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเหมาะสม รวมถึงกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมร่วมกันของผู้เรียนกับครูผู้สอน และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ใช้สื่อออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในลักษณะเชิงเปรียบเทียบทัศนคติครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ
2. ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในเชิงลึกมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม เพื่อจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับมีความสมบูรณ์มากขึ้นและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2566 จาก <http://nscr.nesdc.go.th>
- นรรชต์ ฝันเชียร. (2561). ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะอย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.trueplookpanya.com>
- ปิยพันธ์ ศิริรักษ์. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชร พรพิณ. (2558). การศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2566 จาก [https:// patcharapornphin.wordpress.com](https://patcharapornphin.wordpress.com)
- พิมพ์ใจ พุฒจัตรัส. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ไพลิน พิงพิทยากุล. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี. ใน การค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มานนท์ จันทรเจียม. (2558). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มภูเกลิ้อใต้ อำเภอบ่อเกลือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2566 จาก <http://www.edu-journal.ru.ac.th>
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2566). สารสนเทศด้านจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2566 จาก <https://edustatistics.moe.go.th/teacher70>
- สยามรัฐออนไลน์. (2566). การปฏิรูปการศึกษาไทยในรอบปี 2565 มีอะไรบ้าง. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2566 จาก <https://siamrath.co.th>
- สุรเศรษฐ์ บุญนุก และสายทิพย์ ยะฟู. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยรังสิต.

การศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี*

STUDY EFFECTIVEN IN THE ADMINISTRATION OF MUEANG DISTRICT, KANCHANABURI PROWINCE'S KANCHANABURI MUNICIPALITY

สุภารวี โฟย้อย¹, รัตนาวดี ทองศรี² และ ภคมน เจริญสกุล³

Supharawi Phoyoi¹, Rattanawadee Thongsri² and Pakamon Charoensalung³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹⁻³Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: 64122080238@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีและเพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณที่ใช้สำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 301 คน และได้กลุ่มตัวอย่าง 222 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์นำเสนอโครงการโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์ องค์การมีการสื่อสารทำความเข้าใจในเรื่องวิสัยทัศน์ นโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน มี $\bar{x} = 4.61$ และ $S.D. = 0.60$ ปัจจัยด้านโครงสร้าง องค์การให้ความสำคัญเรื่องการวางแผนการจัดองค์การของบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มี $\bar{x} = 4.57$ และ $S.D. = 0.54$ ปัจจัยด้านระบบ มีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อให้ทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด มี $\bar{x} = 4.48$ และ $S.D. = 0.54$ ปัจจัยด้านรูปแบบ มีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างชัดเจน มี $\bar{x} = 4.54$ และ $S.D. = 0.57$ ปัจจัยด้านบุคลากร ท่านรักษาวัฒนธรรมในการทำงานยึดถือระเบียบกฎกติกาขององค์การ มี $\bar{x} = 4.52$ และ $S.D. = 0.57$

---

* Received 18 November 2023; Revised 18 December 2023; Accepted 27 December 2023

ปัจจัยด้านความสามารถ ท่านมีความคิดสร้างสรรค์ คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มี $\bar{x} = 4.55$ และ S.D.= 0.57 และปัจจัยด้านค่านิยมท่านมีแนวคิดในการทำงานที่ต้องการประสิทธิภาพในการทำงานอยู่เสมอ มี $\bar{x} = 4.51$ และ S.D.= 0.61

ความสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารงาน, เทศบาลเมืองกาญจนบุรี

Abstract

The purpose of this research study is to study the administration of the Kanchanaburi Municipality and to study the efficiency of the administration of the Kanchanaburi Municipality. It is a quantitative research method that surveys data from a sample group. By using a sample questionnaire used in this research. There were 301 employees of the Kanchanaburi Municipality and a sample group of 222 people using a questionnaire as a tool to collect data and then analyze and present the project by distributing frequencies, finding percentages, means and standard deviations.

The research results found that Strategic factors The organization communicates and understands the vision. Policy into clear implementation with $\bar{x} = 4.61$ and S.D.= 0.60 structural factors The organization clearly places importance on planning the organization of personnel in performing work, with $\bar{x} = 4.57$ and S.D. = 0.54 system factors. The performance of the staff is examined to know to what extent the objectives have been achieved. There is $\bar{x} = 4.48$ and S.D.= 0.54 form factors. The assigned performance goals are clearly defined with $\bar{x} = 4.54$ and S.D. = 0.57 Personnel factors. He maintains a working culture that adheres to the rules and regulations of the organization with $\bar{x} = 4.52$ and S.D. = 0.57 Ability factor You are creative. Always initiating

new things, has $\bar{x} = 4.55$ and S.D.= 0.57 and the value factor, he has a work idea that always requires efficiency in work, has $\bar{x} = 4.51$ and S.D.= 0.61

Keywords: Efficiency, Administration, Kanchanaburi Municipality

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการบริหารงานของภาครัฐมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชนในขณะที่สภาพแวดล้อมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น แต่ระบบการบริหารงานของภาครัฐยังไม่สอดคล้องไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การทุจริตคอร์รัปชันที่ระบาดออกไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางความไม่รับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม คำนึงถึงประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องอันเป็นการบริหารจัดการที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีขึ้นซึ่งการบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการนี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐลดขั้นตอน การปฏิบัติงานที่เกิดความจำเป็นประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการรวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ (ชาญยุทธ พวงกำหยาด, 2560)

เทศบาลเป็นองค์กรทางการเมืองแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่ ตามหลักการกระจายอำนาจทั้งยังมีการใช้โครงสร้างของการเมืองในระดับชาติมาจำลองไว้ในเทศบาลด้วย คือ มีการแบ่งแยกฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภาทำหน้าที่ในการออกเทศบัญญัติออกจากกันทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันสอดคล้องกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วน ท้องถิ่น ซึ่งเทศบาล คือ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นโดยในการจัดตั้งเทศบาลเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถควบคุมดูแลหรือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนครอบคลุม

ทุกพื้นที่ ดั่งนั้นเทศบาล จึงเป็นหน่วยงานที่จำเป็นต่อรัฐบาลในการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ต่าง ๆ และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการบริการจากภาครัฐได้รวดเร็วและทั่วถึงยิ่งขึ้น นอกจากการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลแล้ว ยังก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างอื่นแก่รัฐบาลได้อีกส่วนหนึ่ง คือ “แรงสนับสนุนทางการเมือง” ที่รัฐบาลในขณะนั้นจะได้รับมากขึ้น เนื่องจากเมื่อรัฐบาลได้แบ่งภาระหน้าที่บางอย่างไปให้แก่เทศบาลแล้วเทศบาลยังได้ทำหน้าที่ในการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมื่อประชาชนได้รับการบริการอย่างรวดเร็วจากเทศบาลโดยตรง ก็ไม่จำเป็นต้องรอเงินงบประมาณหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาลและ ได้รับการบริการที่รวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อรัฐบาล เนื่องจากสามารถบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ อีกทั้งยังเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาปกครองตนเองและเทศบาลยังเป็นเสมือนสถาบันฝึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไป มีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งจะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมากขึ้น อันเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเมืองในระดับชาติมากกว่าการที่มีเทศบาลไว้เพื่อทำหน้าที่ด้านการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามหลักการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน (สุภาวดี รอดนำพา, 2563)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจึงมีการแสวงหารูปแบบหรือกระบวนการแนวทางใหม่ในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด อาทิ เช่น การบริหารจัดการองค์กรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความโปร่งใส ในการบริหารงานด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบในทุกช่องทางตลอดจนการศึกษาดูงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารองค์กรเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนาองค์กรตนเอง (อนุจิตร ชินสาร, 2563)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน เพื่อนำไป ศึกษาาระบบโครงสร้างการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยทำการวิจัยจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1. การวิจัยเอกสาร 2. การวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2. คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับเทศบาลเมืองกาญจนบุรี
2. เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามบุคลากรเทศบาลเมืองกาญจนบุรี การวิเคราะห์ ข้อมูล คณะผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการศึกษาดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการศึกษาดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร

คณะผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

2. วิจัยภาคสนาม

คณะผู้ทำการวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมาวิเคราะห์ ในลักษณะของตาราง โดยคณะผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies), คิดเป็นร้อยละ (percent), ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวนทั้งหมด 301 คน

กลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้ทำการวิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธี ของ (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับความ คลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มี ทั้งหมด 222 คนโดยการใช้สุ่มตัวอย่างแบบ เฉพาะเจาะจง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

จากการศึกษาการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี พบว่า การบริหารงานของเทศบาลเป็นองค์กรทางการเมืองแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่ตามหลักการกระจายอำนาจทั้งยังมีการใช้โครงสร้างของการเมืองในระดับชาติมาจำลองไว้ในเทศบาลด้วย คือ มีการแบ่งแยกฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภาพำหน้ที่ในการออกเทศบัญญัติออกจากกันทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันสอดคล้องกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งเทศบาล คือ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นโดยในการจัดตั้งเทศบาลเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาล ที่มี

มากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถควบคุมดูแลหรือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ ดังนั้น เทศบาลจึง เป็นหน่วยงานที่จำเป็นต่อรัฐบาลในการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ต่าง ๆ และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการบริการจากภาครัฐได้รวดเร็วและทั่วถึงยิ่งขึ้น นอกจากการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลแล้ว ยังก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างอื่นแก่รัฐบาลได้อีกส่วนหนึ่ง คือ “แรงสนับสนุนทางการเมือง” ที่รัฐบาลในขณะนั้นจะได้รับมากขึ้น เนื่องจากเมื่อรัฐบาลได้แบ่งภาระหน้าที่บางอย่างไปให้แก่เทศบาลแล้วเทศบาลยังได้ทำหน้าที่ในการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมื่อประชาชนได้รับการบริการอย่างรวดเร็วจากเทศบาลโดยตรง ก็ไม่จำเป็นต้องรอเงินงบประมาณหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาล และได้รับการบริการที่รวดเร็วซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อรัฐบาล เนื่องจากสามารถบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ อีกทั้งยังเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาปกครองตนเอง และเทศบาลยังเป็นเสมือนสถาบันฝึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งจะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมากขึ้น อันเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเมืองในระดับชาติมากกว่าการที่มีเทศบาลไว้เพื่อทำหน้าที่ด้านการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามหลักการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันจึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผนการจัดการ การนำ และการควบคุม การใช้ทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่าสังคมหรือองค์กรใด ๆ ก็ตามจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเพราะมีการบริหารเป็นตัวจักรที่สำคัญที่คอยควบคุมดำเนินการให้สังคมหรือองค์กร นั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ได้ผลผลิตของการบริหารงานที่มีคุณภาพ ผู้บริหารจึงต้องมี ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การให้สามารถดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้อยู่รอดและบังเกิดความสำเร็จก้าวหน้าขององค์การ

กระบวนการบริหาร (administration process) ได้แก่ หนึ่ง planning การวางแผน คือ การกำหนดกิจกรรมตลอดจนภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติเอาไว้ในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้เป็นแนวทางตลอดจนทิศทางในการปฏิบัติงาน การวางแผนควรต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนที่จะทำให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ซึ่งการวางแผนนั้นมีหลายประเภท สอง organizing การจัดการองค์การ คือ การกำหนดโครงสร้างตำแหน่งกำหนดบทบาท หน้าที่ ตลอดจนการทำงานของทุกภาคส่วนให้สอดคล้อง ราบรื่น และไม่ทับซ้อนกัน การจัดการองค์การยังรวมถึงการจัด

ระเบียบในการทำงานที่จะทำให้การทำงานไม่สะดุด จัดสรรคนให้เหมาะสมกับงาน จัดการงานให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด สาม leading or directing การนำหรือการสั่งการ คือ ภาวะในการควบคุมการทำงานให้สำเร็จลุล่วงโดยต้องสามารถสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนอยากร่วมทำงานได้ ต้องบริหารงานบุคคลได้ดี ต้องเข้าใจการทำงานของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงมีทักษะในการแก้ไขปัญหาได้ดี และมีการตัดสินใจที่รอบคอบ ฉับไว ดีเยี่ยม สามารถที่จะนำพาทุกคนบรรลุเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จได้ และสี่ controlling การควบคุม คือ การดูแลบุคลากรตลอดจนการทำงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ตลอดจนการติดตามประเมินผลว่าการปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามที่วางไว้หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือเปล่า มีความสำเร็จมากน้อยเพียงไร การควบคุมนั้นยังหมายถึงการจัดการกับปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานน้อยที่สุดอีกด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 222 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.70 ส่วนใหญ่ มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.46 ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 77.02 ส่วนใหญ่อยู่ในหน่วยงานสำนักปลัดเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 20.27 และส่วนใหญ่มีอัตราเงินเดือน 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.03

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านกลยุทธ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าองค์การมีการสื่อสารทำความเข้าใจในเรื่องวิสัยทัศน์ นโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 66.22 โดยมี $\bar{X} = 4.61$ และ $S.D. = 0.60$ ส่วนใหญ่ระบุว่า องค์การมีการสร้างบรรยากาศในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาองค์การ คิดเป็นร้อยละ 56.76 โดยมี $\bar{X} = 4.34$ และ $S.D. = 0.56$ ส่วนใหญ่ระบุว่า องค์การมีการสร้างบรรยากาศในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาองค์การ คิดเป็นร้อยละ 47.75 โดยมี $\bar{X} = 4.34$ และ $S.D. = 0.56$ และส่วนใหญ่ระบุว่าองค์การมีการชี้แนะและกระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ คิดเป็นร้อยละ 47.75 โดยมี $\bar{X} = 4.42$ และ $S.D. = 0.60$

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านโครงสร้าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าองค์การให้ความสำคัญเรื่องการวาง

แผนการจัดองค์การของบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 58.55 โดยมี $\bar{X}$ = 4.57 และ S.D. = 0.54 ส่วนใหญ่ระบุว่ามีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภารกิจงานที่ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ คิดเป็นร้อยละ 58.55 โดยมี $\bar{X}$ = 4.55 และ S.D. = 0.56 และส่วนใหญ่ระบุว่าองค์การมีโครงสร้างเป็นกระบวนการในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทรัพยากร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การ คิดเป็นร้อยละ 52.70 โดยมี $\bar{X}$ = 4.47 และ S.D. = 0.60

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านระบบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่ามีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยมี $\bar{X}$ = 4.48 และ S.D. = 0.54 ส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีการปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยมี $\bar{X}$ = 4.46 และ S.D. = 0.57 และส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้รับปริมาณงานที่เหมาะสม โดยมีตัวชี้วัดปริมาณงานที่ประสบผลสำเร็จตลอดระยะเวลาที่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 58.11 โดยมี $\bar{X}$ = 4.55 และ S.D. = 0.57

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านรูปแบบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่ามีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างชัดเจนคิดเป็นร้อยละ 58.11 โดยมี $\bar{X}$ = 4.54 และ S.D. = 0.57 ส่วนใหญ่ระบุ มีการกำกับดูแลและควบคุมองค์การ ให้ดำเนินการไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 53.15 โดยมี $\bar{X}$ = 4.49 และ S.D. = 0.58 และส่วนใหญ่ระบุว่าองค์การมีการกำหนดความก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่ท่านปฏิบัติอย่างชัดเจน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 51.80 โดยมี $\bar{X}$ = 4.43 และ S.D. = 0.65

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านบุคลากร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านรักษาวินัยธรรมในการทำงาน ยึดถือระเบียบกฎกติกาขององค์การ คิดเป็นร้อยละ 56.31 โดยมี $\bar{X}$ = 4.52 และ S.D. = 0.57 ส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 52.25 โดยมี $\bar{X}$ = 4.47 และ S.D. = 0.60 และส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 55.86 โดยมี $\bar{X}$ = 4.52 และ S.D. = 0.58

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านความสามารถ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านศึกษาหาความรู้ในงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 56.31 โดยมี $\bar{X} = 4.50$ และ S.D. = 0.61 ส่วนใหญ่ระบุว่าท่านปฏิบัติงานได้ทันตามเวลาที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 54.95 โดยมี $\bar{X} = 4.50$ และ S.D. = 0.58 และส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีความคิดสร้างสรรค์ คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 57.21 โดยมี $\bar{X} = 4.55$ และ S.D. = 0.57

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยด้านค่านิยม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีแนวคิดในการทำงานที่ต้องการประสิทธิภาพในการทำงานอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 57.21 โดยมี $\bar{X} = 4.51$ และ S.D.= 0.61 ส่วนใหญ่ระบุว่าท่านปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นโดยถือเป็นค่านิยมของท่านผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 56.72 โดยมี $\bar{X} = 4.51$ และ S.D.= 0.60 และส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีการปฏิบัติตนตามค่านิยมขององค์กรในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 54.05 โดยมี $\bar{X} = 4.47$ และ S.D.= 0.63

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบว่าองค์กรมีการสร้างบรรยากาศในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาองค์กร คิดเป็นร้อยละ 38.74 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ประสงค์ ตรีเศษแสงเงิน (2560) กล่าวว่า สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จะช่วยให้เรามีความสุขมากขึ้น อีกทั้ง ยังเป็น เหตุผลหนึ่งที่จะทำให้เราเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนร่วมงาน ปฏิเสธไม่ได้ว่ารอยยิ้มเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการทำงาน ทำให้เพื่อนร่วมงานรู้สึกได้ถึงความเป็นมิตรของเรา เมื่อมีความสุขประสิทธิภาพในการทำงานก็จะเกิดขึ้นอย่างไม่ยากเย็น และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของชลธิชา จิรภักพงษ์ (2560) กล่าวว่า บรรยากาศขององค์กร สภาพบรรยากาศขององค์กรตาม ที่กล่าวนี้เน้นว่ามีความสำคัญ คือ แม้ว่าเป้าหมายของกิจการอาจสอดคล้องเป็นที่พอใจแล้วตำแหน่งงานที่กำหนดเหมาะสมดีแล้วก็ตามแต่เมื่อพูดถึงความรู้สึกเมื่อได้เข้าไปอยู่และลงมือทำงานจริงแล้วปัญหาความสบายอกสบายใจอาจจะเกิดขึ้นมาเป็นในทางอื่นได้เสมอ

2. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบว่ามีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 58.11 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ

ชลธิชา จิรภัคพงศ์ (2560) กล่าวว่า คำว่าเป้าหมายนี้มักเป็นที่เข้าใจกันของคนส่วนมากผลผลิตที่ทำได้เป้าหมายที่ดีนั้นโดยมากควรจะต้องสามารถระบุได้ชัดเจนซึ่งในทางปฏิบัติในทางธุรกิจมักจะพยายามระบุให้นับเป็นจำนวนที่สามารถวัดได้ง่ายพร้อมกับสามารถติดตามความก้าวหน้าเป็นขั้น ๆ สู่เป้าหมายได้ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถประเมินผลความก้าวหน้าของงานที่ทำไปนั้นด้วย และนอกจากนี้สมยศ นาวิการ (2561) ได้กล่าวว่า เป้าหมายในการปฏิบัติงานนั้นเป็นการจัดการซึ่งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์มาตรฐาน และเลือกปฏิบัติงาน โดยผู้ใต้บังคับบัญชามีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อวัตถุประสงค์ โดยมีผู้บังคับบัญชาสนับสนุนและกระตุ้นเพื่อให้เกิด การควบคุมตนเอง ดังนั้นความสำคัญของการวางแผนและการควบคุมจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารข้อมูลโดยการสร้างความสัมพันธ์ของระบบข้อมูลกับการวางแผนและการควบคุมสนับสนุนการตัดสินใจร่วมกัน

3. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบว่าปฏิบัติงานได้ทันตามเวลาที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 54.95 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของสุธิดา เสาวคนธ์ (2563) กล่าวว่าการทำงานอย่างประหยัดต้นทุนให้เสร็จทันเวลาภายในคุณภาพที่กำหนดไว้ซึ่ง หมายถึงความสามารถในการทำงาน ให้เกิดผลหรือบรรลุเป้าหมายได้แบบประหยัดต้นทุน เสร็จทันเวลาภายในคุณภาพที่ระบุไว้โดยปัจจัยของประสิทธิภาพจะมีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ ค่าใช้จ่าย เวลา และคุณภาพ และในทางเดียวกันอนันท์ งามสะอาด (2560) ได้กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานต้องมีลักษณะ ดังนี้ ได้แก่ ประหยัดต้นทุน ประหยัดทรัพยากรและประหยัดเวลา เสร็จทันตามกำหนดเวลา คุณภาพ โดยพิจารณาทั้งกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้าหรือวัตถุดิบ มีการคัดสรรอย่างดีมีกระบวนการดำเนินงานกระบวนการผลิตที่ดีและมีผลผลิตที่ดี

4. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบว่ามีความคิดสร้างสรรค์ คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอคิดเป็นร้อยละ 57.21 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของสมพิศ สุขแมน (2562) ที่กล่าวถึง ความคิดสร้างสรรค์เป็นการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ มุมมองแปลกใหม่เรียกว่านวัตกรรมมาใช้ในองค์กร เช่น คิดระบบการให้บริการใหม่ ๆ ที่ลดขั้นตอน คิดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบใหม่ คิดวิธีการบริหารงานแบบ เชิงรุก คิดปรับปรุงอาคารสถานที่แบบเอนกประสงค์ ทั้งนี้ยังมีแนวคิดของประสงค์ ตระกูลแสงเงิน (2560) กล่าวว่า ความคิดริเริ่ม คือเป็นการที่ผู้ทำงานมีความกระตือรือร้น ใฝ่ความรู้ทั้งในงานที่ทำอยู่และงานที่เกี่ยวข้องกล้าที่จะเริ่มต้นทำงานได้ด้วยตนเองและเป็นกระบวนการทางปัญญาสามารถขยายขอบเขตความคิดที่มี

อยู่เดิมให้เป็นความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากเดิมและมีประโยชน์เป็นกระบวนการทางความคิดของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้สามารถสร้างความคิดจินตนาการเป็นพลังทางความคิดที่มาแต่เกิดเพราะมีการกระตุ้นการพัฒนาจะทำให้มีอิสระทางความคิดมีการคิดค้นกรอบ มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาทำให้ทุกคนมั่นใจในตัวเองในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

5. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบว่ามีการปฏิบัติงานอย่างเต็มใจ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ คิดเป็นร้อยละ 50.00 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของประสงค์ ตระกูลแสงเงิน (2560) กล่าวว่า มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งในระดับผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำให้การทำงานมีความราบรื่นมากขึ้นการไหว้วานใครให้ช่วยเหลือก็ทำได้ง่ายขึ้น เพื่อนร่วมงานจะยอมช่วยเหลือเราด้วยความเต็มใจ เพราะเขารู้อยู่แล้วว่าเราก็พร้อมที่จะช่วยเขา เมื่อคนทำงานที่อยู่ในออฟฟิศเดียวกันพร้อมที่จะช่วยเหลือกันการดำเนินงานขององค์กรก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปัจจัยที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพนั้นมีอยู่หลายแนวทางขึ้นอยู่กับว่าจะใช้วิธีไหนแต่สิ่งหนึ่งที่เราต้องคิดไว้เสมอ คือ การทำงานนั้นจะมีประสิทธิภาพได้ต้องเกิดจากการทำงานที่มีความสุขควบคู่กันไป หากวันใดวันหนึ่งเราเริ่มรู้สึกเบื่องานเราต้องเริ่มคิดแล้วว่าเราจะต้องทำอะไรจึงจะทำให้การทำงานนั้นกลับมามีความสุขอย่างเดิม เพื่อให้การทำงานของเรากลับมามีประสิทธิภาพตามไปด้วยเช่นเดียวกับอธิปตย์ คลีสุณฑร (2561) กล่าวถึง กระบวนการร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในอันที่จะทำให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในอันจะกระทำการใด ๆ ให้มีการร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ โดยใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผ่านการวางแผนงาน การจัดองค์กร การนำการปฏิบัติงานและการควบคุมงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยสรุปและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ปัจจัยด้านกลยุทธ์

ควรให้บุคลากรทราบถึง วิสัยทัศน์ นโยบาย และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างชัดเจนโดยใช้วิธีการสื่อสารทางตรงและทางอ้อม เช่น การประชุม การสัมมนา การใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรรู้สึกถึงความมั่นใจในการปฏิบัติงานกับองค์กรที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรจัดให้มีกิจกรรมภายในองค์กร เช่น กิจกรรมนันทนาการ เกมสกีฬา เพื่อใส่ใจสุขภาพจิตและจัดการความเครียดของบุคลากรจากการปฏิบัติงานทำให้มีกำลังใจในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยด้านโครงสร้าง

ควรมีการจัดทำคู่มือรายละเอียดการปฏิบัติงาน เช่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่ง เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรทราบถึงวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและควรให้ความสำคัญกับโครงสร้างองค์กร โดยเฉพาะโครงสร้างแต่ละหน่วยงาน เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคลากร เพราะจะเป็นการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ประเภทของงาน รายละเอียดของงาน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละหน่วยงานมีส่วนร่วม ในการกำหนดโครงสร้าง ซึ่งบุคลากรเป็นผู้ปฏิบัติงานจะพบปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานจริง เช่น บุคลากรไม่เพียงพอกับปริมาณงานหรือบุคลากรบางตำแหน่งต้องปฏิบัติงานหลายอย่างทำให้งานไม่สำเร็จตามกำหนดเวลาหรือเกิดความล่าช้า การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคนั้นมาร่วมกันหาแนวทางพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยด้านระบบ

ผู้บริหารควรแสดงงบประมาณในโครงการต่าง ๆ เช่น การแสดงค่าตอบแทน ค่าใช้สอย หรือ ค่าวัสดุ เป็นต้น ให้บุคลากรได้เห็นถึงความโปร่งใสนำไปสู่ความไว้วางใจในการปฏิบัติงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพและควรจัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา เป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เช่น กิจกรรมอบรมสัมมนาบุคลากรภายในองค์กร เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและเพิ่มทักษะความรู้เชิงลึกให้กับบุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ปัจจัยด้านรูปแบบ

ควรมีการพัฒนาด้านรูปแบบการบริหารงาน เช่น การเพิ่มพูนสมรรถนะหรือความสามารถของการบริหาร เพื่อรองรับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม ให้มีความชัดเจนในแนวทางการบริหาร ดังนั้นควรรักษามาตรฐานรูปแบบการการบริหารให้คงอยู่หรือปรับให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

5. ปัจจัยด้านบุคลากร

ควรปรับทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยคำนึงถึงเป้าหมายขององค์กร เช่น การสร้างวัฒนธรรม การทำงานเป็นทีม เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและควรมีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร เช่น การปรับเลื่อนขั้นเงินเดือน การเพิ่มโบนัสประจำปี การเพิ่มค่าตอบแทนค่าล่วงเวลา การให้รางวัลและมอบเกียรติบัตรแก่บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเป็นที่ยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ปัจจัยด้านความสามารถ

ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมด้านความสามารถของบุคลากรให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เช่น เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพและสำเร็จตามกำหนดเวลา หากพบว่าคุณสมบัติหรือความสามารถของบุคลากรยังไม่เหมาะสม ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เช่น สนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมในโครงการต่าง ๆ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้หรือนำมาพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

7. ปัจจัยด้านค่านิยม

ควรส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร โดยมีการเผยแพร่ช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์หรือหนังสือเวียน เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรรวมถึงประชาชนทั่วไปรับรู้และรับทราบค่านิยมของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีและควรมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญให้บุคลากรเกิดการยอมรับและนำมาปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรควบคู่ไปกับการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการ เพื่อสามารถนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลนำไปพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา จิรภัครพงศ์. (2560). polc-ทฤษฎีการจัดการที่สร้างประสิทธิภาพในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 31 กรกฎาคม 2566, จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment>.
- ชาญยุทธ พวงกำหยาด. (2560). การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติของเทศบาลในพื้นที่ส่วนกลางตอนล่าง 1 ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประสงค์ ตรีกุลแสงเงิน. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน, ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการทั่วไปคณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมพิศ สุขแมน. (2562). การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สมยศ นาวิการ. (2561). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุภาวดี รอดนำพา. (2563). การบริหารงานเทศบาล นโยบายท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อธิปัตย์ คลี่สุนทร. (2561). ทรัพยากรการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- อนันท์ งามสะอาด. (2560). ระบบหลักการมีส่วนร่วม. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อนุจิตร ชินสาร. (2563). การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่

จังหวัดชายแดนภาคใต้*

APPROACHES FOR MANAGING THE SECURITY CASES OF THE COURT OF JUSTICE IN SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND

ณทัก นพัตถนากอร์¹, ไชยนันท์ ปัญญาศิริ² และ สมหมาย จันทรเรือง³

Natapak Napattanakorn¹, Chaiyanant Panyasiri² and Sommai Chanruang³

¹⁻³มหาวิทยาลัยสยาม

¹⁻³Siam University, Thailand

Corresponding author E-mail: natapak.n@siam.edu

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลไกศาลยุติธรรมในพันธกิจด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 21 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ดำเนินการต่อยอดด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรปรับใช้กรอบแนวคิดทางการจัดการภาครัฐที่เรียกว่า “การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่” (NPG) ในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบรับต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทการจัดการสาธารณะ 2. ในยุคปัจจุบันที่ต้องแก้ไขปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนสังคมตามพันธกิจของ

---

* Received 30 November 2023; Revised 18 December 2023; Accepted 27 December 2023

ศาลยุติธรรมจะต้องปรับปรุงคุณภาพกระบวนการยุติธรรมให้มีสมรรถนะเท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมโลกตลอดจนปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3) นำแนวทางหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มี หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าในการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ตลอดจนการนำแนวคิดสมานฉันท์มาปรับใช้

คำสำคัญ: ศาลยุติธรรม, คดีความมั่นคง, จังหวัดชายแดนภาคใต้, การจัดการปกครอง
สาธารณะแนวใหม่, ธรรมาภิบาล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the role and missions of Thai Court of Justice that related to the security cases in southern border provinces 2) to study problems and obstacles in improving the efficiency of the court's security case management in southern border provinces and 3) To provide the guideline to administer the security cases of the Thai Court of Justice in the southern border provinces. The sample group used in this research is 21 experts on the judiciary mechanism in the security mission in the southern border provinces using purposive sampling. The research techniques include in-depth interviews, focus group session and content analysis.

The result of study were 1) to manage the role of security case of the court of justice in southern border provinces of Thailand under the framework of the New Public Governance (NPG) in order to cope with changes in the current public management context where cooperative networks from all the social sectors are required to solve problem and to alleviate crises. 2) In accordance with the judiciary's mission, the quality of judicial procedures must be improved to meet the complexity of global society. 3) The efficiency in

protecting people' human rights and freedom are required as well as the adaptation of good governance principle including the rules of law, merit system, transparency, participation, accountability and the economy of management and the maximization of resource utilization for public values. Lastly, the reconciliation concept is needed for ensuring the harmony of coexistence living.

Keywords: Court of Justice, Security Cases, South Border Provinces, New Public Governance, Good Governance

บทนำ

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ซึ่งมีเงื่อนไขของความขัดแย้งมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งมีสถานการณ์ความรุนแรงที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติมาหลายยุคหลายสมัย แต่เงื่อนไขแห่งความขัดแย้งและสถานการณ์ความรุนแรงยังคงมีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอ เทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ และอำเภอนาทวี ซึ่งยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอยู่กับปัจจัยเร่งในแต่ละช่วงเวลา เช่น วันสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการ พุดคุยสันติภาพหรือการก่อเหตุ เพื่อตอบโต้จากการปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกของเจ้าหน้าที่รัฐ (กฤตวิษญ์ ปิรมโพบูลย์, 2560)

ความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมไทยและสังคมโลกในยุค VUCA World (โลกแห่งความ ผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน และคลุมเครือ) และภาวะความปรกติใหม่ (New Normal) ความสลับซับซ้อนและความเป็นพลวัตของปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ ทำให้ประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ ภายนอกองค์กรภาครัฐ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวมตัวกัน เพราะลำพังรัฐจะเป็นผู้ลงมือแก้ไขปัญหาแต่ผู้เดียวย่อมจะเป็นไปได้ยากในเชิงประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความยั่งยืนในลักษณะของเครือข่ายต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการรวมตัวกันเป็นภาคีสาธารณะ เพื่อเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาหรือจัดการปัญหาต่าง ๆ ในเชิงความเป็นอยู่และความ

มันคงร่วมกับภาครัฐ แต่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในฐานะผู้ถือประโยชน์ร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นการค้นหาแนวทางในการจัดการคดีความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรมีบุคลากรที่มีคุณภาพพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานคดี นิติกร ผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี หรือ ทำหน้าที่เป็นเลขาหรือผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีจะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งคดี และเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริง และถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงของสำนักงานศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นบทความวิจัย (Research Article) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) อันประกอบด้วย

1. การวิจัยเอกสาร (Document Research) เป็นการใช้ข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) ในการศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย โดยมีที่มาจากเอกสารทางวิชาการและเอกสารราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเอกสาร (Document research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรม ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารทางวิชาการ การประชุมวิชาการ และ เอกสารออนไลน์จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้ง ศาลยุติธรรม ศาลอุทธรณ์ สำนักงานอัยการ ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความชัดเจนและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่นำมาศึกษาวิเคราะห์

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลไกศาลยุติธรรมในพันธกิจด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 21 คน พิจารณาและคัดเลือกจากการที่มีความเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องโดยตรง หรือ ผู้ถือผลประโยชน์ร่วม (Stakeholders) สำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารของศาลอุทธรณ์ภาค 9 ผู้บริหารสำนักงานอัยการ ผู้บริหารศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษา ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีการ ก่อการร้าย บุคลากรที่ชำนาญวิชาชีพ ผู้บริหารสหภาพค่านักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยตรงอื่นๆ โดยใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในทางเทคนิคที่ใช้การขอความคิดเห็นและมุมมองจากผู้มีประสบการณ์ตรงเป็นวิธีการขั้นตอนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์เฉพาะด้านในการวิเคราะห์รายละเอียด

นอกจากนี้ ภายหลังจากที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกไปบางส่วน จึงเกิดองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้นรู้ว่าใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่นำมาสรุปในงานวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ไปทำการติดต่อขอสัมภาษณ์กับผู้ที่ทรงคุณวุฒิท่านอื่นที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในเวลาต่อมา โดยทุกครั้งที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน เมื่อได้ทำการวิจัยมาระดับหนึ่งทราบว่าบุคคลประเภทไหนที่เหมาะสมจะถูกคัดเลือก เนื่องจากสามารถพัฒนาหรือทำให้บรรลุไปสู่ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ที่แสวงหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพแวดล้อมและบริบทการทำงานของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันต่างจากบทบาทหน้าที่สมัยก่อน การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปแตกต่างจากบทบาทหน้าที่สมัยก่อนมาก ศาลยุติธรรมเคยเป็นที่เคารพศรัทธาเป็นที่พึ่งของบ้านเมืองและประชาชนโดยส่วนรวมได้ เนื่องจากเศรษฐกิจสังคมและการเมืองเปลี่ยนแปลงไปแบบพลวัต คติความต่าง ๆ ค่อนข้างรุนแรงและมีความ

สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การปรับตัวของศาลยุติธรรมในยุคปัจจุบันด้วยการนำวิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทำให้คู่ความได้รับความสะดวกและเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อความสงบสุขของประชาชน เช่น สามารถยื่นฟ้องคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ฝากขัง ผัดฟ้องหรือการสืบพยานผ่านทางจอภาพ การฟังคำพิพากษา การประชุมผ่านจอภาพมาใช้ในการสืบพยานแทนกรณีสืบพยานในบัลลังก์หรือยื่นฟ้อง ฝากขัง ผัดฟ้องต่อหน้าศาล ทำให้คดีรวดเร็วขึ้น ในแต่ละคดีมีการกำหนดจำนวนวันนัดสืบพยานโจทก์และจำเลยต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นได้โดย ไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล สามารถฟังทางสื่อออนไลน์ได้ ขั้นตอน ระเบียบตามกฎหมายที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาคดีที่เข้ามา ศาลต้องปรับตัวเรียนรู้ การสืบพยาน การประชุมทางจอภาพหรือการสืบพยานบันทึกด้วยวิดีโอซึ่งเป็นประโยชน์กับคู่ความได้อย่างครบถ้วน

ศาลยุติธรรมมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมากขึ้น โดยเฉพาะคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาโดยตรงของรัฐที่จะต้องกำหนดนโยบายหาวิธีการแก้ไขในทางรัฐศาสตร์ควบคู่กับนิติศาสตร์ ศาลยุติธรรมมีบทบาทในอำนวยความสะดวกทางอรรถคดี ตามกรอบของกฎหมายอย่างเที่ยงธรรมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ศาลให้ความสำคัญกับเครือข่ายภาคประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามตัวบทกฎหมายและพยานหลักฐาน ไม่เพียงให้กระแสนสังคมหรือองค์กรใดมาชี้นำ กดดัน แทรกแซง ห้วนไหว เบี่ยงเบนไปจากความเที่ยงธรรม และมีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างศาลและหน่วยงาน องค์กร หรือเครือข่ายภาคประชาชนจากทุกภาคส่วน และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม

ศาลเป็นที่พึ่งหลักด้านความยุติธรรมของประชาชนทุกคน รักษาความเป็นกลาง ใช้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างเที่ยงธรรม ถูกต้อง ชัดเจน ตัดสินคดีตามพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏ วิเคราะห์ วินิจฉัยอย่างละเอียด รอบคอบ การปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีความเข้าใจถึงที่มาของปัญหาต้องมองทุกฝ่ายในการแก้ไขข้อขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างละเอียดอ่อนที่สุด บางคดีคู่ความอาจเข้าใจหรือมีความคิดไม่ตรงตามแนวทางคำพิพากษาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ศาลให้ความยุติธรรมกับผู้มีความผิดทุกฝ่าย และมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาในทุกกระบวนการ

ศาลยุติธรรมควรมีส่วนช่วยค้นหาความจริงและให้ความเป็นธรรมกับคนที่ถูกกล่าวหา ก่อนการพิจารณาพิพากษาควรศึกษาข้อเท็จจริงให้ฟังเป็นยุติก่อนว่าการทำผิดกฎหมายมาจากมูลเหตุจูงใจใด การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนิติรัฐ ความเป็นเอกราชของชาติไทยสามารถอยู่ร่วมกันตามเงื่อนไขและกติกาอันเดียวกันไม่สามารถแบ่งแยกดินแดนหรือด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนาที่ต่างกัน เครือข่ายภาคประชาชนมีความเป็นเนื้อเดียวกันในลักษณะของการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กันในทางสังคม ท้องถิ่น ต้องให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนและกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ครูสอนศาสนา ครูในโรงเรียนทั้งชาวพุทธและอิสลามเพื่อลดผลกระทบและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกลไกวิธีการปฏิบัติว่ามีความโปร่งใส เทียบตรงและเป็นธรรม จากการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการพันธกิจคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย เกิดความตระหนักรู้มีความเข้าใจลึกซึ้ง ยอมรับและเห็นในคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่รวมทั้งให้ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และคัดสรรข้าราชการที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจในประเด็นศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจนมีจิตอาสาพร้อมเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และมีการจัดฝึกอบรมสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

2. สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมให้ประชาชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในระดับที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างแท้จริง บนพื้นฐานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม ทุกระดับ โดยพัฒนาระบบและปรับปรุงกระบวนการเยียวยา ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ล่าช้า และมีระบบตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเยียวยา ป้องกันไม่ให้เกิดการแสวงและเอื้อประโยชน์ของการเยียวยาจากทุกฝ่าย

4. เสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชนทั้งในพื้นที่และสังคมไทย ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติ ด้วยการอำนวยความสะดวกกระบวนการยุติธรรม การ

บังคับใช้กฎหมายด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ พัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในพื้นที่

5. พัฒนากลไกรูปแบบการสื่อสารและบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการใช้งานประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ สื่อทางเลือก และ มวลชนสัมพันธ์ผ่านสื่อภาครัฐและภาคเอกชน เครือข่ายสังคมออนไลน์ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ตลอดจนเวทีสาธารณะในการเผยแพร่การจัดการกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งให้ข้อเท็จจริงกับสังคมทั้งในและนอกพื้นที่ได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศาลและบุคลากรของศาลยุติธรรม ประกอบด้วย ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลยุติธรรม โครงสร้างและระบบของศาลยุติธรรมในการจัดการคดีความมั่นคง ด้วยคติความมั่นคงมีความสำคัญเป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีความสลับซับซ้อนอันเกิดจากความขัดแย้งหลายด้าน มีผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการคดีต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกันจึงจะทำให้การจัดการคดีสำเร็จไปได้ต้องใช้วิธีจัดการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี เพราะการจับกุมผู้กระทำความผิดกระทำได้ยาก จะต้องใช้เหตุผลประกอบอื่นมาประกอบ เพราะเป็นการยากที่จะมีหลักฐานชัดเจน ด้านโครงสร้างกระบวนการของศาลที่มีหลายส่วนที่ต้องพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตั้งแต่พนักงานสอบสวน อัยการ จนเข้าสู่ระบบกระบวนการพิจารณาของศาล

การจัดอบรมผู้พิพากษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารคดีด้วยความรวดเร็วและรอบคอบ การใช้ดุลยพินิจอย่างละเอียด มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีความมั่นคง มีความเที่ยงธรรมให้กับทุกฝ่าย เพราะการตัดสินคดีจะก่อผลกระทบต่อสังคม ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ และการยอมรับของฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ศาลควรมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษให้ทำหน้าที่รับผิดชอบคดีความมั่นคงโดยเฉพาะ จึงควรจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงโดยตรง ซึ่งหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก็มีการจัดตั้งให้รับผิดชอบคดีความมั่นคงโดยเฉพาะไปแล้ว เช่น สำนักงานอัยการฝ่ายคดีความมั่นคง เนื่องจากความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากความขัดแย้งหลายอย่าง ความขัดแย้งที่หนักที่สุดเป็นเรื่องความเชื่อทางศาสนาในการดำเนินคดีจะต้องมองมิติใน

ด้านความเสมอภาค ความเป็นธรรมเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ในการจัดการคดีความมั่นคง จึงควรมีการเอาตะโตะยุติธรรมมามีส่วนร่วม เพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับพื้นที่และเป็นผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม

คดีความมั่นคง เป็นการกระทำความผิดฐานก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของชาติและการดำรงอยู่ของรัฐ มีการใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างเป็นกระบวนการและไม่จำกัดรูปแบบในการกระทำผิด ในการจัดการคดีความมั่นคงการพิจารณาคดีควรใช้ระบบไต่สวนควบคู่กับระบบกล่าวหา เพื่อให้ศาลมีโอกาสค้นหาความจริงได้มากยิ่งขึ้น เพราะตัวจำเลยเองเมื่อถูกระบบกล่าวหาโอกาสที่ต้องยอมรับจากสถานะในสังคมโลกของความเป็นจริงเมื่อถูกกล่าวหาโอกาสที่จะหาพยานหลักฐานมาสู้คดีค่อนข้างยาก สำหรับประชาชนที่ยากจนด้อยโอกาส แต่ถ้าศาลใช้ระบบไต่สวนจะช่วยประชาชนที่ด้อยโอกาสได้มากขึ้น อีกทั้งกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงได้มากกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ แต่ด้วยสถานะข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้ประชาชน ขาดโอกาสและเสียเปรียบ

โครงสร้างของศาลในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ สำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความมั่นคงมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจรวบรวมมาจะไม่ใช้พยานชั้น 1 หรือประจักษ์พยานส่วนใหญ่เป็นพยานแวดล้อมพหุติเหตุทำให้มีคดีจำนวนมากพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ต้องมีการปรับการตรวจพยานหลักฐานอย่างละเอียด เข้มงวด ในระยะเวลารวดเร็วที่จะต้องใช้ในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น โดยเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหากเพราะเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าจำเลยจะโดนขังฟรีในระหว่างการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน ในคดีของความมั่นคงส่วนใหญ่ศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เนื่องจากเหตุผลทางคดีมีความร้ายแรงประกอบการคัดค้านของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการว่าจำเลยอาจหลบหนีหรือไปก่อเหตุร้ายซ้ำอีก ตามกฎหมายต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือระบบของศาลยุติธรรมที่มีหน้าที่จัดการคดีความมั่นคงให้เป็นคดีพิเศษเพราะต้องใช้ความเชี่ยวชาญแบบวิชาชีพเฉพาะด้าน ภายในโครงสร้างของแต่ละกลุ่มการพิจารณาคดี

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคดีความมั่นคงขององค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการวิธีพิจารณาแต่ละคดีให้มีกระบวนการเป็นขั้นตอนที่สะดวกและรวดเร็ว การนำระบบเทคโนโลยีมาสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ เจ้าหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในกระบวนการ

ยุติธรรมมากขึ้น จากการอบรม การปฏิบัติในพื้นที่ แม้องค์กรของศาลจะมีขนาดใหญ่ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ แต่การปฏิบัติงานของข้าราชการถือว่าดีได้ในระดับหนึ่ง และมีการส่งเสริม เรียนรู้ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการของศาลยุติธรรม อีกทั้งพยายามเสริมสร้างคุณภาพให้บุคลากรทั้งในส่วนของการฝ่ายตุลาการหรือข้าราชการตุลาการให้มีการเรียนรู้ กับการปรับเปลี่ยนกฎหมายที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและบริบทของสังคม

ด้านศักยภาพของบุคลากร ประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่าในอดีต เดิมที่มีข้อจำกัดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ด้านเทคโนโลยี วิทยาการที่ไม่กว้างขวาง ปัจจุบันมีการพัฒนาบุคลากร การอบรม พัฒนา สัมมนาบุคลากร เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างให้บุคลากรมีศักยภาพเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การกำหนดให้บุคคลเข้ารับราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องผ่านการเรียนกฎหมายอิสลาม การบริหารจัดการคดีให้ดำเนินการเสร็จภายในมาตรฐานระยะเวลาที่กำหนด ความเจริญก้าวหน้าในด้านโซเชียลมีเดีย (Social media) และวิธีที่พิจารณาความด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบ E-Filing ในระบบ CIOS ทำให้มีความรวดเร็วเป็นหลักสำคัญ มีมาตรฐาน การปรับปรุงกระบวนการมีการบูรณาการยกระดับทุกมิติให้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม จะเห็นได้ว่า ศาลยุติธรรมมีการกระตุ้นเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากร เพราะความยุติธรรมผันเปลี่ยนแปรไปตามบริบทของสังคม สิ่งที่เคยคิดว่ายุติธรรม อาจไม่ใช่สิ่งที่สังคมต้องการในปัจจุบัน รวมถึงเรื่องการปรับเปลี่ยนเรื่องประสิทธิภาพให้จับต้องได้เป็นรูปธรรมมากกว่าในอดีต

ผลการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้พิพากษาควรเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดีความมั่นคง เพื่อทำความเข้าใจในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างมีอาชีพ
2. ควรนำระบบไต่สวนมาใช้ร่วมกับระบบกล่าวหาเพื่อให้ศาลช่วยค้นหาข้อเท็จจริงในทางคดีมากขึ้น และเป็นการลดข้อกล่าวหาของประชาชนว่าถูกกลั่นแกล้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. ควรจัดตั้งแผนกคดีความมั่นคงขึ้นในศาลยุติธรรมเพื่อการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีความละเอียดรอบคอบขึ้นแตกต่างจากคดีทั่วไป (การแยกงานของข้าราชการฝ่ายตุลาการ คืองานในด้านการพิพากษาคดีที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้พิพากษา

ถือว่าต้องแบกรับคติเป็นจำนวนมาก ถึง 10-20 คติ ต่อวัน การศึกษาความรู้ด้านกฎหมายใหม่ ตลอดเวลาเพื่อการพิพากษาคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง เป็นธรรม)

4. การจัดให้บุคลากรมีการอบรมในทุกระดับ แต่การปรับเปลี่ยนกระทำได้ยากเพราะ ต้องมีการลงทุนในระดับหนึ่งจึงจะทำให้การปฏิบัติมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับคู่ความหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยปฏิรูปเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของศาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อมกัน

ศาลยุติธรรมควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคติ ความมั่นคง ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญงานคดีความมั่นคง และเพิ่มทักษะการใช้ เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบเทคโนโลยี ดิจิทัล ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด ทักษะคดี ของบุคลากรในองค์กรให้ได้รับทราบถึง ประโยชน์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในการ จัดการคดีความมั่นคงซึ่งเป็นคดีที่สำคัญ ต้องมีสติ มีความไตร่ตรองรอบคอบ มีความรู้ความ ชำนาญเฉพาะคดีเป็นพิเศษ การนำเทคโนโลยีมาใช้จะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และ ื่อประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน คู่ความในคดี หรือประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในคดีที่มาติดต่อราชการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะใช้ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่มีความหลากหลาย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กร

นอกจากนี้ ยังมีข้อค้นพบจากการวิจัยที่กำหนดข้อคิดในการสนับสนุนการปฏิบัติพันธ กิจของศาลยุติธรรม ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับคดีความ มั่นคงอย่างโปร่งใส ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดี ความมั่นคง และในส่วนของ การนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกของคดี และการ ให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาทักษะด้านกับประชาชนเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูล คดีความมั่นคง เพื่อการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสู่การเข้าถึงการบริการ การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีให้สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้มีเสถียรภาพต่อการนำมาใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดี ความมั่นคง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” มาอภิปรายผลการวิจัยคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้หากยังคงดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปก็จะเกิดอุปสรรคต่อการดำเนินคดีความมั่นคง คดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง และกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด โดยให้หมายความรวมถึงความผิด เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย มีลักษณะการทำความผิดของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง เป็นคดีที่มีความซับซ้อน และส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และยากต่อการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด เพราะมีระบบการจัดการและโครงสร้างภายในองค์กรซับซ้อน มีอิทธิพลและใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ และมีวิธีการปกปิดการทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดำเนินคดีและระบบการพิจารณาคดีที่ใช้ดำเนินคดีและพิจารณาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนคดีอาญาทั่วไป ทั้งที่ลักษณะ รูปแบบ และมูลเหตุจูงใจการทำความผิดคดีความมั่นคงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกับคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใช้ระบบกล่าวหา และได้มีการนำกฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติ กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อเข้าสู่การพิจารณาคดีในชั้นศาล การค้นหาความจริงในคดีความมั่นคงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในระบบกล่าวหาข้อจำกัด เครื่องครัด ศาลไม่สามารถค้นหาความจริงในคดีได้ไม่เต็มที่ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2563 ;จิรพจน์ ไทยเล็ก,)

การค้นหาความจริงในคดีความมั่นคงควรมีบุคลากรที่มีคุณภาพพร้อมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี นิติกรหรือหรือเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานคดี ทำหน้าเป็นเลขาหรือ ผู้ช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดี ควรได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทาง ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะคดี จะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งคดี และเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีความมั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้

เพื่อให้กระบวนการพิจารณาตีความ มั่นคงเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้มีความซับซ้อนในทุกมิติ การปกครองของประเทศไทยนั้นใช้ระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ ไม่เอื้อต่อรูปแบบการปกครองที่มีเขตปกครองพิเศษไม่ว่าในทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม ฯลฯ กระบวนการยุติธรรมและการจัดการคดีความมั่นคงจึงต้องอาศัยหน่วยงานราชการหลายองค์กร ภาคประชาสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมในกระบวนการทำงาน จึงทำให้ความล่าช้าส่งผลให้ประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรมและเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม (ประคอง เตกฉัตร, 2551: 37)

การจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาครัฐและหน่วยที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักให้ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการป้องกันอาชญากรรม การก่อความไม่สงบ การสร้างสถานการณ์ความรุนแรง หรือการควบคุม การจัดระเบียบชุมชน การส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาและสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน เพื่อสังคมสันติสุขและยั่งยืน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นสังคมแห่งการให้โอกาสและเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับ เจษฎา สรณวิช, 2564 ; 280. ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่นแทนการถูกควบคุมตัว จำคุก กักขัง และสังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดและมีการกระทำผิดซ้ำ ลดลงและระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ไม่มีคดีขาดอายุความ และปราศจากการถูกแทรกแซงและทำให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเป็นศูนย์กลางและมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

จากแผนยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรมที่มีนโยบายในการบริหารงานศาลยุติธรรม ในการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ศาลยุติธรรมควรนำระบบบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) มาใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมีแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการ

กำหนดกรอบทิศทางทางการบริหารงาน ศาลยุติธรรมมุ่งเน้นการพัฒนาวัตกรรมการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม เพื่อสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดีและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้บทบาทหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการอำนวยความสะดวก ด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ตลอดจนเป็นการลดขั้นตอนการทำงาน และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ (แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565 – 2568)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) (อ้างอิงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556) ที่ได้กำหนดวิธีการทำงานใหม่ของระบบราชการ 4.0 คือ 1) เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) ต้องเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน และเชื่อมโยงการทำงานในภาครัฐด้วยกันให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน 2) ยึดประชาชน เป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Government) ต้องทำงานเชิงรุก ใช้ประโยชน์จากข้อมูลภาครัฐ (Big Government Data) และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยมีการเชื่อมโยงกันเองของทางราชการเพื่อให้บริการได้เสร็จสิ้นในจุดเดียว 3) มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government) สร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มและประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเพื่อสร้างคุณค่าเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556)

ดังนั้น ศาลยุติธรรมต้องมีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานศาลยุติธรรมให้มีความเสมอภาค เป็นธรรมและทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมและทำให้ทุกฝ่ายได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามมาตรฐานสากล มีความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส เพราะการดำเนินคดีในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาเรื่องความล่าช้าซึ่งส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่าย เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา แม้มีการเยียวยาชดเชยให้ตามกฎหมายก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่คนยากจนหรือคนชายขอบของสังคมไม่ว่าตกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหายยังพบกับความยากลำบากในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากกว่าคนกลุ่มอื่น ทั้งมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ สาเหตุมีทั้งเจตนาหรือจงใจใช้อำนาจเกินขอบเขต และไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การรวบรวม

พยานหลักฐานที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการค้นหาความจริง การขาดความรู้และความเข้าใจในหลักกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอการขาดจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมตลอดจนการแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการบิดเบือนคดี

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการพันธกิจคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางการจัดการพันธกิจคดีความมั่นคงของศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย
2. สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมให้ประชาชน

3. สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม
4. เสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชน
5. พัฒนากลไกรูปแบบการสื่อสารและบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานในคดี เจ้าพนักงานคดีของศาลยุติธรรม ผู้พิพากษาที่รับผิดชอบคดีเกี่ยวกับคดีความมั่นคง ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีความมั่นคงมาปฏิบัติหน้าที่ และมีจำนวนอัตราที่เพียงพอรองรับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มทีและมีความต่อเนื่องในการดำเนินคดี

2. ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิด ทักษะคติ ของบุคลากรในองค์กรให้ได้รับทราบถึงประโยชน์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในการจัดการคดีความมั่นคงซึ่งเป็นคดีที่สำคัญ ต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะคดีเป็นพิเศษ การนำเทคโนโลยีมาใช้จะต้องเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน และเอื้อประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน คู่ความในคดี หรือประชาชนผู้รับบริการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีที่มาติดต่อราชการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่จะใช้ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่มีความหลากหลาย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กร

3. จัดกิจกรรมฝึกอบรม ประชุมสัมมนา เสวนา แลกเปลี่ยนทางวิชาการเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการดำเนินคดีความมั่นคง ปัญหา อุปสรรค และการนำพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาล โดยกำหนดให้ศาลมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดี มีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภทที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้ ตลอดจนสามารถ เรียกพยานหลักฐานอื่นที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในคดีเพิ่มเติมนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอได้ เพื่อให้ศาลเข้าถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างแท้จริงและถูกต้อง อันจะเป็นผลทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีความมั่นคง

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีความมั่นคงและในส่วนของ การนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกของคดี และการให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับประชาชนเพื่อเข้าถึงฐานข้อมูลคดีความมั่นคง เพื่อการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนสู่การเข้าถึงการบริการ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทั้งภายใน และภายนอกองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กฤตวิษณุ ปิ๋มไพบูลย์. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพจน์ ไทยเล็ก. (2563). ระบบการพิจารณาคดีที่เหมาะสมสำหรับพิจารณาคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ...เอกสารวิชาการรายบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 19 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- เกษฎา สรณวิช. (2564). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในศาลยุติธรรมไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ไชนันท์ ปัญญาศิริ และ สมิตตรา เจิมพันธ์. (2563). โครงสร้างตามสถานการณ์ขององค์การภาครัฐไทยตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน แห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(2), 112-123.
- ประคอง เตกฉัตร. (2551). ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับกระบวนการยุติธรรม. วารสารวิชาการนิติศาสตร์, 1(2), 31-46.
- ศาลยุติธรรม. (2565). แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565-2568. (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2556-2561). (เอกสารวิชาการ). กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่นพรีนธ์ แอนด์ มีเดีย จำกัด.

Bovaird, T., & Loeffler, E. (2012). Engagement to Co-production: The Contribution of Users and Communities to Outcomes and Public Value. *Volantes* 23, 1119–1138. <https://doi.org/10.1007/s11266-012-9309-6>

Kickert, W. (1993). Complexity Governance and Dynamics: Conceptual Explorations of Public Network Management. in J. Kooiman (ed.). *Modern Governance*. London: Sage.

Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment? In *The New Public Governance? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Stephen P. Osborne (ed.). London: Routledge.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Open University Press, Buckingham.

Pestoff, V. & Brandsen, T. (2010). Public Governance and the Third Sector: Opportunities for Co-production and Innovation? In *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Osborne, S. P.(ed.). London: Routledge.

Pestoff, V. (2010). *New Public Governance, Co-production & Third Sctor Social Services*. Institute of Civil Society Studies, Ersta Skondal University Collage, Stockholm, Sweden.

World Bank Institute. “Governance Matters 2009: World Governance Indicators 1996 – 2008,” Research at The world bank (2009).

World Bank. (1992). Governance and Development. Washington D.C.: The World Bank.

การศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี*

STUDY OF PROBLEMS IN ACCESSING STATE WELFARE CARDS

KANCHANABURI PROVINCE

กมลลักษณ์ สมัยนิยม¹, สุพัตรา แก่นจันทร์² และ รจนาภรณ์ ศรีช่วงโชติ³

Kamonlak Samainiyom¹, Suphattra Kanchan² and Rotjanaporn Srichuangchote³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹⁻³Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: 64122080110@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากร จำนวน 165,987 คน และได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มี ทั้งหมด 400 คน โดยการใช้สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ ประชากรผู้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติตามโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ ปี พ.ศ. 2565 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำเสนอโครงการโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัครขึ้นทะเบียนผู้มีรายได้น้อยโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 2) ปัญหาเกิดจากคนยากจนกลุ่มใหญ่ยังเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตจึงทำให้ไม่สามารถสมัครเพื่อขอรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้ คือ 1.ด้านการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ธนาคาร และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ 2.ด้านความพึงพอใจเกี่ยวกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

คำสำคัญ: ปัญหา, สวัสดิการแห่งรัฐ, ผู้มีรายได้น้อย

---

* Received 4 December 2023; Revised 15 December 2023; Accepted 27 December 2023

Abstract

The objectives of this research study are 1) to study the problem of access to state welfare cards; Kanchanaburi Province and 2) to study ways to improve access to state welfare cards in Kanchanaburi Province. The sample group used in this research was a population of 165,987 people and the sample size was 400 people. The sample group of this research was a total of 400 people by using specific sampling, namely the population who passed the qualification examination according to the Welfare Project. State, year 2022, using questionnaires as a tool to collect data and then present the project by distributing frequencies, percentages, averages, and standard deviations.

The results of the research found that 1) The main problems and obstacles are publicizing information regarding the registration of low-income people in the state welfare card program. 2) The problem arises from a large group of poor people who do not yet have access to the internet. Making it impossible to apply for a state welfare card, namely 1. Coordination between bank officials and officials working in the area 2. Satisfaction regarding the state welfare card policy.

Keywords: Problems, Statewelfare, Lowincomepeople

บทนำ

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงการคลังในสมัยรัฐบาลที่มี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โครงการเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นมาทั้งนี้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพแก่ผู้มีรายได้น้อยให้พ้นจากความยากจน ในรูปแบบการให้ผู้ถือสิทธิตามบัตรสวัสดิการสามารถใช้ เพื่อลดหย่อนค่าสินค้าอุปโภคบริโภค และบริการต่าง ๆ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2561)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัครขึ้นทะเบียนผู้มีรายได้น้อยโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และปัญหาเกิดจากคนยากจนกลุ่มใหญ่ยังเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตจึงทำให้ไม่สามารถสมัครเพื่อขอรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้ และประชาชนที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเดินทางมาสมัคร ณ จุดที่กำหนดได้ เนื่องจากโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นโครงการใหม่ที่ประชาชนยังไม่มีความรู้มาก่อนจึงทำให้ขาดความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมการกระจายร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคือการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐและการรูดบัตรผ่านเครื่องรูดบัตร หรือ (electronic data capture : edc) ซึ่งปัจจุบันยังมีปัญหา เช่นการกระจายเครื่องรูดบัตรยังไม่ทั่วถึงทำให้ใช้บริการได้ยาก ขณะเดียวกันบางร้านค้าที่อยากร่วมโครงการอาจจะประสบปัญหาเรื่องการเตรียมตัวและต้องลงทุนใน การติดตั้งเครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ (มติภา อารยะภักดี, 2562)

จังหวัดกาญจนบุรีพบปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเช่นเดียวกับที่ ประเทศไทยได้ประสบปัญหาในด้านการเข้าถึง ด้านการได้รับสิทธิ์ในการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งพื้นที่ในจังหวัดกาญจนบุรีที่พบปัญหามากที่สุดอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอสังขละบุรี ปัญหาที่พบเป็นพื้นที่ห่างไกลไม่สะดวกต่อการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐของจังหวัดกาญจนบุรี จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นจำนวนมากเนื่องจากพบปัญหาการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่แล้วยังพบปัญหา เรื่อง การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการใช้เครื่องมือสื่อสารในการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของประชาชน (สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี, 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรีข้างต้นได้ให้รายละเอียดว่าจังหวัดกาญจนบุรีพบปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นผู้ดูแลเรื่องบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและแก้ไขปัญหาของประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดกาญจนบุรีในปัจจุบัน เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการปรับปรุงการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐซึ่งจะทำให้ประชาชนที่ไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้เข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมากขึ้นในด้านการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่ การเข้าถึงเรื่องอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยทำการวิจัยจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1. การวิจัยเอกสาร 2. การวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ
    - 1.1.1 ประชากรที่ ได้แก่ ประชากรผู้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติตามโครงการสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 165,987 คน (สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี, 2566)
    - 1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรผู้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติตามโครงการสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 165,987 คน คณะผู้ทำการวิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปสำหรับใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มี ทั้งหมด 400 คน โดยการใช้สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ ประชากรผู้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติตามโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ ปี พ.ศ. 2565
  2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
    - 2.1 รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์วารสารที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี
    - 2.2 คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) 1 ฉบับ แบ่งออกเป็นส่วนดังนี้
      - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
      - ส่วนที่ 2 ปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี
      - ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ข้อมูลงานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับ ปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี

3.2 คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับสำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อ เก็บรวบรวมข้อมูลของประชาชนผู้มีสิทธิได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดกาญจนบุรี

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ประชาชนผู้ผ่านการตรวจสอบ คุณสมบัติตามโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ ปี พ.ศ. 2565 จังหวัดกาญจนบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการศึกษานี้

4.1 การวิจัยเอกสารคณะผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก หนังสือ ข้อมูล งานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัด กาญจนบุรี

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี ดังนี้

4.2.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามโดยใช้ตารางสำเร็จรูปสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีของ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

4.2.2 สถิติพื้นฐาน

4.2.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2.2.2 ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{X}$)

4.2.2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S. D.)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่ง รัฐจังหวัดกาญจนบุรี โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่มีอายุ

ระหว่าง 40-49 ปีคิดเป็นร้อยละ 22.00 ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยในอำเภอเมืองกาญจนบุรีคิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 33.00

2. ผลการศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี พบว่าด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีความเข้าใจในเรื่องการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อย $\bar{X} = 3.23$ และ S.D. = 1.00 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ $\bar{X} = 3.14$ และ S.D. = 1.08 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านทราบถึงกฎกติกาในการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ $\bar{X} = 3.09$ และ S.D. = 1.14 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้รับความรู้จากการใช้บริการเสริมอื่น ๆ ผ่านตู้ ATM/ADM ธนาคารกรุงไทย $\bar{X} = 2.93$ และ S.D. = 1.07 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านให้ความร่วมมือกับหน่วยงานเมื่อมีนโยบายหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการรัฐ $\bar{X} = 3.17$ และ S.D. = 1.11

3. ผลการศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ธนาคาร และ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้เข้ารับบริการที่ธนาคารเมื่อไม่สามารถยืนยันตัวตนได้ด้วยตนเอง $\bar{X} = 3.14$ และ S.D. = 1.05 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้รับการบริการที่ดีจากเจ้าหน้าที่ธนาคาร $\bar{X} = 3.20$ และ S.D. = 1.13 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ ด้านข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจก่อนเข้าร่วมโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ $\bar{X} = 3.10$ และ S.D. = 1.07 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้รับการบริการที่ดี ในขั้นตอนการดำเนินการสมัครจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ $\bar{X} = 3.17$ และ S.D. = 1.11 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ธนาคารในการยืนยันตัวตนให้สำเร็จ $\bar{X} = 3.15$ และ S.D. = 1.11

4. จากผลการวิเคราะห์ปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ด้านกระบวนการขั้นตอนการลงทะเบียนรับสิทธิ์บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าขั้นตอนการลงทะเบียนรับสิทธิ์ไม่ซับซ้อน $\bar{X} = 3.14$ และ S.D. = 1.01 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าขั้นตอนการให้บริการมีความชัดเจน $\bar{X} = 3.15$ และ S.D. = 1.05 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าขั้นตอนการให้บริการมีความเหมาะสม $\bar{X} = 3.14$ และ S.D. = 1.07 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าระยะเวลาการลงทะเบียนมีความ

เหมาะสม $\bar{X} = 3.13$ และ S.D. = 1.04 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าขึ้นตอนการให้บริการมีความสะดวกรวดเร็ว $\bar{X} = 3.80$ และ S.D. = 1.15

5. จากผลการวิเคราะห์ปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ด้านความพึงพอใจเกี่ยวกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านพึงพอใจต่อโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ $\bar{X} = 3.23$ และ S.D. = 1.06 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ช่วยลดความยากจนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม $\bar{X} = 3.02$ และ S.D. = 1.05 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีส่วนช่วยให้คุณภาพชีวิตของท่านที่ดีขึ้น $\bar{X} = 2.92$ และ S.D. = 1.08 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านพึงพอใจที่รัฐบาลจัดตั้งโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย $\bar{X} = 3.04$ และ S.D. = 1.10 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่าท่านพึงพอใจในจำนวนเงินที่ได้รับจากโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ $\bar{X} = 2.78$ และ S.D. = 1.08

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของจังหวัดกาญจนบุรี

จากศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบปัญหาในเรื่องการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จึงมีการพัฒนาแนวทางในการปรับปรุง ดังนี้

1. ด้านปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ต

1.1 จัดให้มีการลงทะเบียนในพื้นที่ที่มีอินเทอร์เน็ต เช่น สถานศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบล และ ในพื้นที่ใกล้เคียง

1.2 ติดตั้งอินเทอร์เน็ตประชารัฐเพื่อให้ประชาชนได้มีอินเทอร์เน็ตในการลงทะเบียนรับสิทธิรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

1.3 ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ธนาคารมาดำเนินการลงทะเบียนให้แก่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล

2. ด้านการเข้าใจนโยบายในการลงทะเบียนใช้สิทธิในการได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

2.1 ควรจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่องนโยบายในการลงทะเบียนรับสิทธิในการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในนโยบายมากยิ่งขึ้น เช่น การทำแผ่นพับ เป็นต้น

2.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์วิธีด้วยการต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลนโยบายการลงทะเบียนใช้สิทธิ์ในการได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เช่น ระบบการกระจายเสียงตามสายในเขตชุมชน เป็นต้น

3. ด้านการเข้าถึงของหน่วยงานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ห่างไกล

3.1 จัดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาเข้าไปดูแลยังเขตพื้นที่ต่าง ๆ เช่น อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอศรีสวัสดิ์ เป็นต้น

3.2 ควรติดต่อกับผู้นำชุมชนในการเป็นตัวแทนในการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่ห่างไกลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลในการลงทะเบียน

4. ด้านปัญหาการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

4.1 ควรจัดทำโครงการอบรมการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้กับประชาชนเพื่อให้สะดวกต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

4.2 ควรมีการปรับเปลี่ยนแนวทางในการใช้บัตรสำหรับผู้พิการหรือผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถใช้บัตรด้วยตนเองได้ โดยให้ญาติหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการใช้สิทธิ์แทนได้

4.3 ควรปรับเปลี่ยนเวลาการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้สามารถใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าพึงพอใจที่รัฐบาลจัดตั้งโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 3.04$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรกัญญ์ เจริญชุตินันท์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง “แนวทางการให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” ซึ่งพบว่าผลการศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐพบว่า มีประเด็นปัญหาทางด้าน การใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และ การลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิ์ในการช่วยเหลือค่าครองชีพผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยผู้ที่ได้รับสิทธิ์สามารถใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐซื้อสินค้า อุปโภค บริโภคที่จำเป็นในร้านค้าที่ร่วมโครงการสำหรับใช้ชำระค่าเดินทาง เช่น ค่ารถไฟ ค่ารถประจำทาง ค่ารถขนส่ง เป็นต้น

2. จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าพึงพอใจต่อโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ($\bar{X} = 3.23$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวิทย์ ศิริพรรณปัญญา (2565)

ที่ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” ซึ่งพบว่าผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความสะดวกที่ได้รับ ประชาชนได้รับความสะดวกสบายจากการใช้บริการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ประชาชนได้รับการบริการข่าวสารข้อมูล สิทธิประโยชน์ และการใช้บริการอื่น ๆ จากเจ้าหน้าที่ผ่านเว็บไซต์ของกรมบัญชีกลาง หรือสื่ออื่น ๆ ด้านคุณภาพของบริการที่ได้รับ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ใช้ลดภาระค่าครองชีพ ด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการ ประกาศผล และ ออกบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ให้แก่ประชาชนที่ได้รับสิทธิเข้าร่วมโครงการ ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ การให้ข้อมูลด้าน สิทธิประโยชน์ ของโครงการมีความครบถ้วน ชัดเจนด้านเนื้อหา เป็นต้น

3. จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐช่วยลดความยากจนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ($\bar{X} = 3.02$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ฐีระเวช (2565) ที่ศึกษาเรื่อง “แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน” ซึ่งพบว่าแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจนพบว่าผลศึกษาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของครัวเรือนยากจน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสาธารณสุข ด้านความเหลื่อมล้ำ ด้านการถือครองที่ดิน ด้านความเหลื่อมล้ำ ด้านการศึกษา ด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้และแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

4. จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าท่านได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ ด้านข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจก่อนเข้าร่วมโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ($\bar{X} = 3.10$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัญชัย คชรัตน์ (2562) กล่าวว่า ปัญหาด้านการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ธนาคาร และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบล เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างผู้รับลงทะเบียน และ ผู้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่ได้รับจากทางธนาคารไม่ถูกต้อง เพราะไม่ได้ผ่านกระบวนการคัดกรองจากทางเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ข้อมูลที่ได้รับจึงไม่ตรงกับ สภาพความเป็นจริงของพื้นที่

5. จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีส่วนช่วยให้คุณมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ($\bar{X} = 2.92$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเป้าหมายของ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง (2560) ได้ระบุว่า โครงการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลเชิงลึกกรายบุคคลสำหรับออกแบบมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ตรงตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล และ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของโครงการต่อไป และ มีการออกมาตรการช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อยเพิ่มเติมผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสามารถนำผลมาวิจัยมาศึกษาการเกิดปัญหาในการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ของปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจังหวัดกาญจนบุรี 2. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของจังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทาง ได้แก่ ระบบการกระจายเสียงตามสายในเขตชุมชน การทำแผ่นพับ และ เว็บไซต์กระทรวงการคลัง เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
2. ควรจัดการทำโครงการอบรมบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในการใช้สิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
3. ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศแบบดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการลงทะเบียนคนจน เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการลงทะเบียนรับสิทธิบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมากขึ้น
4. ควรเพิ่มวงเงินหรือสวัสดิการภายในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้รับประโยชน์นั้นเพิ่มขึ้น

5. ควรสนับสนุนให้มีการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นส่วนลด ค่าโดยสารในต่างจังหวัด เพื่อให้ประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้รับสิ่งอย่างเสมอภาคเท่ากัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็น ความต้องการ และ ความพึงพอใจของประชาชน

2. ควรศึกษาปัญหาผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อแก้ไขให้ประชาชนที่เข้าไม่ถึงโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้รับสิทธิอย่างทั่วถึง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกระทรวงการคลัง อำเภอมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่อำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชากรผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ขอขอบคุณ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จังหวัดกาญจนบุรี ที่อำนวยความสะดวกในการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอขอบคุณ หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ ขอขอบคุณ หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ความร่วมมือและกรุณาเอื้อเฟื้อในการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ในเรื่องของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และขอขอบคุณประชากรที่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในด้านเก็บรวบรวมข้อมูลและได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถามให้แก่คณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จลงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2560). มาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยเพิ่มเติมผ่านบัตรสวัสดิการ

แห่งรัฐ. กาญจนบุรี: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง จังหวัดกาญจนบุรี

จารุวิทย์ ศิริพรรณปัญญา. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการบัตรสวัสดิการ

แห่งรัฐในเขตมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม

- พัชรกันย์ เขียรชุตินันท์. (2562). นโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 6(2),313-320.
- พรชัย สุธีระเวช. (2561). มาตรการสวัสดิการแห่งรัฐนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาค่าความยากจน, วารสารสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 18, 9-20.
- มติกา อารยะภักดี. (2562). การประเมินผลโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ : กรณีศึกษาชุมชนก้านน้มน้ำ เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร, ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี. (2566). ประชากรผู้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติตามโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ ปีพ.ศ. 2565 จำนวน 165,987 คน. กาญจนบุรี: สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2561). แนวคิดรัฐสวัสดิการผ่านรูปแบบบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- อชัญญ์ คชรัตน์. (2562). การดำเนินนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วารสารรามคำแหง, 150-159.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล*

HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT FOR COMPETITIVENESS IN THE DIGITAL ECONOMY

ธีทัต ตรีศิริโชติ¹, พลรัตน์ บุญพบ² และ อาทิตย์ บุญญาภิสังขาร³

Teetut Tresirichod¹, Polrat Boonpob² and Artit Boonyapisangkhan³

¹⁻³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹⁻³ Faculty of Business Administration at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: artit_b@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจดิจิทัลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิธีการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับพนักงานของตน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีศักยภาพสูงสำหรับองค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัล จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ทักษะด้านดิจิทัล เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นทักษะที่จำเป็นในการคิดนอกกรอบและสร้างสิ่งใหม่นอกจากนี้ ทักษะด้าน soft skills ก็ยังคงมีความสำคัญในองค์กรยุคดิจิทัลเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารองค์กรควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานของตน โดยอาจใช้วิธีการต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนาตนเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ องค์กรควรสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และนวัตกรรมในองค์กร เพื่อให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ องค์กรที่ให้ความสำคัญใน

---

* Received 21 November 2023; Revised 10 December 2023; Accepted 27 December 2023

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะสามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถไว้ได้ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ศักยภาพ, องค์กรยุคดิจิทัล

Abstract

The digital economy has brought about significant changes in the way organizations operate. Organizations must adapt to these changes by developing essential skills for their employees to compete effectively in the digital age. Human resource development is crucial to unlocking the highest potential for digital economic organizations. It is necessary to emphasize the development of two main types of skills: digital skills, essential for the efficient use of digital technology, and creativity and innovation skills, necessary for thinking outside the box and creating new things. Additionally, soft skills, particularly teamwork and communication skills, remain crucial in the digital age.

Organizations should focus on developing these necessary skills in their employees through various methods such as training, education, and self-development. Furthermore, organizations should cultivate a culture of learning and innovation within the organization, ensuring that employees consistently maintain a positive attitude towards learning and self-development. By prioritizing human resource development, organizations can attract and retain talented personnel, ultimately enhancing their ability to compete more efficiently in the digital economy.

Keywords: Human resource development, Potential, Digital age organizations

บทนำ

ความสำคัญของการจัดการการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงานและทักษะที่จำเป็นของแรงงานในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้องค์กรต่างๆ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับความท้าทายดังกล่าว

ทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรและประเทศชาติ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบต่อตลาดแรงงาน โดยเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานและทักษะที่จำเป็นของแรงงานในยุคปัจจุบัน

องค์กรต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล ซึ่งรวมถึงทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน และทักษะด้านความเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้องค์กรต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้าน soft skills ซึ่งรวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม และทักษะด้านภาวะผู้นำ และจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Samoilovych et al., 2022)

การแปลงองค์กรในเศรษฐกิจดิจิทัล (Ulieru & Verdon, 2009) เศรษฐกิจดิจิทัลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิธีการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ องค์กรจะต้องผ่านกระบวนการแปลงเพื่อปรับให้เข้ากับภูมิทัศน์ดิจิทัลใหม่ การเปลี่ยนแปลงนี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง กระบวนการ และวัฒนธรรมขององค์กร ประเด็นสำคัญของการแปลงองค์กรในเศรษฐกิจดิจิทัล และเป็นตัวขับเคลื่อนหลักสามประการของการเปลี่ยนแปลงคือ 1.) นวัตกรรมทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วบังคับให้องค์กรต้องนำเทคโนโลยีและกระบวนการใหม่ ๆ มาใช้ 2.) โลกาภิวัตน์ ความเชื่อมโยงกันทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นทำให้ยากสำหรับองค์กรที่จะแข่งขันเพียงในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติเท่านั้น 3.) ความคาดหวังของลูกค้า ลูกค้ามีความเรียกร้องมากขึ้นและมีความต้องการผลิตภัณฑ์และบริการที่พวกเขาได้รับสูงขึ้น

ผลของความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงองค์กร ได้แก่ 1.) การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ผู้คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และอาจเป็นเรื่องยากที่จะพาพวกเขาไปสู่แนว

ทางการทำงานใหม่ ๆ 2.) ขาดผู้นำ องค์กรต้องการผู้นำที่แข็งแกร่งเพื่อนำพวกเขาไปสู่กระบวนการแปลง 3.) ทรัพยากรไม่เพียงพอ องค์กรอาจไม่มีทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นสำหรับการแปลง Samoilovych (2022) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงานและทักษะที่จำเป็นของแรงงานในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้องค์กรต่างๆ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับความท้าทายดังกล่าว โดยชี้ให้เห็นว่าทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรและประเทศชาติ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและผลกระทบต่อตลาดแรงงาน โดยชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานและทักษะที่จำเป็นของแรงงานในยุคปัจจุบัน ในการจัดการการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเสนอแนะให้องค์กรต่างๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล ซึ่งรวมถึงทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน และทักษะด้านความเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้องค์กรต่างๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้าน soft skills ซึ่งรวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม และทักษะด้านภาวะผู้นำ ดังนั้นองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกุญแจสำคัญที่จะเนรมิตความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์กรในปัจจุบันและอนาคต การลงทุนในการพัฒนาทักษะและความรู้ของพนักงานไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความเชี่ยวชาญที่สูงขึ้น แต่ยังมีผลที่มียัยสำคัญต่อการแข่งขันทางธุรกิจและการบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถที่จะจำแนกประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาทักษะตลอดจนองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับพนักงาน ทำให้พนักงานเกิดความก้าวหน้าในสายงาน
2. ทำให้องค์กรมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้น
3. ช่วยเพิ่มมาตรฐานการทำงานให้กับองค์กร

4. ทำให้พนักงานรักในงานที่ทำมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเห็นคุณค่า ประโยชน์ รวมถึงพัฒนาการในการทำงาน และสร้างคุณค่าให้กับพนักงานตลอดจนงานที่ทำได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

5. พนักงานสามารถค้นพบการแก้ปัญหาต่างๆ ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนอาจค้นพบความสามารถในการทำงานของตัวเองได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

6. ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี สร้างความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นทีม รวมถึงช่วยให้ระบบการทำงานแบบองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

7. สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีได้ เป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งการพัฒนาศักยภาพ และช่วยสร้างเป้าหมายที่ดีให้กับองค์กรเพื่อผลักดันให้องค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จที่ยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

8. สร้างความภาคภูมิใจให้กับพนักงานในองค์กร ตลอดจนปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของการทำงานให้ดียิ่งขึ้นได้

9. ช่วยให้องค์กรสามารถเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับพนักงานตลอดจนการพัฒนาองค์กรในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาบุคลากรในอนาคตได้

10. สร้างอนาคตให้กับพนักงานในองค์กร รวมถึงตัวขององค์กรเอง

ด้วยทุกองค์ประกอบนี้ของประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงเสริมสร้างทักษะและความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้องค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จที่ยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และสร้างอนาคตที่ยั่งยืนให้กับพนักงานและองค์กรเองให้ได้เปรียบในการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลนี้

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำหรับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีดังนี้

1. ต้องการให้พนักงานในองค์กรพัฒนาฝีมือ ทักษะการทำงาน ตลอดจนมีองค์ความรู้ต่างๆ ที่ดีขึ้น เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์กับการทำงาน ให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. เพื่ออุดรอยรั่วของข้อบกพร่องต่างๆ ที่ทำให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้น

3. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการใช้วัดผลพนักงาน ประเมินประสิทธิภาพการทำงาน ตลอดจนคาดการณ์ศักยภาพขององค์กร

4. เพื่อใช้วางแผนงาน วางแผนธุรกิจ ตลอดจนวางทิศทางขององค์กรในอนาคตได้

5. เพื่อให้พนักงานมีความรักดีกับองค์กร ทั้งยังเป็นการรักษาพนักงานไว้ให้ต้องการร่วมงานกับองค์กรในระยะยาวด้วย

6. เพื่อให้ทุกคนตั้งแต่พนักงาน ฝ่ายทรัพยากรบุคคล (HR) ฝ่ายบริหาร ตลอดจนองค์กรเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการนำทีมผลักดันการเปลี่ยนแปลงและกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่และบทบาทอื่น ๆ ที่เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาองค์กรเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ บทบาทในการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้และบทบาทในการประสานสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังต้องเผชิญกับความท้าทายที่คล้ายคลึงกันในการพัฒนาองค์กรเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้บทบาทของพวกเขามีความสำคัญในการนำองค์กรสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (พงศชา สันทัด, 2019)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานคนเดียวและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตัวอย่างของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ การอบรม คอร์สเรียนต่างๆ การสร้างระบบแบ่งปันข้อมูลในองค์กร และการสร้างกระบวนการให้คำแนะนำระหว่างผู้จัดการและพนักงาน

แนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 4 แนวทางใหญ่ๆ คือ

1. แนวคิดที่หนึ่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะได้นำเอามาปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยมีวิธีการ 3 ประการ คือ (Leonard Nadler, 1980)

การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป้าหมายก็คือ การยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของพนักงานในขณะนั้นให้สามารถที่จะทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ โดยผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

การศึกษา (Education) การศึกษานับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทักษะ ทักษะคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับตัวบุคคล ถ้าพิจารณาในองค์กรแล้วการศึกษานั้นจะเน้นการเตรียมพนักงานสำหรับงานในอนาคต เพื่อที่จะเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคตได้ หรืออีกกรณีหนึ่งการให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งงานใหม่ซึ่งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน

การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน แต่มีจุดมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ การพัฒนาองค์กรนั้นจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรเพื่อการปฏิบัติงานขององค์กรในอนาคต เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว(เอกสิทธิ์ สนามทอง,2019)

2. แนวคิดประการที่สอง ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการนำกิจกรรมที่มีการกำหนดและวางรูปแบบอย่างมีระบบมาใช้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ส่วนคือ(Gilley & Eggland, 1990)

2.1 การพัฒนาบุคคล (Individual Development)

2.2 การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development)

2.3 การพัฒนาองค์กร (Organization Development)

3. แนวคิดที่สาม คือการที่จะพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งแนวคิดนี้จะเป็นบูรณาการระหว่างการเรียนรู้และงานเข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำมารวมกันได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบใน 3 ส่วน คือ ในระดับบุคคล, ระดับกลุ่มหรือทีม ผู้ปฏิบัติงาน, และระดับระบบโดยรวม (Woolner, 1992) กระบวนการในการเรียนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต 2. การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน 3. การเรียนรู้เพื่อที่จะเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต(รองศาสตราจารย์นาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สวรรณ,2561).

4.แนวคิดด้านเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) คือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ และระบบอัตโนมัติ เศรษฐกิจดิจิทัลมี

บทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคการผลิต การขนส่ง การขาย และการบริการสำนักงาน๖ (พัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล (depa, 2564)

ตัวอย่างของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่

- การค้าขายออนไลน์ (E-commerce)
- การบริการออนไลน์ (Online Services)
- การเงินดิจิทัล (Digital Finance)
- เทคโนโลยีอุตสาหกรรม (Industrial Technology)
- การเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture)
- การแพทย์แม่นยำ (Precision Medicine)

เศรษฐกิจดิจิทัลมีแนวโน้มที่จะเติบโตอย่างรวดเร็วในอนาคต เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและแพร่หลายมากขึ้น ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ มากมายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้หลากหลายรูปแบบ เศรษฐกิจดิจิทัลจึงมีศักยภาพที่จะสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนทั่วโลก

ในประเทศไทย รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล โดยกำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางดิจิทัลแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายในปี พ.ศ. 2573 รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในเศรษฐกิจดิจิทัล (อภิวัฒน์ วัฒนพงศ์, 2563)

ตัวอย่างของมาตรการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย ได้แก่

- โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของประเทศ
- โครงการส่งเสริมการพัฒนาสตาร์ทอัพและผู้ประกอบการดิจิทัล
- โครงการส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล

องค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Organization) คือ องค์กรที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร องค์กรเหล่านี้มีความสามารถในการแข่งขันสูง สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัลมีคุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

- มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างแพร่หลาย เทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำมาใช้ในกระบวนการทำงานต่างๆ ขององค์กร ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการวัดผล องค์กรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร เพื่อให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น องค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัลมีโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของธุรกิจ องค์กรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว
- มีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นนวัตกรรม องค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัลมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นนวัตกรรม องค์กรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการแสวงหาโอกาสใหม่ๆ และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ(พิมพ์ชนก ไชยรัตน์,2562)

ตัวอย่างขององค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่

- ธุรกิจอีคอมเมิร์ซ เช่น Amazon, Alibaba, Shopee
- ธุรกิจบริการออนไลน์ เช่น Netflix, Spotify, Airbnb
- ธุรกิจการเงินดิจิทัล เช่น PayPal, WeChat Pay, Alipay
- ธุรกิจอุตสาหกรรมอัจฉริยะ เช่น GE, Siemens, ABB

องค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นแนวโน้มสำคัญของโลกธุรกิจในปัจจุบัน องค์กรต่างๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ในประเทศไทย องค์กรต่างๆ ได้เริ่มปรับตัวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลมากขึ้น ตัวอย่างขององค์กรที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่

- ธนาคารไทยพาณิชย์ ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน SCB Easy เพื่อให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าผ่านช่องทางดิจิทัล
- เซ็นทรัลกรุ๊ป ได้พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ Central Online เพื่อให้บริการช้อปปิ้งออนไลน์แก่ลูกค้า
- การบินไทย ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน Thai Smile เพื่อให้บริการจองตั๋วเครื่องบินและเช็คอินออนไลน์แก่ผู้โดยสาร

การเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์สำหรับองค์กรยุคดิจิทัล ควรเพิ่มศักยภาพด้านต่อไปนี้(มณีรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี นิรันดรงค์,2566).

- ทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills) ทักษะด้านดิจิทัลเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคดิจิทัล องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการสร้างสรรค์
- ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation Skills) โลกธุรกิจยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจำเป็นต้องส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและสร้างโอกาสใหม่ๆ
- ทักษะด้านการเรียนรู้ (Learning Skills) โลกธุรกิจยุคดิจิทัลมีข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถพัฒนาตนเองและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง
- ทักษะด้านการทำงานข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Skills) โลกธุรกิจยุคดิจิทัลมีการแข่งขันในระดับสากล องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะการทำงานข้ามวัฒนธรรม เพื่อสามารถทำงานร่วมกับผู้คนจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- ทักษะด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม (Leadership and Teamwork Skills) การทำงานในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมและความร่วมมือจากทุกฝ่าย องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานมีทัศนคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการทำงานในยุคดิจิทัล เช่น ทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ ทัศนคติที่มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และทัศนคติที่ทำงานร่วมกัน(อรรถยุทธ คงคาวงค์, 2563)

ตัวอย่างของกิจกรรมที่องค์กรสามารถทำได้เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์สำหรับองค์กรยุคดิจิทัล (วรพจน์ ปิยะพรศิริ, 2563)ได้แก่

- จัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและทักษะอื่นๆ
- ส่งเสริมให้พนักงานเรียนรู้และฝึกฝนทักษะใหม่ๆ ด้วยตัวเอง
- สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนา
- มอบหมายงานและมอบหมายความรับผิดชอบที่ทำทนายให้กับพนักงาน
- สร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน

เศรษฐกิจดิจิทัลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิธีการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับพนักงานของตน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

ทักษะที่จำเป็นในองค์กรยุคดิจิทัลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

- ทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) และทักษะด้านความปลอดภัยไซเบอร์
- ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นในการคิดนอกกรอบและสร้างสิ่งใหม่ๆ ซึ่งรวมถึงทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านนวัตกรรม ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน และทักษะด้านการสื่อสาร

นอกจากนี้ ทักษะด้าน soft skills ก็ยังคงมีความสำคัญในองค์กรยุคดิจิทัลเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านต่อไปนี้

- ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork Skills) ทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะที่จำเป็นในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กร
- ทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skills) ทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น

ตัวอย่างทักษะที่จำเป็นในองค์กรยุคดิจิทัล ได้แก่

- ทักษะด้านดิจิทัล
  - การใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือดิจิทัลต่างๆ

- การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่
- การสร้างและใช้งานแอปพลิเคชันบนมือถือ
- ความปลอดภัยไซเบอร์
- ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
  - การคิดนอกกรอบ
  - การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน
  - การคิดเชิงวิพากษ์
  - การมองการณ์ไกล
- ทักษะด้าน soft skills
  - การทำงานเป็นทีม
  - การสื่อสาร
  - ภาวะผู้นำ
  - ปรับตัวและความยืดหยุ่น
  - ความรับผิดชอบ
  - ความซื่อสัตย์สุจริต

องค์กรควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานของตน เพื่อให้พนักงานสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัล และสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ(มณีนรัตน์ ชัยยะวและเพ็ญศรี ฉวีณงศ์,2566).

วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ปัจจุบันนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ถือเป็นภาระกิจสำคัญของแทบทุกองค์กรไปแล้ว เพราะบุคลากรนั้นคือหัวใจสำคัญที่สุดที่จะทำให้องค์กรนั้นมีศักยภาพที่ดีขึ้นได้หรือไม่ ซึ่งวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ได้แก่ การสอนงาน การฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การหมุนเวียนงาน การศึกษาดูงาน การสัมมนา การฝึกอบรม การศึกษา และการโค้ชส่วนบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.การสอนงาน (Coaching) การฝึกสอนคือการจัดหาที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาด้านการทำงานแก่พนักงาน ซึ่งอาจเป็นหัวหน้างานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้างาน อาจารย์รวมทั้งเพื่อนนอกเหนือจากการสอนงานด้วย เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับการ

ทำงาน การวางตัวและการใช้ชีวิตประจำวันเช่นกัน เพราะบางครั้งอาจมีคนที่เพิ่งจบการศึกษาใหม่และอาจยังทำอะไรผิดได้ เช่น การเล่นเกมพนันตอนกลางคืน ความฟุ่มเฟือย ฯลฯ ซึ่งนำไปสู่หนี้ที่ล้มละลาย โดยเฉพาะหนี้ที่ไม่เป็นทางการและบัตรเครดิตที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงซึ่งหากเกิดเป็นหนี้มาก อาจส่งผลต่อความสุขและการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะไม่ก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่แล้วคุณอาจเสี่ยงต่อการถูกไล่ออกจากงาน ดังนั้นผู้บริหารองค์กรจะต้องจัดหาที่ปรึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับพนักงานใหม่ในทุกเรื่อง ไม่ใช่แค่เรื่องของงาน แต่ถ้าพนักงานใหม่ได้ที่ปรึกษาที่ไม่ดี เขาก็อาจจะทำเช่นเดียวกันได้

2. การฝึกปฏิบัติจริง ความสำคัญของการฝึกปฏิบัติจริงหรือ On the job training เพื่อพัฒนาพนักงานที่เข้ามาทำงานในองค์กร การฝึกนี้ให้โอกาสในพนักงานที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะขณะทำงานจริง มีการแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน หัวหน้า หรือผู้มีประสบการณ์มากขึ้น โดยมีการสอนหรือแนะนำขั้นตอนการทำงานที่ลงมือปฏิบัติตามคู่มือและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานนั้น ๆ การฝึกปฏิบัติจริงมีเป้าหมายในการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และความชำนาญ นอกจากนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้ฝึกอบรมจากภายนอก โดยที่การฝึกถูกทำโดยบุคลากรภายในองค์กร อย่างไรก็ตาม การฝึกนี้อาจเกิดข้อเสียหากบุคลากรที่ฝึกไม่มีความชำนาญหรือความสามารถเพียงพอที่จะถ่ายทอดได้ ซึ่งอาจเป็นปัญหาในการทำงานและเสี่ยงต่อความผิดพลาดหรือเสียหายต่อเครื่องมือและอุปกรณ์ หรือต่อลูกค้าและผู้รับบริการ และการที่พนักงานได้มีโอกาสฝึกทักษะและความชำนาญในสถานการณ์จริงจะทำให้พัฒนาได้ดีกว่า ยกตัวอย่างเช่น ช่างซ่อมเครื่องปรับอากาศ หรือช่างที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การฝึกปฏิบัติจริงถือเป็นวิธีที่มีประโยชน์มากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร และหากดำเนินการอย่างรอบคอบ ก็สามารถลดค่าใช้จ่ายในการอบรมจากภายนอกได้ด้วย

3. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) เป็นวิธีการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล เชื่อมโยงการเรียนรู้กับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ด้วยตนเองในปัจจุบันสามารถทำได้ง่ายมาก ทั้งผ่านแหล่งความรู้ออนไลน์ และมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและการดำเนินชีวิตของบุคคลในอดีต เพื่อได้ความรู้ทั้งบทเรียนต่าง ๆ ต้องไปสืบค้นที่ห้องสมุดหรือไปถามผู้มีความรู้ แต่ในปัจจุบันนี้ การเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถจัดการได้ด้วยความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และสามารถปรับทำตามความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล บางองค์กรมีการสนับสนุนพนักงานในการเรียนรู้ด้วย

ตนเองโดยมีห้องสมุดหรือสถานที่ที่สามารถให้พนักงานได้เรียนรู้ในเวลาว่าง ๆ นอกจากนี้ยังมี การใช้สื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ เช่น วิดีโอ, เสียง, ภาพเคลื่อนไหว ในการสอนและเรียนรู้ ซึ่งทำให้ การเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสนุกสนานและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการมีเป้าหมายที่ ชัดเจนในการเรียนรู้ และการทำให้การเรียนรู้มีประโยชน์โดยการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาสร้างแนวคิดใหม่ การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเริ่มต้นของการปฏิบัติทางการ เรียนรู้และการสอน ต้องใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่สามารถ นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาความสามารถในยุคดิจิทัล การเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถ แบ่งออกเป็น 3 มิติได้แก่ (กาญจนา เจริญศรีและคณะ, 2560)

3.1 ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation) หมายความว่า ควรจะแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความชำนาญและทักษะ ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาความรู้ใน ระบบจากสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หรือการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อ เป็นการเตรียมความพร้อมในการทำงานประกอบอาชีพ ซึ่งผลลัพธ์ที่พึงประสงค์คือการพัฒนาสู่ การเป็นบุคคลที่มีความสร้างสรรค์ (Creativity) และความสามารถในการผลิตนวัตกรรม (Innovation) เป็นบุคคลที่มีความคิดในเชิงวิเคราะห์ (Critical - thinking) รู้การแก้ปัญหา (Problem solving) เป็นบุคคลที่รู้จักการสื่อสารและความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.2 ทักษะในการจัดทำและจัดการสารสนเทศ (Literacy information) สื่อ (Media) และเทคโนโลยี (Technology) กล่าวคือมีความสามารถในการจัดทำสาร ใช้ข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนความรู้และการสื่อสาร (ICT)

3.3 ทักษะการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ (Life and career skills) ซึ่งเป็นการ ฝึกฝนตนจากการเรียนรู้และการปฏิบัติให้เป็นผู้ที่รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การ ริเริ่มสร้างสรรค์การกำหนดทิศทางชีวิตของตนเอง ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ จนกระทั่ง กลายเป็นคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองโลกที่ดี

ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มิใช่เพียงแค่ความรู้หรือทักษะในการประกอบอาชีพ เท่านั้น แต่อย่างยิ่งต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การเข้าใจ โลกและตนเอง รวมทั้งการสื่อสารความคิดของตนเองกับผู้อื่นด้วย เพราะในชีวิตการทำงาน หลายคนนั้นไม่สามารถที่จะสื่อสารความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ บางคนไม่พยายามจะ เข้าใจความคิดของผู้อื่น และยึดมั่นอยู่แต่ในความคิดเห็นของตนเองเท่านั้นลักษณะแบบนี้ อาจ ไม่เป็นผลดีต่อชีวิตและการทำงาน

4. การหมุนเวียนงาน (Job rotation) เป็นการให้พนักงานมีโอกาสไปทำงานในแผนกอื่นๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของพนักงาน มีข้อดีที่สามารถช่วยพัฒนาพนักงานให้มีทักษะทางการงานที่กว้างขวาง และลดความเบื่อหน่ายในการทำงานที่ซ้ำซาก การหมุนเวียนงานมีภาพลักษณ์เชิงบวกได้มาก เนื่องจากสามารถช่วยพนักงานค้นพบงานที่สนใจ และหลีกเลี่ยงความเฉื่อยชาในการทำงานที่เกิดความเบื่อหน่าย การหมุนเวียนยังสามารถสร้างความคิดใหม่ๆ และช่วยพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การหมุนเวียนงานไม่ใช่เรื่องง่าย มีปัจจัยหลายปัจจัยที่ทำให้การนำมาใช้ได้ยาก เช่น ความต้องการความชำนาญในตำแหน่งที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ, การกักขังลูกน้องที่ทำงานดี, ความกลัวที่ผลงานจะลดลงหรือไม่ได้รับการตอบแทนเท่าเดิม นอกจากนี้ ในการทำการหมุนเวียนงานในบางองค์กรยังมีความยากอยู่ เนื่องจากหัวหน้าลูกน้องที่ทำงานดี พนักงานไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง และมีความกลัวจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจึงสรุปได้ว่า การหมุนเวียนงานมีข้อดีหลายประการ แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องพิจารณาและบริหารจัดการด้วยคำนึงถึงความเหมาะสมและมีการวางแผนที่ดีเพื่อประโยชน์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวขององค์กรและพนักงาน(ประคัลภ์ ปิณฑพลังกูร, 2556)

การหมุนเวียนงานเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ควรจะต้องมีการกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนขององค์กรและเป็นความยินยอมของทุกฝ่าย ซึ่งจะต้องหมุนเวียนงานเฉพาะในตำแหน่งที่มีลักษณะงานแบบเดียวกัน ห้ามหมุนเวียนงานข้ามความเชี่ยวชาญเฉพาะโดยเด็ดขาด เช่น นักกฎหมายไปทำบัญชี เป็นต้น การหมุนเวียนงานอาจเหมาะสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้บริหารในระดับสูง ถ้าผู้บริหารในระดับต้นและระดับกลางมีโอกาสหมุนเวียนงานไปหลายแห่งจะทำให้เขามีประสบการณ์ต่าง ๆ ในการบริหารมากขึ้น และถ้าได้เป็นผู้บริหารในระดับสูงก็จะทำให้มีความรอบรู้งานทุกเรื่องในองค์กรนั้น

5. การศึกษาดูงาน (Study tour) เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดวิธีหนึ่ง โดยการไปศึกษาเรียนรู้ในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีแนวทางหรือการปฏิบัติงานที่ดีซึ่งจะช่วยเพิ่มความรู้อะไรที่ขาด ประสิทธิภาพแนวคิด และมุมมองที่ตีรวนทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาและสามารถนำกลับมาประยุกต์ใช้ในการ ทำงานให้กับองค์กรของตนเองได้ ซึ่งรูปแบบการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ดังนี้ (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2554)

5.1 การศึกษาดูงานภายในองค์กรเดียวกัน การดูงานลักษณะนี้เป็นการดูงานนอกสถานที่จากองค์กรเดียวกัน เพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับวิธีการหรือรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

(best practice) สามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่งในการทำงานได้ทันที การศึกษาดูงานในรูปแบบนี้ค่อนข้างสะดวกในการติดต่อประสานงาน และการ แลกเปลี่ยนข้อมูล เนื่องจากบุคลากรอาจคุ้นเคยรู้จักกันอยู่แล้ว เกิดความเข้าใจขั้นตอนการเชื่อมโยงการทำงานของตนกับงานอื่น รวมถึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถในการทำงานของตนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การศึกษาดูงานจากองค์กรเดียวกันยังช่วยให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในองค์กรเดียวกันด้วย

5.2 การศึกษาดูงานภายนอกองค์กร การดูงานลักษณะนี้เป็นการเปิดประสบการณ์ให้กับบุคลากรได้เห็นการทำงานขององค์กรภายนอก ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best practice) เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่บุคลากรไม่เคยเห็นมาก่อน ทำให้เกิดแนวคิด หรือมุมมองใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างแนวคิดหรือวิสัยทัศน์ในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากได้เห็นรูปแบบการทำงานขององค์กรอื่น นำไปสู่การจุดประกายให้บุคลากรเกิดการเปรียบเทียบรูปแบบหรือขั้นตอนการทำงานของตนเองกับองค์กรภายนอก ซึ่งบุคลากรสามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรของตนได้ การไปศึกษาดูงานหน่วยงานภายนอกหากเรารู้จักการสังเกต เราก็สามารถนำมาเสริมสร้างแนวทางที่ดีในการทำงานได้

6.การสัมมนา (Seminar) เป็นวิธีสำคัญในการพัฒนาบุคลากรและองค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยรูปแบบการสัมมนามีความคล้ายคลึงกับการประชุม แต่มักจะจัดขึ้นไม่บ่อยเท่าการประชุมประจำสัปดาห์หรือเดือน การสัมมนามีลักษณะการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นหรือหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ และมักมีการสำรวจความต้องการหรือความสนใจของผู้เข้าร่วมก่อนที่จะจัดการสัมมนา เพื่อให้เนื้อหามีความทันสมัยและเป็นประโยชน์การสัมมนามีผลต่อการพัฒนาทักษะและความรู้ของพนักงาน โดยทำให้พนักงานได้รับความคิดใหม่ๆ และมีมุมมองที่แตกต่างต่อเรื่องที่ถูกสนทนา นอกจากนี้การเชื่อมโยงกับการปรับใช้แนวคิดที่ได้จากการสัมมนาเพื่อพัฒนางานและแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร จึงทำให้พนักงานมีมุมมองที่กว้างขวางและมีทักษะการทำงานที่ดีขึ้น ดังนั้นการสัมมนาไม่เพียงแต่เป็นการประชุมที่มีการพูดคุย แต่ยังเป็นโอกาสที่ดีในการแลกเปลี่ยนความรู้, พัฒนาทักษะ, และสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทีมงาน นอกจากนี้ยังส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น

7.การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยมีลักษณะการฝึกทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว มีการมอบวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรรับรองเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน วัตถุประสงค์ของการ

ฝึกอบรมมีหลายประการ ได้แก่การสร้างการเรียนรู้ที่ถูกต้องหลังจากการเข้าร่วมงานกับองค์กร เพิ่มความรู้ในงานเพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานได้สำเร็จ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ต้องการในการทำงาน และพัฒนาองค์กร กระบวนการฝึกอบรมมีขั้นตอนการประเมินความต้องการ การจัดทำโครงการและหลักสูตร การติดตามและประเมินผลการฝึกอบรม การประเมินความต้องการนี้สามารถทำได้โดยการสอบถาม การวิเคราะห์งาน และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการทำงานการจัดหลักสูตรฝึกอบรมทั้งการจัดการฝึกอบรมเอง การจ้างองค์กรภายนอกมาดำเนินการ และการส่งไปฝึกอบรมภายนอก โดยมีกระบวนการการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2552)

8.การศึกษา (Education) เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญมาก ในที่นี้หมายถึง การศึกษาในระดับปริญญาที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นการศึกษาในระบบ ไม่รวมถึงศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่องค์การขนาดเล็กไม่นิยมทำกัน เนื่องจากต้องใช้งบประมาณ และเวลามาก แต่องค์การขนาดใหญ่ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถวางแผนการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ได้โดยการให้ไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและอาจให้ใช้ทุนของหน่วยงานสนับสนุนด้วย เช่น บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นต้น บางองค์กรอาจสนับสนุนให้ไปศึกษาต่อนอกเวลาการทำงานก็ได้ เพราะเมื่อไปศึกษาและมีความรู้มากขึ้น ก็สามารถนำความรู้นั้นกลับมาพัฒนาการทำงาน และทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น(โชติชวัล พุทธิกาญจน์, 2556).

วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและต้องปรับปรุงตลอดเวลา เพื่อให้ผลการพัฒนามีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและสภาพแวดล้อมธุรกิจได้ และเป็นกระบวนการที่ต้องมีการร่วมมือและสนับสนุนจากทุกฝ่ายในองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะรับมือกับทิศทางและความเปลี่ยนแปลงในสาขางานและองค์กรโดยรวม

สรุป

เศรษฐกิจดิจิทัลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิธีการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับ พนักงานของตน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุดสำหรับองค์กรยุคเศรษฐกิจดิจิทัล จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1. ทักษะด้านดิจิทัล (Digital Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทักษะด้านการวิเคราะห์ ข้อมูล ทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) และทักษะด้านความปลอดภัยไซเบอร์

2. ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นในการคิดนอกกรอบและสร้างสิ่งใหม่ๆ ซึ่งรวมถึงทักษะด้านความคิด สร้างสรรค์ ทักษะด้านนวัตกรรม ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน และทักษะด้านการสื่อสาร

นอกจากนี้ ทักษะด้าน soft skills ก็ยังคงมีความสำคัญในองค์กรยุคดิจิทัลเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านต่อไปนี้

- ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork Skills) ทักษะที่จำเป็นในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะที่จำเป็นในการ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กร
- ทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skills) ทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น

องค์กรควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของพนักงานของตน เพื่อให้ พนักงานสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัล และสามารถแข่งขันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุดสำหรับองค์กรยุคเศรษฐกิจ ดิจิทัล สามารถทำได้โดยการสำรวจทักษะที่จำเป็นของพนักงาน เพื่อให้ทราบถึงทักษะที่จำเป็น ที่พนักงานควรมี เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล การพัฒนา ทักษะที่จำเป็นของพนักงาน โดยอาจใช้วิธีการต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา ตนเอง เป็นต้น การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และนวัตกรรมในองค์กร เพื่อให้พนักงานมี ทศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ องค์กรที่ให้ความสำคัญในการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์จะสามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถไว้ได้ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- โชติชวัล พุทธิกาญจน์. (2556). กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1).
- พิมพ์ชนก ไชยรัตน์. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนับสนุนให้เกิดองค์กรแห่งนวัตกรรม. ใน สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล
- มณีรัตน์ ชัยยะ และ เพ็ญศรี ฉิรณงค์. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital HR). วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11(1), 104-115.
- รองศาสตราจารย์นาวาอากาศโท ดร.สมิตร สวรรณ. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร. หนังสือ/ตำราภายใต้โครงการเพิ่มศาสตราจารย์แบบก้าวกระโดดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วรพจน์ ปิยะพรศิริ. (2563). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล (depa). (2564). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Digital Economy and Society Development Plan) ฉบับที่ 2 (2022-2026). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล.
- อภิวัฒน์ วัฒนพงศ์. (2563). เศรษฐกิจดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถยุท คงคาวงค์. (2563). องค์กรยุคดิจิทัล: กลยุทธ์และแนวทางการสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกสิทธิ์ สนามทอง. (2019). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จขององค์กร. Kasem Bundit Journal, 20(1).
- Hrex.Asia. (2023, กรกฎาคม 31). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) H R E X . a s i a .

- <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190423-human-resource-development/>
- Nadler, L. (1980). Corporate human resources development: A management tool. (No Title). Samoiloovych, A., Popelo, O., Kychko, I., Samoiloovych, O., & Olyfirenko, I. (2022). Management of Human Capital Development in The Era of the Digital Economy. *J. Intell. Manag. Decis*, 1(1), 56-66.
- Tantrajin, P. (2020). รูปแบบการพัฒนาทักษะการโค้ชเพื่อผู้บริหารระดับกลางในธุรกิจตัวแทนขายรถยนต์. *Suthiparithat*, 34(110), 216-226.
- Tiger, & Tiger. (2020b, กรกฎาคม 28). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development). Thai Winner. <https://thaiwinner.com/what-is-hrd/>
- Ulieru, M., & Verdon, J. (2009, June). Organizational transformation in the digital economy. In 2009 7th IEEE International Conference on Industrial Informatics (pp. 17-24). IEEE.

การประยุกต์ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น ไทยยุคศตวรรษที่ 21*

APPLICATION OF SATIPATTHANA 4 TO SOLVE THE PROBLEM OF DEPRESSION IN THAI TEENAGERS IN THE 21ST CENTURY

พระมหาสุพร สนติกโร¹, พระอนุพงษ์ นนโท², พระศุภกร ปณญาพโล³ และ พระครูบวรชัยวัฒน์⁴

Phramaha Suphon Santikaro¹, Anupong Nanto², Supakorn Phutong³ and Phrakhrubowonchaiwat⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: jamepanyapalo@gmail.com

บทคัดย่อ

ยุคศตวรรษที่ 21 นั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเป็นอย่างมากทั้งในด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ก็สร้างประโยชน์ทางด้านอำนวยความสะดวกต่อมนุษย์เป็นอย่างมากแต่การเปลี่ยนแปลงนี้ก็ส่งผลเสียด้วยเช่นกันโดยเฉพาะผลเสียทางด้านสุขภาพจิตนั้นกำลังเป็นปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมไทยเวลานี้โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นไทยอายุ 10-19 ปี ที่มีปัญหาทางด้านจิตเวชค่อนข้างสูงและปัญหาโรคจิตเวชส่วนใหญ่ก็คือโรคซึมเศร้า ซึ่งวิธีแก้ไขโรคซึมเศร้าของวัยรุ่นในสังคมไทยนั้นค่อนข้างเป็นปัญหาที่มีความท้าทายสูงเพราะการรักษาในอดีตที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรักษาโรคนี้ให้หายขาดได้หรือแย่ไปกว่านั้นคือทำให้โรคซึมเศร้ามีอาการแย่ไปกว่าเดิมอย่างไรก็ตามเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 นี้้อาจจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการรักษาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยโดยสามารถใช้แอปพลิเคชันสุขภาพจิตที่สามารถใช้งานได้ผ่านมือถือซึ่งสะดวกต่อผู้ป่วยในการรักษาด้วยตัวเองเบื้องต้น โดยแอปพลิเคชันนี้สามารถนำหลักพุทธธรรมสติปัฏฐาน 4 มาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาโรคซึมเศร้าได้ดียิ่งขึ้น

---

* Received 2 December 2023; Revised 13 December 2023; Accepted 27 December 2023

คำสำคัญ: ยุคศตวรรษที่ 21, วัยรุ่น, โรควิตกกังวล, หลักพุทธธรรม, เทคโนโลยี

Abstract

The 21st century has greatly affected changes in Thai society in terms of technology and information. This change has greatly benefited human convenience, but this change has also had negative effects. In particular, the negative effects of mental health are a complex problem in Thai society at this time, especially among Thai teenagers aged 10-19 years who have high levels of psychiatric problems, and the majority of psychiatric problems are depression. How to solve depression among teenagers in Thai society is a highly challenging problem because treatments in the past were not effective enough to cure this disease or, worse, cause depression symptoms. Even worse, however, is technology in the 20th century. 21 This may be an important tool in increasing the efficiency of treating depression in Thai teenagers by using mental health applications that can be used via mobile phones, which is convenient for inpatients. The application was applied the 4 principles of Buddhism Satipatthana with new technology to increase efficiency in treating depression better.

Keywords: 21st century, Teenagers, Depression, Dhamma, Technology

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในทางสังคมอย่างรวดเร็วซึ่งในยุคที่ทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้โดยง่าย เช่น อินเทอร์เน็ต, โทรศัพท์มือถือ, และคอมพิวเตอร์ เมื่อการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมนั้นก็อาจจะอำนวยความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันของมนุษย์ได้ง่ายอย่างที่

ไม่เคยมีมาก่อนแต่ผลเสียจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีนั้นก็ทำให้เกิดการแข่งขันในสังคมการทำงานและนั่นก็เพิ่มความกดดันในชีวิตของมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก (สุทธิวรรณ, 2560)

ซึ่งความเครียดของมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นสิ่งที่แตกต่างจากมนุษย์ยุคก่อนอย่างสิ้นเชิง การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคก่อนมีชีวิตที่เรียบง่ายซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญในส่วนของความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชนเป็นหลักไม่ว่าจะเกิดปัญหาในชีวิตหรือการงานใดๆ ก็จะมีที่พึ่งพาช่วยเหลือเมื่อนั้นอาจจะทำให้ความกดดันในชีวิตของคนในยุคก่อนนั้นมีน้อยกว่ามนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21 แต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อมนุษย์มีปัญหาทางความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนก็อาจจะส่งผลด้านลบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต (วิสาลินี, 2561)

“ข้อมูลปี 2564 ของกรมสุขภาพจิตพบว่าจำนวนผู้ป่วยทางจิตเวชในไทยเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าตัว จากปี 2558 1.3 ล้านคน เป็น 2.3 ล้านคน ในปี 2564 ซึ่งยังไม่รวม จำนวนผู้ป่วยโรคซึมเศร้า อีกประมาณ 1.35 ล้านคน ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในรอบสิบปีที่ผ่านมา” (กรมสุขภาพจิต, 2564) ซึ่งปัญหาทางด้านสุขภาพจิตเป็นหนึ่งในปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งโรคทางสุขภาพจิตที่ส่งผลกระทบมากที่สุดโดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นคือโรคซึมเศร้าหรือ (Depression) โรคนี้มีความหลากหลายในแง่ของอาการแต่มักจะแสดงออกมาในรูปแบบของความเศร้า หดหู่ และขาดความสนใจในชีวิตประจำวัน โรคนี้มักมีผลกระทบลึกลงต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพทั่วไปของผู้ป่วย ซึ่งการรักษาโรคซึมเศร่าก็ยังเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน

การรักษาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่มีความท้าทายสูงมากในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 เนื่องจากโรคซึมเศร้าส่งผลกระทบอย่างหนักต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิตของวัยรุ่น ซึ่งการรักษาโรคนี้ ณ ปัจจุบันจะต้องเริ่มจากการพิจารณาทางด้านการแพทย์และจิตวิทยาอย่างใกล้ชิดโดยในแนวทางการรักษานั้นก็สามารถช่วยเหลือผู้ป่วยให้หายขาดจากโรคนี้ได้แต่ก็ยังมีวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยที่การรักษานั้นไม่ประสบความสำเร็จและยังคงต้องหาหนทางการรักษาที่มีประสิทธิภาพที่ดีกว่านี้ต่อไป (สมบุญ, 2561)

ซึ่งการแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นศตวรรษที่ 21 อาจจะสามารถนำการใช้เทคนิคสติปัญญา (mindfulness) มีบทบาทสำคัญในการรักษาและบรรเทาอาการของโรคนี้ อย่างไรก็ตาม

ตามการฝึกสตินั้นไม่จำเป็นต้องใช้เวลานานและสามารถทำได้ทุกที่เพียงแค่มิโทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชันอย่าง (Headspace) หรือที่เรียกว่าแอปพลิเคชันด้านสุขภาพจิต (Mental health applications) ได้เข้ามาบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลักพุทธธรรมคือ สติปัญญา ซึ่งในบทความนี้จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้แอปพัฒนาสุขภาพจิต (Headspace) หรือ แอปพลิเคชันด้านสุขภาพจิต (Mental health applications) กับการฝึกสติปัญญา 4 เพื่อวิเคราะห์ว่าการใช้แอปพลิเคชันนี้สามารถรักษาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นได้มีประสิทธิภาพขนาดไหน

ยุคศตวรรษที่ 21 (The 21st Century era)

ยุคศตวรรษที่ 21 นั้นอาจจะเป็นยุคที่มีการการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ไม่ใช่แค่สังคมโลกแต่รวมทั้งสังคมไทยด้วยเช่นกันการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้จะรวดเร็วกว่าครั้งที่ผ่านมาเพราะนี่คือการขับเคลื่อนทางเทคโนโลยีที่มีหลากหลายองค์ประกอบซึ่งบางอย่างสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้แก่มนุษย์อย่างมหาศาลแต่ในทางกลับกันก็สามารถทำงานแทนที่มนุษย์ได้ในหลายตำแหน่งจนอาจจะเกิดเป็นปัญหาทางด้านการงานอาชีพในที่สุด

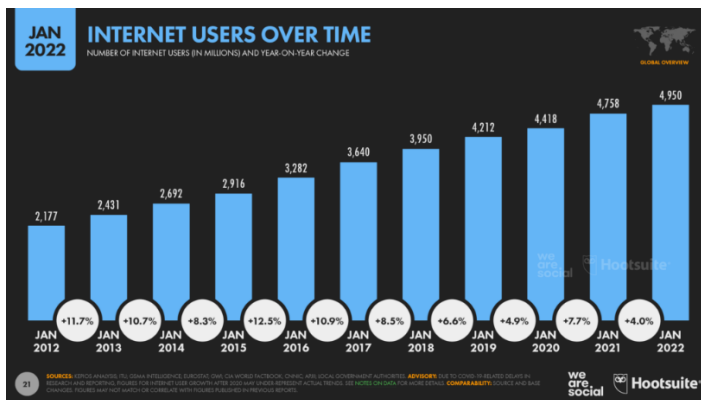
ยุคศตวรรษที่ 21 คืออะไร? (What is the 21st century?)

โลกในปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มนับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2001 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.2100 หรือ พุทธศักราช 2544 ถึง 2643 (วิสาขมาส, 2561) ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อประชาคมโลกอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน “เทคโนโลยียุคสมัยใหม่ อย่างเช่น แมชชีนเรินนิง (Machine learning), หุ่นยนต์ (Robotics), โซเชียลมีเดีย (Social media), และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) จะมาเปลี่ยนแปลงมนุษย์ในสังคมโลกไปอย่างสิ้นเชิง” (Guido, 2023) ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบหลักในการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมของโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มนุษย์จะต้องเผชิญหน้า. “ประชาคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 กำลังอยู่ในช่วงที่เทคโนโลยีหลายสิ่งหลายอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านั้นที่เกิดขึ้นล้วนสร้างโอกาสใหม่ๆ แก่ผู้คนที่เห็นโอกาส” (Wong, 2019) ถ้าจะขยายความจากข้อมูลอ้างอิงดังกล่าวว่าโลกศตวรรษที่ 21 คือโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีเทคโนโลยีเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนสิ่งต่างๆ ในสังคมของมนุษย์ เช่น อาชีพ, การรักษาพยาบาล, และการเรียนรู้แบบใหม่

ในโรงเรียน. “การเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาจากยุคก่อนหน้าที่มีตัวอักษรในหนังสือเป็นหลักในการสอนกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงที่เทคโนโลยีจะมีบทบาทในการสอนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเทคโนโลยีสามารถรู้ว่าผู้เรียนสนใจเรื่องอะไร จุดอ่อนของผู้เรียนคืออะไร และจะพัฒนาจุดแข็งของผู้เรียนได้อย่างไร” (Wong, 2019)

การเปลี่ยนแปลงของยุคศตวรรษที่ 21 นั้นมีเทคโนโลยีมากมายเป็นหัวใจสำคัญเช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligent), หุ่นยนต์ (Robotics) และ อื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้กำลังสร้างคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงสู่ประชาคมโลกไม่ว่าจะเป็นในด้านของการศึกษา, การรักษาพยาบาล และ การงานอาชีพ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้ก็ไม่มีการที่ว่าจะถอยหลังกลับมีแต่จะพัฒนาไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วซึ่งมนุษย์ในยุคนี้ต้องหาวิธีปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ที่เกิดขึ้นนี้หรือถ้าปรับตัวไม่ทันมนุษย์ก็จะเป็นผู้ที่เทคโนโลยีบังคับให้เปลี่ยน.

เทรนด์สถิติการมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกและในไทยปี ค.ศ.2012-2022 (Statistical trends in internet users around the world and in Thailand in 2012-2022)

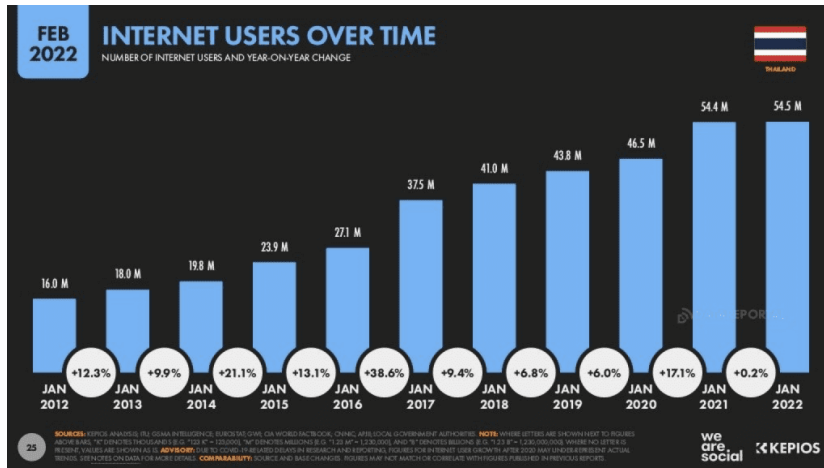

ภาพที่ 1 สถิติจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกตั้งแต่ปี 2012-2022

ที่มา: (Hootsuite, 2022)

ข้อมูลอ้างอิงรูปภาพที่หนึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกเริ่มจาก 2,177 ล้านคน ในปี 2012 เดือนมกราคม เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีจนถึงข้อมูลล่าสุดคือปี 2022 เดือนมกราคมที่มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงถึง 4,950 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่าตัวในระยะเวลาเพียงแค่สิบปี. จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวอาจจะบ่งบอกได้ว่าการเพิ่มขึ้นของ

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั้นสอดคล้องกับยุคสมัยศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทต่างๆต่อมนุษย์ เช่น สังคม, วิถีชีวิต, และการสื่อสาร การที่มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนที่ตักใจนั้นอาจจะเป็นเพียงจำนวนตัวเลขที่เพิ่มขึ้นในระดับทั่วโลกแต่ถ้าจะดูว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลต่อประเทศไทยหรือไหมก็ต้องเปรียบเทียบข้อมูลสถิติในรูปแบบที่สอง

ภาพที่ 2 สถิติจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2012-2022

ที่มา: (Hootsuite, 2022)

สถิติอ้างอิงในรูปแบบที่สองนั้นบ่งบอกถึงข้อมูลผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยที่มีข้อมูลอ้างอิงในระยะเวลาดำเนินการที่ผ่านมารวมจากข้อมูลปีค.ศ. 2012 เดือนมกราคม ที่มีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 16 ล้านคน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยแต่ละปีเพิ่มขึ้นประมาณเกือบ 10% จนกระทั่งจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเพิ่มขึ้นสูงสุดอยู่ที่จำนวน 54.5 ล้านคนในปี 2022 เดือนมกราคม ซึ่งนี่เป็นข้อมูลที่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากอย่างต่อเนื่องถ้าจะเชื่อมโยงว่าอัตราการเติบโตของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตระหว่างทั่วโลกและประเทศไทยนั้นเพิ่มขึ้นมาน้อยเพียงใดก็จะพบว่าข้อมูลอ้างอิงทั้งสองสถิติสอดคล้องกันว่าจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วโลกและจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยมีการเติบโตที่คล้ายกันคือเพิ่มขึ้นและเติบโต

ต่อเนื่องในทุกๆปี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ก็ต้องวิเคราะห์ว่าถ้าอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้นเพิ่มขึ้นในระดับสูงขนาดนี้จะส่งผลดีหรือผลเสียต่อมนุษย์ในสังคมหรือไม่

โรคซึมเศร้าในศตวรรษที่ 21 (Depression in the 21st Century)

โรคซึมเศร้านั้นเป็นหนึ่งในโรคยอดนิยมของประชาคมโลกในปัจจุบันซึ่งสาเหตุของโรคนี้ก็ยังคงเป็นคำถามที่ไม่มีคำตอบอย่างแน่นอนแต่สิ่งหนึ่งที่น่าจะเป็นตัวแปรที่ชัดเจนที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสร้างผลกระทบต่อสังคมโลกรวมถึงสังคมไทยเป็นอย่างมากงานบ้างอาชีพนั้นกำลังจะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีและงานบ้างประเภทนั้นต้องอาศัยการปรับตัวค่อยข้างสูงของบุคคลนั้นจนอาจจะสร้างความเครียดที่สะสมเป็นระยะเวลายาวนานจนถึงขั้นเป็นโรคซึมเศร้าและถ้าร้ายแรงไปกว่านั้นก็อาจจะคิดสั้นถึงขั้นฆ่าตัวตายในที่สุด

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย (Changes in technology that affect the way of life of Thai people)

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นรวดเร็วมากอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์มนุษย์ทั้งในบริบทของ สังคม, วิถีชีวิต, สุขภาพกาย และสุขภาพจิตของมนุษย์ ซึ่งการเปลี่ยนนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะนี่คือการปฏิวัติทางเทคโนโลยี สังเกตได้จากพฤติกรรมของคนไทยที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างมากในสิบปีที่ผ่านมารูปแบบวิถีชีวิตของชาวไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงยกตัวอย่างเช่น การสั่งอาหารก็ทำได้ง่ายตายเพียงแค่กดในแอปพลิเคชันมือถือ (Grabfood หรือ foodpanda) เลือกเมนูที่ตัวเองชอบและรอเพียง 30 นาที อาหารก็จะมาส่งถึงบ้านเพียงแค่นั่งบ่นบ่นนี่นั่นไม่กี่ที ซึ่งเมื่อสิบปีที่ผ่านมามีสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่าเป็นไปไม่ได้เลยด้วยซ้ำ หรือ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในการสื่อสารของมนุษย์เมื่อ 20ปีที่แล้วกว่าจะสื่อสารกันได้คนไทยบางคนก็สามารถใช้โทรสารหรือโทรเลข บางคนก็ใช้จดหมายซึ่งใช้เวลาเป็นวันหรือสัปดาห์และประสิทธิภาพนั้นก็ต่ำอย่างมาก ซึ่งถ้าดูการสื่อสารของประชาชนไทยในยุคปัจจุบันนี้โทรผ่าน Line เพียงแค่เสี้ยววินาทีก็สื่อสารกันได้แล้วผ่านเสียงหรือสามารถมองเห็นหน้ากันแบบวีนาที่ต่อวีนาที่ สิ่งเหล่านี้คือการเปลี่ยนแปลงที่กำลัง

เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ให้ความสะดวกสบายต่อชีวิตคนไทยเป็นอย่างมากแต่ความสบายนี้อาจจะส่งสัญญาณเตือนบางอย่างที่กำลังส่งผลกระทบต่อคนไทยเช่นกันและนั่นอาจจะหมายถึง สุขภาพจิตของประชาชนไทย

สุขภาพจิตของคนไทย (Mental health of Thai people)

จากการสำรวจพบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ป่วยทางจิตเวช (โรคแพนิค, โรคซึมเศร้า, โรคจิตเภท, โรคไบโพลาร์, โรคสมองเสื่อม, และอื่นๆ) เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจาก 1.3 ล้านคนในปี 2558 เป็น 2.3 ล้านคนในปี 2564 (กรมสุขภาพจิต, 2023)

ในประเทศไทยมีกลุ่มที่ควรเฝ้าระวังทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ:

1. ผู้สูงอายุที่กว่า 8 แสนคนอยู่ในภาวะความจำเสื่อม โดยมีกว่า 90% ของกลุ่มนี้เผชิญกับปัญหาสุขภาพจิต
2. วัยรุ่นที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่คาดการณ์ว่ามีจำนวนผู้ป่วยถึง 1.5 ล้านคน แต่เพียงแค่ 1 ใน 3 เท่านั้นที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
3. บุคลากรทางการแพทย์ในกลุ่มงานจิตเวช ที่มีภาวะหมดไฟเพิ่มขึ้นเกือบ 5 เท่าจากเดิมร้อยละ 2.7 ในปี 2563 เป็นร้อยละ 12.2 ในปี 2565

จากข้อมูลผลการวิจัยพบว่าการเติบโตของจำนวนผู้ป่วยทางจิตเวชเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าตัวภายในระยะเวลาเพียงแค่ 6 ปี เป็นสัญญาณเตือนที่ค่อนข้างอันตรายซึ่งกำลังสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยเป็นอย่างมากในอนาคตยกตัวอย่างเช่นถ้าผู้ป่วยเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนอายุระหว่าง 30-50 ปี ซึ่งเป็นที่พึ่งหลักของครอบครัวในทางการเงินประสบปัญหาการป่วยทางจิตเวชนี้ก็จะส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ถ้าคุณพ่อวัยกลางคนป่วยทางจิตเวชไม่สามารถทำงานได้ก็จะส่งผลให้ไม่สามารถมีเงินให้ภรรยาได้ก็อาจจะเกิดปัญหาเชิงโต้แย้งเกิดขึ้นในครอบครัวหรือถ้าไม่มีเงินสามารถเลี้ยงดูลูกได้ก็จะประสบปัญหาคือลูกไม่สามารถเรียนต่อที่โรงเรียนได้ก็จะไม่สามารถมีอนาคตทางการงานอาชีพได้ และถ้ามีพ่อแม่ผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไปก็ไม่สามารถมีเงินเพียงพอที่จะรักษาพยาบาลได้ก็อาจจะเพิ่มอัตราการเสียชีวิตได้

ซึ่งปัญหาทางสุขภาพจิตของประเทศไทยนั้นสร้างผลกระทบเป็นวงกว้างไม่ว่าจะอายุมากหรือน้อยก็อาจจะประสบปัญหาทางสุขภาพจิตได้แต่ถ้าอ้างอิงจากผลงานการวิจัยนั้นพบว่า

วัยรุ่นอาจจะเป็นกลุ่มเปราะบางที่จะได้รับผลกระทบทางโรคทางจิตเวชง่ายที่สุดและกลุ่มวัยรุ่นนี้จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาที่ก้าวหน้าของประเทศไทยในอนาคต

วิกฤตปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่นไทยศตวรรษที่ 21 (Mental health crisis among Thai teenagers in the 21st century)

วัยรุ่นไทยกับปัญหาทางสุขภาพจิต (Thai teenagers and mental health problems)

กรมสุขภาพจิตได้ประเมินสุขภาพจิตของเด็กและวัยรุ่นไทยอายุต่ำกว่า 20 ปีกว่า 1.8 แสนราย ผ่าน Mental Health Check-in แอปพลิเคชัน ตั้งแต่ 1 ม.ค.2563 ถึง 30 ก.ย.2564 พบว่า ความเครียดสูงถึง 28% เกิดขึ้นในวัยรุ่น เสี่ยงซึมเศร้าอีก 32% เสี่ยงฆ่าตัวตาย 22% ซึ่งวัยรุ่นเครียดสูง ติดเกมออนไลน์เพิ่มขึ้น ติดโทรศัพท์มากขึ้น และอัตราการเข้าสังคมลดลง ยังพบว่าบ้ำงรายทะเลาะกันในครอบครัวนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด (กรมสุขภาพจิต, 2021) จากข้อมูลที่อ้างอิงดังกล่าวชี้แจงให้เห็นว่าปัญหาทางสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี นั้นกำลังส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเหมือนคลื่นใต้น้ำที่คนทั่วไปมองแค่ผิวเผินอาจจะมีมองว่าปกติแต่ความเป็นจริงแล้วนี่คือปัญหาใหญ่ที่อาจจะเป็นวาระระดับชาติในอนาคตอันใกล้

วัยรุ่นไทยจำนวนประมาณ 46,000 คนเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็น 1 ใน 5 สาเหตุหลักของการเสียชีวิตในวัยรุ่นไทย และข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต ระบุว่าเยาวชนอายุ 10-19 ปี และเด็ก ประมาณ 800คน ฆ่าตัวตายสำเร็จใน พ.ศ.2562 ซึ่งการช่วยเหลือปัญหาดังกล่าวนั้นก็มีการจัดตั้งสายด่วนสุขภาพจิต 1323 พบว่าเด็กวัยรุ่นอายุ 10-19 ปี กว่า 10,000 คน ได้โทรสายด่วนเพื่อปรึกษา และปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ความเครียด, ความวิตกกังวล, ปัญหาความรัก และ ภาวะซึมเศร้า (กรมสุขภาพจิต, 2022)

เด็กวัยรุ่นไทยจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหาทางสุขภาพจิตซึ่งหาทางออกไม่ได้ถึงขั้นคิดฆ่าตัวตายในที่สุดแต่ความเป็นจริงปัญหาการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นไทยนั้นเป็นสิ่งที่มิบังจายค่อนข้างซับซ้อนและบ่อยครั้งที่ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ในสังคมไทยไม่ได้ให้ความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาย่างจริงจังซึ่งนั่นก็อาจจะพลาดโอกาสในการช่วยเหลือเด็กๆเหล่านั้นเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่สุขภาพจิตดีมีความสุข หรืออาจจะไม่สามารถโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้อีกเลย

วัยรุ่นไทยกับโรคซึมเศร้า (Thai teenagers and depression)

“อารมณ์เศร้าเป็นอาการที่เกิดขึ้นได้ทั่วไปของมนุษย์ แต่ว่ากระบวนการฟื้นฟูจากอาการเศร้านั้นแต่ละคนมีวิธีที่ต่างกันบางคนก็สามารถรักษาตัวเองจนกลับสู่สภาพเดิมได้ แต่หลายคนก็อาจจะมีอาการซึมเศร้าหนักขึ้นจนกลายเป็นโรคซึมเศร้าในที่สุด” (ผศ.ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์, 2019) และอาการของโรคซึมเศร้านั้นก็มีหลายระดับ “ในเชิงการแพทย์ ผู้ป่วยที่เป็นโรคซึมเศร้านั้นจะมีภาวะที่เรียกว่า สิ้นยินดี คือไม่รู้อะไรเลย สนุกก็ไม่รู้สึก กินอะไรไม่ได้ นอนหลับ นอนไม่หลับ ซึ่งอาการจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล และการรักษาโรคซึมเศร้านั้นก็จะแตกต่างกัน” (ณัฐทร, 2019) ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลที่ว่าโรคซึมเศร้านั้นมีจุดเริ่มต้นจากแค่อาการรู้สึกเศร้าจนปล่อยไปนานเรื่อย ๆ โดยไม่แก้ไขความรู้สึกนั้นก็สะสมจนเป็นโรคซึมเศร้าและโรคซึมเศร้านี้ก็เป็นโรคที่ส่งผลกระทบได้แม้กระทั่งเยาวชนในวัยรุ่นอายุ 10-19 ปี และในช่วงเวลาอายุนั้นก็เป็นจุดเริ่มต้นของโรคซึมเศร้าในชีวิตของคนไทยจำนวนมากไม่น้อย.

โรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยนั้นมีส่วนที่เกี่ยวข้องอยู่ 4 ปัจจัยหลัก เช่น

1. ความกดดันทางการศึกษา: วัยรุ่นไทยบางคนต้องเผชิญกับความคาดหวังทางการศึกษาที่สูงและการแข่งขันที่มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความเครียดที่สูงได้
2. สภาพครอบครัว: การมีความขัดแย้งในครอบครัว สภาพความไม่เสถียรภาพในครอบครัว และขาดการสนับสนุนทางอารมณ์อาจมีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น
3. ความกดดันทางสังคม: ความกดดันทำหายจากเพื่อน การถูกกลั่นแกล้ง และปัญหาการเข้าสังคม อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย
4. ลักษณะทางวัฒนธรรม: วัฒนธรรมไทยยังไม่เข้าใจว่าโรคซึมเศร้านั้นคืออะไร และอาจจะเข้าใจผิดว่าเด็กไม่ได้เป็นโรคซึมเศร้าแต่อาจจะแค่เป็นเด็กที่เกเรเท่านั้นเองซึ่งก็ส่งผลเสียต่อเยาวชนเป็นอย่างมาก (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2020) ปัจจัยเหล่านี้เองที่กำลังส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นไทยเป็นอย่างมากทั้งในวิถีชีวิตและความสุขในชีวิตของเด็กเหล่านั้นถ้าหากไม่ได้รับการช่วยเหลือปัญหานี้ก็อาจจะส่งผลต่อการฆ่าตัวตายในที่สุด.

โรคซึมเศร่ายังถือว่าเป็นคำที่ยังใหม่สำหรับคนไทยหลายคนบ้างก็เข้าใจผิดว่าเป็นโรคจิตไม่ควรเปิดเผยและเป็นสิ่งที่น่ากลัวอันตรายแต่ความเข้าใจผิดเหล่านี้เองที่กำลังเป็นอุปสรรคในการรักษาผู้ป่วยที่เป็นโรคซึมเศร้าโดยเฉพาะในวัยรุ่นที่มีผู้ปกครองและคุณครูเป็นผู้คอยดูแล

ช่วยเหลือหากปล่อยให้ความเข้าใจผิดเหล่านี้เกิดขึ้นต่อไปในสังคมไทยก็จะเกิดปัญหาอีกมากมายในอนาคตไม่ว่าจะเป็น ปัญหาอาชญากรรม หรือปัญหาความรุนแรงในสังคมไทยที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมไทยแล้วตอนนี้สังเกตได้จากข่าวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับนักเรียนและความก้าวร้าวที่เพิ่มขึ้นของวัยรุ่น ซึ่งปัญหาเรื่องโรคซึมเศร้าควรที่จะได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้องทั้งในทางโรงพยาบาลจิตเวชบำบัดในการให้ยารักษาโรค หรือ ตัวเลือกที่คนไทยคุ้นชินอยู่แล้วคือหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในศาสนาพุทธ.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทย (Application of Buddhist principles to treat depression in Thai teenagers)

หลักพุทธธรรมในศาสนาพุทธนั้นมีข้อมูลคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อแก้ไขปัญหาดังๆ ในชีวิตมนุษย์ที่หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น อริยสัจ 4, มรรคมีองค์ 5, ศีล 5, นิเวศน์ 5, หรืออื่นๆ ซึ่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นคือข้อมูลสำคัญที่สามารถแก้ไขปัญหามนุษย์ได้จริงไม่ว่าจะเป็นความเครียดในชีวิตประจำวันหรือทำอะไรให้มีความสุขมากขึ้นในชีวิตมนุษย์ก็สามารถนำมาปรับใช้ได้ และหลักธรรมที่อาจจะเหมาะสมนำมาแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้า คือ สติปัฏฐาน 4

สติปัฏฐาน 4 กับ โรคซึมเศร้าในวัยรุ่น (Satipatthana 4 and depression in teenagers)

สติปัฏฐาน 4 คือที่ตั้งของสติการพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความจริงมีอยู่สี่อย่าง คือ (ป.อ. ปยตโต, 2546)

1. กายานุปัสสนา สติปัฏฐาน คือการตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้เห็นตามความเป็นจริง ด้วยอานาปานสติกำหนดลมหายใจ และมีสติรู้สึกตัวต่อการกระทำเคลื่อนไหวทุกอย่างของร่างกาย
2. เวทนานุปัสสนา สติปัฏฐาน คือการตั้งสติพิจารณาเวทนา (ความรู้สึก) ให้เห็นตามความเป็นจริงว่าสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉยๆก็ดี มันไม่ใช่ของเราเกิดขึ้นมาแล้วก็ดับไปเป็นธรรมดา

3. จิตตานุปัสสนา สติปัฏฐาน คือการตั้งสติกำหนดพิจารณาจิตให้รู้เห็นตามความเป็นจริงมีสติรู้ตัวอยู่ต่อเนื่องว่ามีความโกรธ มีความทุกข์ มีความเศร้า มีความโมโห ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิอย่างไร เพื่อที่จะได้เห็นความจริงว่ามีอารมณ์เกิดอยู่เพียงกี่อารมณ์ดับไปเป็นธรรมดา

4. อัมมานูปัสสนา สติปัฏฐาน คือการตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรมให้รู้เห็นความเป็นจริงว่า นิรวณฺ 5 ชนฺธ 5 อริยสัจ 4 ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร เพื่อจะให้เห็นความเป็นจริงของหลักธรรมนั้นๆ

ซึ่งสติปัฏฐาน 4 นี้จะสามารถช่วยวัยรุ่นไทยที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าได้ใช้หลักธรรมในการเยียวยาจิตใจของตนเองในระหว่างที่ได้รับการรักษาจากจิตเวชหรือถ้าสำหรับบางคนที่ไม่สามารถเข้าถึงการรักษาที่โรงพยาบาลได้ก็สามารถใช้หลักธรรมนี้ในการรักษาชั่วคราวได้เช่นกัน

โดยสรุปว่าสติปัฏฐาน 4 นั้นจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อรักษาวัยรุ่นไทยที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าได้ ซึ่งการรักษานี้ก็จะเป็นเพียงแค่การรักษาเบื้องต้นยังไงก็ตามจะต้องพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักธรรมสติปัฏฐาน 4 นี้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งการประยุกต์ใช้ในอดีตก็อาจจะมีการทำมาแล้วเช่น การทำบุญทุกวันพระ หรือ การอบรมจริยธรรมเด็กนักเรียนโรงเรียนต่างๆ และนั่นก็เป็นวิธีการในใช้สติปัฏฐาน 4 ในอดีตแต่ถ้าหากนำสติปัฏฐาน 4 มาผสมผสานกับเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ก็อาจจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยได้

แอปพลิเคชันสุขภาพจิตช่วยบำบัดโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น (Mental health app can treat depression in teenagers)

“แอปพลิเคชันสุขภาพจิต (Mental health apps) คือ แอปพลิเคชันในสมาร์ตโฟนที่ถูกสร้างมาเพื่อใช้ในการพัฒนาหรือบำบัดสุขภาพจิตของผู้ใช้งานให้ดีขึ้นโดยบ้างแอปพลิเคชันถูกสร้างมาจากความร่วมมือของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางจิตเวชและวิศวกรรมาทางคอมพิวเตอร์” (Nimh, 2023) ซึ่งแอปพลิเคชันเหล่านี้มีมากกว่า 10,000 แอปให้ดาวน์โหลดแต่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือแอปพลิเคชันที่ชื่อว่า “Headspace” จากผลการวิจัยของ (Economides, M., Martman, J., Bell, M.J. *et al*, 2018) พบว่า “ผู้ใช้งานแอปพลิเคชันสุขภาพจิต “Headspace” สามารถลดความเครียดลงได้ถึง 14% โดยการใช้งานแอปอย่างต่อเนื่องเพียง

10วัน” อ้างอิงจากผลการวิจัยพบว่าแอปพลิเคชันในสมาร์โฟนที่ถูกสร้างขึ้นในศตวรรษที่ 21 ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดอาจจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการรักษาสำหรับผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นในประเทศไทย

ซึ่งแอปพลิเคชัน “Headspace” คือแอปพลิเคชันที่พัฒนามาเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตของมนุษย์ทั่วโลกซึ่งในปัจจุบันมีผู้ใช้งานมากกว่า 70 ล้านคน ใน 190 ประเทศทั่วโลก โดยตัวแอปนั้นมีฟีเจอร์ต่างๆมากมายที่เรียบง่ายและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมสติปัญญา ๔ ได้ ยกตัวอย่างเช่น

1. กายานุปัสสนา สติปัญญา: ตัวแอปจะมีวิดีโอสั้น 3 นาที เพื่อให้ผู้ใช้ได้ฝึกหายใจเข้าหายใจออกอย่างถูกวิธีก่อนนอน และจะมีเสียงคนพากย์สอนเราหายใจอย่างถูกวิธีพร้อมดนตรีประกอบ ซึ่งนี่ก็เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมคือ อานาปานสติการกำหนดลมหายใจเข้าหายใจออก
2. เวทนานุปัสสนา สติปัญญา: ในแอปจะมีคอร์สวิดีโอสั้น 5 นาที เพื่อให้ผู้ใช้ได้ฝึกทำสมาธิอยู่กับลมหายใจและจะมีคนพากย์ถามคำถามเราว่า รู้สึกยังไงบ้างวันนี้ มีความรู้สึกอะไรเกิดขึ้นอยู่ ณ ตอนนี้ และนี่ก็เชื่อมโยงกับพุทธธรรมเวทนานุปัสสนาที่สอนให้มีสมาธิรู้สึกถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้น
3. จิตตานุปัสสนา สติปัญญา: ในบางครั้งตอนเช้าจะมีการแจ้งเตือนว่าวันนี้เรามีสมาธิไหมหรือว่ามีความคิดที่วุ่นวายถ้าเกิดว่ามีความคิดวุ่นวายทางแอปก็จะมีวิดีโอคอร์สสั้น 2 นาที เพื่อให้ผู้ใช้รู้ถึงความคิดนั้นและปล่อยไป ซึ่งนี่ก็เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมข้อจิตตานุปัสสนาที่สอนให้พิจารณาความคิดที่เกิดขึ้น
4. ัมมานุปัสสนา สติปัญญา: คอร์สวิดีโอสั้นที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานบ่อยๆ คือ คอร์สวิดีโอปล่อยวาง (Let it go) ซึ่งในตัววิดีโอก็จะมีคนพากย์ค่อยสอนเราให้รู้ถึงความเครียดที่เกิดขึ้นนั้นคืออะไร แล้วก็ทำให้ผู้ใช้งานนั้นหายใจเข้าลึกๆและหายใจออกบอกว่า “I let it go” ฉะนั้นปล่อยมันไป ซึ่งนี่ก็คือหลักพุทธธรรมในเรื่องของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักธรรมสติปัญญา 4 ด้วยเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน “headspace” กับโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยนั้นมีตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (Objective

Well-being)ที่สามารถบ่งบอกได้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดีของวัยรุ่นไทยนั้นควรที่จะมีค่าครองชีพที่เหมาะสมสามารถมีเงินเก็บเพื่อมีเวลาว่างให้กับครอบครัวได้ และตัวชี้วัดที่สำคัญอีกหนึ่งเกณฑ์คือตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) ที่เกี่ยวข้องกับระดับความพึงพอใจในชีวิตการทำงานและครอบครัวของแต่ละบุคคล (พระครูบรรชัชยวัฒน์ & พระปลัดฤทธิพร จารุณโณ (ทุมสุวรรณ), 2022).

เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นส่งผลทางการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งในเชิงลบและเชิงบวกเป็นอย่างมากโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในสุขภาพจิตของคนไทยที่ผู้ป่วยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในเวลาไม่กี่ปีและกลุ่มวัยรุ่นไทยนั้นเป็นกลุ่มที่น่ากังวลมากที่สุดเพราะมีอัตราการเป็นโรคซึมเศร้าที่เสี่ยงไปสู่การฆ่าตัวตายที่สูง แต่เหรียญย่อมมีสองด้านเสมอในส่วนที่ดีของเทคโนโลยีนั้นก็สามารถช่วยให้ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นได้มีการรักษาเบื้องต้นด้วยตัวเองนั้นคือแอปพลิเคชันสุขภาพจิต (Headspace) ที่สามารถช่วยบรรเทาอาการเศร้าของผู้ป่วยและลดความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายได้

สรุป

โลกยุคศตวรรษที่ 21 นั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างรวดเร็วกว่ายุคใดๆ เพราะมีการพัฒนาของเทคโนโลยีที่ล้ำหน้าเป็นหัวใจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ซึ่งก็มีทั้งผลดีคือใช้ชีวิตได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้นและผลเสียก็คือปัญหาทางด้านสุขภาพจิตในคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มอายุช่วงวัยรุ่น 10-19 ปี. ปัญหาของด้านสุขภาพจิตในวัยรุ่นไทยนั้นยังเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น จำนวนของแพทย์จิตแพทย์ที่ไม่เพียงพอต่อผู้ป่วยหรือ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพจิตของประชาชนไทย ซึ่งวิธีการรักษาผู้ป่วยหายจิตเวชในอดีตนั้นส่วนของทางแพทย์ก็จะวินิจฉัยและให้ยารับประทานแต่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ หรือจะเป็นวิธีที่คนไทยทำมาตั้งแต่ดั้งเดิมคือ มีปัญหาปรึกษาพระ รวมทั้งสองวิธีนี้ก็ยิ่งรักษาโรคทางสุขภาพจิตได้ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรโดยเฉพาะโรคซึมเศร้าที่เป็นโรคจิตเวชอันดับหนึ่งในหมู่วัยรุ่นไทย

อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยนั้นอาจจะสามารถพัฒนาประสิทธิภาพในการรักษาได้โดยการใช้เทคโนโลยีที่ชื่อว่าแอปพลิเคชันสุขภาพจิตโดยเฉพาะแอปพลิเคชันยอดนิยมอันดับ 1 ชื่อ (headspace) ซึ่งแอปพลิเคชันนี้สามารถนำมาบำบัด

อาการของโรคซึมเศร้าได้อย่างมีประสิทธิภาพในเบื้องต้นก่อนที่จะรับการรักษาจากจิตแพทย์ และแอปพลิเคชันนี้ก็สามารถนำไปต่อยอดผสมผสานกับหลักพุทธธรรมสติปัญญา 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาได้มากยิ่งขึ้นแต่อย่างไรก็ตามโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยนั้นคือระเบิดเวลาในสังคมไทยที่ยากจะการแก้ไขและถ้าหากไม่มีวิธีการรักษาที่มีประสิทธิภาพก็จะส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยอย่างมหาศาล

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2023). *อนาคตสุขภาพจิตไทย พ.ศ. 2576*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <https://www.nia.or.th/bookshelf/view/237>
- กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2023). เปิดแนวโน้ม 5 อนาคตสุขภาพจิตคนไทย จุดพลิกผันแห่งความสุขที่ทำหายในอีก 10 ปีข้างหน้า. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก https://www.mhesi.go.th/index.php/content_page/item/9381-660119interesting-2.html
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). เข้าใจโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/17693/>
- สมบุญ จารุเกษมทวี. (2561). ปัญหาทางสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/mental-heath-in-teenager>
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม สติปัญญา 4. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก https://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=182
- วิลาสินี. (2561). อัตลักษณ์เยาวชนไทยในยุคศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <https://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/176-wichicchic>
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข). (2565). อาการโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <https://www.camri.go.th/th/knowledge/article/ar2/ar2-52>

- พระครูบวรชัยวัฒน์, & พระปลัดฤทธิพร จารุณโณ (ทุมสุวรรณ).(2565). “การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุในเชิงพุทธ หลังการใช้ชีวิตวิถีใหม่”. วารสารมหาจุฬานาค รทรรศน์ 9, 7 (กรกฎาคม). เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/262567/174541/987637>
- สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์.(2560). “ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21”. Veridian E-Journal, Slipakorn University 10,2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 1906-3431.
- Hootsuite. (2022). DIGITAL 2022: ANOTHER YEAR OF BUMPER GROWTH. Retrieved 26 September 2023, from <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>
- Löhr, G. (2023). Conceptual disruption and 21st century technologies: A framework. *Technology in Society*, 74, 102327. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2023.102327>
- Headspace. (2022). Researching Meditation and Mindfulness – Headspace. Retrieved 27 September 2023, from <https://www.headspace.com/science/meditation-research>
- National Institute of Mental Health. (2022). Technology and the future of mental health treatment. Retrieved 29 September 2023, from <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/technology-and-the-future-of-mental-health-treatment>.
- Wong, H. Y. (2015). Technology and its Influence on Education in the 21st Century. *Asia-Pacific International university journal* 11,1 (june). สืบค้น 30 กันยายน 2566, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/hbds/article/view/177190>

ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการกำหนด นโยบายสาธารณะ*

THE RELATIONSHIP BETWEEN PUBLIC POLICY ADVOCACY AND PUBLIC POLICY MAKING

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ¹, สัญญา เคนาภูมิ*² และ พระครูปลัดอำนาจ จิตรม้น³

Chakkree Srucharumedhiyan¹, Sanya Kenaphoom*² and Phrakrupalat Amnat Jitman³

^{1,3}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,3}Mahamakut Buddhist University, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

*Corresponding author E-mail: zumsa_17@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการกำหนดนโยบายสาธารณะ กล่าวคือ นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางกิจกรรม การกระทำโดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องที่สำคัญต่อการแก้ปัญหาของสังคม ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า นโยบายสาธารณะซึ่งเป็นเพียงแนวทางที่เสนอขึ้นสู่การผลักดันให้เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง ตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนของหน่วยงานรัฐ แต่อาจเกิดจากการผลักดันของประชาชนหรือนักวิชาการก็ได้ จะต้องผ่านกระบวนการหนึ่งซึ่งเรียกว่า กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ ได้แก่ การกำหนดวาระนโยบาย การพัฒนาข้อเสนอ การตัดสินใจเชิงนโยบาย การดำเนินตามนโยบาย และการประเมินผลนโยบาย ซึ่งรัฐบาลมีอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมที่จะกำหนดและตัดสินใจเลือกที่จะนำนโยบายสาธารณะเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการ ค่านิยมทัศนคติ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้กับประชาชนที่ยั่งยืนต่อไป

* Received 3 November 2023; Revised 8 December 2023; Accepted 27 December 2023

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, การผลักดัน, การกำหนดนโยบาย

Abstract

This article aims to study the relationship between public policy advocacy and public policy formulation. That is, public policy is a guideline for activities and actions by planning projects, management methods, or operating procedures to achieve objectives in matters important to solving social problems. The government has decided and predetermined public policy, which is only a proposed guideline to push for concreteness, whether it be representatives of political parties, representatives of members of the House of Representatives, or representatives of government agencies. But it may also come from the push of the public or academics. It must go through a process called the public policy process, which includes setting the policy agenda, developing proposals, making policy decisions, implementing the policy, and evaluating the policy. The government has the rightful authority to determine and decide on public policies for use in the administration of the country to meet the needs, values, attitudes and solve various problems in society for the people in a sustainable manner.

Keywords: Public Policy, Policy Advocacy, Policy Making

บทนำ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกสังคม ตั้งแต่เกิดจนตาย ต่างมีความสัมพันธ์กับนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษานโยบายสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะ ของสมาชิกในสังคม เพราะทุกคนล้วนต้องได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐเสมอ แต่นโยบายสาธารณะมิได้ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบเหมือนกันหมดทุกกรณี บางนโยบายอาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มได้ประโยชน์ แต่ประชาชนบางกลุ่มเสียประโยชน์ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549: 4)

นโยบายสาธารณะคือ เครื่องมือที่รัฐบาลใช้บริหารประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นโยบายสาธารณะที่ดีเมื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลก็จะช่วยแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการบางอย่างของประชาชนได้ แต่ถึงแม้จะมีหลายนโยบายที่น่าสนใจ หรือที่รัฐบาลพิจารณาว่าดีสำหรับทุกคน นโยบายที่ว่่านั้นอาจจะไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่คาดหวัง และบางนโยบายอาจไม่สามารถเกิดขึ้นจริงเสียด้วยซ้ำ

นโยบายสาธารณะ (Public Policy) แนวทางที่รัฐบาล หรือสถาบัน กำหนดขึ้น อาจทำออกมาในรูปโครงการ แผนการ เพื่อเป็นหนทางซึ่งนำไปให้เกิดการปฏิบัติต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับแนวทางที่ตั้งไว้เพื่อแก้ปัญหา หรือตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย คือประชาชนกลุ่มหนึ่ง/ในพื้นที่หนึ่ง ซึ่งอาจไม่ใช่คนทั้งประเทศก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าอยากให้แนวทางนั้นเกิดขึ้น และมีผลต่อกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง โดยนโยบายสาธารณะมักจะปรากฏตามการหาเสียงเลือกตั้ง การแถลงนโยบายของรัฐบาลที่เสมือนเป็นการแจ้งให้ประชาชนทราบว่า รัฐบาลมีแนวทางจัดการกับประเด็นต่าง ๆ อย่างไร ปัจจุบัน นโยบายสาธารณะไม่จำเป็นต้องเกิดจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากการผลักดันของประชาชน หรือนักวิชาการก็ได้ ถึงอย่างนั้น การจะทำให้นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นจริงและดำเนินต่อไปด้วยความต่อเนื่อง ต้องอาศัยการสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ และทรัพยากรที่จะทำให้แนวทางตามนโยบายเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ จากนโยบายซึ่งเป็นเพียงแนวทางที่เสนอขึ้นสู่การผลักดันให้เป็นรูปธรรม จะต้องผ่านกระบวนการหนึ่งที่เราเรียกว่า กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ (public policy process) หากเทียบขั้นตอนของกระบวนการทางนโยบายสาธารณะให้เห็นภาพชัดขึ้นเป็นเรื่องที่ต้องการมุ่งไปยังเกาะแห่งหนึ่ง กระบวนการนโยบายสาธารณะคือการเริ่มทำตั้งแต่การจัดการหาซื้อเพลิง ชนวนลูกเรือมาทำงาน และพาเรือแล่นผ่านพายุ โจรสลัด ไปจนกว่าจะถึงปลายทาง ซึ่งบางครั้งเรืออาจไปไม่ถึงฝั่งหรือไปถึงจุดหมายปลายทางได้ไม่ตึงตั้งใจหรืออาจไม่ถูกใจผู้โดยสารทุกคนบนเรือลำนั้น นอกจากนั้นแล้ว ตามขั้นตอนของกระบวนการทางนโยบายสาธารณะยังรวมถึงการติดตามและประเมินผลแนวทางและการปฏิบัติที่ได้ลงมือทำไปแล้วด้วย กระบวนการทำนโยบายสาธารณะจึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ในรายละเอียดแท้จริงแล้วไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับบริบทเฉพาะของพื้นที่หนึ่ง และปัจจัยแวดล้อมทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนการสนับสนุนให้มีพื้นที่แสดงความคิดเห็น การเข้ามามีส่วนร่วมและท่าทีของผู้มีส่วนได้เสียในนโยบายและตลอดทั้งกระบวนการทางนโยบายดังกล่าวด้วย จึงไม่ง่ายเลยที่นโยบายสาธารณะและกระบวนการนโยบายสาธารณะจะมีความ

ยั่งยืน แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่เป็นไปได้ (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564 : ออนไลน์)

ดังนั้น นโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นแนวทางที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น อาจทำออกมาในรูปโครงการ แผนการ เพื่อเป็นหนทางที่สอดคล้องกับแนวทางที่ตั้งไว้เพื่อแก้ปัญหาของสังคม หรือปัญหาในระดับชาติ การผลักดันนโยบายสาธารณะ อาจเป็นประชาชน หรือนักวิชาการก็ได้ ต้องอาศัยการสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ จึงจะสามารถดำเนินการได้ และควรดำเนินการในนโยบายที่สามารถแก้ปัญหาสังคมได้จริง ซึ่งในบทความนี้จะได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีลำดับขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ความหมายเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผน และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พงศ์เทพ สุธีรัฐดี (2561: 3) ได้ให้ความหมายไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ **1) นโยบายสาธารณะ** หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่ง รัฐบาลได้ทำการตัดสินใจ และกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้้นำให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน ผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง

2) นโยบายสาธารณะ หมายความว่า ทิศทางหรือแนวทางที่สังคมโดยรวมเห็นว่าหรือเชื่อว่า ควรจะ ดำเนินการไปในทิศทางนั้น รวมถึงนโยบายที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรที่กำหนดมาจาก รัฐด้วย ขณะเดียวกัน ทิศทางที่สังคมเห็นร่วมกันจะต้องเป็นทิศทางที่ถูกต้อง เป็นไปในทางที่ดี และสร้างความยั่งยืนให้กับสังคม ดังนั้น “นโยบายสาธารณะ” จึงเป็นทิศทางหรือแนวทางที่สังคมโดยส่วนรวมเห็นว่าหรือเชื่อว่า ควรจะ ดำเนินการไปในทิศทางนั้น โดยเป็นแนวทางที่เป็นสัมมาทฤษฎี ภายใต้พื้นฐานแห่งศีลธรรมและความสมดุลทาง เศรษฐกิจ โดย สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2549 : 5) ได้กล่าวว่า นโยบายในความหมายของ Sharkansky มีลักษณะเป็นงานกิจวัตร (routines) ของรัฐบาล ในด้านต่างๆ ที่รัฐบาลทั่วไปจะต้องกระทำ ทั้งนี้เนื่องจาก มีความครอบคลุมทั้งหมดของกิจกรรม ของรัฐบาล ทั้งข้อกำหนดและระเบียบในการควบคุมและกำกับ การดำเนินกิจกรรมของปัจเจกบุคคล และนิติบุคคล ตลอดจนการดำเนินงานของหน่วยงานของ

รัฐ รวมถึงการเฉลิมฉลองของรัฐพิธีต่างๆ โดยจะครอบคลุมทั้งภายในและต่างประเทศ โดย ธนยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2551: 4) ได้กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาล ในการเลือกแนวทางที่พึงประสงค์ เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมของ รัฐบาล โดยมีความมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา รวมทั้งให้เกิดสภาพการณ์ต่างๆที่พึง ประสงค์ขึ้นในสังคม ซึ่ง Thomas R. Dye (1984: 1) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจเลือก ที่จะกระทำหรือไม่กระทำ” คำนิยามของ Dye สามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า ในบางครั้งสิ่งที่รัฐบาล ตัดสินใจที่จะไม่กระทำนั้นมิใช่เป็นสิ่งที่รัฐบาล ละเลย หากแต่เป็นสิ่งที่รัฐบาลได้ทำการวิเคราะห์ และพิจารณาแล้วว่าการไม่กระทำอาจส่งผล ดีแก่ส่วนรวมมากกว่าที่จะตัดสินใจกระทำ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้ย่อมมีความสำคัญเช่นเดียวกัน และ James E. Anderson (1994: 5-6) ได้กล่าวอีกว่า “นโยบายสาธารณะเป็นการกระทำ บางอย่างที่มี การวางวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยจะมีการ นำไปปฏิบัติ โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างๆ” และยังคงกล่าวอีกว่า “นโยบายสาธารณะเป็น แนวทางการปฏิบัติ หรือการกระทำซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติหรือชุดของ ผู้กระทำที่จะต้อง รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนว่า สิ่งใดที่จะต้องกระทำให้สำเร็จ มิใช่สิ่งที่รัฐบาลเพียงแต่ตั้งใจจะกระทำหรือเสนอให้กระทำ เท่านั้น”

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง เครื่องมือที่รัฐบาลใช้ในการบริหารประเทศ อาจ ทำออกมาในรูปโครงการ แผนการ แนวทางปฏิบัติร่วมกันในสังคม ที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชน นโยบายสาธารณะที่ดี สามารถช่วยแก้ไขปัญหาสังคม และตอบสนองความ ต้องการของประชาชนได้

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นเรื่อง ที่ส่งผลกระทบต่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งใน แ่งบวกและในแง่ลบ ดังนั้นนโยบายสาธารณะจึงมี ความสำคัญต่อชีวิตของประชาชน และต่อ ความเป็นไปของประเทศชาติอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงอาจสรุปความสำคัญของนโยบาย สาธารณะ เพื่อให้เห็นถึงความ จำเป็นที่ต้องมีการศึกษาเรื่องนี้ มีดังนี้ (สิริกาญจน์ เอี่ยมอาจ หาญ, 2554: 27-28)

1. ความสำคัญที่มีต่อรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบาย

โดยทั่วไป การปกครองในระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมที่จะกำหนด และตัดสินใจเลือกที่จะนำนโยบาย ที่เป็นแนวนโยบายของพรรค ที่ได้ให้ไว้กับประชาชนก่อนการเลือกตั้ง มากำหนดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อใช้ในการบริหาร ประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการ ค่านิยม ทศนคติ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชน ซึ่ง สมควรที่จะมีวัตถุประสงค์อันจะส่งผลให้ประชาชนโดยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายสาธารณะที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำและได้ประกาศใช้เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผล เป็นรูปธรรมนั้น หากสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนได้ และตรงกับความต้องการของประชาชนในจำนวนมาก และส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น นโยบายสาธารณะนั้น ก็จะได้รับค่านิยมชมชอบจากประชาชนจำนวนมากที่ได้รับผลประโยชน์ เมื่อนโยบายสาธารณะ นั้นได้รับความชื่น ชอบจากประชาชนแล้ว ก็ย่อมส่งผลให้ประชาชนเหล่านั้นชื่นชม และพร้อมจะ สนับสนุนรัฐบาลตามไปด้วย ดังนั้นหากรัฐบาล สามารถกำหนดนโยบายสาธารณะได้ตรงกับความต้องการของ ประชาชนมาก ก็ย่อมที่จะได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนมากเช่นกัน ส่งผลให้รัฐบาลสามารถที่จะบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และอาจจะส่งผลให้ การบริหารประเทศของรัฐบาลมีความมั่นคงได้ รวมทั้งมีโอกาสการได้รับเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่ เป็นฝ่ายบริหารอีกวาระหนึ่งในอนาคตก็เป็นได้

2. ความสำคัญต่อประชาชน

เนื่องด้วยระบอบการเมืองกับประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างยากที่จะแยกออกจากกัน ได้ โดยนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตจากทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้นประชาชน ในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน ส่งไปยังรัฐบาลได้ โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง ตัวแทน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนของหน่วยงานรัฐ อันได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือแม้แต่ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เมื่อรัฐบาลได้ทราบถึงความต้องการ จะมีการดำเนินการทางการเมืองจนสามารถกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของประชาชน และเมื่อนโยบายสาธารณะนั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติ และดำเนินการตามเป้าประสงค์ของประชาชนจนประชาชนเกิดความพึงพอใจ ก็จะส่งผลที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมา ดังนั้นนโยบายสาธารณะที่ดี จะต้องสอดคล้องกับค่านิยม และความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และควรมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิต

ที่ได้อย่างเสมอภาค ในทางตรงกันข้าม หากนโยบายสาธารณะนั้นไม่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ยากจน ด้อยการศึกษา และมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีได้เช่นกัน

3. ความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือเพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศ รัฐบาลสามารถใช้นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในงานด้านต่าง ได้แก่

3.1 การใช้เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้านเศรษฐกิจ อาทิ รัฐบาลจะมุ่งเน้นให้ประเทศยังคงเป็นประเทศเกษตรกรรมหรือเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรม และ หากเป็นเช่นนั้น จะมุ่งเป็นอุตสาหกรรม ประเภทใดเป็นหลัก จะเน้นการผลิตหรือจะเน้นด้านเทคโนโลยี ในด้านสังคม อาทิ ประเทศเราจะ เป็นประเทศปิดหรือประเทศเปิด ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจะเป็นอย่างไร แนวทางการศึกษา ของคนในชาติจะพัฒนาไปในทิศทางใด มุ่งเน้นให้เป็นผลผลิตที่สนับสนุนต่องานภาครัฐ หรือ ภาคเอกชน หรือจะเป็นผลผลิตที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ หรือในด้านการเมือง อาทิ นโยบายใดที่จะพัฒนาการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้น ลดการซื้อเสียงขายสิทธิ์ลง และ เพิ่มความไว้วางใจต่อระบบการเลือกตั้งให้ได้มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

3.2 ใช้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการของประชาชน ประชาชนมีความ ต้องการด้านต่าง ๆ มากมาย ซึ่งรัฐบาลในฐานะ ผู้อำนาจเป็นตัวแทนการใช้อำนาจอธิปไตยในส่วนที่ ประชาชนยอมสละให้ จึงมีหน้าที่ที่จะต้องตอบสนองในสิ่งเหล่านี้ ตามพันธะที่มีต่อประชาชน ก่อนประชาชนจะตัดสินใจเลือกรัฐบาลมาเป็นตัวแทนในการบริหารพัฒนาประเทศนั่นเอง

3.3 ใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของประชาชน หากประชาชนประสบ ปัญหาเร่งด่วนที่ยากจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง เช่น ในเรื่องของผู้ประสบภัยอันตรายทางธรรมชาติไม่ว่า จะเป็นแผ่นดินไหว น้ำท่วม หรือภัยแล้ง รัฐบาลจะต้องออกนโยบายหรือมาตรการเพื่อบรรเทาทุกข์ เหล่านี้ให้กับประชาชนอย่างทันถ่วงที รวมทั้งปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ รัฐบาลก็ต้อง มีมาตรการที่จะเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน

3.4 ใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยไม่ก่อให้เกิดการผูกขาดทางด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมเรื่องสวัสดิการและสาธารณสุขต่อสังคมให้เกิดความเสมอ

ภาคใน สังคม รวมทั้งรัฐจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิ์และเสรีภาพอย่างเต็มที่ทางการเมือง โดยไม่ จำกัดเพศ ศาสนา การศึกษา เชื้อชาติ และสีผิว

3.5 ใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายความเจริญไปยังชนบท นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ อีกตัวหนึ่งที่จะสร้างความเท่าเทียมกันให้กับประชาชนทั่วประเทศทั้ง โดยใช้นโยบายการกระจาย อำนาจทางการเมือง การปกครอง การบริหาร และการคลังไปให้ประชาชนในชนบท เพื่อให้ ประชาชนเหล่านั้นสามารถที่จะกำหนดขอบเขต และกรอบในการบริหารพัฒนาของตนเองออกมา ได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งจะต้องมีการกระจายสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมทั้งการคมนาคม สื่อสารด้วย ความสำเร็จของนโยบายลักษณะนี้ จะเป็นการหยุดการ หลั่งไหลของแรงงานชนบทเข้า มาให้เมืองหลวงอย่างได้ผล ชาวชนบทก็จะไม่เห็นความจำเป็น อีกต่อไปในการที่จะเข้ามาหางานทำในเมืองหลวงอย่างเช่นทุกวันนี้

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากนโยบาย สาธารณะเป็นผลผลิตจากทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศโดย รัฐบาล ซึ่งรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมที่จะกำหนด และตัดสินใจเลือกที่จะน่านโยบาย สาธารณะเพื่อใช้ในการบริหาร ประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการ ค่านิยม ทศนคติ และ แก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ให้กับประชาชน

รูปแบบกระบวนการนโยบายสาธารณะ

พงศ์เทพ สุธีรวิฑูมิ (2561: 5-21) ได้กล่าวถึง รูปแบบกระบวนการนโยบายสาธารณะ มี ดังนี้

1. กระบวนการนโยบายแบบเส้นตรง Linear Model of Policy Process หรือวงจร นโยบาย Policy cycle ได้แก่ การกำหนดวาระนโยบาย (Agenda Setting) การพัฒนา ข้อเสนอ (Policy Formulation) การตัดสินใจเชิงนโยบาย (Decision making) การดำเนิน ตามนโยบาย (Policy Implementation) และ การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation)
2. กระบวนการนโยบายแบบเจรจาต่อรอง (Negotiation Model of Policy Process) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ 2 กรอบ ได้แก่

2.1 ทฤษฎีหลายกระแส (Multiple Streams Theory) กรอบแนวคิดนี้อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจทาง นโยบายเกิดขึ้นจากอิทธิพล 3 กระแส ได้แก่ 1) กระแสปัญหา

(Problem Stream) 2) กระแสนโยบาย (Policy Stream) และ 3) กระแสการเมือง (Political Stream) หากกระแสทั้ง 3 มาบรรจบกันจะด้วยการเงื่อนไขและกิจกรรมของผู้ผลักดันนโยบาย (Policy Entrepreneur หรือ Advocacy) หรือ จะเป็นเพราะเกิดปรากฏการณ์ที่เปิดหน้าต่างทางนโยบาย (Policy Window) ขึ้นในสังคมทำให้เกิดการตัดสินใจ หรือ การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายขึ้น ข้อจำกัดของทฤษฎีนี้อยู่ที่ มองกระบวนการนโยบายเฉพาะในช่วงการตัดสินใจเท่านั้น และละเลยการศึกษาเกาะติดพัฒนาการทางนโยบายในระยะยาว

2.2 กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework)

ลักษณะเฉพาะของแนวคิดนี้ คือ มุมมองกระบวนการนโยบายที่เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนทาง ความคิดของผู้ตัดสินใจ หรือทัศนคติของสังคมในระยะยาว มิใช่การตัดสินใจในระยะสั้น หรือเฉพาะในแต่ ละเหตุการณ์ ทำให้กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายมุ่งมองประเด็นหรือสาขาโยบายแต่ละด้าน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ มิใช่ใช้เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ในการตัดสินใจเป็นหน่วยหรือจุดในการวิเคราะห์แบบทฤษฎีหลายกระแส นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับแนววิธีการจัดการเครือข่ายพันธมิตร นโยบาย การใช้กลยุทธ์ทางนโยบายจากเครือข่ายพันธมิตรมาประกอบในกระบวนการตัดสินใจทาง นโยบาย และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายอย่างค่อยเป็นค่อยไปในระยะยาว โดยวางพื้นฐานการ เรียนรู้เชิงนโยบาย

3. กระบวนการนโยบายแบบถกแถลง (Deliberative Model of Policy Process)

มุ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์การให้ความหมาย และการให้เหตุผลที่แตกต่างกันในกระบวนการ นโยบาย เพื่อให้สามารถรวบรวมแนวคิดที่แตกต่างกัน หรือ เป็นข้อขัดแย้งเข้ามาประมวลผลสำหรับศึกษา และวิเคราะห์ร่วมกัน รวมทั้งพยายามที่จะจัดการสื่อสารเชิงนโยบาย เพื่อให้เกิดการถกแถลงถึงความหมายที่ แตกต่างกันมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการนโยบายมากขึ้น และลดการแบ่งขั้วแยกค่ายทาง นโยบายลง

4. กรอบการวิเคราะห์กระบวนการนโยบายแบบผสมผสาน ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์กระบวนการนโยบายแบบผสมผสาน

1. การก่อตัวของนโยบายสาธารณะ (public policy formation)

1.1 การกำหนดประเด็นปัญหาในเชิงนโยบายสาธารณะ หรือการทำให้ปัญหาสาธารณะอันหนึ่งอันใดถูกบรรจุเข้าสู่วาระ และได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบาย พิจารณาดังนี้

- พิจารณาจากขนาดกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ
- พิจารณาจากความร้ายแรง
- พิจารณาจากความเร่งด่วนของปัญหา
- พิจารณาจากความเสียหายในอนาคต
- พิจารณาปัญหาจากการยอมรับของชุมชน

1.2 ลักษณะโครงสร้างของปัญหาสาธารณะ มีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- จำนวนผู้กำหนดและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ (โดยการทำ Stakeholder analysis)
- มีทางเลือกในการแก้ปัญหา
- ความยากง่าย โอกาสความเป็นไปได้ มีช่องทางนโยบาย (Policy window)
- อรรถประโยชน์
- ผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจนโยบายสาธารณะ (public policy alternative development and decision making)

2.1 การกำหนดทางเลือกทางนโยบาย (Policy options) เปรียบเทียบแต่ละทางเลือก ในประเด็นต่อไปนี้

- ความเหมือนและความแตกต่างด้านผลผลิต
- ความเหมือนและแตกต่างด้านผลลัพธ์
- ความเหมือนและแตกต่างผลกระทบ
- ความเหมือนและแตกต่างด้านเวลา
- ความเหมือนและแตกต่างต้นทุน

2.2 การตัดสินใจเพื่อเลือกนโยบาย (Policy decision making) ขึ้นกับ

- เหตุผล Reason
- ข้อเท็จจริง Facts
- ต้นทุน Costs
- ผลประโยชน์ Benefit
- ความยากง่าย โอกาสความเป็นไปได้ Policy window
- ผลกระทบที่เกิดขึ้น Impact

3. การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (public policy implementation)

3.1 ความหมายและขอบข่ายของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

ดังนี้

1) ระดับมหภาค: หน่วยงานซึ่งมีบทบาทควบคุมนโยบาย ควรมีการดำเนินการ

- ทำความเข้าใจในบริบท และสาระของนโยบาย
- เปลี่ยนนโยบายให้เป็นแนวทาง แผนงาน โครงการ
- มอบหมาย หรือส่งมอบแนวทาง แผนงาน โครงการสู่หน่วยปฏิบัติ

2) ระดับจุลภาค: หน่วยงานซึ่งมีบทบาทปฏิบัติ ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

- ยอมรับนโยบาย รับแนวทาง แผนงาน โครงการเป็นส่วนหนึ่งของงาน
- การระดมสรรพกำลังทรัพยากร และเครือข่ายความร่วมมือ
- การดำเนินการปฏิบัติ ตรวจสอบ ติดตามและการสร้างต่อเนื่อง

3.2 องค์กร/บุคคลที่เกี่ยวข้อง การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

1) ภาคีหลัก • ภาครัฐ • ภาคการเมือง • ภาคประชาชน • ภาคเอกชน • ภาควิชาการ • อื่นๆ

2) ภาคยุทธศาสตร์ • ภาครัฐ • ภาคการเมือง • ภาคประชาชน • ภาคเอกชน • ภาควิชาการ • อื่นๆ

3.3 ขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

1) การสร้างการยอมรับนโยบาย ของหน่วยงานปฏิบัติ การสร้างช่องทางนโยบาย

- การทำความเข้าใจในเหตุผลหรือสาเหตุที่ต้องนำนโยบายไปปฏิบัติ
- นำเสนอประสบการณ์การนำนโยบายไปปฏิบัติ
- นำเสนอวิธีการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2) การเปลี่ยนนโยบายเป็นแนวทางปฏิบัติ (แผนงาน/โครงการ)

- วิเคราะห์ปัจจัยหรือตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- คิดกลยุทธ์ใดที่นำมาใช้ในการสร้างความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- วางวิธีการที่ใช้หรือการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- จัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

3.4 วิเคราะห์และจัดการสภาพปัญหา/อุปสรรคในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

1) ลักษณะนโยบาย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

- 2) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย
- 3) ความเป็นไปได้ทางการเมือง
- 4) ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี
- 5) ความเพียงพอของทรัพยากร
- 6) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- 7) ทักษะของผู้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ
- 8) ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆที่นำนโยบายไปปฏิบัติ: รัฐ ท้องถิ่น เอกชน

ประชาสังคม

- 9) ปัจจัยภายในองค์กร ที่มีผลต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ได้แก่
  - ปัญหาทางด้านสมรรถภาพขององค์กร
  - ปัญหาทางการควบคุม
  - ปัญหาทางด้านความร่วมมือ และการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
  - ปัญหาทางด้านอำนาจ และความสัมพันธ์กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง
  - ปัญหาทางการสนับสนุน และความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลสำคัญ

4. การประเมินผลนโยบายสาธารณะ (public policy evaluation)

4.1 รูปแบบการประเมิน

1) System Analysis: เน้นการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต (CIPP model)

2) Cost-related Analysis: เน้นการประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ ประสิทธิภาพ

3) Goal-based Approach: เน้นการประเมินประสิทธิผล ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ ความยั่งยืน

4.2 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ Health Impact Assessment

5. ความต่อเนื่อง การทดแทนและการสิ้นสุดนโยบายสาธารณะ (public policy maintenance succession & termination)

5.1 การทบทวน ทิศทาง แนวทางนโยบาย ความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต

5.2 การทบทวน กระบวนการนโยบาย มีจุดประสงค์ดังนี้

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency)
- 2) เพิ่มประสิทธิผล (Effectiveness)
- 3) เกิดความสอดคล้องระหว่างโครงการ แผนงานและนโยบาย (Relevance)
- 4) เพิ่มผลกระทบทางบวก (Positive Impact)
- 5) เพิ่มความยั่งยืน (Sustainability)

สรุปได้ว่า รูปแบบกระบวนการนโยบายสาธารณะ ได้แก่ (1) กระบวนการนโยบายแบบเส้นตรง Linear Model of Policy Process หรือวงจรนโยบาย Policy cycle ได้แก่ การกำหนดวาระนโยบาย (Agenda Setting) การพัฒนาข้อเสนอ (Policy Formulation) การตัดสินใจเชิงนโยบาย (Decision making) การดำเนินตามนโยบาย (Policy Implementation) และการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) (2) กระบวนการนโยบายแบบเจรจาต่อรอง (Negotiation Model of Policy Process) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ 2 กรอบ ได้แก่ 2.1 ทฤษฎีหลายกระแส (Multiple Streams Theory) กรอบแนวคิดนี้อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจทางนโยบายเกิดขึ้นจากอิทธิพล 3 กระแส ได้แก่ 1) กระแสปัญหา (Problem Stream) 2) กระแสนโยบาย (Policy Stream) และ 3) กระแสการเมือง (Political Stream) หากกระแสทั้ง 3 มาบรรจบกันจะด้วยการเงื่อนไขและกิจกรรมของผู้ผลักดันนโยบาย (Policy Entrepreneur หรือ Advocacy) หรือ จะเป็นเพราะเกิดปรากฏการณ์ที่เปิดหน้าต่างทางนโยบาย (Policy Window) ขึ้นในสังคมทำให้เกิดการตัดสินใจ หรือ การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายขึ้น ข้อจำกัดของทฤษฎีนี้อยู่ที่ มองกระบวนการนโยบายเฉพาะในช่วงการตัดสินใจเท่านั้น และละเลยการศึกษาเกาะติดพัฒนาการทางนโยบายในระยะยาว

2.2 กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework) ลักษณะเฉพาะของแนวคิดนี้ คือ มุมมองกระบวนการนโยบายที่เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนทางความคิดของผู้ตัดสินใจ หรือทัศนคติของสังคมในระยะยาว มิใช่การตัดสินใจในระยะสั้นหรือเฉพาะในแต่ ละเหตุการณ์ ทำให้กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายมุ่งมองประเด็นหรือสาขาโยบายแต่ละด้าน เป็นหน่วยการวิเคราะห์ มิใช่ใช้เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ในการตัดสินใจเป็นหน่วยหรือจุดในการวิเคราะห์แบบทฤษฎีหลายกระแส นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับแนววิธีการจัดการเครือข่ายพันธมิตร นโยบาย การใช้กลยุทธ์ทางนโยบายจากเครือข่ายพันธมิตรมาประกอบในกระบวนการตัดสินใจทาง นโยบาย และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายอย่างค่อยเป็นค่อยไปในระยะยาว โดยวางพื้นฐานการ เรียนรู้เชิงนโยบาย (3)

กระบวนการนโยบายแบบถกแถลง (Deliberative Model of Policy Process) มุ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์การให้ความหมาย และการให้เหตุผลที่แตกต่างกันในกระบวนการนโยบาย เพื่อให้สามารถรวบรวมแนวคิดที่แตกต่างกัน หรือ เป็นข้อขัดแย้งกันเข้ามาประมวลสำหรับศึกษา และวิเคราะห์ร่วมกัน รวมทั้งพยายามที่จะจัดการสื่อสารเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการถกแถลงถึงความหมายที่ แตกต่างกันมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการนโยบายมากขึ้น และลดการแบ่งขั้วแยกค่ายทาง นโยบายลง และ (4) กรอบการวิเคราะห์กระบวนการนโยบายแบบผสมผสาน

การผลักดันนโยบายสาธารณะ

การผลักดันนโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์และพลวัตที่บุคคล องค์กร หรือกลุ่มผลประโยชน์พยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนด การปรับเปลี่ยน หรือการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะ กิจกรรมการสนับสนุนได้รับการขับเคลื่อนโดยจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมผลลัพธ์นโยบายเฉพาะที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ ค่านิยม หรือเป้าหมายของหน่วยงานที่สนับสนุน นักวิชาการได้เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของการผลักดันนโยบายสาธารณะในสังคมประชาธิปไตย โดยพิจารณาว่าเป็นกลไกสำคัญสำหรับประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายและรับประกันว่าจะมีการรับฟังเสียงของพวกเขา (Dunn, 2017)

โดยแก่นแท้แล้ว การผลักดันนโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับชุดกลยุทธ์และยุทธวิธีที่หลากหลายซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้กำหนดนโยบาย กำหนดรูปแบบวาทกรรมสาธารณะ และส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจในท้ายที่สุด การล๊อบบี้ การระดมมวลชนระดับรากหญ้า การรณรงค์ผ่านสื่อ และการสร้างพันธมิตรเป็นหนึ่งในแนวทางทั่วไปที่นักรณรงค์ใช้เพื่อสร้างอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของนโยบาย (Mintrom & Vergari, 1996) การสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจที่เหมาะสมเกี่ยวกับภูมิทัศน์ทางการเมือง ความสามารถในการวางกรอบประเด็นปัญหาอย่างโน้มน้าวใจ และการฝึกฝนความสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจคนสำคัญ (Stone, 2012) ลักษณะการสนับสนุนที่หลากหลายนี้เน้นย้ำถึงความซับซ้อนและความสำคัญในเวทีการกำหนดนโยบาย

การผลักดันนโยบายสาธารณะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงขั้นตอนเดียวของกระบวนการนโยบาย แต่ครอบคลุมตลอดวงจรนโยบายทั้งหมด ผู้สนับสนุนอาจทำงานเพื่อกำหนดวาระนโยบายโดยให้ความสนใจไปที่ประเด็นเฉพาะ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยการให้ความเชี่ยวชาญ

และคำแนะนำ และมีส่วนร่วมในการประเมินและปรับเปลี่ยนนโยบายระหว่างการทำเนินการ (Sabatier & Weible, 2014) ผลกระทบของการสนับสนุนอาจแตกต่างกันไป และนักวิชาการมักจะประเมินประสิทธิผลโดยการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในผลลัพธ์ของนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร หรือการเปลี่ยนแปลงในความคิดเห็นของประชาชน (Smith, 2015) การทำความเข้าใจกลยุทธ์ที่หลากหลาย ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม และผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทั้งนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานที่ต้องการนำทางความซับซ้อนของภูมิทัศน์นโยบาย

ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการจัดทำนโยบายสาธารณะ

ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะกับการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นส่วนสำคัญของธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างภาคประชาสังคม ผู้มีบทบาททางการเมือง และกระบวนการกำหนดนโยบาย การผลักดันนโยบายสาธารณะครอบคลุมถึงกลยุทธ์และกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการโดยบุคคลองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อโน้มน้าวผู้กำหนดนโยบาย และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับเปลี่ยน หรือการปฏิเสชนโยบาย นักวิชาการได้เน้นย้ำถึงบทบาทพื้นฐานของการสนับสนุนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมือง การพิจารณามุมมองที่หลากหลาย และส่งเสริมแนวทางการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย (Bardach, 2012)

ตลอดขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระนโยบาย มีอิทธิพลต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ และมีส่วนสนับสนุนโครงสร้างการกำกับดูแลที่เป็นประชาธิปไตยโดยรวม นักวิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการสนับสนุนที่มีประสิทธิผลสามารถนำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นเฉพาะในวาระนโยบาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบายในการพิจารณาหัวข้อบางหัวข้ออย่างจริงจังมากกว่าหัวข้ออื่นๆ (Sabatier & Jenkins-Smith, 1999) การลอบบี้ การระดมมวลชนระดับรากหญ้า และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่นักกรณรงค์ใช้เพื่อส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นเชิงนโยบาย สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่มีพลวัตและการพัฒนาระหว่างการสนับสนุนและการกำหนดนโยบาย (Jordan & Maloney, 1997)

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้ปราศจากความท้าทายและการพิจารณาด้านจริยธรรม ผู้สนับสนุนมักเผชิญกับภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใส ความยุติธรรม และศักยภาพในการมีอิทธิพลอย่างไม่เหมาะสม มิติทางจริยธรรมของการสนับสนุนเกี่ยวข้องกับการชี้แนะประเด็นต่างๆ เช่น ความชอบธรรมของอิทธิพล ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และความรับผิดชอบในการเป็นตัวแทนของเสียงที่หลากหลายในกระบวนการกำหนดนโยบาย (Goodin, 1980) การสร้างสมดุลระหว่างการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพและการรักษาความสมบูรณ์ของกระบวนการกำหนดนโยบาย ถือเป็นความท้าทายที่ซับซ้อนซึ่งต้องมีการตรวจสอบอย่างรอบคอบ

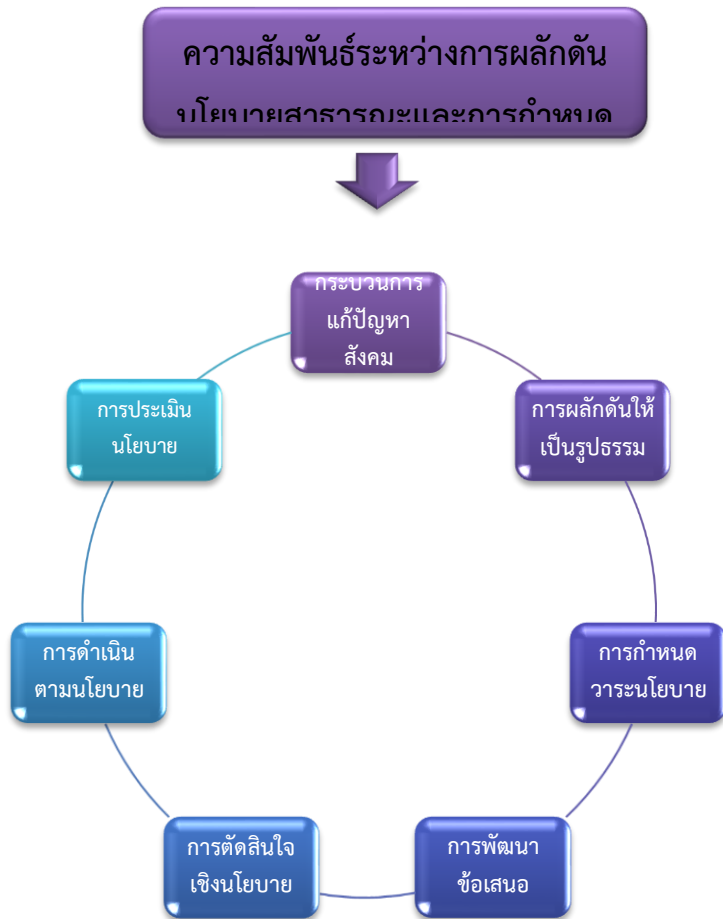
โดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะกับการกำหนดนโยบายคือการมีปฏิสัมพันธ์ที่หลากหลายและมีพลวัต ซึ่งกำหนดรูปแบบกระบวนการกำกับดูแลแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ ผู้สนับสนุนมีส่วนสนับสนุนความหลากหลายของมุมมองที่พิจารณาในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจผ่านกลไกต่างๆ การทำความเข้าใจความสัมพันธ์นี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งส่งเสริมการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย

องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการกำหนดนโยบายสาธารณะ องค์ความรู้ที่ได้รับ มีดังนี้

นโยบายสาธารณะ เป็นเรื่องของรัฐบาลเกี่ยวกับการวางแนวทางการกิจกรรม โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นโยบายสาธารณะซึ่งเป็นเพียงแนวทางที่เสนอขึ้นสู่การผลักดันให้เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการผลักดันจากตัวแทนของพรรคการเมือง ตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนของหน่วยงานรัฐ แต่อาจเกิดจากการผลักดันของประชาชน หรือนักวิชาการ จึงจะสามารถทำให้นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นจริง และดำเนินต่อไปด้วยความต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการหนึ่งที่เรียกว่า กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ (public policy process) ได้แก่ การกำหนดวาระนโยบาย (Agenda Setting) การพัฒนาข้อเสนอ (Policy Formulation) การตัดสินใจเชิงนโยบาย (Decision making) การดำเนินตามนโยบาย (Policy Implementation) และ การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) ซึ่งรัฐบาล มีอำนาจ

หน้าที่อันชอบธรรมที่จะกำหนด และตัดสินใจเลือกที่จะนำนโยบายสาธารณะเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการ ค่านิยม ทัศนคติ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้กับประชาชนที่ยั่งยืนต่อไป ที่แสดงไว้ในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการผลักดันนโยบายสาธารณะและการกำหนดนโยบาย
สาธารณะ

สรุป

นโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นแนวทางที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น อาจทำออกมาในรูปโครงการ แผนการ เพื่อเป็นหนทางที่สอดคล้องกับแนวทางที่ตั้งไว้เพื่อแก้ปัญหาของสังคมหรือปัญหาในระดับชาติ เป็นการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้แนะให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้ บรรลุเป้าหมาย

ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน นโยบายสาธารณะซึ่งเป็นเพียงแนวทางที่เสนอขึ้นสู่การผลักดันให้เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง ตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนของหน่วยงานรัฐ

ปัจจุบัน นโยบายสาธารณะไม่จำเป็นต้องเกิดจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากการผลักดันของประชาชน หรือนักวิชาการก็ได้ ถึงอย่างนั้น การจะทำให้นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นจริงและดำเนินต่อไปด้วยความต่อเนื่อง ต้องอาศัยการสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ และทรัพยากรที่จะทำให้แนวทางตามนโยบายเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ

นโยบายสาธารณะ มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตจากการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศโดยรัฐบาล ซึ่งรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมที่จะกำหนด และตัดสินใจเลือกที่จะนำนโยบายสาธารณะเพื่อใช้ในการบริหาร ประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการ ค่านิยม ทัศนคติ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ให้กับประชาชน

นโยบายซึ่งเป็นเพียงแนวทางที่เสนอขึ้นสู่การผลักดันให้เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง ตัวแทน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนของหน่วยงานรัฐ แต่อาจเกิดจากการผลักดันของประชาชน หรือนักวิชาการก็ได้ จะต้องผ่านกระบวนการหนึ่งๆ ที่เรียกว่า กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ (public policy process) ได้แก่ การกำหนดวาระนโยบาย (Agenda Setting) การพัฒนาข้อเสนอ (Policy Formulation) การตัดสินใจเชิงนโยบาย (Decision making) การดำเนินตามนโยบาย (Policy Implementation) และ การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation)

เอกสารอ้างอิง

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). นโยบายสาธารณะ กับ กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/09/07/sdg-updates-reasons-why-thais-public-policy-has-not-yet-sustainable/>.

- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2551). นโยบายสาธารณะ. เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงศ์เทพ สุธีรัฐดี. (2561). การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม และการเชื่อมโยงกับการจัดแผนพัฒนาพื้นที่ (จังหวัด). (เอกสารอัดสำเนา). สงขลา: สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สิริกัญจน์ เอี่ยมอาจหาญ. (2554). การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : วิเคราะห์กรณี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Anderson, James E. (1994). *Public Policy – Making : Introduction*. 2nd. New York : Houghton Mifflin Company.
- Bardach, E. (2012). *A Practical Guide for Policy Analysis: The Eightfold Path to More Effective Problem Solving*. CQ Press.
- Dunn, W. N. (2017). *Public Policy Analysis: An Introduction* (6th ed.). Routledge.
- Dye, Thomas R. (1984). *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs : Prentice Hall.
- Goodin, R. E. (1980). A Utilitarian Account of the Right to Privacy. In A. I. Goldman & J. J. Moriarty (Eds.), *Social Experimentation* (pp. 177–204). Springer.
- Jordan, G., & Maloney, W. A. (1997). The Protest Business? Mobilizing Campaign Groups. *Annual Review of Sociology*, 23, 89–119. doi:10.1146/annurev.soc.23.1.89
- Mintrom, M., & Vergari, S. (1996). Advocacy Coalitions, Policy Entrepreneurs, and Policy Change. *Policy Studies Journal*, 24(3), 420–434. doi:10.1111/j.1541-0072.1996.tb01525.x

Sabatier, P. A., & Jenkins-Smith, H. C. (1999). The Advocacy Coalition Framework: An Assessment. In P. A. Sabatier (Ed.), *Theories of the Policy Process* (pp. 117–166). Westview Press.

Sabatier, P. A., & Weible, C. M. (2014). *Theories of the Policy Process*. Westview Press.

Smith, M. A. (2015). Policy Advocacy in Hard Times. *The American Review of Public Administration*, 45(5), 575–591. doi:10.1177/0275074014554222

Stone, D. (2012). *Policy Paradox: The Art of Political Decision Making* (3rd ed.). W. W. Norton & Company.

ความเข้าใจเรื่องกรรม*

AN UNDERSTANDABILITY IN THE LAW OF KAMMA

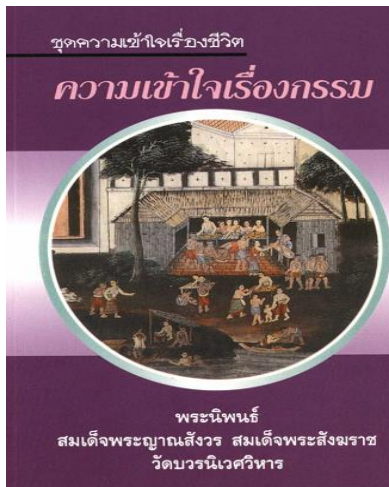
มัจจรินทร์ ทศตรกุลพัฒน์¹ และ สมเดช นามเกต²

Mutjarin Thatsadonkunlaphat¹ and Somdet Namket²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: mutjarin1980@gmail.com

แปลจากหนังสือ : ความเข้าใจเรื่องกรรม

ผู้เขียน : พระนิพนธ์ สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศวิหาร

ผู้แปล : นายจิรายนต์ สังขสุวรรณ

สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์มхамกุฎราช

วิทยาลัย 109 หมู่ 3 ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

73170

ปีที่พิมพ์ : 2553

บทนำ

หนังสือเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องกรรม” ที่ผู้เขียนสนใจและนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้เป็นหนังสือด้านวิชาการที่นิพนธ์โดย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร โดยหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ในปีพุทธศักราช 2553 โรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย มีเนื้อหาของหนังสือนั้นท่านสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช

* Received 27 September 2023; Revised 20 October 2023; Accepted 27 December 2023

(เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้วางกรอบในการเขียนแบ่งเป็น 9 บท ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ชีวิตเนื่องด้วยกรรม 2) กรรมคืออะไร 3) หลักกรรมนอกพระพุทธศาสนา 4) จะพิสูจน์กรรมได้อย่างไร 5) แนวคิดเรื่องกรรม 6) เพราะเหตุไรจึงไม่เชื่อเรื่องกรรม 7) การให้ผลของกรรม 8) กรรมเวร และ 9) นิทานเรื่องระงับเวร ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของมหามกุฏราชวิทยาลัย คือการผลิตหนังสือทางพระพุทธศาสนา เพื่อเผยแพร่พระบรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายไปสู่ประชาชนทุกระดับชั้นอันจะยังผลเป็นสันติสุขแก่ปวงชน

มหามกุฏราชวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่า พระนิพนธ์ทางด้านพระพุทธศาสนาของเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีอยู่เป็นจำนวนมาก และทรงนิพนธ์ไว้หลายลักษณะ ทั้งเชิงศาสนประวัติ ศาสนธรรมธรรมเนียมปฏิบัติ และธรรมประยุกต์เหมาะสำหรับคนทุกระดับชั้นใช้ศึกษาหาความรู้ทางพระระพุทธศาสนา

เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษาของผู้สนใจทั่วไปมหามกุฏราชวิทยาลัยจึงได้ขอพระราชทานพระอนุญาตนำพระนิพนธ์ต่างๆ ดังกล่าวมาจัดเป็นหมวดเป็นประเภท แล้วจัดพิมพ์ออกเผยแพร่โดยในชุดแรกนี้ได้จัดพิมพ์พระนิพนธ์ชุด ความเข้าใจเรื่องชีวิตขึ้นเป็นชุดแรก และจะได้จัดพิมพ์ชุดอื่นๆ ต่อไป

เนื้อหาในหนังสือความเข้าใจเรื่องกรรม

เนื้อหาในหนังสือ “ความเข้าใจเรื่องกรรม” ที่ผู้เขียนได้สรุปออกมาให้เห็นแก่นของเนื้อหาในแต่ละบทดังนี้โดยมีเนื้อหาในหนังสือนั้น 9 บทดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ชีวิตเนื่องด้วยกรรม

ชีวิตของทุกคนเกี่ยวข้องกับกรรม ทั้งที่เป็นกรรมเก่า ทั้งที่เป็นกรรมใหม่ จะกล่าวว่าชีวิตเป็นผลของกรรมก็ได้ คำว่ากรรมเก่ากรรมใหม่นี้ อธิบายได้หลายระยะ เช่น ระยะไกลกรรมที่ทำแล้วในอดีตชาติ เรียกว่ากรรมเก่า กรรมที่ทำแล้วในปัจจุบันชาติ เรียกว่ากรรมใหม่ อธิบายอย่างนี้อาจจะไกลมากไป จนคนที่ไม่เชื่ออดีตชาติเกิดความคลางแคลงไม่เชื่อ จึงเปลี่ยนมาอธิบายระยะใกล้ว่าในปัจจุบันชาตินี้แหละ กรรมที่ทำไปแล้วตั้งแต่เกิดมาเป็นกรรมเก่า ส่วนกรรมที่เพิ่งทำเสร็จลงไปใหม่ ๆ เป็นกรรมใหม่แม้กรรมที่จะเข้าใจหรือที่จะทำก็เป็นกรรมใหม่ เพราะฉะนั้นการที่จะเข้าใจเรื่องชีวิตได้ดี จำต้องทำความเข้าใจเรื่องกรรมให้ดีด้วย

คำว่า กรรม มีใช้ในภาษาไทยมาก เช่น กรรมการ กรรมกรกรรมาธิการ แต่ในภาษาที่พูดกัน เคาระห์ร้ายมักตกอยู่แก่กรรม เคาระห์ดีมักอยู่แก่บุญ ดังเมื่อใครประสบเคราะห์ร้าย คือทุกข์ภัยพิบัติต่าง ๆ ก็พูดว่าเป็นกรรม แต่เมื่อใครประสบเคราะห์ดีมักพูดว่าเป็นบุญ และมีคำพูดคู่กันว่า บุญทำกรรมแต่ง เกณฑ์ให้กรรมเป็นฝ่ายดำ ให้บุญเป็นฝ่ายขาว ความเข้าใจเรื่องกรรม และคำที่ใช้พูดกันในภาษาไทยจักเป็นอย่างไรมิให้คงไว้ก่อน ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามความหมายในพระพุทธานุศาสน์

คำว่า กรรม แปลว่า กิจการที่คนกระทำ คำว่า ทำ หมายถึงทั้งทำด้วยกาย อันเรียกว่า กายกรรม ทั้งทำด้วยวาจา คือพูดอันเรียกว่าวจิกรรม ทั้งทำด้วยใจคือคิด อันเรียกว่ามโนกรรม บางทีเมื่อพูดกันว่าทำ ก็หมายถึงทำทางกายเท่านั้น ส่วนทางวาจา เรียกว่าพูด ทางใจ เรียกว่าคิด แต่กรรมรวมได้ว่าเป็นการทำทุกอย่าง เพราะจะพูดก็ต้องทำ คือทำการพูด จะคิดก็ต้องทำคือทำการคิด จึงควรทำความเข้าใจว่า ในที่ นี้ คำว่า ทำ ใช้ได้ทุกอย่าง เมื่อได้ฟังว่าทำทางกายก็เข้าใจว่าทำอะไรด้วยการที่เข้าใจอยู่แล้ว เมื่อได้ฟังว่าทำทางวาจา ก็ให้เข้าใจว่าพูดอะไรต่าง ๆ เมื่อได้ฟังว่าทำทางใจ ก็ให้เข้าใจว่าคิดอะไรต่าง ๆ ก็การฟังคำพูดอธิบายหลักวิชาอาจวางหูอยู่บ้าง แต่เมื่อเข้าใจความหมายแล้วก็จักสิ้นขัดขวาง กลับจะรู้สึกว่าจะสะดวก เพราะเป็นคำที่มีความหมายลงตัวแน่นอน

คำว่า กรรม มักแปลกันง่าย ๆ ว่า การทำ แต่ผู้เพ่งศัพท์และความ แปลว่า กิจการที่บุคคลทำ ดังกล่าวแล้ว ถ้าแปลว่าการทำ ก็ไปพ้องกับคำว่า กิริยา คำว่า กิริยา แปลว่า การทำโดยตรง ส่วนคำว่า กรรมนั้น หมายถึงตัวกิจหรือการงานที่กระทำดังคำที่พูดในภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่นกสิกรรมพจนานุกรมและคำอื่นที่ยกไว้ข้างต้น คำเหล่านี้ล้วนหมายถึงกิจการอย่างหนึ่ง ๆ ที่สำเร็จจากการทำ (กิริยา)

บทที่ 2 กรรมคืออะไร

เนื้อเรื่องของหนังสือ กรรม มักแปลกันง่าย ๆ ว่า การทำ แต่ผู้เพ่งศัพท์และความ แปลว่า กิจการที่บุคคลทำ ดังกล่าวแล้ว ถ้าแปลว่าการทำ ก็ไปพ้องกับคำว่า กิริยา คำว่า กิริยา แปลว่า การทำโดยตรง ส่วนคำว่า กรรมนั้น หมายถึงตัวกิจหรือการงานที่กระทำดังคำที่พูดในภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่นกสิกรรมพจนานุกรมและคำอื่นที่ยกไว้ข้างต้น

กรรม แปลว่า อะไร ได้กล่าวแล้ว แต่ กรรมคืออะไรจำต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งเข้าไปอีก พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แปลความว่า "เรากล่าวเจตนา (ความตั้งใจ) ว่าเป็นกรรม เพราะคนตั้งใจ คือมีใจมุ่งแล้ว จึงทำทางกายบ้าง ทางวาจาบ้างทางใจบ้าง" ฉะนั้น กรรมคือกิจที่บุคคลตั้งใจหรือทำด้วยเจตนา ถ้าทำด้วยไม่มีเจตนาไม่เรียกว่ากรรม อย่างเช่นไม่มีเจตนาเหยียบมดตาย ไม่เป็นกรรมคือปาณาติบาต ต่อเมื่อเจตนาจะเหยียบให้ตายจึงเป็นกรรมคือปาณาติบาต แต่เมื่อจัดอย่างละเอียด สิ่งที่ทำด้วยไม่มีเจตนา ท่านจัดเป็นกรรมชนิดหนึ่ง เรียกว่ากรรมสักว่าทำ เพราะอาจให้โทษได้เหมือนกันเหมือนอย่างที่ถูกหมายถือว่าผิดในฐานประมาท

กรรมเกี่ยวกับคนเราอย่างไร กรรมเกี่ยวกับคนเราหรือคนเรานั้นแหละเกี่ยวกับกรรมอยู่ตลอดเวลา เพราะคนเรานั้นตั้งแต่ตื่นนอนขึ้น จนถึงหลับไปใหม่ ก็มีเจตนาทำอะไรต่าง ๆ พุดอะไรต่าง ๆ คิดอะไรต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยปกติไม่มีใครหยุดนิ่งอยู่เฉยๆ ได้ ถึงมือไม่ทำ ปากก็พุดถึงปากไม่พุดใจก็คิดถึงเรื่องต่างๆ การต่าง ๆ ที่ทำนี้แหละ เรียกว่ากายกรรม คำต่างๆ ที่พุดนี้แหละ เรียกว่าวจีกรรม เรื่องต่างๆ ที่ คิดนี้แหละ เรียกว่ามโนกรรม

กรรมนั้นดีหรือไม่ดี กรรมจะดีหรือไม่ดีก็สุดแต่ผลที่เกิดขึ้นจากกรรมนั้นๆ ถ้าให้เกิดผลเป็นคุณแก่กุลแก่ตนเองและผู้อื่น ก็เป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม แปลว่า กรรมที่เป็นกิจของคนฉลาด หรือ บุญกรรม กรรมที่เป็นบุญ คือความดีเป็นเครื่องชำระล้างความชั่ว เช่น การรักษาศีล ประพฤติธรรมที่คู่กับศีล หรือแม้กิจการที่ดีที่ชอบ ที่เป็นตามทีแสดงมาแล้ว ที่เป็นสุจริตต่างๆ เช่น การตั้งใจช่วยมารดาบิดาทำกรงาน การตั้งใจเรียน การตั้งใจประพฤติตนให้ดี การช่วยเหลือแก่กุลมิตรสหายการทำสาธารณสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนกรรมที่ให้ผลเป็นโทษเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นกรรมชั่วไม่ดี เรียกอกุศลกรรม แปลว่า กรรมที่เป็นกิจของคนไม่ฉลาด บาปกรรมกรรมที่เป็นบาป เช่น การประพฤติผิดในศีลธรรม ประพฤติทุจริตต่างๆ ที่ตรงกันข้ามกับกุศลกรรม

ตัวอย่างของกรรมดีและกรรมไม่ดีข้างต้นนั้น กล่าวตามแนวพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงจำแนกแสดงเป็นทางปฏิบัติไว้ชัดเจน เรียกว่า กรรมบถ แปลว่า ทางของกรรมเรียกสั้นๆ ว่า ทางกรรม ทรงชี้แจงไว้เพียงพอและเข้าใจง่ายว่าทางไหนดี ทางไหนไม่ดี คือ

กายกรรม (กรรมทางกาย) นั้น ขมาเขา 1 ลักของเขา 1 ประพฤติผิดในทางกาม 1 เป็นอกุศลไม่ดี เว้นจากการทำอย่างนั้นและอนุเคราะห์แก่อุกุลเขา 1 เลี้ยงชีพในทางที่ชอบ 1 สวรรในกาม 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี

วจีกรรม (กรรมทางวาจา) นั้น พุดมุสา 1 พุดส่อเสียดเพื่อให้เขาแตกกัน พุดคำหยาบด้วยใจมีโทสะเพื่อให้เขาเจ็บใจ พุดเพื่อเจ้อเหลวไหล 1 เป็นอกุศลไม่ดี เว้นจากการพุดอย่างนั้นและพุดแต่คำจริง 1 พุดสมัคสมาน 1 พุดคำสุภาพระรื่นหูจับใจ พุดมีหลักฐานถูกต้อง ชอบด้วยกาลเทศะ 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี

มโนกรรม (กรรมทางใจ) นั้น คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขามาเป็นของของตนเอง 1 คิดพยาบาทมุ่งร้ายเขา 1 เห็นผิดจากคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว 1 เป็นอกุศลไม่ดี ไม่คิดอย่างนั้น และคิดเผื่อแผ่ 1 คิดแผ่เมตตาจิตให้เขาอยู่เป็นสุข 1 คิดเห็นชอบตามคลองธรรมเช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี

หนังสือเล่มนี้มี 2 ชั้นตอนใหญ่ๆ ในเรื่องความเข้าใจเรื่องกรรม และซึ่งสามารถสรุปได้แต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้ผู้เขียนได้อารัมภบทเรื่อง ความเข้าใจเรื่องกรรม บอกให้รู้ว่า ผู้เขียนจะนำเสนอการศึกษาความเข้าใจเรื่องกรรม ในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจชัดเจน รู้จักเลือกรู้จักจับธรรมให้ถูกต้อง นำมาใช้อย่างฉลาดปฏิบัติให้รอบด้านและตลอดวงจรการพัฒนาการมีทางที่จะสัมฤทธิ์ผลดีโดยสมบูรณ์ เป็นการพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เป็นการพัฒนาทั้งตัวคนและสิ่งที่คนไปพัฒนา แกไขข้อผิดพลาดที่สืบมาในอดีต และเสริมส่วนที่ขาดไปในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมในยุคของปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นทั้งแก่นนำและเป็นส่วนเติมเต็มของการพัฒนาทางด้านจิตใจในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องและช่วยให้การพัฒนาประเทศชาติดำเนินไปอย่างถูกต้องทิศทางและครบถ้วนสมบูรณ์ นำมาซึ่งความเจริญมั่นคง และสันติสุขแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริงในการฝึกจิตในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตที่เข้าใจในเรื่องของกรรม ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

คนที่เว้นจากทางกรรมเป็นอกุศล ดำเนินไปในทางกรรมที่เป็นกุศล เรียกว่า ธรรมจारी แปลว่า ผู้ประพฤติธรรมสมจारीแปลว่า ผู้ประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอ ความประพฤติดังนี้เรียกว่า ธรรมจริยาหรือธรรมจรรยาสมจริยาหรือสมจรรยาสมจริยาดังนี้แหละ คือ หลักสภภาพ

ในพระพุทธศาสนาสมภาพคือความเสมอกันนั้น อาจทำให้เสมอกันได้ในทางที่อาจจะทำได้ แต่ไม่อาจทำให้เสมอกันได้ในทางที่ไม่อาจจะทำ ในทางที่ไม่อาจจะทำนั้น เช่น คนเกิดมามีเพศต่างกัน มีรูปร่างสูงต่ำดำขาวต่างกัน เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ใครจะทำให้เสมอกันได้เช่น ทำให้สูงต่ำเท่ากันหมด แม้ในคนเดียวกันนิ้วทั้งห้าก็ไม่เท่ากัน จะทำให้เท่ากันได้อย่างไรสิ่งที่ไม่อาจจะทำให้เท่ากันได้ถ้าใครไปพยายามจัดทำเข้าก็เหมือนกับนิทานเรื่องเปรตจัดระเบียบเรื่องมีอยู่ว่า มีคนเดินทางหลายคน เข้าไปนอนพักอยู่ในศาลาซึ่งเป็นที่พักของคนเดินทางหลังหนึ่ง เมื่อพากันนอนหลับแล้ว มีเปรตเจ้าระเบียบตนหนึ่งเข้าไปในศาลา เห็นคนนอนอยู่เป็นแถวจึงไปตรวจดูทางเท้า ก็เห็นเท้าของคนนอนหลับไม่เสมอกันจึงดึงเท้าของคนเหล่านั้นลงมาให้เสมอกัน ครั้นตรวจดูเห็นเท้าเป็นแถวเสมอกันเรียบร้อยดีแล้ว ก็ไปตรวจดูทางด้านศีรษะเห็นศีรษะของคนเหล่านั้นไม่อยู่ในแถวเสมอกันอีก จึงดึงศีรษะให้ขึ้นมาเสมอกันเป็นแนวเดียวทั้งหมด แล้วก็ย้อนกลับไปตรวจดูทางเท้าอีก ก็เห็นเหลี่ยมล้ำไม่เสมอกันอีก ก็ดึงเท้าให้เสมอกัน

ใหม่อีก คนก็ไม่เป็นอันได้หลับได้นอนเป็นสุข เพราะต้องถูกดึงเท้าบ้าง ดึงศีรษะบ้าง ขึ้นๆ ลงๆ ไม่รู้จักแล้ว ทั้งเปรตเจ้าระเบียบนั้นก็ไม่สามารถจัดให้เสมอกันได้การจัดให้เสมอกันในทางที่ไม่อาจจะจัดได้เช่นนี้ เป็นการจัดที่ไม่สำเร็จ รังแต่จะให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายไม่สงบสุขอย่างเดียว ส่วนการจัดให้เสมอกันในทางที่อาจจัดได้นั้นพระพุทธเจ้าทรงจัดด้วยหลักสมจรรย์นี้ คือเว้นจากทางกรรมฝ่ายอกุศล ดำเนินในทางกรรมฝ่ายกุศล ตามที่ทรงสั่งสอนไว้นั้น คราวนี้มาพิจารณาดูว่า เมื่อปฏิบัติในสมจรรย์นั้น เป็นสมภาพได้อย่างไร สมภาพ แปลว่า ความเสมอกัน คือตัวเราเองกับผู้อื่น หรือผู้อื่นกับตัวเราเองเสมอกัน ตัวเราเองรักสุขเกลียดทุกข์ ผู้อื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน ตัวเราเองไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นมากกว่ากรรมที่ไม่ดีแก่เราทุก ๆ ข้อ พอใจแต่จะให้เขามาประกอบกรรมที่ดีแก่เราทั้งนั้น ถึงผู้อื่นก็เหมือนกันเขาก็ไม่ประสงค์ให้เราไปก่อกรรมที่ชั่วร้ายแก่เขา ประสงค์แต่จะให้เราไปประกอบกรรมที่ดีแก่เขาเท่านั้น เมื่อทั้งเราทั้งเขาต่างมีความชอบและไม่ชอบเสมอกันอยู่เช่นนี้ ทางที่จะให้เกิดสมภาพได้โดยตรงก็คือ ทั้งสองฝ่ายต่างดำเนินเข้าหาจุดที่เสมอกันนี้ คืองดเว้นจากทางกรรมที่ชั่วร้าย ซึ่งต่างก็ไม่ชอบให้ใครมาทำแก่ตนด้วยกัน และดำเนินไปในทางกรรมที่ดีซึ่งเกื้อกูลกัน ที่ต่างก็ชอบจะให้ใครมาทำแก่ตนด้วยกัน เมื่อประพตติตั้งนี้

สมภาพที่ถูกต้องก็เกิดขึ้น และเป็นสมภาพคือเป็นความเสมอกันจริง ๆ และเมื่อมีสมภาพดังนี้ ภราดรภาพ คือความเป็นพี่น้องกัน หรือเป็นญาติที่คุ้นเคยไว้วางใจกันได้ก็เกิดขึ้น เสรีภาพคือความมีเสรีอันที่จะไปไหน ทำอะไรได้โดยที่ไม่ถูกใครเบียดเบียนและไม่เบียดเบียนใครด้วยก็เกิดขึ้น สมจริยาของพระพุทธเจ้าอันยังให้เกิดสมภาพ ภราดรภาพ เสรีภาพ ดังกล่าวมานี้เป็นธรรมจรรยา ความประพฤติธรรมประกอบอยู่ด้วยหลักยุติธรรมและศีลธรรมต่างๆ บริบูรณ์ถ้ามีปัญหา ประพฤติธรรมคือประพฤติอย่างไร ก็ตอบได้ว่าประพฤติให้เป็นสมจริยา ดังกล่าวนั่นเอง และเมื่อเข้าใจความดังนี้แล้ว คำว่า สมจริยา จะแปลว่า ความประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอก็ได้ ความประพฤติสมควรหรือเหมาะสมก็ได้ความประพฤติโดยสมภาพก็ได้ เป็นคำแปลที่ถูกต้องกับความหมายทั้งนั้น ดังนี้แหละเป็นธรรมจรรยาฉะนั้น หลักธรรมจรรยาของพระพุทธเจ้า ก็เป็นหลักที่เป็นแม่บทของหลักทั้งหลายแห่งความสุขสงบของชุมชนคนทั่วไป ถ้าไม่อยู่ในแม่บทนี้แล้ว จะเกิดความสงบสุขไม่ได้ สมภาพภราดรภาพเสรีภาพ ก็จักมีขึ้นไม่ได้ จะมีได้ก็เช่นเสรีภาพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและผู้ที่ยึดทำไปนอกแม่บทก็จะเป็นเหมือนเปรตจัดระเบียบดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องจัดกันไม่รู้จักเสร็จ ทั้งเป็นการก่อกบฏก่อเวรก่อศัตรูและความวุ่นวายเดือดร้อนจัดกันไปจนโลกแตกก็ไม่เสร็จ

กรรมตามที่กล่าวมานี้ ที่ชี้ระบุลงไปว่า กรรมคืออะไรและทำอย่างไรเป็นกรรมดี ทำอย่างไรเป็นกรรมไม่ดี เป็นทางกรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว ก็พอประมวลเป็นหลักใหญ่ๆ ได้เป็น 3 ข้อ คือ

1. พระพุทธศาสนาแสดงว่ามีกรรม ใครทำดีก็เป็นกุศลติดตัวอยู่ ใครทำชั่วก็เป็นอกุศลกรรมติดตัวอยู่
2. พระพุทธศาสนาแสดงว่ามีกรรมวิบาก คือผลของกรรม ผลที่ดีเกิดจากกรรมที่ดี ผลที่ชั่วเกิดจากกรรมที่ชั่วไม่สับสนกัน เหมือนอย่างผลมะม่วงเกิดจากต้นมะม่วงผลขนุนเกิดจากต้นขนุน หวานพืชเช่นไรก็ได้ผลเช่นนั้น
3. พระพุทธศาสนาแสดงว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของของตน คือตัวเราเองทุกๆ คน เป็นเจ้าของกรรมที่เราทำ และเป็นเจ้าของผลของกรรมนั้นๆ ด้วย เมื่อตัวเราเองทำดีก็มีกรรมดีติดตัว และต้องได้รับผลดี เมื่อตัวเราเองทำไม่ดีก็มีกรรมชั่วติดตัว และต้องได้รับผลชั่วไม่ดี จะ

ปิดกรรมที่ตัวเราเองทำให้พ้นตัวออกไป และจะปิดผลของกรรมให้พ้นตัวออกไปด้วยหาได้ไม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อกรรมของตนเองเมื่อหลักกรรมของพระพุทธศาสนามีอยู่ดังนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้ทุกๆ คนหมั่นนึกคิดอยู่เสมอๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นกรรมทายาท คือเป็นผู้รับผลของกรรมมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย เฉพาะ (ตนเป็นคนๆ ไป) นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสไว้ว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและดีต่างๆ กันเป็นต้น

บทที่ 3 หลักกรรม นอกพระพุทธศาสนา

ส่วนในลัทธิอื่น บางลัทธิปฏิเสธกรรมเสียเลย บางลัทธิรับรองหลักกรรมบ้าง ปฏิเสธบ้าง แต่การระบุว่าทำอะไรเป็นกรรมดี ทำอะไรเป็นกรรมไม่ดี ก็มีกล่าวไว้ต่างๆ กันลัทธิที่ปฏิเสธหลักกรรมเสียเลยนั้น คือปฏิเสธว่ากรรมดีชั่วไม่มีผลของกรรมดีชั่วไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่มีกรรมเป็นของใครไม่มีใครเป็นเจ้าของของกรรม เพราะเมื่อใครทำอะไรทำแล้วก็แล้วไป ไม่เห็นมีอะไรที่เรียกว่ากรรมเหลือติดตัว และที่ว่าดีไม่ดีนั้นก็เป็นการว่าเอาเอง ใครชอบก็ว่าดี ใครไม่ชอบก็ว่าไม่ดี เหมือนอย่างฝนตกแดดออก ใครชอบก็ชม ใครไม่ชอบก็ติโดยที่แท้เป็นเรื่องของดินฟ้าอากาศ เป็นไปตามธรรมชาติเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ไม่มีผลอะไร กรรมอะไร ส่วนผลต่างๆ ที่ได้รับนั้น เกิดขึ้นตามคราว ตามสมัย เหมือนอย่างผลไม้ต่างๆ ถึงคราวจะมีผล ก็มีผลขึ้นตามชนิดลัทธิที่รับบ้างปฏิเสธบ้าง เช่น รับว่าเมื่อทำอะไรไปก็เป็นบุญเป็นบาป ทำนองรับรองว่ากรรมมี แต่เมื่อคราวจะต้องรับผลของกรรม ก็อยากจะรับแต่ผลของกรรมดีไม่ยอมรับผลของกรรมชั่ว จึงแสดงวิธีทำให้หายบาป เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ทำเองจึงมิใช่เป็นเจ้าของของกรรมที่ทำอย่างแน่นอนแต่มีเจ้าของอยู่อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผู้บันดาลผลอะไรให้เกิดแก่ใครก็ได้ อาจเป็นผู้ยกบาปเพิ่มบาปให้ก็ได้มีเรื่องเล่าไว้ในพงศาวดารลังกาว่า ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 22 โอรสของเจ้าผู้ครองรัฐที่อยู่กลางเกาะ นามว่าราชสิงหะได้ทำปิตุมาต (ปลงพระชนม์พระบิดา) แล้วเกิดกลัวบาป จึงได้ประชุมพราหมณ์ถามหาวิธีล้างบาป ฝ่ายภิกษุสงฆ์ในพระพุทธ-ศาสนาตอบว่าเป็นอนันตริยกรรม (กรรมหนักที่ให้ผลในอันดับสี่ไปทีเดียว ไม่มีอะไรมาคั่นได้) ไม่มีทางจะล้างบาปได้ พวกพราหมณ์ตอบว่า มีวิธีล้างบาปปราศสิงหะจึงขัดเคืองภิกษุสงฆ์ไปนับถือศาสนาพราหมณ์ เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของคนที่ยากจะรับแต่ชอบ ไม่อยากรับผิดชอบจากกรรมของตนหนึ่ง

ลัทธิใดๆ แม้จะรับรองหลักกรรมอยู่บ้าง แต่ก็แสดงว่าทำอะไรดีอะไรไม่ดีต่างๆ กันเพราะถือหลักต่างๆ กันเหมือนอย่างการฆ่าสัตว์ที่ทางพระพุทธศาสนาแสดงว่าเป็นบาปแต่ลัทธิอื่นแสดงว่าเป็นบุญก็มี

หลักในการชี้ว่า อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป ในทางพระพุทธศาสนานั้น ควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า คือหลักกรรม-จริยา สมจริยา ดังกล่าวแล้วข้างต้น หรือหลักเมตตาทหลัก ยุติธรรมฉะนั้น ที่พูดว่าทุกลัทธิศาสนาสอนให้คนละชั่วทำดี จึงนับถือได้เหมือนกันๆ กัน อาจจะ เป็นคำพูดเพื่อประนีประนอม หรือเพื่อแสดงมรรยาทว่าไม่ยกตนข่มท่าน เจตนาที่ดีอยู่ แต่ถ้า จะต้องนับถือกันจริง ๆ และต้องพิจารณาดูแล้วก็จะเห็นว่า ไม่เหมือนกัน ปฏิบัติไปคนละอย่าง เพราะเห็นว่าเป็นการถูกผิด เป็นบุญบาปหรือดีชั่วกันไปคนละอย่าง เหมือนอย่างการฆ่าสัตว์ ดังกล่าวแล้วได้ทราบที่ คราวหนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง-วชิรญาณวงศ์ ได้รับสั่งถาม ท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันท) วัดบรมนิวาส ว่า เห็นว่าฆ่าสัตว์บุญชายัญไป สวรรค์เป็นสัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) หรือมิจฉาทิฏฐิ (เห็นผิด) ท่านเจ้าคุณอุบาลี ฯ ตอบว่า เป็น สัมมาทิฏฐิแขก ดังนี้ ท่านตอบเพียงเท่านี้จะพูดกลับอีกทีหนึ่งก็ว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิทาง พระพุทธศาสนาเรื่องนี้เป็นตัวอย่างว่ามีได้นับถือได้เหมือนกันจริงไม่ต้องกล่าวถึงผู้นับถือลัทธิ ศาสนาอื่น แม้พุทธศาสนิกชนเองซึ่งมีศรัทธาในกรรมอยู่บ้าง ก็ยังกลางแกลงกันอยู่โดยมากกว่า ผู้ทำกรรมจะได้รับผลเมื่อไร เพราะตามที่ปรากฏเห็นกันอยู่ บางคนทำดีแต่ไม่เห็นว่าได้ดี บาง คนทำชั่วแต่ไม่เห็นว่าได้ชั่ว บางทีกลับได้ผลตรงกันข้าม จะมีอะไรมาพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามที่แสดงไว้ในพระพุทธศาสนา

บทที่ 4 จะพิสูจน์กรรมได้อย่างไร

เดี๋ยวนี้เมื่อพูดว่าอะไรเป็นอะไร ก็มักจะถูกถามว่า พิสูจน์ได้หรือไม่ เหมือนอย่างวิธี พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ อันทุกอย่าง สิ่งที่ปรากฏขึ้น หรือดังที่เรียกว่าปรากฏการณ์นั้น ต้องเป็นสิ่ง ที่พิสูจน์ได้แน่ ในเมื่อมีเครื่องพิสูจน์ที่เพียงพอ แต่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ชนิดไหน ก็สุดแต่สิ่งที่จะ พิสูจน์ ถ้าสิ่งที่พิสูจน์นั้นเป็นวัตถุหรือสสาร ก็พึงพิสูจน์ด้วยเครื่องพิสูจน์สำหรับวัตถุหรือสสาร นั้นทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ เป็นต้น ถ้าสิ่งที่พิสูจน์เป็นอย่างอื่น จะใช้เครื่องพิสูจน์สำหรับวัตถุหรือ สสารนั้นก็หาได้ไม่จำเป็นที่จะพึงใช้เครื่องพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวได้ทุกอย่างแล้วศาลหลวงก็ไม่

ต้องตั้งขึ้น เพราะเมื่อใครถูกกล่าวหาฟ้องร้องว่าทำผิด ก็จับตัวมาเข้าห้องวิทยาศาสตร์พิสูจน์ ไม่ต้องขึ้นศาลในบัดนี้แม้จะมีเครื่องจับเท็จก็ใช้เป็นเพียงเครื่องมือประกอบเท่านั้นใช้เป็นเครื่องวินิจฉัยเด็ดขาดหาได้ไม่ ฉะนั้น จะพิสูจน์อะไรก็ต้องมีเครื่องพิสูจน์ที่ควรกัน กล่าวอย่างสรุป เมื่อสิ่งที่พิสูจน์เป็นวัตถุหรือสสาร ก็ใช้เครื่องพิสูจน์ในทางนั้น เมื่อสิ่งที่พิสูจน์เป็นความจริงที่ออกไปจากวัตถุหรือสสาร ก็ต้องใช้เครื่องพิสูจน์อย่างอื่นที่จะชี้ถึงความจริงนั้นๆ ได้ อังวิธีที่ทั่วโลกก็ใช้กันอยู่แล้ว เป็นต้นว่า

การพิสูจน์ความผิด เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาฟ้องร้องว่าทำผิดกฎหมาย ก็ต้องพิสูจน์กันตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเช่น สืบสวน สอบสวน ใต้สวน พิจารณา วินิจฉัยโดยยุติธรรมตามกฎหมาย

การพิสูจน์ภูมิรัฐสติปัญญา เรื่องนี้จะข่งตวงวัดอย่างวัตถุหรือจะคำนวณด้วยวิธีคณิตศาสตร์ ให้ความรู้ว่ามีภูมิสติปัญญาเท่าไรหาได้ไม่ เพราะมิใช่เป็นสิ่งที่มีส่วนกว้างบางตื้นลึกหนักเบาอย่างสิ่งของ ฉะนั้น จึงต้องใช้วิธีให้แสดงออก เหมือนอย่างในครั้งโบราณ ผู้ที่เรียนสำเร็จศิลปศาสตร์มาแล้ว ก็แสดงศิลปศาสตร์นั้นในที่ประชุมชน ในบัดนี้ก็ใช้การสอบต่างๆ ตั้งข้อสอบให้ตอบเมื่อตอบได้ตามกฎเกณฑ์ก็รับรองว่าสอบได้มีภูมิรัฐขั้นนั้นขั้นนี้ แม้การวัดภูมิสติปัญญาที่เรียกว่าไอคิวของฝรั่ง ก็เป็นวิธีตั้งปัญหาให้ตอบเช่นเดียวกัน แล้วก็ตัดสินว่ามีสติปัญญาขนาดนั้นขนาดนี้ วิธีพิสูจน์ด้วยการสังเกตจากการแสดงออกนี้ ก็คล้ายเป็นการทำนายอย่างหมอดู ซึ่งทำนายไปตามหลักเกณฑ์ ไม่ใช่เป็นความจริงอย่างเต็มที่เหมือนอย่างรู้ด้วยญาณ (ความหยั่งรู้จริง) แต่เรียกว่าเป็นญาณสมมติก็พอได้คือต่างว่าเป็นญาณ เมื่อใช้วิธีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้ว เช่น วิธีสอบดังกล่าว ก็เป็นใช้ได้เป็นต้น

บทที่ 5 แนวคิดเรื่องกรรม

ในมหาโพธิชาดกตอนหนึ่ง เล่าว่า พระราชาแห่งรัฐ หนึ่งมีอำมาตย์อยู่ 4 คน เป็นผู้แสดงลัทธิต่างๆ แก่พระราชา อำมาตย์คนที่ 1 แสดงลัทธิว่า ผลทุกอย่างไม่มีเหตุ อำมาตย์ คนที่ 2 แสดงลัทธิว่า พระอิศวร (พระเป็นเจ้า) สร้าง อำมาตย์คนที่ 3 แสดงลัทธิว่า ทุกๆ อย่างเป็นเพราะบุพกรรม (กรรมในปางก่อน) อำมาตย์คนที่ 4 แสดงลัทธิว่า ชาตสุญญ ยังมีชีปะขาวอีกคนหนึ่ง ซึ่งพระราชาเคารพนับถือ ปรารธนาจะ ได้วาเทกับอำมาตย์เหล่านั้น จึงไปขอหนังสือ

จากชาวบ้านมา ตาก ทำให้หมดกลืนให้เรียบร้อยดีแล้ว จึงนุ่งห่มหนังวานรและ ใช้เป็นอย่างผ้า พาดบ่า เข้าไปในพระอุทยาน พระราชาได้ทรง ทราบ ได้เสด็จพร้อมกับอำมาตย์ทั้งสี่ ทอดพระ เจริตรเห็นท่าน ซิปะขาวกำลังนั่งสนใจอยู่กับหนังวานร จึงตรัสถาม ซิปะขาวว่า ทูลตอบว่า วานร นี้มีอุปการะแก่อาตมามาก ช่วยนำน้ำมาให้บ้าง กวาดที่ให้อยู่บ้าง ทำการปฏิบัติให้ต่างๆ อาตมา จะไปไหนก็ขึ้นหลังวานรนี้ไป แต่คราวหนึ่งอาตมาเกิดมีจิตใจทราวม จึงกินเนื้อของวานรนั้น นำ หนังมาตากให้แห้ง ใช้นุ่งห่มตลอดถึงปูนั่งนอน เพราะคิดถึงบุญคุณว่ามีอุปการะแก่อาตมามาก ฝ่ายอำมาตย์ทั้งสี่ได้ยินดังนั้น ก็พากันกล่าวเย้ยหยันว่าตาซิปะขาวนี้เป็นคนนอกตัญญู ทฤษฎต่อ มิตร ทำปาณาติบาต

เรื่องในชาดกที่เล่ามานี้ แสดงว่าแม้ผู้ที่ถือลัทธิว่าไม่มีความดีความชั่ว ก็ยังมีสามัญ สำนึกอยู่ในความดีความชั่ว ซึ่งเป็นหลักความจริง จึงได้กล่าวตำหนิซิปะขาวโพธิสัตว์ไป โดยไม่ ทันทึกถึงลัทธิของตนที่ถืออยู่ ฉะนั้น เรื่องของกรรมจึงเป็นเรื่องของความเป็นจริง ที่เป็นไปโดย ธรรมดาสามัญ พระพุทธเจ้าก็ทรงเอาความจริงนี้แหละมาสั่งสอน มิได้ทรงแต่งเรื่องของกรรม ขึ้นเอง ทั้งมิได้ทรงยกย้ายเปลี่ยนแปลงบิดผันไปจากความจริง ทรงชี้แจงแสดงเปิดเผยไปตาม หลักความจริงเท่านั้น

บทที่ 6 เพราะเหตุไรจึงไม่เชื่อเรื่องกรรม

ในจิตใจที่มีสามัญสำนึกของทุกๆ คน ย่อมมีความ รู้สึกว่ามีความดีความชั่ว มีผลของ ความดีความชั่ว และผู้ทำ นั้นเองเป็นผู้มีความดีความชั่วติดตัวอยู่ เพราะใครทำกรรมอัน ไต กรรมนั้นย่อมจารึกอยู่ในจิตใจ และผู้ทำนั้นเองต้องเป็นผู้รับ ผลคือรับผิชอบต่อการกระทำของ ตน ความพิสดารในเรื่องนี้ได้ แสดงแล้ว แต่การที่คนไม่น้อยยังไม่มี ความเชื่อตั้งมั่นลงไป ในกรรมตามหลักที่กล่าว ซึ่งรวบรัดโดยย่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ ชั่ว” ก็เพราะเหตุ 2 ประการ คือ

1. ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน
2. ไม่เห็นผลสนองที่สาสมทันตาทันใจ

บทที่ 7 การให้ผลของกรรม

แม้ในเรื่องกรรมให้ผล ท่านก็แสดงว่าเกี่ยวแก่สถานการณ์ 4 อย่าง คือ (1) คติ (2) อัฐภาพ (3) กาลสมัย (4) การประกอบกรรม

1) คติคือที่ไป แสดงในปัจจุบัน คือไปทุกๆ แห่งจะไปเที่ยว ไปพักอาศัยชั่วคราว หรือไป อยู่ประจำการก็ตามคนที่ทำดีมาแล้ว 2) อัฐภาพ หมายถึงความมีร่างกายสมบูรณ์ประกอบด้วย พละนามัย สามารถทำสิ่งที่ควรทำได้ตามต้องการพละนามัยของร่างกายนี้เป็นสิ่งสำคัญ ความดี จะให้ผลเต็มที่ต่อเมื่อร่างกายสมบูรณ์ 3) กาลสมัย หมายถึงว่าในกาลสมัยที่สมบูรณ์ มี ผู้ปกครองดี มีหมู่ชนที่ดี กรรมดีก็มีโอกาสให้ผลได้มาก กรรมชั่วย่อมอาจสงบผลอยู่ก่อน เพราะใน

กาลสมัยเช่นนี้จะพากันยกย่องอุดหนุนคนดี ไม่สนับสนุนคนชั่ว ทำให้คนดีมีโอกาสปรากฏตัว ประกอบกรรมที่ดี 4) การประกอบกรรม หมายถึงการประกอบกระทำในปัจจุบัน ถ้าประกอบกระทำกรรมที่ดีที่ชอบอยู่ในปัจจุบันกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีตก็อาจยังระงับผล หรือแม้กำลังให้ผลอยู่แล้วก็อาจเบาลง ดังเช่นผู้ที่ต้องถูกกักขังของจำ เมื่อประพฤติตัวดีก็ย่อมได้รับผ่อนผัน และลดเวลากักขังจองจำนั้นให้น้อยเข้า ถ้ากรรมเก่าดีอยู่แล้วก็ยิ่งจะส่งเสริม ส่วนกรรมที่หนักน้อยกว่าหรือเบากว่าก็ให้ผลตามหลัง การให้ผลของกรรมจึงเกี่ยวกับกาลเวลา ประกอบกับสถานการณ์ 4 อย่าง คือ (1) คติ (2) อัฐภาพ (3) กาลสมัย (4) การประกอบกรรมในปัจจุบัน แต่กรรมย่อมให้ผลแน่นอน ตามพระพุทธภาษิตว่ากalyāṇakārikalyāṇiṃ ทาดีได้ดีปาทาจริจปาปกํ ทำชั่วได้ชั่ว

บทที่ 8 กรรมเวร

เวรคือความเป็นศัตรูกันของบุคคล 2 คน คือ 2 ฝ่าย เพราะฝ่ายหนึ่งก่อกรรมเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้ ได้รับความเสียหายนั้นก็ผูกใจเจ็บและคิดแก้แค้นตอบแทน เวรจึงประกอบด้วยบุคคล 2 คน หรือ 2 ฝ่าย คือผู้ก่อความเสียหาย 1 ผู้ได้รับความเสียหาย 1 บุคคลที่ 2 นี้ผูกใจเจ็บแค้น จึงเกิด ความเป็นศัตรูกันขึ้น นี้แหละคือเวรผลของกรรมได้แสดงแล้วว่า ผลดีต่างๆ เกิดเพราะกรรมดี ผลชั่วต่างๆ เกิดเพราะกรรมชั่ว ส่วนผลของเวร คือความทุกข์ที่บุคคล 2 ฝ่ายผู้เป็นศัตรูคู่อริก่อให้แก่กัน กรรมเมื่อให้ผลแล้วก็หมดไป เหมือนอย่างผู้ต้องโทษครบกำหนดแล้วก็พ้นโทษ ส่วนเวร เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายนั้นยังผูกใจเป็นศัตรูกันอยู่ตราบใด ก็ยังไม่ระงับตราบนั้น แต่เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายเลิกเป็นศัตรูกันเมื่อใด เวรก็ระงับเมื่อนั้น ฉะนั้น เวรจึงอาจยาวก็ได้ สั้นก็ได้ สุดแต่บุคคล 2 ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สัตว์บางชนิดพบกันเข้าไม่ได้ เป็นต้องทำร้ายกัน เช่น กากับนกเค้าจับฉัตผู้ฉลาดในการสอนยกเป็นตัวอย่างของเวรที่ผูกกันยืดยาวไม่รู้จบ เหมือนกับผูกกันมาตั้งแต่ปฐมกาลป์ และผูกกันไปไม่สิ้นสุด ในหมู่มนุษย์บางชาติบางเหล่าก็คล้ายๆ กันอย่างนั้น

บทที่ 9 นิทานเรื่องระงับเวร

นิทานเรื่องระงับเวรที่เล่านี้เป็นเรื่องโบราณ ยังมีนิทานเรื่องระงับเวรในระยะเวลาใกล้ๆ นี้ คือในสงครามโลกคราวที่แล้ว เมื่อญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย จับฝรั่งเศสมาเป็นเชลย กำหนดให้ทำงานต่างๆ คนไทยก็พากันสงสารเชลยฝรั่งและแสดงเมตตาจิตสงเคราะห์ จนเห็นพวกชาวบ้านหาบคอนผลไม้ไปคอยให้ พากันช่วยเหลืองานต่างๆ ไม่ได้ถือว่าเป็นคู่เวรคู่ศัตรูครั้นเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามกลับเป็นเชลย คนไทยก็กลับสงสารญี่ปุ่น อำนาจเมตตาจิตของคนไทย

ส่วนรวมนี่เชื่อกันว่า เป็นเครื่องผูกมิตรในจิตใจของทั้งฝรั่งทั้งญี่ปุ่น ซึ่งได้ช่วยประเทศไทยไว้ อย่างมากมาย ถ้าคนไทยมีนิสัยผูกเวรมากกว่าผูกมิตรแล้ว เหตุการณ์ก็อาจจะไม่เป็นเช่นนี้

อาศัยการปฏิบัติตามคำที่ทุกคนคงได้ฟังจนคุ้นหู คือ“ขอภัย” กับคำว่า “ให้อภัย” เมื่อใครทำอะไรล่วงเกินแก่คนอื่นก็กล่าวคำขอภัยหรือขอโทษ ฝ่ายผู้ที่ถูกล่วงเกินก็ให้อภัยคือยกโทษให้ คนเราต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ คือร่วมบ้านเรือนร่วมโรงเรียน ร่วมประเทศชาติ เป็นต้น ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ก็อาจจะประพดิล่วงเกินกันบ้างเพราะความความประมาทพลังผลต่างๆ ถ้าต่างไม่รู้จักขอภัย และไม่รู้จักให้อภัยแก่กันและกันแล้ว ก็จะทะเลาะวิวาทกัน แดกญาติ แดกมิตร แดกสหายกันไม่มีความสุขสงบ นี้แหละคือเวร อันได้แก่ความเป็นศัตรูกันหรือที่เรียกอย่างเบาๆ ว่า ไม่ถูกกันนั่นเองอนึ่ง จะคิดว่าล่วงเกินเขาแล้วก็ขอโทษเขาได้ ดังนี้แล้ว ไม่ระมัดระวังในความประพดิตของตน ก็ไม่ถูก เพราะโดยปกติสามัญยอมให้อภัยกันในกรณีสมควรให้อภัย ซึ่งผู้ประพดิล่วงเกินแสดงให้เห็นได้ ว่าทำไปด้วยความประมาท หรือด้วยความโง่เขลาเบาปัญญา และให้โทษไม่มากนัก คนที่มีจิตใจสูง

เป็นพิเศษเท่านั้นจึงจะให้อภัยในเรื่องร้ายแรงได้ ซึ่งก็มีเป็นส่วนน้อย และถึงแม้จะให้อภัยในส่วนตัว แต่กฎหมายบ้านเมืองไม่ยอมอภัยให้ก็มี และโดยเฉพาะเมื่อเป็นบาป หรืออกุศลกรรมแล้ว กรรมที่ตนก่อขึ้นไม่ให้อภัยแก่ผู้ก่อกรรมนั้นเลย ฉะนั้นทางที่ดีจึงควรมีสติระมัดระวัง มีขันติคือความอดทน มีโสรจจะคือความสงบเสงี่ยม คอยเจียมตน ประหยัดตน ไม่ก่อเหตุเป็นเวรเป็นภัยแก่ใคร พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่า“สณญุมโต เวรํ น จียติ ผู้ระมัดระวังอยู่ยอมไม่ก่อเวร”

บทวิจารณ์

ความเข้าใจเรื่องกรรม ฉะนั้นกรรมผู้รู้ยังมี 2 ผู้รู้ที่ถูกรวม กับ ผู้รู้ที่ผิดกรรม ผู้รู้ที่ถูกรวม จิตเบา อ่อนโยน นุ่มนวล คล่องแคล่ว ว่องไว ขยันในการเรียนรู้อารมณ์ ชื่อตรงในการรู้ อารมณ์ การพิสูจน์มิติและจิตใจ เมื่อต้องการจะรู้ว่าใครมีความคิดเห็นอย่างไร จะใช้เครื่องซึ่งดวงวัดเป็นต้นก็ไม่ได้เหมือนกันต้องใช้วิธีให้แสดงออกมา ในทางการเมืองเช่นออกเสียงเลือกตั้ง ออกเสียงประชามติ ในการประชุม เช่น การอภิปราย การลงมติและในส่วนปลีกย่อย เฉพาะเรื่อง เฉพาะบุคคล ก็ใช้วิธีแหย่ให้บุคคลนั้นแสดงออกมา และสังเกตจากอาการที่เขาแสดงออกมานั้น แต่ถ้าเขาไม่แสดงอาการอะไรออกมาแล้วก็จะรู้ไม่ได้ เว้นไว้แต่จะมีญาณหยั่งรู้จิตใจของเขาเท่านั้นการพิสูจน์ต่างๆ ตามที่กล่าวมานี้ แสดงว่าเครื่องพิสูจน์นั้นมีต่างๆ เมื่อเป็นวัตถุก็

นำเข้าห้องวิทยาศาสตร์ เมื่อเป็นความผิดก็นำเข้าโรงศาล เมื่อเป็นภูมิรู้ก็นำเข้าสอบไล่ เมื่อเป็นจิตใจก็เผยให้แสดงออก ดังนั้นเป็นต้น คราวนี้เป็นกรรมจะนำเข้าวิธีไหน? จะนำเข้าโรงศาลหรือจะนำเข้าห้องสอบไล่ดังกล่าวแล้วเป็นต้น ก็คงไม่ได้ผล จึงต้องนำเข้าพิสูจน์ตามหลักเหตุผลอันเป็นเหตุผลอย่างธรรมดาสามัญ ที่สามารถจะเข้าใจได้ด้วยสามัญสำนึกของทุกๆ คน ดังจะกล่าวต่อไปนี่ทุกๆ คนเมื่อตากแดดก็ร้อน เมื่ออาบน้ำก็เย็น เมื่อได้รับความร้อนเย็นตามที่ต้องการก็เป็นสุข เมื่อได้รับเกินต้องการก็เป็นทุกข์ สิ่งที่ทำให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์เหล่านี้ เรียกว่าเหตุผลความสุขหรือทุกข์ที่ได้รับ เรียกว่าผล ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดสุข ก็เรียกว่าดี ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดทุกข์เรียกว่าชั่วร้าย เหตุผลที่เกิดจากการทำของบุคคลก็เช่นเดียวกันเช่น เมื่อผู้ใดมารังแกตัวเราให้เดือดร้อน เราก็เห็นว่าคนนั้นไม่ดีก็เกร เมื่อมีผู้ใดมาช่วยเหลือเกื้อกูลตัวเราให้เป็นสุขสบาย เราก็เห็นว่าคนนั้นเป็นคนดี เป็นคนมีคุณเกื้อกูลตัวเราอย่างง่าย ๆ ดังกล่าวนี เป็นเครื่องแสดงว่าทุกๆ คนต่างก็มีสามัญสำนึกบอกตัวเองอยู่ว่า ความดีและความชั่วมีจริง เพราะเรารู้สึกตัวของเราเองว่า คนนั้นทำดีแก่เรา คนนั้นทำชั่วร้ายแก่เรา และในทำนองเดียวกัน ตัวเราเองก็มีความรู้สึกเหมือนกันว่า ตัวเราเองทำดีหรือไม่ดีอย่างไร จนถึงบางทีรู้สึกภูมิใจในความดีของเราหรือเสียใจในความชั่วของเรา ในเมื่อเกิดรู้สึกตัวขึ้นอันความดี หรือความชั่วที่ตัวเราเองทำ หรือที่คนอื่นทำซึ่งปรากฏในความรู้สึกของเรานั้น คืออะไรเล่า ก็คือกรรมนั่นเองเป็นกุศลกรรม (กรรมดี) บ้างเป็นอกุศลกรรม (กรรมชั่ว) บ้างฉะนั้น กรรมจึงมีจริง และมีตัวอยู่จริง เพราะติดอยู่ในความรู้สึกในจิตใจของตัวเอง ท่านผู้ทำความดีให้แก่เรา เช่น มารดาบิดาและผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย พระคุณของท่านเหล่านี้ย่อมติดอยู่ในจิตใจของตัวเอง เกิดเป็นความกตัญญู (รู้พระคุณที่ท่านได้ทำ) และกตเวทิตี (ประกาศพระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว คือการตอบแทนพระคุณท่าน) ในทางตรงกันข้าม เมื่อใครทำไม่ดีต่อเราก็มักจะติดใจตัวเอง กลายเป็นผูกเวรกันต่อไปได้เหมือนกัน กรรมของคนอื่นยังติดใจตัวเองอยู่ได้ถึงเช่นนี้ โฉนกรรมของเราเองจะติดใจตัวของเราเองอยู่ไม่ได้ เราไม่สามารถจะแกล้างกรรมของเราได้ ถึงจะลืมไปแล้วก็ยังฝังอยู่อย่างลึกซึ้งในจิตใจ เพราะกรรมเกิดจากเจตนาของเรา จึงเป็นรอยจารึกของจิตใจเมื่อรู้สึกว่าการมีจริง ทำดีเมื่อใดเป็นกรรมดีเมื่อนั้นทำไม่ดีเมื่อใดเป็นกรรมชั่วเมื่อนั้น ปัญหาต่อไปจึงมีว่ากรรมวิบากคือผลของกรรมมีหรือไม่ และมีอย่างไร คิดดูง่ายในเวลาสอบไล่ เมื่อได้รับข้อสอบการที่ตอบได้สอบได้เป็นผลดี เกิดจากความตั้งใจเรียนดีนี้แหละคือกรรมดี ทำให้เกิดผลดีคือสอบไล่ได้ ถ้าตรงกันข้ามเรียนอย่างเหลวไหลจนถึงสอบไม่ได้ นี่เป็นกรรมชั่ว ทำให้เกิดผลชั่วคือสอบตก ฉะนั้น ผลของกรรมจึงมีอยู่จริง และมีตามชนิดของกรรม คือผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่ว

เกิดจากกรรมชั่วเพราะกรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วเสมอ ไม่สับสนกัน เหมือนอย่างต้นมะม่วงให้ผลเป็นมะม่วง ต้นขนุนให้ผลเป็นขนุน เป็นไปตามชนิดแต่ยังมีปัญหาต่อไปอีก กรรมและกรรมวิบากนั้นเป็นของใคร คิดดูง่าย อย่างการเรียนการสอนดังกล่าวแล้วต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต

จุดเด่น ความเข้าใจเรื่องกรรม ด้านรูปแบบของหนังสือเป็น แบบใช้เรียนเพื่อศึกษา สะดวกกับการอ่าน สารบัญของหนังสือ มีความชัดเจนในแต่ละบท รูปแบบของตัวหนังสือ อ่านง่าย มีภาพประกอบอย่างสวยงาม ทำให้ผ่อนคลายในการอ่านแบบสบายๆ ไม่เครียด ผู้เขียนได้นำเอาชื่อเรื่องความเข้าใจเรื่องกรรม มานำเสนอเป็นบทแรกความเบื้องต้นเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องกรรม เอกลักษณะของนักกวีนิพนธ์ทั้งหลาย และความเข้าใจเรื่องกรรมซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อของชาวบ้านในวิถีชีวิตของพื้นบ้าน ตลอดจนการดำเนินชีวิตทั้งหลายและความเข้าใจเรื่องกรรม นี้ส่วนมากเป็นความเชื่อในพระพุทธศาสนา และความเข้าใจเรื่องกรรม ซึ่งเป็นหัวใจของหนังสือเล่มนี้ การวางรูปแบบนี้ เสนอจากง่ายไปหายาก จะเห็นได้จาก นำเอาเรื่องของกรรมและสมาธิที่ถูกต้องและความสุขจากการมีสติและสมาธิที่ถูกต้องแต่ละท้องถิ่นมาเขียนในบทแรก ๆ แล้ว แทรกหลักธรรม สติและสมาธิที่ถูกต้องในบทหลัง หนังสือเล่มนี้ ได้อธิบายประเด็นสำคัญของแต่ละเรื่องให้เห็นเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงกล่าวว่า หนังสือเล่มนี้มีรูปแบบ ที่มีความชัดเจนมากในเรื่องของความเข้าใจเรื่องกรรมดีและความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา

จุดด้อย จุดที่เห็นควรนำเสนอ ควรศึกษาในประเด็น การเปรียบเทียบคนและความเข้าใจเรื่องกรรม และกรรมที่ถูกต้องในกลุ่มอื่นที่มียังขาดการใช้หรือความเข้าใจเรื่องกรรมในการทำงานที่ต่างกันออกไป หรือ แตกต่างกัน การนำหลักการและวิธีการไปปรับใช้ ได้ผลแตกต่างกันอย่างไร การเปรียบเทียบระหว่างคนที่มีสติและสมาธิที่ถูกต้อง และคนที่มีความเข้าใจเรื่องกรรมมีความ ต่างกันควรวิเคราะห์ จากสภาวะแวดล้อมและประสบการณ์การ จึงไม่เชื่อเรื่องกรรม ในจิตใจที่มีสามัญสำนึกของทุกๆ คน ย่อมมีความรู้สึกว่ามีสติความชั่ว มีผลของความดีความชั่ว และผู้ทำนั้นเองเป็นผู้มีสติความชั่วติดตัวอยู่ เพราะใครทำกรรมอันใดกรรมนั้นย่อมจารึกอยู่ในจิตใจ และผู้ทำนั้นเองต้องเป็นผู้รับผลคือรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ความพิสดารในเรื่องนี้ได้แสดงแล้ว แต่การที่คนไม่น้อยยังไม่มีความเชื่อตั้งมั่นลงไปในเรื่องกรรมตาหลักที่กล่าว ซึ่งรวบรัดโดยย่อว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ก็เพราะเหตุ 2 ประการ คือ

1) ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน 2.) ไม่เห็นผลสนองที่สาสมทันตาทันใจ ความลำเอียงเข้ากับตนเองนั้น คือมุ่งประโยชน์ตน หรือมุ่งจะได้เพื่อตนเองนั้น ไม่คำนึงถึงความเสียหายทุกข์ยากของผู้อื่นดังเช่นเมื่อโกรธขึ้นมาก็ทำร้ายเขา เมื่ออยากได้ขึ้นมาก็ลักของเขา เมื่อทำได้สำเร็จดังนั้นก็มีความยินดีและอาจเข้าใจว่าทำดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อยากให้ใครมาทำร้ายตัวเรามาลักของเรา ถ้าใครมาทำเข้าเราก็ต้องว่าเขาไม่ดี ถึงเราจะไปยั่วให้เขาโกรธ เมื่อเขาโกรธขึ้นมาทำร้ายร่างกายเราเราก็ยังว่าเขาไม่ดีอยู่นั่นเอง การกระทำอย่างเดียวกัน จะดีบ้าง ไม่ดีบ้างอย่างไรได้ เหมือนอย่างการทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ เมื่อเราทำแก่เขาได้ก็เป็นดี แต่ถ้าเขาทำแก่เราเป็นไม่ดี จะเป็นดังนี้หาถูกต้องไม่เพราะเป็นการที่เราพูดเอาเองอย่างไม่ยุติธรรม แต่การลำเอียงเข้ากับตนเอง ข้อนี้แหละเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนเป็นอันมากยัง ประกอบกรรมชั่ว เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง หรือประโยชน์แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนถึงจะมีกรรม ศรัทธาอยู่อย่างผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนามีอยู่ทุกๆ ไปก็ตาม เมื่อความมุ่งจะได้ (โลภะ) ความโกรธแค้นขัดเคือง (โทสะ) ความหลงผิด (โมหะ) มีกำลังแรงกล้ากว่ากำลังศรัทธา คนก็ประกอบกรรมที่ชั่วได้ สุดแต่ใจที่อยากได้ที่โกรธ ที่หลง จะฉุดชักนำไป ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่เพราะไม่มีความรู้สึกลำบากใจในชั่วช้า ก็มีความรู้สึกสำนึกชั่วเหมือนกันแต่ไม่มีกำลังใจในฝ่ายสูงที่จะห้ามกำลังใจในฝ่ายต่ำ จึงยับยั้งตนเองไว้ไม่ได้มีคนเป็นอันมาก เมื่อทำไปแล้วเกิดเสียใจในภายหลัง ดังเช่นเมื่อทำอะไรลงไปในขณะที่อยากได้

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่อง ความเข้าใจเรื่องกรรม อย่างมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องมีคัมภีร์หรือพระสูตรในพระไตรปิฎกเป็นขุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาของมนุษย์ต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรม คือ มีความ รักหรือความพอใจในงานนั้น มีความขยันหมั่นเพียร การเอาใจใส่ดูแลและหมั่นไตร่ตรองพิจารณา ทบทวนอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอนให้มองเห็น คุณค่าของการทำงาน งานนั้นก็จะเป็นเรื่อง สนุกและมีคุณภาพ เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน เป็นการเผยแผ่คำสอนธรรม สร้างความเข้าใจที่ ถูกต้อง และให้หลักนำทางในการใช้ชีวิตในสังคม ปัจจุบัน ซึ่งมีการตีพิมพ์หนังสือ เป็นการรับรองการันตีเป็นอย่างดีของเนื้อหา ประกอบกับผู้เขียนที่มีความรู้ครบถ้วน ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นรูปแบบของความเข้าใจเรื่องกรรม โดยแท้ ผู้เขียน ใช้ประสบการณ์ที่

เป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญหลาย ด้าน เป็นนักวิชาการ นักบรรยายธรรมะ นักเขียน นักพูด และ นักปฏิบัติธรรม ที่ทำให้เรื่องที่ยากแก่ การเข้าใจให้เป็นเรื่องง่าย เข้าใจอย่างชัดเจนหายข้อสงสัย ในทุกประเด็นทางภูมิปัญญาในพระพุทธศาสนาของมนุษยชาติได้ที่ต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรม ในการดำเนินชีวิตได้รับบารมี บุญ คุณโทษ รู้ความชั่ว รู้ความดี ขึ้นอยู่กับการกระทำหรือกรรม

สรุป

ความเข้าใจเรื่องกรรม เมื่อคิดพิสูจน์ด้วยสามัญสำนึก ตามเหตุผลอย่างง่ายๆ ในเรื่อง ความดีความชั่วต่างๆ ไปที่มีอยู่เฉพาะหน้าก็จะเห็นได้แล้วว่า 1. กรรมมี คือมีความดีความชั่วใน การทำของทุกๆ คน 2. กรรมวิบากมี คือมีผลดีของความดี มีผลชั่วของความชั่ว 3. กรรมเป็น ของผู้ทำ คือใครทำกรรมอย่างใดก็ได้รับผลอย่างนั้น เมื่อกล่าวเฉพาะตัวของเราเองแล้ว เมื่อเป็น กรรมของเราเองยิ่งพิสูจน์ได้ง่าย คือนำเข้าพิสูจน์ในห้องใจของเราเอง เพราะเรารู้ตัวเราเองได้ดี แต่ข้อสำคัญเราต้องมียุติธรรม คือไม่ลำเอียงเหมือนอย่างการพิสูจน์วัตถุหรือสสารในห้อง วิทยาศาสตร์เครื่องพิสูจน์ต้องใช้ได้ หรือการพิสูจน์ความผิดในโรงศาลโรงศาลก็ต้องสถิติ ยุติธรรมค่าเท่า ๆ มีกล่าวว่า "ถึงคนไม่เห็นเทวดาก็เห็น" เดียวนี้อาจเห็นว่าพ้นสมัย แต่ถ้ารู้จักคิด คำนี้ก็ยิ่งใช้ได้ คือเทวดาในดวงใจของเราเอง หมายความว่าความมีหิริ (ละอายใจ)และ โอตตปปะ (เกรงบาป) ซึ่งท่านเรียกว่าเป็นเทวธรรม(ธรรมของเทวดา หรือธรรมที่ทำให้เป็น เทวดา)ใจที่มีละอายมีเกรงบาป คือความชั่วช้าต่าง ๆนี้แหละคือเทวดา แต่ใจกระด้างด้าน หยาบช้า แข็งกร้าว ชั่วร้าย อาจมองไม่เห็น ภาชิตมอญมีกล่าวว่า "เมื่อกาลจบที่ไบตันหญ้า ด้วย คิดว่าไม่มีใครเห็นถึงกระนั้นก็มีผู้เห็นอยู่ถึงสองเป็นอย่างน้อย" ผู้เห็นทั้งสองในภาชิตมอญนี้คือ ใคร ขอให้คิดเอาเอง ถ้าคิดไม่เห็นก็ให้ส่องหน้าในกระจกก็จะเห็นผู้ที่เห็นกา แม้พระพุทธภาชิต ก็มีกล่าวไว้ว่า "ชื่อว่าที่ลับย่อมไม่มีแก่ผู้ทำชั่ว"

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2553). ความเข้าใจเรื่องกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ความรู้ในแนวพุทธธรรม*

A KNOWLEDGE IN THE WAY OF BUDDHADHAMMA

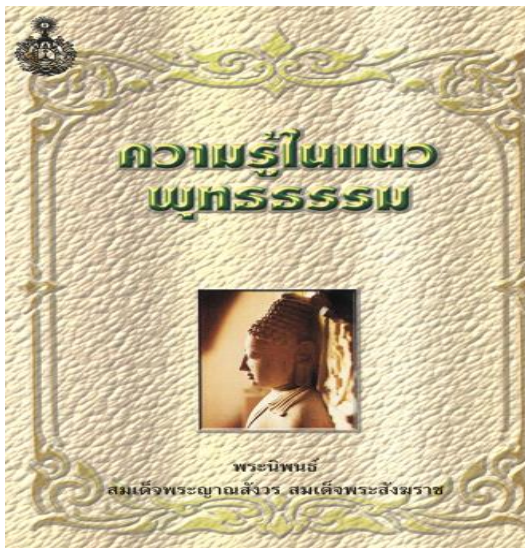
พระครูอุดมวิจิตรคุณ (อิทธิพล จำปาศรี)¹ และ สมเดช นามเกต²

Phrakhru Udhomthitikun (Itthipol Jampasri)¹ and Somdet Namket²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: 6402105007@mcu.ac.th

แปลจากหนังสือ : ความรู้ในแนวพุทธธรรม

ผู้เขียน : สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระ

พระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)

ผู้แปล : นายจิรายนต์ สังฆสุวรรณ

สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์มхамกุฎราช

วิทยาลัย

ปีที่พิมพ์ : 2542

จำนวนหน้า 44

ISBN : 974-580-896-2

บทนำ

หนังสือเรื่อง “ความรู้ในแนวพุทธธรรม” ที่ผู้เขียนสนใจและนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้เป็นหนังสือด้านวิชาการที่นิพนธ์โดย สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร โดยหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ในปีพุทธศักราช 2542 โรงพิมพ์มхамกุฎราช

* Received 25 October 2023; Revised 3 November 2023; Accepted 27 December 2023

วิทยาลัย มีจำนวน 44 หน้า หนังสือเล่มนี้ซึ่งมีอยู่ 2 ภาคใหญ่ๆ คือ ภาคที่ 1 ความรู้ในแนวพุทธธรรม ประกอบด้วย ความรู้ทางอายตนะ มโนเป็นตัวเชื่อมระหว่างรูปและนาม วิถีจิตใจเกี่ยวกับมโนตรงกับระบบมันสมอง ความรู้ทางอายตนะ ไม่ใช่ตัวปัญญา ทางให้เกิดปัญญา ปรียติปัญญา ปฏิบัติปัญญา ปฏิเวธปัญญา ปัญญาที่แท้จริงต้องเป็นปัญญาที่รู้ทั่วถึงสัจจะ ปัญญาในอริยสัจเป็นปัญญาสูงสุด ปรียติปัญญา และ อบรมปัญญาที่ทำให้ละได้เว้นได้ ภาคที่ 2 สภาพเหตุผลและเหนือเหตุผลในพุทธธรรม ประกอบไปด้วย ความจริงชั้นเหตุผล เหตุผลภายนอก เหตุผลภายใน พุทธศาสนามุ่งแสดงเหตุผลภายใน เหตุผลที่เป็นสัจจะ และ เหนือเหตุผล ให้รู้จักกำหนดรู้หรือปัญญา ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอการศึกษาความรู้ในแนวพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจชัดเจน รู้จักเลือกรู้จักจับธรรมให้ถูกหลัก นำมาใช้อย่างฉลาด ปฏิบัติให้รอบด้านและตลอดวงจรการพัฒนามีทางที่จะสัมฤทธิ์ผลดีโดยสมบูรณ์ เป็นการพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เป็นการพัฒนาทั้งตัวคนและสิ่งที่คนไปพัฒนา แก้ไขข้อผิดพลาดที่สืบมาในอดีต และเสริมส่วนที่ขาดไปในการทำความเข้าใจเรื่องกรรมในยุคของปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นทั้งแก่นนำและเป็นส่วนเติมเต็มเต็มของการพัฒนาทางด้านจิตใจในการทำความรู้ในแนวพุทธธรรมที่ถูกต้องและช่วยให้การพัฒนาประเทศชาติดำเนินไปอย่างถูกต้องทิศทางและครบถ้วนสมบูรณ์ นำมาซึ่งความเจริญมั่นคง และสันติสุขแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริงในการฝึกจิตในการทำความรู้ในแนวพุทธธรรมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตที่เข้าใจในความรู้อันสูงในแนวพุทธธรรม ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันให้เกิดผลสำเร็จได้ตามความรู้ในแนวพุทธธรรมได้

เนื้อเรื่องหนังสือความรู้ในแนวพุทธธรรม

เนื้อหาในหนังสือ “ความรู้ในแนวพุทธธรรม” ที่ผู้เขียนได้สรุปออกมาให้เห็นแก่นของเนื้อหาในแต่ละภาคดังนี้โดยมีเนื้อหาในหนังสือนั้นได้แบ่งเป็นภาคใหญ่ๆ อยู่ 2 ภาค คือ ภาคที่ 1 ความรู้ในแนวพุทธธรรม ประกอบด้วย ความรู้ทางอายตนะ มโนเป็นตัวเชื่อมระหว่างรูปและนาม วิถีจิตใจเกี่ยวกับมโนตรงกับระบบมันสมอง ความรู้ทางอายตนะ ไม่ใช่ตัวปัญญา ทางให้เกิดปัญญา ปรียติปัญญา ปฏิบัติปัญญา ปฏิเวธปัญญา ปัญญาที่แท้จริงต้องเป็นปัญญาที่รู้ทั่วถึงสัจจะ ปัญญาในอริยสัจเป็นปัญญาสูงสุด ปรียติปัญญา และ อบรมปัญญาที่ทำให้ละได้เว้นได้ ภาคที่ 2 สภาพเหตุผลและเหนือเหตุผลในพุทธธรรม ประกอบด้วย ความจริงชั้น

เหตุผล เหตุผลภายนอก เหตุผลภายใน พุทธศาสนามุ่งแสดงเหตุผลภายใน เหตุผลที่เป็นสัจจะ และ เหนือเหตุผล ให้รู้จักกำหนดรู้หรือปัญญา

ภาคที่ 1 ความรู้ในแนวพุทธธรรม

ปัญญานั้นแปลว่า ความรู้ทั่ว อันหมายความว่าความรู้ทั่วถึงเหตุและผล รู้เหตุถึงผล รู้ผลถึงเหตุ ตามสัจจะคือความจริง เมื่อมีความรู้ดังกล่าวในสิ่งใด ก็เชื่อว่ามิปัญญาในสิ่งนั้นแต่ถ้าเป็นความรู้หลง รู้ผิด คือไม่ใช่เป็นความจริง ก็ไม่เรียกว่าปัญญา แต่ก็มีคำเรียกรู้ถูกต้องว่า สัมมัมปัญญา ปัญญาชอบส่วนรู้ผิด รู้หลง เรียกว่า มิจฉาปัญญา หรือมิจฉปัญญาปัญญาผิด ก็แปลว่าเมื่อแยกเรียกดังนี้ ปัญญาก็เป็นคำกลางแต่ว่าอีกอย่างหนึ่ง ต้องเป็นความรู้ถูกต้องจึงเป็นปัญญา หรือสัมมปัญญานั่นเองจึงเป็นปัญญา ถ้าไม่ใช่สัมมปัญญา เป็นมิจฉาปัญญา ปัญญาผิด ก็ไม่เรียกว่าปัญญา แต่เป็นความรู้หลงผิด รู้ผิด เพราะฉะนั้น เมื่อเรียกว่าปัญญาโดยทั่วไป จึงมุ่งถึงในทางดี อันหมายถึงว่ารู้ถูกต้อง ดังที่อธิบายไว้ข้างต้นว่ารู้ทั่วถึงเหตุผลตามสัจจะคือตามที่เป็นจริงคำว่าตามที่เป็นจริงนั้น เรียกว่าตามสัจจะคือความจริงอย่างนั้นก็ได้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ยถาภูต ตามที่เป็นแล้ว ตามที่มีแล้ว คือว่ามีแล้วเป็นแล้วอย่างไร ก็รู้อย่างนั้น ไม่ใช่รู้ผิดไปจากที่มีแล้วที่เป็นแล้ว พุตกันสิ้น ๆ ก็รู้ตามเป็นจริงปัญญาดังกล่าวนี้นี้เป็นสิกขา คือเป็นข้อที่พึงศึกษา อันหมายความว่าเรียนให้รู้จักว่าปัญญาที่เป็นตัวปัญญา ดังกล่าวนั้นเป็นอย่างไร และก็ปฏิบัติให้ปัญญาดังกล่าวนี้นี้มีขึ้นเป็นขึ้น

ความรู้ทางอายตนะ ความรู้ที่บุคคลและสัตว์ดิรัจฉานได้รับกันอยู่เหมือนกัน ก็คือความรู้ทางอายตนะ สำหรับคนนั้นมีอายตนะที่เป็นภายในสำหรับต่อให้จิตซึ่งเป็นธาตุรู้ ออกมารู้อะไร ๆ ได้ 6 ทางจึงเรียกว่า มีทวารทั้ง 6 อันได้แก่ จักขุทวาร ทวารตาคือทางตาโสทวาร ทวารคือทางหู มานทวาร คือทางจมูก ชิวหาทวารคือทางลิ้น กายทวารคือทางกาย และมโนทวาร คือทางใจอันได้แก่มน ซึ่งมโนทวารคือทางใจนี้ ในบัดนี้บางท่านได้มีความเห็นว่าได้แก่ มนสมมอ แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้แสดงไว้ในด้านของความรู้ซึ่งเป็นหลักการ และก็ยังนับว่าตั้งอยู่ระหว่างรูป และนาม เพราะว่าเป็นสื่อสำคัญที่จะให้รูปนั้นได้เกิดเป็นความรู้ซึ่งเป็นนามธรรมขึ้นมา ถ้าไม่มีมโนเป็นสื่อกลางอยู่รูปธรรมก็ไม่อาจจะก่อให้เกิดนามธรรมได้ ดังเช่น

ตา หู จมูก ลิ้น และกายทั้ง 2 นี้เป็นรูปทั้งหมด ส่วนเวทนา สัญญา วิญญาณซึ่งแสดงไว้ใน
ขั้น 5 นี้เป็นนาม

มโนเป็นตัวเชื่อมระหว่างรูปและนาม คราวนี้รูปกับนามนี้จะมาต่อเข้ากันได้ สัมพันธ์
กันได้ก็ด้วยมีมโนเป็นสื่อสำหรับที่จะทำให้จิตซึ่งเป็นธาตุรู้ออกมาอาศัยมโน รับรู้เรื่องทางตา
เรื่องเสียงทางหู เรื่องกลิ่นทางจมูก เรื่องรสทางลิ้น เรื่องสิ่งถูกต้องทางกาย และเรื่องของเรื่อง
เหล่านี้ทางมโนคือใจเอง เพราะฉะนั้น จึงมีแสดงว่า ในการที่ตาจะมองเห็น หูจะได้ยิน และจมูก
ลิ้นกายจะได้ทราบ ก็ต้องมีมโนคือใจนี้เข้าไปประกอบอยู่ด้วยในขณะที่เห็นในขณะที่ได้ยินใน
ขณะที่ได้ทราบนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งจะต้องเข้าไปประกอบด้วยจักขุประสาท โสตประสาท มาน
ประสาท ชิวหาประสาทและกายประสาท ซึ่งเป็นที่ 5 นั้นด้วย จึงทำให้เกิดการมองเห็น เกิด
การได้ยิน เกิดการได้ทราบ เป็นต้น ทางทวารทั้ง 5 ข้างต้นนั้น และแม้ปราศจากทวารทั้ง 5 นั้น
ตัวมโนเองซึ่งเป็นข้อที่ 6 นั้น ก็คิดรู้อะไรต่ออะไร มีเรื่องรูปเป็นต้นที่ประสบพบผ่าน
มาแล้วได้ เช่นว่าเมื่อไปเห็นรูปอะไรมาเมื่อเข้านี้ มาบัดนี้ก็ถึงคิดถึงรูปที่เห็นเมื่อเข้านั้นได้
โดยไม่ต้องอาศัยตาในปัจจุบัน ดังนี้เป็นวิสัยของมโนเอง

วิถีจิตใจเกี่ยวกับมโนตรงกับระบบมันสมอง การที่มโนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยทุกทาง
ดังนี้ ก็ไปตรงกับแผนที่ของมันเป็นสมอง ดังที่มีแสดงไว้ในพิพิธภัณฑกรรมฐานที่ตึกภปร. ดังที่มี
แสดงไว้ว่า รูปที่ตาเห็นนั้นก็ไปกระทบประสาทตาแล้วก็ต้องเข้าไปกระทบประสาทอีกอันหนึ่งซึ่ง
เป็นมันสมองส่วนหนึ่งจึงจะสำเร็จเป็นการเห็นได้เสียงเป็นต้นก็เช่นเดียวกันแปลว่าต้องมี 2
อย่าง คือ จะต้องมีการกระทบประสาทตาส่วนหนึ่ง และจะต้องมีการกระทบประสาทส่วนหนึ่ง สำหรับ
รับสิ่งที่เข้าไปทางประสาทตา นั้น ต้องมี 2 อย่าง และอันนี้แหละที่ท่านผู้ศึกษาธัมมะบางท่าน
เห็นว่า มโนเป็นมันสมอง ก็หมายถึงมันสมองส่วนนั้น แต่ว่าการจะเทียบกับอวัยวะร่างกายนั้น
จะเทียบอะไรกับอะไรก็สุดแท้แต่ผู้รู้จะเทียบกันไป แต่พุทธศาสนานั้นได้แสดงเอาสิ่งที่เป็น
ปรากฏการณ์ของจิตใจเป็นสำคัญ เมื่อปรากฏการณ์ทางจิตใจได้ปรากฏว่ามีมโนอีกอันหนึ่งมา
ประกอบอยู่ดังนี้จึงได้แสดงเอาไว้ก็เป็นอันว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เกี่ยวกับเรื่องวิถีจิตใจไว้อย่าง
ถูกต้อง และมาตรงกับระบบมันสมองในปัจจุบัน และวิถีจิตใจที่กล่าวมาถึงมโนนี้ ดังที่ยกมา
เทียบนี้ ทุกคนก็สามารถที่จะพิสูจน์ได้ในบัดนี้ ในเวลาที่ประสาท 5 ข้างต้นปฏิบัติหน้าที่อยู่

จะต้องมีมโนเข้าไปประกอบด้วย จึงจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของประสาธน์สำเร็จ เช่น ตา ก็สำเร็จเป็นการเห็นรูปดังที่กล่าวมาแล้ว ถ้าไม่มีมโนเข้าไปประกอบแล้ว ตาเห็นรูปจริง แต่ก็เหมือนกับไม่เห็นถ้าไม่มีมโนเข้าไปเกี่ยว เสียงที่พูดนั้นก็เหมือนกัน หูฟังคือประสาทหูกระทบเสียง แต่ว่าต้องมีมโนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยจึงจะได้ยินเสียง ดังเช่นที่กำลังพูดอยู่นี้ ถ้ามโนคือใจของผู้ฟังไม่ตั้งใจฟังไปพร้อมกับหู คือส่งใจไปคิดถึงเรื่องอื่น เมื่อส่งใจไปคิดถึงเรื่องอื่นเมื่อใด หูก็ดับเมื่อนั้น คือฟังไม่ได้ยิน ต่อเมื่อส่งใจมาฟังพร้อมกับหูด้วย จึงจะได้ยินทุกถ้อยคำ ถ้ามโนคือใจของตนเอง นั้นออกไปเมื่อใด หูก็ดับเมื่อนั้น ไม่ได้ยินเสียงที่พูดนี้ หากจะถามว่า ภายที่ไม่ได้ยินเป็นเพราะหูหนวกหรือไม่ ก็ตอบได้ว่าไม่ใช่เพราะหูหนวกประสาทหูยังดี เสียงที่พูดอยู่ก็กับหูก็ยังกระทบกัน ประสาทหูรับเสียงได้ แต่เพราะมโนคือใจ คือไม่ได้ตั้งใจฟังด้วย หูจึงจะใช้ได้คือได้ยินเสียงและทราบเรื่อง ทางตา ทางจมูก ทางลิ้นทางกาย ก็เช่นเดียวกัน ต้องมีมโนคือใจ คือต้องมีความตั้งใจเข้าไปประกอบอยู่ ในการดูอะไร ถ้าไม่มีใจเข้าไปประกอบอยู่ตาแม้จะตาดีไม่บอด ก็เหมือนตาบอด ไม่เห็น จมูกก็เหมือนกันลิ้นก็เหมือนกัน กายก็เหมือนกัน ต้องมีมโนคือใจเข้าไปประกอบด้วย เพราะฉะนั้น ตัวมโนนี้จึงเป็นตัวเชื่อมในระหว่างรูปและนาม ถ้าหากว่าไม่มีมโนเป็นตัวเชื่อมแล้ว รูปกับนามก็ต่อกันไม่ได้ คือรูปเองนั้นที่เป็นประสาทต่างๆ ก็ไม่สำเร็จประโยชน์ คือใช้ไม่ได้ ต่อเมื่อมีมโนเข้าไปประกอบ ประสาทต่างๆ ก็ไม่สำเร็จประโยชน์คือใช้ไม่ได้ ต่อเมื่อมีมโนเข้าไปประกอบ ประสาทต่างๆ นั้นจึงใช้ได้ และก็ก่อให้เกิดนามธรรมเป็นเวทนา เป็นสัญญา เป็นสังขาร เป็นวิญญูณ ในอารมณ์นั้นๆ คือในเรื่องนั้นๆ เพราะฉะนั้น จึงต้องมีมโนอยู่ดังนี้

ความรู้ทางอายตนะไม่ใช่ตัวปัญญา จิตซึ่งเป็นธาตุรู้นี้ ก็ออกรู้เรื่องต่างๆ เรื่องรูป เรื่องเสียง เรื่องกลิ่น เรื่องรส เรื่องโผฏฐัพพะ คือสิ่งที่กายถูกต้องอยู่โดยปกติ สัตว์ดิรัจฉานก็มีอายตนะ มนุษย์ก็มีอายตนะสัตว์ก็มองเห็นอะไรได้ ได้ยินอะไรได้ มนุษย์ก็มีตามีหูที่เห็นที่ได้ยินอะไรได้ และก็มีความรู้ทางอายตนะดังกล่าวนี้ด้วยกันบางอย่างสัตว์มีความรู้ทางอายตนะ ยิ่งกว่าคนหรือดีกว่าคนในบางอย่าง ในบางอย่างคนก็มีอายตนะที่ให้อู้อะไรยิ่งกว่าสัตว์ดิรัจฉาน แต่ว่าความรู้ทางอายตนะดังที่กล่าวมานี้ เป็นความรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติธรรมดา ยังไม่เรียกว่าเป็นตัวปัญญามนุษย์นั้นเป็นสัตว์โลกที่ได้รับนับถือว่ามีพื้นปัญญาแต่กำเนิด เรียกว่า สขชาติ

ปัญญา ปัญญาที่เกิดมาพร้อมกับชาติเพราะว่า ความเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ เกิดมาได้ด้วยอำนาจของกุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล คือเป็นกรรมที่กระทำด้วยความฉลาด กุศลแปลว่ากิจของคนฉลาด แต่ก็แปลงอย่างอื่นได้อีกเพราะฉะนั้น เมื่อมีกุศลอันเป็นกิจของคนฉลาด ก็แปลงเป็นกรรมของคนมีปัญญานำให้เกิดมาเป็นมนุษย์ จึงได้มีปัญญาที่เป็นตัวความฉลาด อันสูงยิ่งกว่าความรู้ทางอายตนะนี้มาแต่กำเนิด เพราะฉะนั้น มนุษย์เราจึงมีปัญญาที่เป็นตัวความรู้ทั่วถึง ที่เป็นตัวความฉลาดติดมาแต่กำเนิด มีความรู้ถึงสิ่งจะเป็นความจริงของโลกในเรื่องต่างๆ และสามารถที่จะนำมาพัฒนาให้เกิดความเจริญขึ้นทั้งทางร่างกาย ทั้งทางจิตใจ ต่างจากสัตว์ดิรัจฉานเป็นอันมาก ที่มีความรู้ทางอายตนะอยู่ด้วยกัน บางอย่างสัตว์มีความรู้ทางอายตนะดียิ่งกว่าคน สัตว์บางชนิดสามารถที่จะเห็นอะไรในกลางคืนในความมืดได้ดียิ่งกว่าคน สามารถที่จะได้สัมผัสทางกายอะไรได้ดียิ่งกว่าคนตั้งนี้เป็นต้น แต่ว่าทำไมสัตว์ดิรัจฉานจึงได้มีภาวะอยู่แค่นั้นตั้งแต่เกิดดำบรรพมาอย่างไร เดียวนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีความเจริญขึ้นในทางร่างกายและทางจิตใจขึ้นมากมาย ทั้งนี้ก็เพราะมีตัวปัญญาเป็นพื้นอยู่ และก็มาประกอบสังสมปัญญาที่เป็นความรู้เข้าถึงสิ่งจะเป็นตัวความจริงนี้ให้มากขึ้นๆ พัฒนามาโดยลำดับ

ทางให้เกิดปัญญา ความรู้ที่เป็นตัวปัญญาที่พัฒนามาโดยลำดับนี้ ก็อาศัยความรู้ทางอายตนะนี้แหละมาประกอบกระทำการปฏิบัติปลูกปัญญาต่างๆ ด้วยวิธีที่ทางพุทธศาสนาได้ย่อลงเป็น 3 คือการฟัง หมายรวมทั้งการอ่าน และหมายรวมทั้งการที่ทราบทางอายตนะอย่างอื่น อันการฟังนั้นได้ทางหู อ่านได้ทางตา การทราบนอกจากนี้ก็ได้ทางจมูกทางลิ้นทางกาย อาศัยทางทั้ง 5 นี้เสริมความรู้ให้มากขึ้น แต่ว่าทางเสริมความรู้เหล่านี้ครั้งโบราณไม่มีตัวหนังสือ ก็ต้องอาศัยหูอาศัยฟังทางหูเป็นข้อสำคัญ จึงได้ยกเอาสุตะคือการสดับฟังขึ้นมาเป็นทางให้เกิดปัญญา และปัญญาที่ได้จากการฟังอันรวมทั้งการอ่าน และการทราบทางจมูกทางลิ้นทางกาย เหล่านี้ก็รวมเรียกว่า สุตมัยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการสดับและอาศัย จินตา คือความคิด คิดค้นพิจารณาจับเหตุจับผลที่ถูกต้อง เรียกว่า จินตา ก็เป็นทางให้เกิดปัญญา เรียกว่าจินตมัยปัญญา ปัญญาที่เกิดทางจินตา คือความคิดพิจารณาและยังต้องอาศัยการประกอบกระทำ ทำให้มีขึ้นให้เป็นขึ้น อันเรียกว่า ภาวนา ที่แปลว่า การกระทำให้มีขึ้นให้เป็นขึ้น ได้แก่ภาคปฏิบัติปัญญาที่ได้ทางนี้เรียกว่า ภาวนามัยปัญญาปัญญาที่เกิดจากภาวนา การปฏิบัติทำให้มีขึ้นให้เป็น

ชั้นทางพุทธศาสนาได้ตรัสแสดงปัญญาไว้ 3 ทางดังนี้แต่ก็พึงทราบว่ ทั้ง 3 ทางเหล่านั้นนั้น คือ ตัวสุตะ การสดับฟังจิตนา ตัวความคิดพินิจพิจารณากับภาวนาการปฏิบัติอบรมให้มีขึ้นให้เป็น ขึ้นนั้นเป็นทางให้เกิดปัญญา แต่ไม่ใช่ตัวปัญญาทาง สุตะ

ปริยัติปัญญา ปฏิบัติปัญญา ปฏิเวธปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการเรียนต่างๆ เป็น ศิลปวิทยา ตลอดจนถึงเรียนพุทธศาสนาดังที่เรียนกันอยู่นี้ ใ้ใช้ตาใช้หูก็เป็นความรู้ดั่งนี้ก็เรียกกันว่าปัญญา เป็นปริยัติปัญญา ปัญญาทางปริยัติคือการเรียน และคำว่าเรียนนั้นจึงมีความหมายว่าฟังแต่โบราณก็ใช้ฟัง ไม่มีตัวหนังสือเมื่อมีตัวหนังสือขึ้นก็มีอ่านท่องบ่นจำทรง ฟังด้วยใจอันหมายถึงว่าพินิจพิจารณา ขบเจาะด้วยทวิญญู ความเห็นคือทำความเข้าใจให้ถูกต้องนี้เป็นปริยัติปัญญา ปัญญาทางปริยัติเมื่อเรียนรู้แล้วก็ปฏิบัติ ดั่งเช่นเมื่อเรียนรู้ศิลปวิทยาแล้วก็นำมาปฏิบัติ เหมือนอย่างเรียนการช่าง เรียนรู้แล้วก็มาประกอบสิ่งนั้นๆ ที่เป็นเรื่องของช่าง เช่นสร้างสิ่งนั้น สร้างสิ่งนี้ สร้างตึกรามบ้านเรือนเป็นต้น และเมื่อเรียนทางพุทธศาสนามีความรู้ทางปริยัติแล้ว ก็นำมาปฏิบัติทางกายทางวาจาทางใจเช่นเมื่อเรียนรู้จักศีล รู้จักสมาธิ รู้จักปัญญา ก็นำมาปฏิบัติให้เป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญาขึ้นที่ตนเอง ก็ได้ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติขึ้นโดยลำดับ และโดยเฉพาะพุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนาคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ล้วนเป็นคำสั่งสอนที่ให้ละชั่ว ทำดี ให้ชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส เครื่องเศร้าหมอง คือตัณหา ความดิ้นรนทะยานอยาก กิเลสกองโลภ กองโกรธ กองหลง หรือกิเลสกองราคะโทสะโมหะให้หมดไปจากจิตใจ ก็ได้ปัญญาคือความรู้ในการปฏิบัติ อันเป็นเครื่องขัดเกลาดังกล่าวนี้ขึ้นไปโดยลำดับดั่งนี้ก็เป็นปฏิบัติปัญญา ปัญญาอันเกิดจากการปฏิบัติเมื่อปฏิบัติไปจนถึงที่สุดอันหมายความว่าชำระจิตใจด้วยปัญญา ให้บริสุทธิ์หมดจดได้บางส่วนหรือสิ้นเชิง ที่เรียกว่าเป็นมรรค เป็นผล เป็นนิพพาน ตั้งแต่ขั้นต้นคือ โสดาปัตติมรรคโสดาปัตติผล จนถึงขั้น อรหัตตมรรค อันเป็นขั้นสูงสุด กำจัดกิเลสได้หมดสิ้น ก็เรียกรวบยอดว่า ปฏิเวธปัญญา ปัญญาคือความรู้แจ้งแทงตลอด อันหมายความว่าเจาะแทงกิเลสที่หุ้มห่อจิตใจให้หลุดไปได้หมดสิ้น ให้บรรลุถึงความบริสุทธิ์สิ้นเชิงเพราะฉะนั้น ปัญญาจึงมี 3 อันได้แก่ ปริยัติปัญญา ปฏิบัติปัญญา ปฏิเวธปัญญาปัญญานี้เป็นธรรมข้อสำคัญ แม้ในทางปฏิบัติ ก็มุ่งปฏิบัติให้เกิดปัญญาในธรรมเป็นข้อสำคัญ เช่นในสิกขา 3 ก็มีปัญญาสิกขา เป็นข้อสูงสุด ในรู่ระ 2 ก็มี

วิปัสสนาธุระ เป็นข้อสูงสุด เพราะการปฏิบัติทุกอย่างถ้าขาดการปฏิบัติให้เกิดปัญญา ก็เหมือนอย่างการเดินไปโดยไม่ลืมนาคู ไม่มีความรู้ความเห็นอะไรเกิดขึ้นแต่คำว่า ปัญญา นี้ ได้รับความหมายที่ใช้กัน ทั้งในทางรู้ผิด ทั้งในทางรู้ถูก เมื่อเป็นความรู้ผิด เรียกว่า มิจฉัปปัญญาคือ มิจฉาปัญญา รู้ผิด เมื่อเป็นความรู้ถูกเรียกว่า สัมมาปัญญาหรือสัมมัปปัญญาคือ ความรู้ถูกต้อง ทางพุทธศาสนาต้องการให้ละมิจฉัปปัญญาคือ แต่ปฏิบัติให้ได้สัมมัปปัญญาคือ ปัญญา คือ ความรู้ถูกต้อง ก็แหละความรู้นี้เป็นธรรมชาติของจิต ของทุกคน เพราะทุกคนนั้นมีจิตซึ่งเป็นวิญญานธาตุ คือธาตุรู้ คือยอมรู้อะไรๆ ได้ แต่ว่าธาตุรู้ของจิตนี้ เมื่อยังมีอวิชชาคือความไม่รู้อันหมายความว่า ความไม่รู้จริงประกอบอยู่ ก็ทำให้จิตซึ่งเป็นธาตุรู้นี้เป็นความรู้ผิด เพราะฉะนั้นจิตซึ่งเป็นธาตุรู้อันประกอบด้วยอวิชชา และเมื่ออวิชชาแสดงออกมา จึงทำให้เกิดความรู้ผิดเป็นความรู้หลง อันเรียกว่า โมหะ คือความหลงเพราะที่เรียกว่า โมหะคือความหลงนั้นก็ต้องมีความรู้เยื้องเหมือนกัน ไม่ใช่ไม่รู้ แต่ว่าเป็นความรู้ผิด รู้ที่ถือเอาผิด จึงเรียกว่าเป็นความหลงก็คือเป็นความรู้หลงหรือความรู้ผิดนั่นเอง

ปัญญาที่แท้จริงต้องเป็นปัญญาที่รู้ทั่วถึงสัจจะ ตัวปัญญาที่เป็นปัญญาที่แท้จริงนั้น จะต้องเป็นปัญญาที่รู้ทั่วถึงสัจจะ คือความจริง ตามเหตุและผล หรือรู้ทั่วถึงเหตุผลตามความเป็นจริง คือว่าปัญญาต้องรวมกับสัจจะคือความจริง เป็นความรู้จริง รู้จริง รู้ถูกต้อง จับเหตุจับผลได้จริง ได้ถูกต้อง ในสิ่งอันใดสิ่งอันนั้นเป็นปัญญา เพราะฉะนั้นปัญญากับสัจจะจึงต้องประกอบกันเป็นความรู้ทั่วถึงจริงหรือเป็นความรู้จริง จึงจะเป็นตัวปัญญา ความรู้ทางอายตนะนั้นเหมือนดังที่สัตว์ดิรัจฉานมีอยู่ และที่คนก็มีอยู่ด้วยกันนั้น เป็นความรู้ที่ยังไม่ให้ความจริงโดยแท้จริง แต่เป็นทางให้เกิดปัญญาที่เป็นความรู้จริงได้ เช่นว่า เมื่อมองดูด้วยตาไปตามถนน คือเมื่อยืนกลางถนนและเมื่อมองดูไปสุดตา จะเห็นว่าถนนนั้นเล็กเข้ามาทุกที จนถึง 2 ข้างถนนนั้นรวมเข้ามาเป็นเส้นเดียว เมื่อเรามองสิ่งที่ห่างออกไปจากสายตา จะเห็นว่าเล็กเข้าทุกที เช่นว่า เห็นดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เป็นวงกลม เล็ก ไมโตนัก เห็นดวงดาวยิ่งเล็กเข้าไปอีก ที่มีอยู่บนท้องฟ้า เพราะเหตุว่ามีขอบเขตของตาและหู เช่น ตาก็ดูได้เห็นชัดเจน และก็เห็นใกล้เคียงกับความเป็นจริงในรูปร่างสัญญาณในเมื่ออยู่ใกล้ แต่เมื่อไกลออกไปแล้วจะเห็นไม่ชัด และสิ่งที่ใหญ่ก็จะเห็นเล็กเข้าๆ จนเห็นเล็กที่สุด แต่ความจริงนั้นถนนไม่ได้เล็กเข้าอย่างนั้น ถนนก็ยังคงเป็น

ถนนอยู่ตามเดิมนั้นแหละ แต่ตาคนเห็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น จึงเชื่อตาไม่ได้ เมื่อตาเห็นอย่างนั้น จะบอกว่าถนนนี้สายนี้ตรงที่ยืนอยู่นั้นโต แต่ว่าข้างหน้านั้นเล็กเข้าๆ ทุกทีไปเชื่อตาอย่างนี้ไม่ได้ หูก็เหมือนกัน จะไปเชื่อหูก็ได้ ยิ่งไปมีความยึดถือ มีสมมติมีบัญญัติเข้ามาอีก ก็ยิ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดในเรื่องเสียงอีกเป็นอันมาก ดังคนเราได้ยินเสียงลมพัด ก็ไม่รู้สึกรู้ว่าอะไร เป็นลมพัดอยู่ อู้ อู้มา แต่ว่าถ้าได้ยินเสียงคนพูด ถ้าเป็นแจ๊กพูด หรือว่าฝรั่งพูด ที่เราไม่รู้ภาษาของเขา เราก็ไม่รู้อะไรก็เฉยๆ แต่ว่าถ้าได้ฟังคนไทยพูดที่รู้ภาษากันหรือคนพูดภาษาอื่นที่รู้ภาษากันแล้ว ก็รู้ว่า เขาพูดนิทานบ้างเขาพูดสรรเสริญบ้าง เขาพูดเรื่องนั้นบ้างเรื่องนี่บ้าง ใจก็เลยไปยึดถือในเสียงซึ่งปรากฏออกมาเป็นภาษา แล้วก็สมมติมีบัญญัติเป็นโน่นเป็นนี่อะไรต่างๆ ตามที่โลกได้บัญญัติกันขึ้นจึงได้มีความเข้าใจผิดในเสียง ว่าเป็นสรรเสริญบ้าง ว่าเป็นนิทานบ้าง ความยึดถือในเสียงนั้นว่าเป็นอย่างนั้น ก็เขายึดถือกันอย่างนั้น ก็ต้องยึดถือไปตามกัน แต่ว่าเมื่อไปยึดถือเป็นจริง ก็ทำให้เกิดความสบายใจบ้าง ไม่สบายใจบ้าง เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสมมติบัญญัติกันขึ้น ก็ไม่ต่างอะไรกับเสียงลมที่พัดอู้ๆ มาที่ฟังแล้วก็ไม่รู้ว่าเป็นอะไร ก็ไม่เป็นอะไร

ปัญญาในอริยสัจเป็นปัญญาสูงสุด นอกจากนี้ยังมีอื่นๆ อีกมาก ตลอดจนถึงความคิดทางใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้เห็นได้ยินนั้น ก็เป็นไปต่างๆ ซึ่งก็ถูกบ้างไม่ถูกบ้าง หรือว่าผิดมากถูกน้อยอะไรเหล่านี้เป็นต้นก็ขาดปัญญาที่เป็นความจริงดังที่กล่าวนี้นั่นเอง เพราะฉะนั้นคนเราจึงได้มีความฉลาดที่รู้จักใช้ความรู้ทางตาทางหูนี้เอง มาพัฒนาขึ้นให้เป็นความรู้ที่เข้าถึงความจริงขึ้นได้โดยลำดับ คือรู้จักว่าอำนาจของตาของหูเป็นต้นนี้ มีขอบเขตอย่างไร และสิ่งที่ตาเห็นนั้น เช่นว่าเห็นถนนตรงที่ยืนอยู่ใหญ่ข้างหน้าเล็ก เห็นดวงเดือนดวงตะวันเล็ก ดาวยิ่งเล็กขึ้นไปอีกนั้น ความจริงนั้นไม่ใช่อย่างนั้น ดวงอาทิตย์นักวิทยาศาสตร์บัดนี้ก็พบว่าใหญ่ยิ่งกว่าโลก ดวงดาวต่างๆ ก็ต่างว่าเป็นดวงอาทิตย์บ้าง เป็นดาวบริวารต่างๆ บ้าง เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ใหญ่โตทั้งนั้น ไม่ใช่เล็กอย่างนั้น นี่อาศัยความรู้ที่เกิดจากจินตา เอกการดูการเห็นนั้นแหละมาคิดพิณิจพิจารณา และก็เอามาพิสูจน์ทดลองต่างเป็นภาคปฏิบัติจนถึงกับจับได้ คือจับสัจจะคือความจริงได้เป็นขั้นๆ เป็นตอนๆ ขึ้นมา จึงมีความรู้ที่พัฒนาขึ้นมาจนถึงปัจจุบันพระพุทธเจ้าเองก็ทรงพัฒนาความรู้ดังกล่าวนี้แหละขึ้นมาเป็นบารมี คือเป็นความรู้ที่ถูกต้องโดยลำดับ จนถึงได้ตรัสรู้ อริยสัจ 4 ทำทุกขีให้สิ้นไป เป็นอันว่าได้ทรงพัฒนาความรู้ทางจิตใจขึ้นมาจนถึงที่สุด ส่วนในทาง

โลกก็มีการพัฒนาความรู้ขึ้นมาอีกมากมาย ดังที่ปรากฏนี้ ทั้งในด้านสร้างทั้งในด้านทำลายแต่ความรู้ของพระพุทธเจ้าที่เป็นปัญญาบารมีนั้น เป็นความรู้ที่ยิ่งไปกว่าความรู้ในทางโลกนี้ เพราะเหตุว่ามีความรู้ในอริยสัจ 4 ซึ่งทรงรู้จักเหตุผลในด้านเป็นทุกข์ ทรงรู้เหตุผลในด้านความดับทุกข์ ส่วนในทางโลกนั้นมีความรู้เหตุผลในด้านสร้าง ในด้านทุกข์ ไม่ได้มุ่งถึงความดับทุกข์ เพราะฉะนั้น จึงได้มีการสร้างกันทั้งในด้านก่อทุกข์ ทั้งในด้านทำลาย ดังที่ปรากฏอยู่ แต่พระพุทธเจ้านั้นทรงตรัสรู้ถึงว่า ความรู้ในทางโลกนั้นจะมากเท่าไรก็ตาม แต่ก็ยังเป็นไปในด้านก่อทุกข์อยู่ร่ำไป เพราะยังดับตัณหาคือความดิ้นรนทะยานอยากไม่ได้ เมื่อดับตัณหาได้จึงดับทุกข์ได้ เพราะฉะนั้น จึงได้ตรัสรู้ทั้งในด้านทุกข์ ทั้งในด้านดับทุกข์ ซึ่งเป็นปัญญาในอริยสัจอันนับว่าเป็นปัญญาสูงสุด อันนี้ก็เป็นผลจากปัญญาบารมีที่ทรงได้บำเพ็ญมาโดยลำดับนั่นเอง

ปริยัติปัญญา เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีศาสนาสำหรับเป็นเครื่องสั่งสอนอบรม คือเป็นเครื่องปกครองอบรมจิตใจนี้นั่นเองและปัญญาก็เป็นข้อสำคัญที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้เพราะว่าเมื่อได้ปัญญารู้เหตุรู้ผล ใช้เหตุใช้ผล ก็ย่อมจะเป็นไปในทางที่ดี เป็นไปในทางที่เจริญถ้าไม่ใช่ปัญญาก็เป็นไปในทางที่เสื่อมกล่าวดังนี้ก็หมายความว่าปัญญารู้เหตุรู้ผล และใช้เหตุใช้ผลนั้นก็คือรู้เหตุผลอันถูกต้อง รู้เหตุผลที่เป็นตัวความจริง ใช้เหตุใช้ผลนั้นก็หมายความว่า ใช้เหตุผลที่ถูกต้องและปัญญาที่รู้หรือใช้เหตุผลที่ถูกต้องนี้ไม่ใช่สิ่งที่จะพึงได้จากโรงเรียนโดยตรงหรือจากการอบรมต่างๆ โดยตรงแต่เกิดจากตัวเองที่จะต้องมึศีลคือความสำรวมดังกล่าว จะต้องมึจิตตั้งเพื่อที่จะฟังเพื่อที่จะรู้อันเป็นสมาธิดังกล่าวนี้ในเหตุการณ์ทั้งหลายที่ประสบเมื่อเป็นดังนี้ ความรู้ที่เป็นตัวปัญญาจะผุดขึ้นมาเหมือนเช่นการเข้าโรงเรียน เรียนวิชาความรู้ต่างๆ หรือแม้การฟังธรรมการเรียนธรรมในโรงเรียน หรือแม้ว่าการฟังธรรมบรรยายที่สอนก็เหมือนกันตั้งจิตฟังก็ได้ปัญญาคือความรู้ในธรรมแต่เป็นความรู้ในขั้นปริยัติที่รู้จำรู้เข้าใจ แต่อาจจะไม่ใช่ตัวปัญญาที่รู้ถึงเหตุจริงผลจริงดังที่กล่าวมานั้น ยังไม่ใช่ก็ได้ แต่ว่ารู้จำรู้เข้าใจ จึงเป็นปัญญาในขั้นปริยัติ

อบรมปัญญาที่ทำได้เว้นได้ หลักในการชื่อว่า อะไรเป็นความรู้ในแนวพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น ควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า คือความรู้ในแนวพุทธธรรมดังกล่าวแล้วข้างต้น อันปัญญาที่รู้จริงถึงเหตุถึงผลต้องเป็นปัญญาที่มีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือจะต้องละได้เว้นได้เป็นประการสำคัญ ดังจะมีตัวอย่างเล่าให้ฟังต่อไป เช่นฟังเรื่องศีล 5 แล้วรู้

จำและเข้าใจศีล 5 ก็ได้แก่ เว้นจากการฆ่า เว้นจากการลัก เว้นจากความประพฤติดีในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมา ฟังแล้วก็รู้ เข้าใจและจำได้ เพราะเคยฟังมา นักหนาตามที่พ่อแม่สั่งสอนตั้งแต่เป็นเด็กว่านี่ดีควรทำ นี่ชั่วอย่าทำ แล้วฟังคำสอนทางศาสนา ว่าอะไรเป็นบาป อะไรเป็นบุญ ก็รู้จักจำได้ก็เป็นปัญญาเหมือนกัน เป็นปัญญาที่เรียกปริยัติปัญญา แต่จะเว้นการกระทำนั้นได้เท่าใด เมื่อพิจารณาที่ตัวเอง ทุกคนก็จะรู้ว่าทำได้บ้างไม่ได้บ้าง อยากทำบ้างไม่อยากจะทำบ้าง ก็แสดงว่ายังทำดีทำชั่วกันอยู่ ทั้งที่รู้ว่าควรหรือไม่ควร จึงต้องมาพิจารณาว่าเพราะอะไร ก็เพราะลุ่มอนาจของตัณหาคือความดิ้นรนทะยานอยากของใจเป็นข้อสำคัญ อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ยังลุ่มอนาจต่อความโลภ โกรธ หลง คือโลภอยากได้ขึ้นมาก็ต้องเอาให้ได้โกรธมีโทสะขึ้นมาก็ต้องทำร้ายเขาให้ได้ หลงขึ้นมาก็ต้องว่ากันไป ตามที่หลงใหลนั้น พุตรวมเข้ามาก็คือว่าลุ่มอนาจของตัณหา คือความดิ้นรนทะยานอยาก เพราะฉะนั้น ทั้งที่รู้ยังไม่สามารถจะห้ามได้ จึงต้องทำชั่วกันบ้างทำดีกันบ้างดังที่เป็นไปกันอยู่ ดังนี้เรียกว่า กำลังปัญญา ยังไม่พอ ยังเป็นปัญญาคือความรู้ที่ทำให้ละยังไม่ได้ ตัดไม่ได้ ยังเป็นปริยัติปัญญาคราวนี้ปัญญาที่ต้องการจริงๆ นั้น ต้องการปัญญาที่รู้แล้วก็ละได้ตัดได้ แต่ปัญญาดังกล่าวนี้นี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างที่เราต้องการให้เกิด ต้องปฏิบัติให้ถึงขั้นถึงตอน หรือว่าต้องอบรมให้ถึงขั้นถึงตอน ถ้ายังไม่ถึงขั้นถึงตอนไม่ได้ แต่ถ้าถึงขั้นถึงตอนแล้ว ได้แสงอะไรแห่เข้าไปนิตเดียว ได้ความรู้ที่ละได้ตัดได้ทันที จิตที่ได้ความรู้ที่ละได้ตัดได้ทันทีนั้น

ภาคที่ 2 สภาพเหตุผลและเหนือเหตุผลในพุทธธรรม

ความจริงขั้นเหตุผล ธรรมนั้นได้กล่าวแล้วว่า สัจจะ ความจริง และความจริงนั้นก็แบ่งออกเป็นสองชั้น คือชั้นที่เป็นเหตุผลและชั้นที่เหนือเหตุผล ชั้นที่เป็นเหตุผลนั้นก็ได้แก่ เหตุผลที่ไปเป็นกรรมและเหตุผลที่เป็นสภาพ คือเป็นไปเองตามกฎเกณฑ์หรือหลักธรรมดาของตนเอง เหตุผลที่เป็นกรรมนั้นคือที่เกี่ยวข้องแก่การกระทำ เหมือนอย่างเช่นเหตุผลในฝ่ายที่เป็นอกุศล กรรมคือปาณาติบาต การทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลง หรือว่าการฆ่าสัตว์ นี่เป็นเหตุ ผลของกรรมอันนี้อันเป็นผลที่เป็นความทุกข์ เช่นความมีอายสืบตามที่ได้ตรัสแสดงไว้ในบางพระสูตรเป็นผลกรรมคือ อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้หรือว่าการลักเป็นเหตุ ผลคือผลที่เป็นทุกข์ เช่นความยากจนขัดสน ความที่ทรัพย์วิบัติ ตามที่ได้ตรัสไว้ในบางพระสูตร นี่เป็นผลของ

อทินนาทานกรรม เหตุและผลดังกล่าวนี้เนื่องด้วยกรรม คือการงานที่บุคคลกระทำ กรรมคือ การงานที่บุคคลกระทำนี้ ก็เนื่องด้วยกิริยาการกระทำ ต้องกระทำจึงจะเป็นกรรมขึ้นมา ต้องทำการฆ่า จึงจะเป็นปาณาติบาตกรรม ต้องทำการลัก จึงจะเป็นอทินนาทานกรรม

เหตุผลภายนอก เหตุผลภายใน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เหตุผลที่เป็นสภาพ คือมี ขึ้นเป็นขึ้นตามกฎเกณฑ์ของสิ่งนั่นเอง หรือตามธรรมชาติธรรมดา ดังกล่าวนี้ ย่อมมีอยู่ทั่วไป ทั้ง ภายในทั้งภายนอก ภายในก็ได้แก่กรรม ดังที่ยกเป็นตัวอย่างมาแล้ว และเรื่องกรรมนี้สืบ เนื่องมาจากกิริยา คือการกระทำของบุคคล จึงได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าเป็นเหตุผลทางกรรมที่ เนื่องมาจากกิริยา คือการกระทำของบุคคล บุคคลต้องทำ จึงเป็นเหตุเป็นผลขึ้น และแม้กรรม นั้นเอง เมื่อบุคคลทำให้เป็นกรรมขึ้นมาแล้ว กรรมก็จัดการให้ผลของกรรมไปเอง คนไม่เป็นใหญ่ ฉะนั้น เมื่อพิจารณาให้ละเอียดลงไปแล้ว ก็จะเห็นว่าแม้กรรมและผลของกรรมนี้ก็เป็นเหตุเป็น ผลที่เป็นสภาพ

พุทธศาสนามุ่งแสดงเหตุผลภายใน พุทธศาสนานั้นมุ่งแสดงเข้ามาถึงเหตุผลที่เป็น ภายในคือเหตุผลที่มีอยู่ภายในบุคคลทุกๆ คน ที่เนื่องด้วยกรรมและที่เป็นสภาพดังที่กล่าวมา พระพุทธเจ้าเมื่อเป็นพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะได้ตรัสรู้ ได้ทรงปรารถนาถึงความแก่ ความเจ็บ ความ ตาย ที่มีอยู่แก่ชีวิตทุกชีวิต ทรงปรารถนาโมกขธรรม จึงได้เสด็จออกทรงผ่านวิชา ครั้นเสด็จ ออกทรงผนวชแล้วก็ได้ทรงค้นคว้าแสวงหาทางเพื่อที่จะประสบโมกขธรรมจนได้ทรงพบทางอัน เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นหนทางกลางจึงได้ทรงปฏิบัติดำเนินไปในทางนี้อย่าง เต็มที่แล้ว จึงได้ตรัสรู้สัจจะคือความจริง อันได้แก่สัจจะทั้ง 4 คือ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ความดับ ทุกข์ ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ดังที่ได้แสดงอธิบายมาแล้ว สัจจะทั้ง 4 นี้ เป็นเหตุผล ภายในที่เนื่องด้วยกรรมและที่เป็นสภาพ ทุกข์กับสมุทัยนั้นเป็นเหตุและผลฝ่ายสมุทัยวาร คือ วาระแห่งสมุทัยคือความเกิด ส่วนนิโรธกับมรรคเป็นเหตุผลฝ่ายนิโรธวาร วาระแห่งความดับ ดัง จะพึงเห็นได้ว่าเมื่อมีทุกขสมุทัย คือเหตุให้เกิดทุกข์ อันได้แก่ตัณหา ก็ต้องมีทุกข์คือมีชาติความ เกิด มีชราความแก่ มีมรณะความตายโดยนัยนี้ แม้เมื่อตายไปแล้วก็ต้องมีชาติคือความเกิดขึ้น อีกแล้วก็มี ความแก่ แล้วก็มี ความตาย ตายแล้วก็ต้องมีชาติคือความเกิดขึ้นอีก แล้วก็มี แก่มีตาย จะเรียกว่าต้องมีเกิดตายหรือเรียกว่าต้องมีตายเกิดตลอดเวลา

เหตุผลที่เป็นสังขะ พระพุทธศาสนาอันเกี่ยวแก่ปฏิบัติธรรมนั้น ย่อมมุ่งเหตุผลที่เป็นสังขะคือความจริงอันเป็นไปอยู่ทุกกาลสมัย ในอดีตก็เป็นสังขะอันเดียวกันนี้ ในปัจจุบันก็เป็นสังขะอันเดียวกันนี้ ในอนาคตก็เป็นสังขะอันเดียวกันนี้ และเมื่อจับเหตุผลอันเป็นสังขะปัจจุบันซึ่งครอบคลุมทั้งเหตุผลอดีตอนาคตได้แล้วก็จะปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงผลได้ในปัจจุบันนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องระลึกย้อนไปถึงอดีตหรือระลึกล่วงหน้าไปถึงอนาคต ความระลึกถึงชาติอดีตได้หรือว่าความระลึกชาติในอนาคตได้ เป็นวิสัยของญาณ คือความหยั่งรู้อย่างหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติธรรมที่เป็นตัวพระพุทธศาสนาโดยตรงนั้น ไม่จำเป็นต้องระลึกชาติหนหลังได้ หรือระลึกชาติล่วงหน้าได้ แต่ต้องการให้หยั่งรู้ถึงสังขะที่เป็นเหตุผลกันครอบคลุมไปทุกกาลสมัยดังกล่าวมาข้างต้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้สังขะนี้ก็คือ อริยสังข อันได้แก่ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

เหนือเหตุผล คราวนี้ต่อจากดับขึ้นไปแล้วนั้นแหละเรียกว่า เหนือเหตุผลนิพพานเป็นธรรมที่อยู่เหนือเหตุผล ก็คือเหนือเหตุผลฝ่ายเกิดเหนือเหตุผลฝ่ายดับดังกล่าว แต่ว่าในขณะที่ยังอยู่ในเหตุผลฝ่ายเกิด คือยังมีตัณหา อันเป็นสมุทัย มีทุกข์ มีชาติทุกข์เป็นต้น ก็จะไม่พบธรรมที่อยู่เหนือเหตุผลคือนิพพาน เพราะยังวนเวียนอยู่ในเหตุผลฝ่ายเกิด แต่ว่าเมื่อบรรลุถึงเหตุผลฝ่ายดับคือปฏิบัติมรรคมีองค์ 8 เป็นมรรคดับตัณหาได้ ดับทุกข์ได้เป็นนิโรธ ก็แปลว่าได้พบเหตุผลฝ่ายดับแล้ว และได้ถึงที่สุดของเหตุผลฝ่ายดับแล้วก็บรรลุถึงธรรมที่อยู่เหนือเหตุผลคือนิพพานธรรมที่อยู่เหนือเหตุผลคือนิพพานนั้น จึงอยู่ในอันดับถัดจากที่สุดของฝ่ายดับคือนิโรธกับมรรคดังกล่าว แต่ในขั้นนี้จะได้กล่าวขยายความในภายหลังต่อไปอีกในบัดนี้จะได้กลับมาถึงการพิจารณาจนถึงความตรัสรู้

วิภูฏะ -นิพพาน-เหนือเหตุผล เมื่อเป็นดังนี้ก็เข้าถึงวิภูฏะหรือบรรลุนิพพาน อันเป็นธรรมที่อยู่เหนือเหตุผล คือว่าเหนือเหตุผลทั้งสายสมุทัยวารทั้งสายนิโรธวาร กล่าวคือพ้นจากทุกข์ พ้นจากเหตุเกิดทุกข์ดับทุกข์ ดับเหตุเกิดทุกข์ ไม่ต้องเป็นไปตามเหตุผลสายทุกข์และอยู่เหนือนิโรธเหนือมรรคเพราะว่าได้เป็นผู้ปฏิบัติเสร็จกิจไม่ต้องปฏิบัติในมรรคอีกต่อไป เหมือนอย่างว่าเดินทางมาถึงที่สุดทางแล้วก็พักการเดินทางได้ ไม่ต้องเดินทางอีกต่อไป การเดินทางนั้นเท่ากับมรรค การถึงที่สุดทางนั้นเท่ากับนิโรธ ฉะนั้นเมื่อเดินทางมาถึงก็เป็นอันว่าถึงที่สุด จึงไม่

ต้องทำการเดินทางเพื่อให้ถึงที่ไหนอีกต่อไป ธรรมอันเป็นที่สุดนี้คือนิพพาน อันหมายถึงธรรม เป็นที่สิ้นราคะ โทสะ โมหะ เป็นที่สิ้นอวิชชาสังขาร เป็นต้น ตลอดจนถึงชาติ ชรา มรณะ และ ทุกข์ทั้งปวงนิพพานจึงเป็นธรรมที่อยู่เหนือเหตุผลดังนี้ อันหมายถึงว่าอยู่เหนือเหตุผลทั้ง สายสมุททวาร ทั้งสายนิโรธวาร เมื่อยังเป็นเหตุผลอยู่ ไม่ว่าจะสายไหน ก็ยังต้องมีการดำเนินไป อยู่ ยังต้องปฏิบัติอยู่ แต่เมื่อเสร็จกิจทั้งปวงแล้ว ก็เป็นอันเสร็จสิ้น ไม่จึงชื่อว่าอยู่เหนือ ต้อง ดำเนินไปในเหตุผลสายไหนทั้งนั้นเหตุผลดังนี้ นี้นิพพาน และนิพพานนี้จึงบรรลุได้ในปัจจุบัน จึงได้มีพระพุทธภชาชิตตรัสไว้รวมใจความว่า เพราะหน่ายสิ้นติดสั่นยินดี วิมุตติหลุดพ้นไม่ถือนั่น จากอวิชชา สังขาร วิญญาณนามรูป สหายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติชรา มรณะ และโสกะ ปริเทวะ เป็นต้น ย่อมบรรลุถึงธรรมนิพพาน คือนิพพานในปัจจุบันทันตาเห็น และได้ตรัสไว้ถึงลักษณะเบ็ดเตล็ดต่างๆ อีก เป็นต้น

บทวิจารณ์

ความรู้ในแนวพุทธธรรม ความเข้าใจเรื่องความรู้ในแนวพุทธธรรม ฉะนั้นกรรมผู้รู้ยังมี 2 ผู้รู้ที่ถูกกรรม กับ ผู้รู้ที่ผิดกรรม ผู้รู้ที่ถูกกรรม จิตเบา อ่อนโยน นุ่มนวล คล่องแคล่ว ว่องไว ชยันในการเรียนรู้อารมณ์ ชื่อตรงในการรู้อารมณ์ การพิสูจน์มิติและจิตใจ เมื่อต้องการจะรู้ว่า ใครมีความคิดเห็นอย่างไร ที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนให้รู้จัก กำหนดรู้ด้วยความรู้ เรียกว่า ญาตปริญญา กำหนดรู้ด้วยความรู้ คำว่าปริญญานั่น ท่านมัก แปลว่ากำหนดรู้ แต่ตามศัพท์แปลว่ารู้รอบคอบ ปรี แปลว่า รอบคอบ ญา แปลว่า รู้ รวมกัน เป็นปริญญา แปลว่ารู้รอบคอบ แต่มักจะเปลี่ยนในทางปฏิบัติที่กำหนดรู้ ก็คือกำหนดรู้ให้ รอบคอบนั่นเอง ด้วยความรู้ คือว่าด้วยความรู้ที่ได้จากตา ได้จากหู เป็นการเห็น เป็นการได้ยิน ที่ได้จากจมูกที่ได้จากลิ้น ที่ได้จากกาย จากความที่ทราบที่รู้ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และจาก มโนคือใจ คือที่ได้คิด ได้รู้ทางใจให้กำหนดรู้ความรู้เหล่านี้แหละให้รอบคอบ ดังนี้เรียกว่า ญาต ปริญญา แปลว่ากำหนดรู้ด้วยความรู้ หรือด้วยการรู้ คือเมื่อรู้ด้วยตาด้วยหู เป็นต้น ดังที่กล่าวนี้ แล้ว ก็ไม่ใช่พอเพียงเท่านั้น ต้องทำความเข้าใจให้รอบคอบในความรู้นี้ ในทางรู้ตลอดถึงใน สิ่งที่รู้ และเมื่อได้กำหนดรู้ด้วยความรู้ ดังนี้แล้วขั้นต่อไปก็คือว่า ตีรณปริญญา กำหนดรู้ด้วยการ

พิจารณาและคือพิจารณาสิ่งที่รู้นั้น ให้รู้จักสภาพคือความเป็นไปของตน ของสิ่งเหล่านั้น ตามเป็นจริง คือตามที่เป็นแล้วว่าเป็นอย่างไร และต่อจากนั้นก็ตรัสสอนให้ปฏิบัติในปริยญาชั้นต่อไปคือ ปหาน-ปริยญา กำหนดรู้ด้วยการละ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติโดยตรงในพุทธศาสนา

จุดเด่น ความเข้าใจเรื่องกรรม ด้านรูปแบบของหนังสือเป็น แบบใช้เรียนเพื่อศึกษา สะดวกกับการอ่าน สารบัญของหนังสือ มีความชัดเจนในแต่ละหัวข้อเรื่อง รูปแบบของตัวหนังสือ อ่านง่าย มีภาพประกอบอย่างสวยงาม ทำให้ผ่อนคลายในการอ่านแบบสบายๆ ไม่เครียดนำหลักการความรู้ในแนวพุทธธรรมให้เกิดประโยชน์ ผู้เขียนได้นำเอาชื่อเรื่องความเข้าใจเรื่องความรู้ในแนวพุทธธรรม มานำเสนอเป็นหัวข้อ หรือเรื่องแรกความเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ในแนวพุทธธรรม เอกลักษณะของนักกวีนิพนธ์ทั้งหลาย และความเข้าใจเรื่องความรู้ในแนวพุทธธรรม ซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อของชาวบ้านในวิถีชีวิตของพื้นบ้าน ตลอดจนการดำเนินชีวิตทั้งหลายและความรู้ในแนวพุทธธรรม นี้ส่วนมากเป็นความเชื่อในพระพุทธศาสนา และความรู้ในแนวพุทธธรรม ซึ่งเป็นหัวใจ ของหนังสือเล่มนี้ การวางรูปแบบนำ เสนอจากง่ายไปหายาก จะเห็นได้จาก นำเอาเรื่องของความรู้ในแนวพุทธธรรม และสมมติที่ถูกต้องและความสุขจากการมีสติและสมมติที่ถูกต้องแต่ละท้องถิ่นมาเขียนในตอนแรกๆ แล้ว แทรกหลักธรรมความรู้ในแนวพุทธธรรม ที่ถูกต้องในหัวข้อหลัง หนังสือเล่มนี้ ได้อธิบาย ประเด็นสำคัญของแต่ละเรื่องให้เห็นเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันได้ จึงกล่าวว่า หนังสือเล่มนี้มีรูปแบบ ที่มีความชัดเจนมากในเรื่องของความรู้ในแนวพุทธธรรม ดีมาก และความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา

จุดด้อย จุดที่เห็นควรนำเสนอ ควรศึกษาในประเด็น การเปรียบเทียบคนและความรู้ในแนวพุทธธรรม และพุทธธรรมที่ถูกต้องในกลุ่มอื่นที่มียังขาดการใช้หรือความรู้ในแนวพุทธธรรม ในการทำงานที่ต่างกันออกไป หรือ แตกต่างกัน การนำหลักการและวิธีการไปปรับใช้ ได้ผลแตกต่างกันอย่างไร การเปรียบเทียบระหว่างคนที่มีสติและความรู้ในแนวพุทธธรรม และคนที่มีความเข้าใจเรื่องพุทธธรรมมีความ ต่างกันควรวิเคราะห์ จากสภาวะแวดล้อมและประสบการณ์การ จึงไม่เชื่อเรื่องความรู้ในแนวพุทธธรรม ในจิตใจที่มีสามัญสำนึกของทุกๆ คน ย่อมมีความรู้สึกรู้ว่ามีความดีความชั่ว มีผลของความดีความชั่ว และผู้ทำนั้นเองเป็นผู้มีความดีความชั่วติดตัวอยู่ เพราะใครทำดีอันใดความดีนั้นย่อมจารีกอยู่ในจิตใจ และผู้ทำนั้นเองต้องเป็นผู้รับผลคือรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ความพิสดารในเรื่องนี้ได้แสดงแล้ว แต่การที่คนไม่

น้อยยังไม่มี ความเชื่อตั้งมั่นลงไป ในหลักพุทธธรรมตามหลักที่กล่าว ซึ่งรวบรัดโดยย่อว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" เมื่อทำได้สำเร็จดังนี้ก็มีความยินดีและอาจเข้าใจว่าทำดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อยากให้เกิดใครมาทำร้ายตัวเรามาอีกของเรา ถ้าใครมาทำเข้าเราก็ต้องว่าเขาไม่ดี ถึงเราจะไปยั่วให้เขาโกรธ เมื่อเขาโกรธขึ้นมาทำร้ายร่างกายเราเราก็ยังว่าเขาไม่ได้อยู่แน่นอน การกระทำอย่างเดียวกัน จะดีบ้างไม่ดีบ้างอย่างไรได้ เหมือนอย่างการทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ เมื่อเราทำแก่เขาได้ก็เป็นดี แต่ถ้าเขาทำแก่เราเป็นไม่ดี จะเป็นดังนี้หาถูกต้องไม่เพราะเป็นการที่เรานำเอาเองอย่างไม่ยุติธรรมตามหลักพุทธธรรมแต่การลำเอียงเข้ากับตนเอง ข้อนี้แหละเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนเป็นอันมากยังประกอบกรรมชั่ว เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง หรือประโยชน์แก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนถึงจะมีความรู้ในแนวพุทธธรรม ศรัทธาอยู่อย่างผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนามีอยู่ทั่วไปก็ตาม เมื่อความมุ่งจะได้ (โลภะ) ความโกรธแค้นขัดเคือง (โทสะ) ความหลงผิด (โมหะ) มีกำลังแรงกล้ากว่ากำลังศรัทธา คนก็ประกอบด้วยความรู้ในแนวพุทธธรรม จึงยับยั้งตนเองไว้ไม่ได้มีคนเป็นอันมาก ดังเช่นเมื่อทำอะไรลงไปในขณะที่อยากได้ อยากเห็น อยากมี อยากรวย เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่อง ความรู้ในแนวพุทธธรรม อย่างมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องมีศีลหรือพระสูตรในพระไตรปิฎกเป็นขุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาของมนุษย์ต้องมีความเข้าใจเรื่องกรรม คือ มีความ รักหรือความพอใจในงานนั้น มีความขยันหมั่นเพียร การเอาใจใส่ดูแลและหมั่นไตร่ตรองพิจารณา ทบทวนอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอนให้มองเห็น คุณค่าของการทำงาน งานนั้นก็จะเป็นเรื่อง สนุกและมีคุณภาพ เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน เป็นการเผยแผ่คำสอนธรรม สร้างความเข้าใจที่ ถูกต้อง และให้หลักนำทางในการใช้ชีวิตในสังคม ปัจจุบัน ซึ่งมีการตีพิมพ์หนังสือ เป็นการรับรองการันตีเป็นอย่างดีของเนื้อหา ประกอบกับผู้เขียนที่มีความรู้ครบถ้วน ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นรูปแบบของความเข้าใจเรื่องความรู้ในแนวพุทธธรรม โดยแท้ ผู้เขียนใช้ประสบการณ์ที่เป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญหลาย ด้าน เป็นนักวิชาการ นักบรรยายธรรมะ นักเขียนนักพูด และนักปฏิบัติธรรม รู้ความชั่ว รู้ความดี ขึ้นอยู่กับการกระทำหรือการเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรม

สรุป

ความรู้ในแนวพุทธธรรม เนื้อเรื่องของหนังสือ แบ่งออกเป็น 3 ตอนๆ ดังนี้ ขึ้นตอนที่ 1) ปริยัติปัญญา 2) ปฏิบัติปัญญา 3) ปฏิเวธปัญญา เป็นการเตรียมความพร้อมของความรู้ในแนวพุทธธรรมเพื่อการ เจริญปัญญาตามแนวพุทธธรรม ปริยัติปัญญา ปฏิบัติปัญญา ปฏิเวธปัญญาความรู้ที่เกิดจากการเรียนต่าง ๆ เป็นศิลปวิทยา ตลอดจนถึงเรียนพุทธศาสนาดังที่เรียนกันอยู่นี้ ไขตาไขหูก็เป็นความรู้ดังนี้ก็เรียกกันว่าปัญญา เป็นปริยัติปัญญา ปัญญาทางปริยัติคือ การเรียน และคำว่าเรียนนั้นจึงมีความหมายว่าฟังแต่โบราณก็ใช้ฟัง ไม่มีตัวหนังสือเมื่อมีตัวหนังสือขึ้นก็มีอ่านท่องบ่นจำทรง ฟังด้วยใจอันหมายถึงว่าพินิจพิจารณา ขบเจาะด้วยทฤษฎี ความเห็นคือทำความเข้าใจให้ถูกต้อง นี่เป็นปริยัติปัญญา ปัญญาทางปริยัติเมื่อเรียนรู้แล้วก็ปฏิบัติ ดังเช่นเมื่อเรียนรู้ศิลปวิทยาแล้วก็นำมาปฏิบัติ เหมือนอย่างเรียนการช่าง เรียนรู้แล้วก็มาประกอบสิ่งนั้น ๆ ที่เป็นเรื่องของช่าง เช่นสร้างสิ่งนั้น สร้างสิ่งนี้ สร้างตึกรามบ้านเรือนเป็นต้น และเมื่อเรียนทางพุทธศาสนามีความรู้ทางปริยัติแล้ว ก็นำมาปฏิบัติทางกายทางวาจาทางใจ เช่นเมื่อเรียนรู้จักศีล รู้จักสมาธิ รู้จักปัญญา ก็นำมาปฏิบัติให้เป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญาขึ้นที่ตนเอง ก็ได้ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัตินี้ขึ้นโดยลำดับ และโดยเฉพาะพุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนาคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ที่ประกอบความรู้ในแนวพุทธธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2542). ความรู้ในแนวพุทธธรรม.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

*****

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

- 1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์กรความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นคว้าอุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี

ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑิตวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธรูปศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. // ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. // ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนายอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). // ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. // (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. // เรียกใช้เมื่อ / จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี) //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตวรรษ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ได้ที่

<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/issue/view/25> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : manichettharam@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt).....

2..... (16.pt).....

3..... (16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....รูปแบบของการวิจัย.....ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง.....การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....การเก็บรวบรวมข้อมูล.....การวิเคราะห์ข้อมูล.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

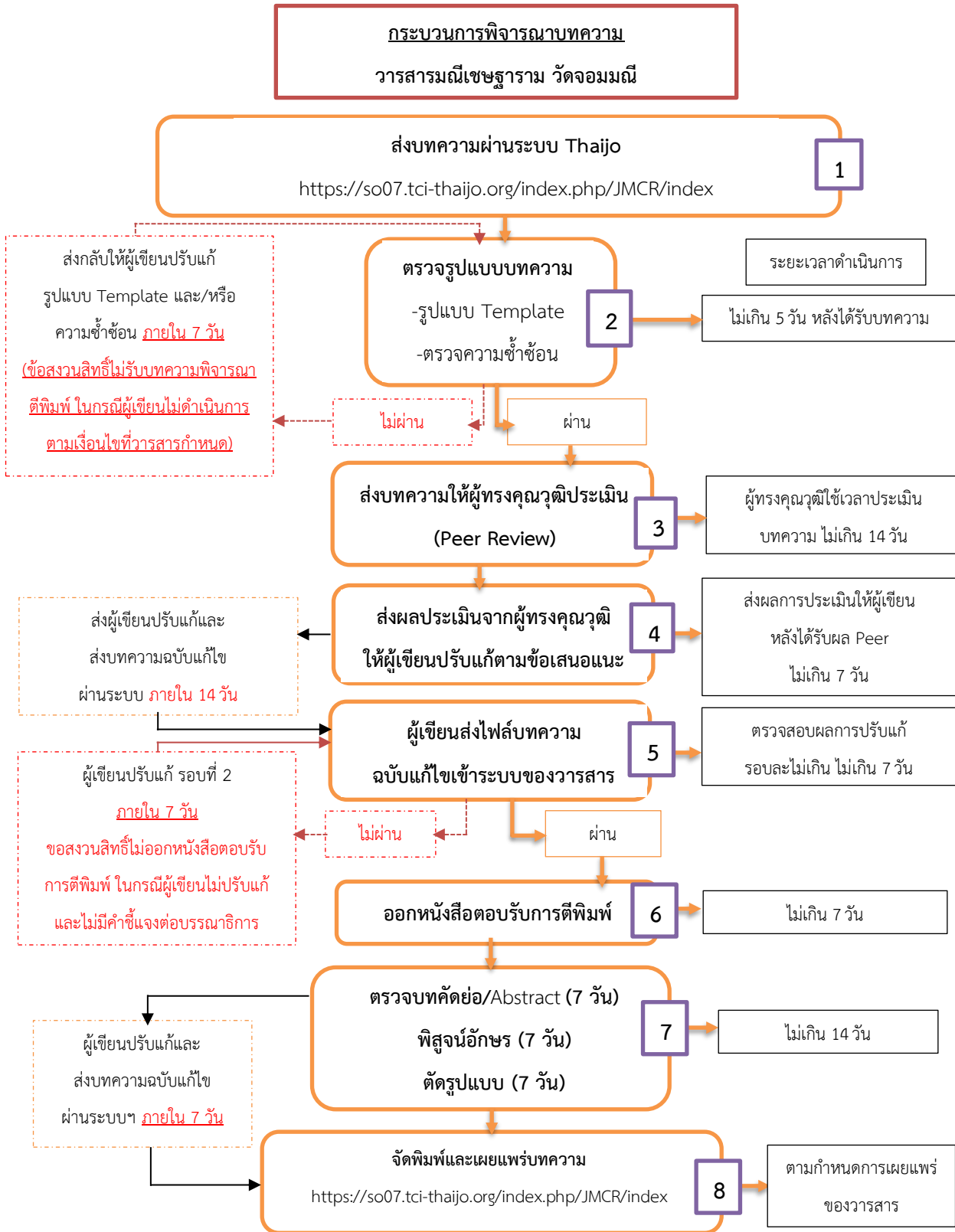
...(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลา

ประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)